

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KAUBANDUSRAAMATUPIDAMINE

II

TARTU 1968

Tartu Riiklik Ülikool

KAUBANDUSRAAMATUPIDAMINE

II

T a r t u 1968

VI t e e m a .

ARVESTUS ÜHISKONDLIKU TOITLUSTAMISE ETTEVÕTTEIS.

1. Raamatupidamise organiseerimise ülesanded ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis valmistatakse ja realiseeritakse toitu vahetult tarbijale. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtte on seega üheaegselt toodangut valmistav ja ka realiseeriv ettevõtte.

Uue ühiskondliku korra, kommunismi ülesehitamise perioodil on ühiskondliku toitlustamise laiendamisel tähtis koht elanikkonna teenindamise parandamisel - see on töötajate materiaalse ja kultuurilise heaolu tõstmise oluline tegur.

Ühiskondliku toitlustamise laialdane organiseerimine tööstustes, asutustes, ettevõtetes, õppeasutustes ja mujal aitab kaasa tervisliku olukorra parandamisele, tootlikkuse kasvule ja õppeedukusele.

NLKP XXII kongress juhtis erilist tähelepanu ühiskondliku toitlustamise võrgu laiendamisele, et saavutada elanikkonna vajaduste täielik rahuldamine. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele seati ülesandeks tarbijate teenindamise ja toitude kvaliteedi parandamine, et lõunad oleksid sööklates maitsvad ja toitvad ning toidud perekonnale odavamad kui nende kodusel valmistamisel. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete toodangu hindade kiirema

alandamisega, võrreldes toiduasinate hindade alandamisega jaekaubandusvõrgus ja ühiskondliku toitlustamise hüvede kõigile järjest kättesaadavamaks muutmisega kavandas NLEP XXII kongress juba järgneva 10 - 15 aasta jooksul ühiskondliku toitlustamise asumist domineerivale kohale võrreldes koduse toiduvalmistamisega. Tootmise spetsialiseerimisega ja poolfabrikaatide valmistamise koondamisega suurematesse ettevõtetesse, millega tagatakse tootmise täielik mehhaniseerimine ja tootmisvahendite maksimaalne ärakasutamine ning lisakulude vähenemine, kindlustatakse hindade kiirem alandamine ühiskondlikus toitlustamises.

Partei ja valitsuse otsustes nõutakse riiklike ülesannete tingimusteta täitmist igas ettevõttes kõigi näitajate järgi. Täitmise kontroll ja pideva ja täpse arvestuse pidamine, mis aitab kindlustada kõigi riiklike plaaniülesannete täitmist, on pandud raamatupidamisele.

Raamatupidamise ratsionaalse arvestuse organiseerimine kindlustab õigeaegse kontrolli ettevõtte majandusliku tegevuse üle ja tagab finantsdistipliini kinnipidamise.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis ei saa kõrvalle jätta toodangu plaani täitmist ja realiseerimist. See kutsub esile vajaduse kindlustada kontrolli plaani põhinäitajate täitmise üle, mis iseloomustab tootmist ja kaubanduslikku tegevust neis ettevõtteis.

Lõunaroogade ja muu toodangu väljalaske tootmisprogrammi nähakse ette naturaalnäitajates, kaubakäibeplaan aga rahalises väljenduses.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele ei ole kohustuseks ainult toodangu realiseerimise plaani täitmine, vaid ka ülesanne anda iga päev kõrgekvaliteedilist toodangut vastavalt tarbijate nõudmisele.

Raamatupidamise arvestuse eesmärgiks on süstemaatilise kontrolli loomine tootmisprog-

rammi täitmise üle, väljastatud roogade üle naturaalnäitajates ja sortimendis, hulgi- ja jaekäibe plaani täitmine, samuti õigeaegne sularaha üleandmine Riigipanka.

Et kindlustada käibeplaani normaalne täitmine ja ~~sama-~~ aegselt laialdane sortiment, peab igal ettevõttel olema normaalsed kaubavarud, arvestades juurdeveo sagedust. Kui tegelikud kaubavarud on alla plaaniliste normatiivide, viib see väljalastava toodangu sortimendi vähenemisele, halvendab kvaliteeti ja vähendab kaubakäivet.

Liigsed kaubavarud pidurdavad käibevahendite ringluskliirust ja nõuavad liigseid kulutusi nende säilitamiseks. Käibevahendite ringluse aeglustamisega halvatakse ettevõtte töö.

Raamatupidamise arvestus peab kindlustama süstemaatiliselte igapäevast kontrolli kaupade liikumise ja kaubajääkide üle, et need oleksid kooskõlas plaaniliste normatiividega.

Väga suure osatähtsusega käibekuludes on töötasu. Tööjõu õige kasutamine ja tööviljakuse kasv on üheks rentaaluse allikaks.

Raamatupidamise arvestus peab kindlustama kontrolli tööjõu õige kasutamise ja töötasumääradest kinnipidamise üle, töötasufondi kasutamise üle.

Toodangu valmistamise ja realiseerimisega ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes tekivad käibekulud (transpordikulu, kaod, küte jne.). Käibekulud planeeritakse protsentuaalselt käibeplaanist. Üheks peamiseks ülesandeks ühiskondliku

toitlustamise ettevõtetes on pidev käibekulude osatähtsuse alandamine.

Valmistatud toodangu müügihinda kajastavad toodangu valmistamiseks kasutatud tooraine maksumus ja kindlaksmääratud juurdehindlus. Peale selle saavad veel ühiskondliku toitlustamise ettevõtte hankijatelt kaubanduslikku mahahindlust, mida hankijad on kohustatud andma jaeorganisatsioonidele kauba müümisel.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete juurdehindlus ja hankijalt saadud kaubanduslik mahahindlus on ette nähtud ühiskondliku toitlustamise ettevõtete käibekulude katteks ja plaanilise kasumi saamiseks.

Mida väiksem on ühiskondliku toitlustamise ettevõtete käibekulude tase, seda suurem osa realiseeritud hinnatäiendist laekub kasumiks.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete töö üheks põhiliseks näitajaks loetakse käibekulude taseme alandamist.

Raamatupidamise arvestus peab kindlustama pideva kontrolli kokkuhoiurežiimist kinnipidamise üle, et kasutataks õigeid müügihindu ja juurdehindluse määrasid, et oleks kindlustatud ettevõtte renttabel töö.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes on materiaalseid väärtusi ja rahalisi vahendeid miljonites rublades. Kõik need väärtused on sotsialistlik omand.

Raamatupidamise arvestus peab kindlustama sotsialistliku omandi täieliku puutumatus ja õige kasutamise.

2. Hindade kujundamise ja kalkuleerimise iseärasused ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis.

Hindade kujundamisele ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis pööravad Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsus suurt tähelepanu. Hind peab katma kõik ühiskondliku toitlustamise ettevõtte kulud ja andma ettevõttele normaalse kasumi. Süstemaatiline hindade alandamine, tööviljakuse kasvu ja omahinna alandamise põhimõtte on põhiline suunav poliitika hindade kujundamisel kommunismi ülesehitamise perioodil.

Hindade kujundamise ja kalkuleerimise kord peab võimaldama hindade alandamist. Samaaegselt peab olema tagatud toitute kvaliteedi tõus ja loodud võimalused tarbijaskonna teenindamise parandamiseks.

Kalkuleerimise meetodil ja hindade kujundamisel ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis on rida erinevusi võrreldes hindade kalkuleerimisega tööstuses. Kui tööstusettevõtteis on kalkulatsioon toodangu omahind rahalises väljenduses, siis ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis arvestatakse kalkulatsiooniga toote müügihind. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis ei ole kalkulatsiooni eesmärgiks omahind, vaid toote müügihind. Omahinda ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis võib kindlaks teha ainult kogu ettevõtte kohta tervikuna, ilma selle kindlakstegemiseta üksikule tootele.

Toodangu sortiment ja kogus ühiskondlikus toitlustamises määratakse kindlaks iga päev sõltuvalt tarbijate nõudest, sesoonsusest, nädalapäevadest (puhkepäevad, tööpäevad, pühad) ja teistest ettenägematuist tegureist (näiteks ilmastik).

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtte valmistoodangut ei ole võimalik säilitada laos ja ta ei satu üldse lattu, vaid realiseeritakse kohe pärast valmistamist tarbijaile.

Ühiskondlikus toitlustamises kantakse kontole nr. 20

"Põhitootmine" ainult tooraine kulu, seevastu tööstusettevõtteis kantakse tootmise alla kõik kulutused seoses toodangu valmistamisega.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtte kalkulatsioonis ei arvestata tooraine kulu tegeliku kulu järgi, vaid näidatakse tooraine kogus vastavalt normidele, mis on ette nähtud koostisnormide kogumikus.

Tööstusettevõtetes toodetud kaupade jaehinna elementideks on kaubanduslik mahahindlus ja hulgihind, viimase koostisosadeks on kauba omahind, ettevõtte kasum, käibemaks (mis tasutakse eelarvesse) ja hulgiturustuse juurdehindlus.

Ettevõtte hulgihind (toote omahind pluss tööstuse kasum), käibemaks ja hulgiturustuse juurdehindlus moodustavadki tööstuses toodetud kaupade väljalaskehinna - kauba tööstusehulgihinna. Selle hinnaga saabuavad kaubad jaevõrku. Vahe jae- ja hulgihinna vahel moodustab kaubandusliku mahahindluse, mis antakse tegelikult protsendina jae hinnast. Kaubanduslik mahahindlus antakse jaekaubandusorganisatsioonile realiseerimiskulude katteks ja kasumi saamiseks.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtted saavad kaupu ja tooraineid tööstusettevõtete tsentraliseeritud fondidest, abimajanditest, kolhoosidest (kolhoositurult) ja individuaalsektorilt (isikuilt).

Vastavalt kauba saamise allikatele ja sortidele on hinnad väga erinevad; see tingib ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes iga päev toorainete hinna ja seega ka müügihinna muutumist. Et hoiduda toitute maksumuse kõikumisest ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis, kasutatakse viimasil aastail toodangu valmistamiseks kasutatavatele toidukaupadele kaalutud keskmisi hindu.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtte kulud erinevad jaekaubandusettevõtte kuludest valmistamis- ja teenindamiskulude võrra. Seoses sellega lubatakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis suurendada müüdava toodangu maksumust

neile ettevõttele ettenähtud juurdehindluse näol.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõttes koosneb müügi-hind tooraine või poolfabrikaadi maksumusest jaehinnas ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtte juurdehindlusest.

Kehtiv kalkuleerimise kord ühiskondliku
toitlustamise ettevõtteis.

Olenevalt teenindatavast tarbijate kontingendist, teenindamise organiseerimisest, ettevõtte tüübist, asukohast ja ettevõtte ülalpidamiseks tehtavatest kulutustest jaotatakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtted nelja kategooriasse: kõrgem, I, II ja III kategooria. Jaotuse kõrgemasse ja I kategooriasse teostab kaubandusministeerium.

1. Kõrgemasse kategooriasse kuuluvad esinduslikud ja suuremad restoranid ning kohvikud (Eesti NSV-s restoran "Gloria", kohvikud "Tallinn" ja "Moskva" Tallinnas).
2. I kategooriasse kuuluvad kõik restoranid, restoranid raudteejaamades, vagunrestoranid, kupee-einelauad ning riiklike teatrite juures asuvad einelauad ja kohvikud.
3. II kategooriasse kuuluvad lahtist tüüpi sööklad, kohvikud, teemajad, toidubaarid, einelauad jne.
4. III kategooriasse kuuluvad tööstusettevõtete, asutuste ja õppeasutuste juures asuvad sööklad ja einelauad, mis saavad ettevõtetelt ja asutustelt tasuta ruumid, valgustuse, kätte ja teisi teenuseid.

Erinevatesse kategooriatesse kuuluvatel ühiskondliku toitlustamise ettevõtetel on ka erinev kulude tase. Nii on seoses tarbijate kõrgemakvaliteedilise teenindamisega esimesse kategooriasse kuuluvatel restoranidel ja kohvikutel kulude tase kõrgem kui sööklail.

Seepärast kehtestatakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtete juurdehindluse määr olenevalt sellest, millisesse kategooriasse nad kuuluvad. Peale ettevõtte kategooria sõltub juurdehindluse määr ka roa grupist ja tooraine liigist.

Käesoleval ajal kasutatakse ENSV Kaubandusministeeriumi ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis kahte liiki juurdehindluse määrasid:

1) keskmine juurdehindluse määr roogadele vastavalt ettevõtte kategooriale;

2) juurdehindlus üksikproduktidele vastavalt kauba liigile.

ENSV riikliku kaubanduse süsteemi ühiskondliku toitlustamise ettevõtete juurdehindluse määr on kinnitatud ENSV Kaubandusministeeriumi 21. mai 1965. a. käskkirjaga nr. 76.

Nii kehtivad omatoodangule järgmised keskmised juurdehindluse määrad:

1. Kõrgema kategooria ettevõtetes

a) road päeval, külmad ja magus-
road kogu tööpäeva vältel	-	38 %
b) portsjonroad kogu tööpäeva vältel	-	76 %

2. I, II ja III kategooria ettevõtetes

	I kate- gooria	II kate- gooria	III ka- tegooria
a) road tellimisel	58	36	25
b) lõunaroad	32	26	15
c) saiad, pirukad, küpsised	28	28	15
d) rasvapirukad, ponsikud	34	34	17
e) kohv, tee jt. kuumad joogid	45	35	15
f) muud kulinaartooted	20	20	15
g) ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis valmistatud poolfabrikaadid	10	10	10

	I kate- gooria	II kate- gooria	III kate- gooria
h) koolide toitlustamine	-	-	10
i) kutsehariduse koolide toitlustamine	-	-	17

Keskliste juurdehindluste rakendamine vähendab arveala kaadri vajadust ja lihtsustab tööd järelmaksuga iseteenindavates sööklates.

Omatoodangu valmistamiseks toiduainetele kasutatakse järgmisi juurdehindluse ülemmäärasid.

Näiteks:

% tooraine hinnast

	Juurdehindluse määrad ettevõtetele			
	Kõrgem katego- ria	I kate- gooria	II kate- gooria	III kate- gooria
1. Toidurasvad, taimeõli, margariin, jahu, makaronitooted, värske kala jne.	42	37	35	20
2. Liha (lihakehadena), subproduktid, või, liha ja köögiviljakonservid	36	33	28	16
3. Kõik pooltooted (liha, kala, kartul, köögivilj jne.)	33	30	25	15
4. Toidukontsentraadid, piim, kanamunad, puuvili jne.	32	22	20	10
5. Vorstid, suitsuliha, tööstustelt saadud sült	32	22	20	10

Portsjonid, mis valmistatakse tarbijale tellimise järgi ning serveeritakse 15 - 20 minuti jooksul pärast tellimise vastuvõtmist, realiseeritakse täiendava juurdehindlusega

kõrgema kategooria ettevõttele	33 %
I kategooria ettevõttele	25 %
II ja III kategooria ettevõttele	10 %

Leib, leiva-saiatooted, tööstuselt saadud pirukad, puuvilja- ja tomatimahl, gaseeritud vesi siirupiga realiseeritakse jõe hinnas ilma juurdehindluseta.

Roogade valmistamiseks kasutatavatele ja lauale serveeritavatele maitseainetele (sool, pipar, sinep, äädikas) juurdehindlust ei tehta, vaid arvestatakse kõigi esimeste, teiste ja külmade suupistete kalkulatsiooni, kus nad on ette nähtud alljärgnevalt:

sinep, äädikas, pipar kõrgema, I ja II kategooria ettevõttele mitte üle 3,5 kop. 100 roa kohta ja III kategooria ettevõttele mitte üle 2,5 kop. 100 roa kohta.

Soola maksumus arvestatakse kõigis ühiskondliku toitlustamise ettevõttele 5 kop. 100 roa kohta.

Kalkulatsioonis ümardatakse omatoodangu hinnad ühele roale või portsjonile kuni 1 kopikas. Murdosa ümardamisel kehtib reegel - vähem kui pool kopikat jäetakse ära, pool kopikat või enam ümardatakse terve kopikani.

Tooraine kulunormide arvestus kalkulatsioonis.

Tooraine kulunormide õlge kasutamine ühiskondlikus toitlustamises on väga tähtis tootmisprotsessi õigel organiseerimisel, produktide kasutamisel ja säilitamisel ning valmistoodangu realiseerimisel.

Põhiliseks dokumendiks tooraine, poolfabrikaadi ja valmistoodangu kaalu saamiseks on koostisnormide kogumik.

Koostisnormide kogumik on välja töötatud teaduslikul alusel, arvestades inimese füsioloogilisi vajadusi toitumisel.

Koostisnormide kogumik annab võimaluse toitlustada väga mitmesuguste nõudmistega tarbijaid sõltuvalt nende töö iseloomust ja teistest teguritest. Koolide ja töölissööklate jaoks on eraldi koostisnormide kogumik.

Koostisnormide kogumik on välja töötatud väga laialdase sortimendiga ja mitmesugustele toorainetele, samuti lubab see retseptides asendada üht toorainet teisega vastava asendustabeli alusel (asendustabel on antud koostisnormide kogumikus).

Täiendavalt uusi retsepte või muudatusi retseptides töötatakse välja praktiliselt sööklates ja restoranides; pärast kulinaarnõukogu kontrollimist ja heakskiitu kinnitab nad kõrgemalseisva organisatsiooni juhataja.

Enamik roogi koostisnormide kogumikus antakse kahes ja kolmes variandis, eraldades omavahel roa toorained liikide ja koguse järgi.

Käesoleva ajani kehtivad retseptides järgmised kaalu näitajad:

- 1) brutokaal - tooraine kaal (liha, kartul jne. puhastamata), mis kulub normi järgi roa valmistamiseks;
- 2) netokaal - tooraine kaal pärast külmtöötlemist; poolfabrikaadi kuumtöötlemisele asumisel (kondita kaal - liha, kooritud kartul jne.);
- 3) toote valmiskaal - roa kaal pärast kuumtöötlemist, kui see on valmis tarbijale realiseerimiseks.

Igal retseptil koostisnormide kogumikus on oma kindel järjekorranumber.

Igal retseptil on järgmised andmed:

- 1) produktide nimetus, millest roog valmistatakse,
- 2) tooraine kaal,
- 3) pooltoote kaal,
- 4) valmistoodangu kaal.

Näide.

Koostisnormide kogumikus on antud retsept "Veise-, sea-, vasika-, lamba- ja muust lihast hakkämitsel"¹:

¹ Roogade ja kulinaartoodete koostisnormide kogumik, 1955, lk. 549.

	Brutokaal g			Netokaal ja pool-fabrikaadi kaal g			Valmistoodangu kaal g		
	R e t s e p t i d a r d								
	1	2	3	1	2	3	1	2	3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
721. Veise-, sea-, lamba-, vasika- ja muust lihast hakksnitssel									
Veiseliha III s.	154	103	77	114	76	57	-	-	-
või sealiha III s.	134	89	67	114	76	57	-	-	-
" vasikaliha III s.	173	115	87	114	76	57	-	-	-
" lambaliha, kitseliha III s.	158	106	79	114	76	57	-	-	-
" veisepead	356	238	178	114	76	57	-	-	-
" veise-, sealiha äärelõiked	125	84	63	114	76	57	-	-	-
S a l	23	15	11	23	15	11	-	-	-
Piim või vesi	34	23	17	34	23	17	-	-	-
Vürtsid	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kuivikud	18	11	9	18	11	9	-	-	-
Pooltoote kaal	-	-	-	188	125	94	150	100	75
Sularasv	10	8	5	10	8	5	-	-	-
Lisand nr. 764, 771-775, 799, 780, 784, 785, 789 või 803	-	-	-	-	-	-	150	150	150
Kaste nr. 833, 835, 836, 875, 876 või 878	-	-	-	-	-	-	75	50	50
Margariin või või	10	8	5	10	8	5	10	8	5
Väljaandvus kastmega	-	-	-	-	-	-	375	300	275
Väljaandvus võiga	-	-	-	-	-	-	310	255	230

Retseptides on alati valmistoodangul kindel kaal 50 g, 75 g, 100 g, 150 g jne.

Kui roog valmistatakse mitte sellest sordist, mis on retseptuuris ette nähtud, vähendatakse või suurendatakse kasutatava tooraine kaalu vastavalt kaonormidele, mis on antud koostisnormide kogumikus. Juhul kui kasutatakse toorainet, mille kadu ei ole koostisnormide kogumikus ette nähtud, kontrollitakse roog ettevõttes kõrgemalseisva organisatsiooni esindaja juuresolekul ja koostatakse selle kohta vastav akt.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtte juhataja on kohustatud perioodiliselt kontrollima toorainete õiget kasutamist roogade valmistamiseks ja nende vastavust normatiividele.

Toorainete hindamine kalkulatsioonis.

Toiduaineid ja kaupu saavad ühiskondliku toitlustamise ettevõtted 1) turufondidest riiklike jaehindadega, maha arvestatud kaubanduslik mahahindlus, mis on hinnakirjades ette nähtud; 2) tööstusettevõttele poolfabrikaate (suures ja väikeses tükis). Viimased väljastatakse erihinnakirjade alusel, maha arvestatud kaubanduslik mahahindlus. Puhastatud kartul ja juurvili, mille kohta ei ole kinnitatud riiklikke hinnakirju, saadakse kohalike hindade alusel, millest on lahutatud kaubanduslik mahahindlus või osa sellest.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes, mida varustatakse poolfabrikaatidega, arvestatakse kalkulatsioonis tooraine kuluks netokaal kehtestatud poolfabrikaadi hinnaga.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele müüdavad põllumajandussaadused, mis saadakse kaubastu, trusti, söökla, õppeasutuste ning teiste asutuste ja organisatsioonide abimajanditest samade ettevõtete töötajate toitlustamiseks, arvestatakse nende ainete tegeliku omahinnaga, arvestades juurde kuni 5 % kasumit, kuid mitte kallimalt jaehindadest miinus kaubanduslik mahahindlus.

Mitteteraviljalisi põllumajandussaadusi ostavad ühis-

kondliku toitlustamise ettevõtted ise individuaalsektorilt ja kolhoositurult hindadega, mis on madalamad riiklikest jaehindadest, nii et need hinnad koos kokkuostu lisakuludega ei oleks kõrgemad riiklikest jaehindadest, maha arvestatud kaubanduslik mahahindlus. Värsket rohelist (spargel, salat, sibulalaugud, spinat, till, petersell, redis jt.) on lubatud osta turul kujunevate hindadega.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtte toodete müügihinna kujundamisel loetakse üheks peamiseks teguriks tooraine hindamist kalkulatsioonis.

Tooraine hindamine on otseselt seotud toidu hinna alandamisega, kulinaartoodete ja roogade müügihinna stabiilsuse tagamisega ning lihtsustab kalkuleerimist ja raamatupidamise arvestust.

Toiduainete hindamise ratsionaalne meetod vähendab igapäevaste müügihinna kalkulatsioonide teostamist ja võimaldab üle minna püsivatele hinnakirjadele.

Roogade toorained on sordist ja konsistentsist olenevate hindadega. Nii on makaronidel 10 - 12 erinevat hinda, margariinil ja margariinitoodetel kuni 25 erinevat hinda jne. Iga väiksem tooraine hinna muutus tingib kalkulatsiooni muutmise. Iga päev igale roale või kulinaartootele uue hinna arvutamine ei õigusta ennast praktikas, sellepärast töötatakse välja ja kasutatakse kaalutud keskmisi toiduainete hindu.

Kaalutud keskmine tooraine hind arvutatakse ühenimelisele toorainele, sõltumata sordist ja konsistentsist, samuti üheliigilistele produktidele, sõltumata nende nimetustest, sordist ja saamise allikast. Näiteks kaalutud keskmine hind lihale (sea-, looma-, lambaliha) määratakse sõltumata liha kategooriast, toiduõlile - sõltumata sordist, makaronidele - sõltumata nimetustest, sortidest jne.

Kaalutud keskmised hinnad kinnitab kõrgemalseisev organisatsioon ja nad töötatakse välja vastavalt sellele, milline oli tooraine tegelik saamine ning sortiment eelneval perioodil.

Kaalutud keskmisi hindu võib välja töötada kaubastu või trusti ulatuses. Kaalutud keskmisi hindu võib ka välja töötada üksikule ettevõttele eraldi või teatud kategooria ettevõtetele.

Näide kaalutud keskmiste hindade arvutamisest makaronidele ja nuudlitele.

Söökla sai eelmisel aastal kõrgema sordi makarone 800 kg hinnaga 42 kop. kg, nuudleid k/s 1000 kg hinnaga 55 kop. kg, lapšaad I s. 400 kg hinnaga 38 kop. kg.

Sellisel juhul on kaalutud keskmine hind makaronidele ja nuudlitele

$$\frac{800 \text{ kg} \times 42 \text{ kop.} + 1000 \text{ kg} \times 55 \text{ kop.} + 400 \text{ kg} \times 38 \text{ kop.}}{800 + 1000 + 400} = 47 \text{ kop.}$$

Kartuli ja juurvilja kaalutud keskmiste hindade arvutamisel tuleb arvestada nende hindade sesoonsust. Samuti tuleb kartulile ja juurviljale, vastavalt aastaajale, eraldi arvestada külmtöötlemise kadu (näiteks kartulil 1. septembrist kuni 1. jaanuarini - 25 %; 1. jaanuarist kuni 1. märtsini - 30 %; 1. märtsist kuni uue saagini 40 %). Kõiki neid tegureid tuleb arvestada kaalutud keskmiste hindade arvutamisel.

Kaalutud keskmiste hindade arvutamisel tuleb seega arvestada järgmisi põhilisi asjaolusid:

tooraine sortiment vähemalt eelmise aasta ulatuses;

tooraine saamise allikad (tsentraliseeritud fondid, põllumajandussaaduste kokkuost, abimajandid jt.), erikaal ja hind;

tooraine loodetav saamine;

sesoonne hindade muudatus;

erinev tooraine kulunorm sõltuvalt tooraine kategooriast, sordist ja aastaajast.

Kinnitatud kaalutud keskmisi tooraine hindu ei loeta lõplikeks. Kui toimuvad suuremad muudatused sortides, hindades jne., korrigeeritakse kinnitatud kaalutud keskmisi tooraine hindu.

Kalkulatsioonikaartide koostamine.

Iga roa müügihind kalkuleeritakse eraldi kalkulatsioonikaartidel. Lõunaroogade ja muu omatoodangu müügihindade kalkulatsiooni koostamise aluseks on:

- 1) ettevõtte direktori kinnitatud plaan-menüü;
- 2) koostisnormide kogumikus toodud tooraine kulunormid;
- 3) toidukaupade kinnitatud jaehinnad;
- 4) kinnitatud juurdehindluste normid.

Omatoodangu müügihinnad määratakse spetsiaalse vormiga kalkulatsioonikaardil (tüüp vorm nr. 82). Kalkulatsioonikaardil märgitakse:

- 1) kalkulatsioonikaardi järjekorranumber žurnaali järgi;
- 2) retsepti number (koostisnormide kogumikust) ja variant ning roa nimetus;
- 3) tooraine nimetused;
- 4) toorainete kogus 100 portsjoni (toote) kohta kilogrammides. Kalkulatsioonikaartidel näidatakse tooraine kulunormid brutokaalus;
- 5) toote müügihind 100 portsjoni kohta või 1 kg müügihind;
- 6) ühe portsjoni müügihind;
- 7) valmistootte kaal grammides.

Teistel roogadel näidatakse kaal ilma garneeringuta. Kalkulatsioonikaart oleks järgmine:

Organisatsioon

Ettevõte

Kalkulatsioonikaart nr. 531.

Roa nimetus . Omlett vorstiga . koostisnormide kogumikust. Roa nr. 531 II.

Jrk.- nr.	Toiduainete nimetus	Nr. 1 "22." okt. 1967.a.			Nr. 2 " ".....19..a.			Nr. 3 " "19..a.		
		Norm	Hind	Summa	Norm	Hind	Summa	Norm	Hind	Summa
1.	Muna I	200	0.10	20.-						
2.	Piim	3,0	0.29	0.87						
3.	Või	1,0	4.66	4.66						
4.	Või	0,2	4.66	0.93						
5.	Keeduvorst	3,6	2.56	9.22						
6.	Sool	0,05	0.06	0.03						
	Roa üldmaksumus			35.71						
	Roa müügihind			0.36						
	Väljatuleku kaal			145						

Tootmisala juhataja: /allkiri/

Kalkulaator: /allkiri/

Kinnitan

direktor: /allkiri/

Kalkulatsioonikaarti võib kasutada antud roa kalkuleerimiseks mitu korda. Kalkulaatori töö sealjuures vähe-
neb, sest toorainete nimetusi ei tule uuesti kirjutada. Kaardil arvutatud müügihinnad püsivad ka järgnevatel päe-
vadel, kui tooraine koostisnormid ja nende hinnad ei muu-
tu. Koostisnormide ja hindade muutumisel peab muutuma ka
antud roa müügihind. Sel juhul näidatakse roa uus hind kal-
kulatsioonikaardi järgmises vabas lahtris.

Roa müügihinna arvestusele kirjutavad alla tootmisala
juhataja ja kalkulaator ning selle kinnitab ettevõtte juha-
taja.

Teiste roogade kalkuleerimisel arvestatakse garneering
ja hind eraldi kalkulatsioonikaardil 1 kg kohta ning lisa-
takse vastavalt arvestusele teise roa kalkulatsioonikaardile.

Hindade kalkuleerimine ostukaupadele.

Kaubad saabuvad müügiks einelaudadesse köögist ja otse
laost.

Omatoodangule, mis saabub köögist ja müüakse einelau-
dade kaudu, kalkuleeritakse müügihinnad nagu köögis.

Rida kaupu nagu leib, mahlad, tikud, tubakatooted jne.
realiseeritakse einelaudades jaehinnas.

Osa kaupu, mida ei töödelda, saabuvad einelaudadesse
jaehinnas, miliele lisatakse ühiskondliku toitlustamise et-
tevõtete kinnitatud juurdehindlus.

ENSV riikliku kaubanduse süsteemi einelaudades müüda-
vate ostukaupade juurdehindlused on kinnitatud ENSV Kau-
bandusministeeriumi 21. mai 1965. a. käskkirjaga nr. 76.
Vastavalt sellele käskkirjale on einelauas müüdavatele os-
tukaupadele kinnitatud juurdehindluse määrad olenevalt et-
tevõtte kategooriast ja kauba liigist. Nii on kehtestatud
alkohoolsetele jookidele järgmised juurdehindluse määrad:

1) restoranides (peale vagunrestoranide):

viin ja konjak	- 50 %
liköörid, rumm, nastoika,	
nalivka ja vein	- 40 %

2) vagunrestoranides ja kupee-einelaudades:

konjak, liköör, rumm, nastoika,
nalivka ja vein - 50 %

3) kohvikutes, sööklates, toidubaarides

(kus on lubatud müüa alkoholseid

jooke) konjak, liköör, rumm, nastoi-
ka - 30 %

vein ja nalivka - 20 %

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtted peavad markeerima alkoholsete jookide pudelid laost väljastamisel ettevõtte templiga.

Õlu ja meski realiseeritakse I, II ja III kategooria ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis 1960. a. hinnakirja nr. 015 järgi ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele kinnitatud jaehindadega. Kõrgema järgu restoranides realiseeritakse õlut 30 %-lise juurdehindlusega. Tööstuslikud kondiitritooted realiseeritakse kõrgema ja esimese kategooria ettevõtetes 20 %-lise juurdehindlusega.

Viina, likööri, viinatoodete, konjaki ja veini müügihind ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes kinnitatakse 100 cm³ portsjonile.

100 cm³ müügihind kujundatakse lähtudes viinatoodete pudeli jaehinnast (arvestamata taara maksumust) ning kinnitatud juurdehindluse määrast. Ühe portsjoni müügihind ümardatakse kuni terve kopikani.

Näide:

Pealinna viin (40°) jaehind 0,5 l eest ilma taara maksumuseta on 2.95 rbl., kinnitatud juurdehindluse määr 50 %.

Pudeli viina hind koos juurdehindlusega on 4.425 rbl., seega ühe 100 cm³ viinaportsjoni hind on

$$\frac{4.425 \text{ rbl.}}{5} = 88,5 \text{ kop.}$$

Ümardatud hind 89 kop.

Tarbijatele serveerimiseks ettenähtud viinatooted einelaudades võetakse arvele lähtudes 100 cm³ müügihinnast.

Näide:

Pealinna viin võetakse arvele järgmise hinnaga:
0,5 l eest - 4.45 rbl. (5 x 89 kop.).

Kaalu järgi realiseeritava omatoodangu, kulinaartoodete, poolfabrikaatide ja kondiitritoodete hind kujundatakse 100 g maksumuse järgi ning ümardatakse üldreegli kohaselt terve kopikani (kopika murdosa kuni 0,5 kop. jäetakse ära ning 0,5 kop. ja üle selle ümardatakse 1-ks kopikaks).

Einelaudades lubatakse müüa tükiviisi paberis kompekte, mille kogus ühes kilogrammis ei kõigu üle 10. Tüki-kaupa müümisel ümardatakse müügihind terve kopikani.

Kompekkide tükihinna määramisel lähtutakse ühe kilogrammi maksumusest müügihinnas ja tükkide arvust ühes kilogrammis. On keelatud ühes ja samas ettevõttes müüa kompekte üheaegselt nii kaalu järgi kui ka tükiviisi.

Paljudes ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes (tööstusettevõtete sööklates, koolides jne.) on organiseeritud iseteenindavaid einelaudu. Hinnad iseteenindavates einelaudades kujundatakse samadel alustel teenindavate einelaudadega.

Hinnakirjad, nende tähtsus ja sisu ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis.

Igapäevasel müügihindade kalkuleerimisel igas ettevõttes eraldi on praktikas palju puudusi. Puudub müügihindade stabiilsus, raskeneb kontroll hinna õigsusest kinnipidamise üle, mis soodustab kuritarvitust.

Kaalutud keskmiste toorainete hindade rakendamine lihtsustab kalkuleerimist, võimaldab pikemat aega kasutada ühte ja sama müügihinda.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes annab alaliste müügihinnakirjade koostamine ja kasutamine väga suurt kokkuvõtet, ta ainult ei likvideeri igapäevast hindade kalkuleerimist, mis vabastab suure hulga kalkulaatoreid, vaid ühtlustab ka algdokumentatsiooni, toodangu arvestust ja rea-

liseerimist. See süsteem raskendab koostisnormidest kõrvalkaldumist, suurendab varustusorganisatsioonide vastutust ühiskondliku toitlustamise ettevõtete varustamisel toiduainetega nõutavas koguses ja sortimendis.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele hinnakirjade koostamisel lähtutakse järgmistest põhialustest:

Alaliselt kehtivaid hindu ei kalkuleerita eraldi üksikule ettevõttele, vaid teatud kategooria ettevõtete gruppidele.

Iga kategooriaga ettevõtete grupi jaoks koostatakse hinnakirjad kindlale sortimendile.

Valitakse välja roogade, suupistete jne. koostisnormid.

Toodangu valmistamiseks tehakse kindlaks kaalutud keskmised hinnad toidukaupadele.

Antakse roa müügihind.

Hinnakirjad koostatakse varem antud plaani alusel.

Ettevõtete jagamisel gruppidesse ja kategooriatesse tuleb lähtuda kasutatavatest toorainete kulunormidest, juurdehindlusest ja sellest, millist tarbijaskonda teenindatakse.

Et rahuldada tarbijat, peab olema hinnakirjades laialdane toodangu sortiment. Siin lähtutakse tooraine olemasolust, õigest toitlustamisest, eelmiste aastate sortimendist jne.

Koostisnormid hinnakirjade koostamiseks valitakse koostisnormide kogumikest vastavalt sellele, millise ettevõtete grupi jaoks hinnakiri koostatakse.

Hinnakirjade koostamisel kasutatakse kaalutud keskmisi hindu. Sellest, kui täpselt on kindlaks määratud keskmised hinnad, sõltub ka hinnakirjade kehtivus.

Hinnakirjades arvestatakse ka garneeringute hinnad. Kastmete hinnad võib lisada kindlas summas, sõltumata liigist. Ühesugust hinda võimaldab kasutada normide reguleerimine.

Et reale toidukaupadele on kehtestatud sesoonsed hin-

nad, võib ka hinnakirjades kinnitada hinnad vastavalt se-
soonile.

Hinnakirjad vormistatakse harilikult raamatukujuli-
selt.

Valmistoodete väljalaske plaan.

Ühiskondliku toitlustamise tootmistsehhid (köögid)
koostavad toiduvalmistamise päevale eelneval päeval val-
mistoodete väljalaske plaani (plaan-menüü).

Plaan-menüü koostamisel tuleb arvestada vastavate pro-
duktide olemasolu ja saamise võimalust ning roogade mitme-
kesisust vastavalt tarbijate nõudmisele.

Plaan-menüüs näidatakse roogade nimetus, lühike ise-
loomustus, andmed garneeringu kohta ja valmistatav kogus.
Kõik road plaan-menüüs näidatakse grupeeritult: külmad suu-
pisted, esimesed, teised ja kolmandad road.

Plaan-menüü koostab tootmisala juhataja ja kinnitab
ettevõtte juhataja.

Plaan-menüü.

1. detsember 1967.

Roa nr. koostis- normide kogumiku järgi	Roa nimetus	Roogade arv	Roa ja garneeringu lühike iseloomustus
	Külmad suupisted		
118	Kilud muna ja sibulaga	50	roheline sibul
136	Krabi tomatikastmes jne. Esimesed road	50	tomatikaste nr. 914
220	Makaronisupp	300	
195	Kodune rossolnik jne. Teised road	400	loomalihaga
721	Seasnitsel jne. Magusroad	200	garneering nr. 767 kaste nr. 833
930	Punase veini kissell jne.	150	punane lauavein

Tootmisala juhataja:
Plaan-menüü kinnitan

direktor:

Roogade toormaterjalide hindamise ja müügihindade
kalkuleerimise iseärasused tarbijate kooperatiivides.

Tarbijate kooperatiivid väljastavad ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele turufondidest saadavaid toiduaineid 75 - 90%-lise mahahindlusega neist mahahindlustest, mis nad ise saavad hankijalt sõltuvalt toitlustamisettevõtte tootmis- ja käibekulude tasemest.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtted, mis asuvad üle 10 kilomeetri kaugusel raudteejaamadest, sadamast või varustusbaasidest, arvestavad turufondidest saadavaid toiduaineid ja kaupu omatoodangu ja ostukaupade kalkulatsioonis ühes sügavpunktli juurdehindlusega jaehindadele.

Tarbijate kooperatiivi süsteemi I ja II kategooria ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis võetakse suhkur arvele ja väljastatakse omatoodangu valmistamiseks hinnaga 1.25 rbl. kg, (kaasa arvatud suhkruga väljastamine tee juures) ja tee hinnaga 13.33 rbl. kg.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete juurdehindluse määrad on kinnitatud Eesti Tarbijate Kooperatiivide Vabariikliku Liidu juhatusel 31. mai 1963. a. määrusega nr. 195 alljärgnevalt (välja arvatud tee ja suhkur):

%-des riiklikest jaehindadest

	I kategooria ettevõttes	II kategooria ettevõttes	III kategooria ettevõttes
Liha ja subproduktid, tapetud linnud, vorstid ja suitsuliha, liha- ning liha-taimed, konservid ja või	32	22	14
Kõik ülejäänud toidu-kaubad	40	28	18

Poolfabrikaate ja kulinaartooteid müüakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes ja kulinaartoodete kauplustes kalkulatsioonis kindlaksmääratavate müügihindadega, arvestades neilt kuni 10 % mahahindlust sõltuvalt ettevõteteis kasutatavaist juurdehindlustest.

Vahe on ka Tarbijate Kooperatiivi süsteemi ja riikliku kaubanduse ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele kinnitatud ostukaupade juurdehindluse määrades.

Nii on kinnitatud ostetud kondiitritoodete, kookide, alkoholita jookide jne. juurdehindluse määraks 10 % I ja II kategooria ettevõtetele ja 5 % III kategooria ettevõtetele.

3. Tooraine ja kaupade liikumise arvestus ladudes.

Tooraine ja kaupade sissetuleku arvestus.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete laod võtavad vastu kaupu ja tooraineid toodangu valmistamiseks, samuti võetakse vastu kaupu, mida ei töödelda. Viimaseid nimetatakse ostukaupadeks.

Tooraine ja kaupade arvestuse korra ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes määrab kindlaks kaubandusministereium.

Tooraine ja kaupade sünteetiline arvestus toimub kontol nr. 41/4 "Kaubad ja tooraine ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes".

Tooraine ja kaupad ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes arvestatakse müügihinnas, jaehinnas või kaalutud keskmiste hindadega.

Arvestus müügihindades II ja III kategooria ettevõtetes toimub ladudes. I kategooria ja kõrgema järgu ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes arvestatakse tooraine ja kaupad harilikult kaalutud keskmiste hindadega või jaehindadega ilma ühiskondliku toitlustamise ettevõtete juurdehindlust juurde arvestamata.

Kaubad saabuvad ühiskondliku toitlustamise ettevõttele

ladudesse kõrgemalseisva organisatsiooni baasidest ja teiste ettevõtete (tööstusettevõtte, hulgikaubandus) ladudest või ostu teel individuaalsektorilt.

Hankija ladudest saab ühiskondliku toitlustamise ettevõtte ladu kaupu eranditult ühekordsete volituste põhjal, mis kirjutatakse välja vastavalt kinnitatud blanketil ja millele kirjutavad alla ettevõtte direktor ja pea- (vanem-) raamatupidaja.

Volitus peab olema nummerdatud ja registreeritud. Hiljem tehakse märge selle kohta, et kaup on saadud.

Isikud, kes on saanud volituse, peavad hiljemalt järgmisel päeval, kui volituse tähtaeg on lõppenud, esitama raamatupidamisele dokumendi volituse kasutamise kohta või kasutamata jätmisel selle tagastama.

Tsentraliseeritud korras varustamisel ei kirjutata igakordset volitust, vaid sellele vastavalt on antud tööstusettevõttele varustatava ettevõtte nimetus, ja kauba saaja lööb vastava pitsati kauba vastuvõtu kohta hankija faktuurarvele.

Kaupade vastuvõtt toimub vastavalt tootmistehniliste ja rahvatarbekaupade koguselise ja kvaliteedilise vastuvõtu juhenditele, mis on kinnitatud NSVL Riikliku Arbitraaži otsusega.

Kaupade vastuvõtu juhend näeb ette kauba vastuvõtmise hulgaliselt ja kvaliteediliselt, kus kontrollitakse ka taarat, markeeringut ning GOST-ile ja tehnilistele tingimustele vastavust.

Kaupade veol hankija laost võetakse kaup vastu hankija laos brutokaalu ja kohtade arvu järgi, kauba saaja laos netokaalu ja kauba ühikute järgi.

Hankija poolt kauba kohaleveol võetakse kaup vastu saaja laos brutokaalu ja kohtade arvu järgi, aga ka netokaalu ja kauba ühikute järgi, kui seda nõuab saaja.

Kaup võetakse lõplikult kvaliteediliselt vastu (kvaliteedi kontroll) saaja laos a) teiselinnalisel hankel 20 päeva jooksul, kiiresti riknevate kaupade puhul 24 tunni jook-

sul pärast kauba väljaandmist transpordiorganisatsiooni poolt või saabumist lattu, kui kauba on kohale toonud hankija või osuja ise, b) ühelinnalisel hankel 10 päeva jooksul, kiiresti riknevate kaupade puhul aga 24 tunni jooksul pärast kauba saabumist saaja lattu.

Hulgalise või kvaliteedilise lahkumineku puhul tuleb koostada pretensiooniakt. Pretensiooniakti koostamise juurde tuleb kutsuda vastavalt ettenähtud korrale kas hankija, ühiskondliku organisatsiooni või erapooletu organisatsiooni esindaja.

Kaupade sissetuleku ja arvelevõtmise dokumendiks on hankija arve, saateleht või kokkuostul individuaalsektori ostuakt. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele on antud õigus osta põllumajandussaadusi (peale teraviljade) kolhoositurult või individuaalsektori mitte kõrgemalt kui riiklikud jaehinnad miinus kaubanduslik mahahindlus, kuid kulutused selleks ei tohi ületada 15 % päevakäibest.

Tooraine ja kaupade väljamineku arvestus.

Laost väljastatakse tooraine ja kaubad tootmistsehhidesse (kööki, pagaritööstusse), einelaudadesse ja väikejaevõrku, mis alluvad sellele ühiskondliku toitlustamise ettevõttele.

Tootmistsehhidesse produktide väljastamisel kehtib alljärgnev kord:

Vastavalt kinnitatud plaan-menüüle kirjutab tootmisala juhataja laole välja nõude-saatelehe (tüüpvorm nr.88), arvestades produktide ööpäevast vajadust. Nõude-saateleht on koostatud selliselt, et on nõude- ning ka samaaegselt väljastamisdokumendiks. Nõude-saatelehel näidatakse täielik kauba nimetus, sort, kogus ja hind.

Nõude-saateleht võimaldab produktid näidata kahes hinnas, s. o. jaehinnas ja arvestatavas hinnas (kaalutud keskmises või müügihinnas). Sool ja maitseained väljastatakse jaehinnas.

Nõude-saateleht kirjutatakse välja kahes eksemplaris.

Kui ühiskondliku toitlustamise ettevõttes on tootmine jaotatud üksikutesse tsehhidesse, siis kirjutatakse nõude-saateleht välja igale tsehhile eraldi.

Restoranides, kus roogade sortiment on laiem tarbijate individuaalnõudmistele rahuldamiseks, on köögis vajalik alati mitmesuguste produktide varu. Seega ei saa restorani köögile produkte väljastada plaan-menüü alusel.

Laohoidja väljastab kaubad rangelt esitatud nõudmisest kinni pidades.

Tooraine asendamine (üks sort teisega või üks tooraine teisega) ilma dokumentaalselt vormistamata on rangelt keelatud.

Produktide väljastamine ladudest einelaudadesse ja väikejaevõrku vormistatakse samuti nõude-saatelehega. Need kaubad, mis müüakse einelaudades jaehinnaga ilma täiendava ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele määratud juurdehindlusega (paberossid, tikud jt.), kirjutatakse välja jaehinnas. Kaubad, mis müüakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele kehtestatud juurdehindlusega (puuvili, limonaad jne.), näidatakse nii jaehinnas ja selle maksumuses kui ka müügi-hinnas ja selle maksumuses.

Laost väljastatava kauba dokumendid peavad olema ettevõtte juhataja kinnitatud.

Kaupade sünteetiline arvestus.

Lattu saabunud ja realiseeritud kaupade kohta esitab materiaalselt vastutav isik kaubaaruande vastavalt kehtestatud korrale. Kaubaaruandest kantakse läbi kõik sissetuleku- ja väljaminekudokumendid, näidates ära nende numbrid ja kuupäevad. Aruanne koostatakse kahes eksemplaris. Esimene eksemplar koos lisadega esitatakse raamatupidamisale allkirja vastu teisele eksemplarile, mis jääb laohoidjale.

Materiaalselt vastutava isiku aruandlus koos dokumentidega, mis tõestavad kaupade sissetulekut ja realiseerimist, on raamatupidamises lao arvestuse aluseks.

Toorained ja kaubad, mis saabuavad ühiskondliku toit-

lustamise ettevõtete ladudesse, arvestatakse kontol nr. 41/4 "Kaubad ja tooraine ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes".

Saabunud kaupade summas debiteeritakse kontot nr. 41/4 "Kaubad ja tooraine ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes" jaehinnas, kui arvestus on laos jaehinnas, ja müügihinnas, kui arvestus laos toimub müügihinnas.

Ostumaksumuse ja arvestushinna vahe (kaubanduslik mahahindlus, ühiskondliku toitlustamise ettevõtte juurdehindlus) kantakse allkontole nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend" (maha- ja juurdehindlus).

Kui arvestus toimub kaalutud keskmiste hindadega, siis arvestatakse vahe jaehindade ja kaalutud keskmiste hindade vahel kontol nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend" vastaval eraldi kaardil "hinnavahed". Nende vahede kandmine majandusliku tegevuse tulemuste arvele on keelatud.

Toorainete ja kaupade arvelevõtmiseks tehakse alljärgnev kirjend.

Deebet konto nr. 41/4 "Kaubad ja tooraine ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes".	Kaubad ja tooraine arvestatavates hindades.
---	---

Kreedit konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend".	Kaupade ostu- ja müügihinna vahe.
--	-----------------------------------

Kreedit konto nr. 60 "Arveldused hankijate ja tööettevõtjatega", kui kaupad saadakse otse hankijalt ehk konto nr. 77/4 "Arveldused jooksvate operatsioonide alal", kui kaupad saadakse kaubastu või trusti keskladudest.	Kaubad ostuhinnas.
--	--------------------

Näide:

Kaupadele on arve välja kirjutatud alljärgnevalt:

Kaubad jaehinnas	1500.-
Kaubanduslik mahahindlus	100.-
Eraldised baasi kulude katteks	15.-
<u>K o k k u: 1415.-</u>	

Kui laos on arvestus müügihinna ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete juurdehindlus on 200 rbl., siis saadakse kaupade müügihinna maksumuseks 1700 rbl. ja koostatakse kaupade arvelevõtmiseks raamatupidamises järgmine kirjend.

Esimene kirjend:

Deebet	konto nr. 41/4 "Kaubad ja tooraine ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes"	1700.-
Kreedit	konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend"	300.-
Kreedit	konto nr. 77/4 "Arveldused jooksvate operatsioonide alal"	1400.-

Teine kirjend:

Deebet	konto nr. 99/4 "Makstud eraldised kaupade, materjalide ja teenuste väljastamise kulude katteks"	15.-
Kreedit	konto nr. 77/4 "Arveldused jooksvate operatsioonide alal"	15.-

Kui kaupade vastuvõtul tehakse kindlaks kauba puudujääk loomuliku kao normi piiirides, debiteeritakse kontot nr. 44/3 "Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete käibekulud". Puudujäägi korral aga üle lubatud kaonormide või kaupade kvaliteedi rikkemisel või koguselise vahe korral, mille kohta on koostatud nõuetekohane akt, esitatakse pretensioon hankijale ja summa kantakse konto nr. 62 "Deebitorid pretensioonidega", deebetisse. Loomuliku kao ja pretensioonide summa arvestatakse ostuhinnas.

Toorainet ja kaupu väljastatakse laost tootmistsehhidesse (kööki) ja einelaudadesse:

Tooraine kööki väljastamisel debiteeritakse kontot nr. 20 "Põhitootmine". Juhul kui toiduained laos arvestatakse jaehinnas ilma ühiskondliku toitlustamise ettevõtete juurdehindluseta ja tootmistsehhis on arvestus müügihinna, krediteeritakse kontot nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend". Kui tooraine arvestus laos on müügihindades, siis juurde-

hindluse summat enam eraldi ei kirjendata.

Kaupade väljastamisel einelaudadesse ja väikejaevõrku debiteeritakse kontot nr. 41/3 "Kaubad ühiskondliku toitlustamise ettevõtete einelaudades". Sellel kontol arvestatakse kaubad ainult müügihindades. Kaupade müügihinna ja laos arvestatavate hindade vahe kantakse kontole nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend".

Nii koostatakse tooraine ja kaupade väljastamisel kõiki järgmine kirjend:

Deebet	konto nr. 20 "Põhitootmine".	Maksumus müügihindades.
--------	------------------------------	-------------------------

Kreedit	konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend".	Laos arvestatava hinna ja müügihinna vahe.
---------	--	--

Kreedit	konto nr. 41/4 "Kaubad ja tooraine ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes".	Tooraine laos arvestatavates hindades.
---------	--	--

Kaupade väljastamisel einelaudadesse ja väikejaevõrku koostatakse raamatupidamises järgmine kirjend:

Deebet	konto nr. 41/3 "Kaubad ühiskondliku toitlustamise ettevõtete einelaudades".	Kaupade maksumus müügihinnas.
--------	---	-------------------------------

Kreedit	konto nr. 41/1 "Kaubanduslik hinnatäiend".	Laos arvestatavate kaupade hindade ja müügihindade vahe.
---------	--	--

Kreedit	konto nr. 41/4 "Kaubad ja tooraine ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes".	Kaupade maksumus laos arvestatavates hindades.
---------	--	--

Taarakaaluvahe arvestus.

Kaubandusettevõtteis võetakse kaup vastu tavaliselt puhaaskaaluga (neto). Kauba vastuvõtmisel netokaalu määramiseks lahutatakse mõningatel juhtudel brutokaalust taara-

kaal markeeringu järgi. Taara vabanemisel võib selle tegelik kaal aga osutuda suuremaks kauba markeeringus määratud kaalust. Vahet taara tegeliku kaalu ja kauba vastuvõtul määratud kaalu vahel nimetatakse taarakaaluvaheks.

Mõningatel juhtudel annab hankija täiendava mahahindluse jaehinnast taarakaaluvahe katteks. Nimetatud summa kantakse kaubandusliku hinnatäiendi kontole eraldi kaardile.

Taarakaaluvahed tuleb vormistada aktiga (tüüpvorm nr. 13) kolmes eksemplaris. Akti koostamiseks moodustatakse komisjon, kuhu kuulub kõrgemalseisva organisatsiooni esindaja, ettevõtte juhataja, ametiühingu esindaja ja materiaalselt vastutav isik. Kui lepingus on ette nähtud ka hankija esindaja, siis tuleb ta välja kutsuda.

Taarakaaluvahe akt tuleb vormistada hankijaga lepingus sõlmitud tähtajaks. Kui sellist tähtaega lepingus ette nähtud ei ole, siis koostatakse akt hiljemalt 10 päeva jooksul, arvates taara vabanemisest, poolvedelate toodete (keedise, mee jne.) alt vabanenud ning soolveega (heeringad jt.) taara kohta aga viivitamata pärast kauba alt vabanemist.

Pärast koostamist registreeritakse akt kaubaraamatusse taarakaaluvahe kohta ja ülekaalutud taarale kirjutatakse pärast kaaluvahe kindlakstegemist punase või keemilise pliiatsiga akti nr. ja kuupäev.

Taarakaaluvahe akti summa kantakse maha omahinnas kaubandusliku hinnatäiendi allkontolt hankijalt saadud hüvituse piirides. Sellisel juhul on kirjend:

Deebet	konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend" (alikaart hankijalt saadud taarakaaluvahe katteks hinnalisand).	Akti summa omahinnas.
Deebet	konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend".	Kaubandusliku hinnalisandi summa.

Kreedit konto nr. 41/4 "Kaubad ja toor- Jaehinnas.
aine ühiskondliku toitlustamise
ettevõtete ladudes".

Juhul kui taarakaaluvahet ületab hankijalt saadud täi-
endava mahahindluse taarakaaluvahete katteks, kantakse
taarakaaluvahet akti summa ühiskondliku toitlustamise ette-
võtte käibekuludesse. Sellisel juhul koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hinna- Kaubandusliku
täiend". mahahindluse
summa.

Deebet konto nr. 44/3 "Ühiskondliku toit- Akti summa
lustamise ettevõtete käibekulud". omahinnas.

Kreedit konto nr. 41/4 "Kaubad ja tooraine Akti summa
ühiskondliku toitlustamise ettevõt- jaehinnas.
tete ladudes".

Kaubakadude arvestus.

Kaubakadude hulka arvatakse kahjud loomuliku kao maha-
kandmisest ning kaod kaupade purunemisest ja riknemisest.

Kaupade loomuliku kaona mõistetakse nende kuivamist,
aurutamist, pudenemist jne.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele on kehtestatud
loomuliku kao normid protsentides vastavate kaupade realisee-
rimisest. Loomuliku kao norme rakendatakse sel juhul, kui pä-
rast kauba tegeliku koguse kontrollimist selgub puudujääk,
võrreldes raamatupidamise andmetega.

Raamatupidamises tehakse loomuliku kao arvestus ainult
sel juhul, kui inventeerimisel selgub puudujääk materiaal-
selt vastutaval isikul. Loomuliku kao eelnev mahakandmine
on raamatupidamises rangelt keelatud.

Purunenud ja riknenud kaupade mahakandmise akti koos-
tamiseks moodustatakse komisjon koosseisus: kõrgemalseisva
organisatsiooni esindaja, ettevõtte juhataja, ametiühingu
esindaja, materiaalselt vastutav isik ja sanitaarala tööta-
ja.

Komisjon teeb kindlaks riknenud või purunenud kauba koguse, iseloomu, riknemise või purunemise põhjuse, samuti kauba edasise kasutamise võimaluse ning kauba riknemises ja purunemises süüdioleva isiku.

Tulemuste kohta koostab komisjon akti (tüüpvorm nr.12) kahes eksemplaris, millest üks esitatakse kõrgemalseisvale organisatsioonile ja teine jääb materiaalselt vastutavale isikule. Aktile lisatakse materiaalselt vastutava isiku seletuskiri. Kui komisjon koos sanitaarala töötajaga või laboratooriumi analüüsi põhjal tunnistab riknenud kaubad edaspidiseks kasutamiseks kõlbmatuks, hävitatakse need komisjoni liikmete juuresolekul.

Kui riknemises või purunemises on kindlaks tehtud otsene süüdlane, kirjutatakse akti summa süüdlase arvele. Selleks koostatakse raamatupidamise kirjend.

Esimene kirjend.

Deebet	konto nr. 76/4 "Arveldused mitmesuguste isikutega".	Kahju jaesumma.
Kreedit	konto nr. 41/4 "Kaubad ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes".	Kahju jaesumma.

Teine kirjend.

Deebet	konto nr. 41/1 "Kaubanduslik hinnatäiend".	Kaubandusliku hinnatäiendi summa.
Kreedit	konto nr. 72/3 "Kaupade ostu ja jaehinna vahe" (materiaalselt vastutavate isikute arvele kantud kauba puudujääkide ja riknenud kaupade osas).	Kaubandusliku hinnatäiendi summa.

Juhul kui kaupade riknemises ei ole süüdi olevat isikut, kantakse kahjud ettevõtte majandusliku tegevuse arvele. Vastavalt NSV Liidu Rahandusministeeriumi 5. juuli

1967. a. juhendile nr. 180 vaatab läbi ja kinnitab ettevõtte juhataja ülenormatiivsed kaod ning rikkumiste ja purunemiste aktid summas kuni 100 rbl. Ülenormatiivsete kadude, rikkumiste ja purunemiste kahju summas kuni 500 rbl vaatab läbi ja kinnitab kõrgemalseisev organisatsioon (kaubastu, kaubandusvalitsus, trust). Kahju summas üle 500 rbl. vaatab läbi ja kinnitab kas ENSV Kaubandusministeerium või täitevkomitee vastavalt ettevõtte alluvusele.

Aktide läbivaatamise ja kinnitamise korral kõrgemalseisva organisatsiooni poolt koostab raamatupidamine kirjendi.

Deebet	konto nr. 82 "Puudujäägid ja kaod väärtuste riknemisest".	Väärtuste ostumaksumus.
--------	---	-------------------------

Deebet	konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend".	Ostu- ja müügihinna vahe.
--------	--	---------------------------

Kreedit	konto nr. 41/4 "Kaubad ja tooraine ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes".	Kaupade väärtus müügi- või jaehinnas.
---------	--	---------------------------------------

Kõrgemalseisvalt organisatsioonilt summa mahakandmiseks loa saamisel koostab raamatupidamine kirjendi.

Deebet	konto nr. 44/3 "Ühiskondliku toitlustamise ettevõtte käibekulud".	Kauba ja tooraine maksumus ostuhinnas.
Kreedit	konto nr. 82 "Puudujäägid ja kaod kaupade riknemisest".	

Analüütiline arvestus ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladude raamatupidamises on ette nähtud kaupade arvestus summaliselt, ladudes aga (materiaalselt vastutava isiku poolt) nimeliselt, sordis, hulgas ja hinnas.

Raamatupidamine peab süstemaatilisel kontrollilma materiaalselt vastutavate isikute tehtud kirjendite õigeaeg-

sust ja õigsust lao arveraamatus või kartoteegis. Kontroll kirjendite õigsuse kohta lao arveraamatus (kartoteegis) peab toimuma raamatupidamises iga päev või üks kord viis-päevaku või kümnapäevaku kohta, olenevalt lao mahust ja töötingimustest. Kõige otstarbekam on teostada sellist kontrolli materiaalselt vastutavale isikule kehtestatud aruandluse esitamise päeval.

Raamatu kasutamisel laovarvestuseks peavad kõik raamatu leheküljed enne materiaalselt vastutavale isikule väljaandmist olema nummerdatud. Viimasel leheküljel tehakse märkus "käesolevas raamatus on kokku " " nummerdatud lehekülge", millele kirjutavad alla ettevõtte juhataja ja pea- (vanem-) raamatupidaja. Allkirjad on kinnitatud ettevõtte pitseriga. Kui arvestust peetakse kartoteegis - viimane antakse välja raamatupidamises arvestatava kauba nomenklatuuri ja kauba mahu järgi - , peab kartoteek olema nummerdatud järjekorranumbritega.

Ärakasutatud raamatud ja kaardid annab materiaalselt vastutav isik raamatupidamisele, kus neid säilitatakse nagu raamatupidamise dokumentegi.

Tooraine ja kaupade inventeerimine laos.

Inventeerimise kui sotsialistliku omandi säilivuse kontrolli vahendi põhiülesandeks on tegelike kaubalis-materiaalsete väärtuste kontrollimine ning kõrvutamine raamatupidamisandmetega. Inventuuri laos teostatakse mitte harvem kui kaks korda aastas komisjoni poolt koosseisus: ettevõtte juhataja või tema asetäitja, materiaalselt vastutav isik, arvealatöötaja.

Inventeerimine viiakse läbi vastavalt eeskirjadele. Raamatupidamine on kohustatud enne inventeerimise lõplike tulemuste väljaselgitamist kontrollima ja läbi töötama kõik materiaalselt vastutavate isikute poolt esitatud aruanded ja dokumendid tooraine ja kaupade sissetuleku ja väljamineku kohta.

Ladudes selgitatakse kaupade inventeerimise tulemused võrdlusaktide koostamise teel, milles arvestusandmete järgi arvel olevate kaupade iga sordi jäägid võrreldakse tegelike jääkidega.

Kaupade inventeerimisel ladudes esineb mõnikord sordi vahesid, kusjuures ühtesid toiduaineid on ettenähtust rohkem, teisi aga on puudu. Avastatud puudujääkide tasarvestamine ülejääkidega ei ole lubatud. Erandina lubatakse ettevõtte juhataja loal sordi vahede puhul tasaarvestust ühe ja sama kaubagrupi piires, ühe ja sama materiaalselt vastutava isiku juures ja ühe ning sama aruandeperioodi kestel.

Lao inventeerimise tulemus tuleb raamatupidamises selgitada kahe päeva jooksul ja esitada ettevõtte juhatajale kinnitamiseks.

Kui inventeerimise tulemuse aruandega on välja toodud kaupade loomulik kadu, puudujääk või ülejääk, koostatakse raamatupidamises alljärgnevad kirjedid.

Loomuliku kao korral:

Deebet	konto nr. 44/3 "Ühiskondliku tootlustamise ettevõtete käibekulud".	Kaupade loomuliku kao summa ostuhinnas.
Deebet	konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend".	Kaubanduslik maha- ja juurdehindlus.
Kreedit	konto nr. 41/4 "Kaubad ja tooraine ühiskondliku tootlustamise ettevõtete ladudes".	Kaubad ja tooraine arvestatavates hindades.

Kaupade tooraine puudujäägi korral:

Esimene kirjend:

Deebet	konto nr. 72 "Arveldused puudujääkide ja raiskamiste alal".	Kaubad arvestatavas hinnas.
Kreedit	konto nr. 41/4 "Kaubad ja tooraine ühiskondliku tootlustamise ettevõtete ladudes".	Kaubad ja tooraine arvestatavas hinnas.

Teine kirjend:

Deebet konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend".

Kaupade puudujäägilt arvestatud kaubanduslik maha- ja juurdehindlus.

Kreedit konto nr. 72/3 "Kaubalis-materiaalsete väärtuste ostu- ja jaehinna vahe".

Kaubanduslik maha- ja juurdehindlus.

Kaupade ja tooraine ülejäägi korral laos koostatakse alljärgnev kirjend:

Deebet konto nr. 41/4 "Kaubad ja tooraine ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes".

Kaubad ja tooraine arvestatavas hinnas.

Kreedit konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend".

Kaupade ülejäägilt arvestatud kaubanduslik maha- ja juurdehindlus.

Kreedit konto 99/6 "Muud tulud ja kulud".

Kaubad ja tooraine ostuhinnas.

Taara arvestus.

Taaral on ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis suur tähtsus kaupade hoidmisel ja transportimisel. Heaperemehe-lik suhtumine taara säilitamisse kindlustab tema mitmekordse kasutamise võimaluse ilma täiendavate kulutusteta.

Raamatupidamise arvestus taarale peab olema organiseeritud selliselt, et oleks kindlustatud süstemaatiline kontroll tema saamise, säilitamise ja tagastamise üle.

Taara saabumine lattu ja tema arvelevõtmine toimub samade dokumentidega, millega saabub kaup. Kauba alt vabane- nud taara tagastatakse einelaudadest ja teistest filiaali-dest lattu saatelehega.

Taara väljastamisel laost koos kaubaga kirjutatakse

taara nõude-saatelehele eraldi reale. Tühi taara tagastatakse taarat koguvale organisatsioonile samuti saatelehega.

Kõik taarat puudutavad dokumendid esitab materiaalselt vastutav isik koos kaubaaruandega raamatupidamisele.

Raamatupidamises peetakse taara arvestust kontrol nr. 41/6 "Tühi ja kauba all olev taara".

Kauba all olev ja tühi klaastaara arvestatakse kontrol nr. 41/4 "Kaubad ja tooraine ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes".

Erilise konstruktsiooniga välist taarat, mida kasutatakse mitmekordseks käibeks, nimetatakse inventartaaraks. Inventartaara sünteetilist arvestust maksumuse puhul üle 50 rbl. ühiku kohta ja ekspluatatsioonijaga üle ühe aasta arvestatakse kontrol nr. 01 "Põhivahendid". Inventartaara maksumusega alla 50 rbl. või kasutamisajaga alla ühe aasta, olenemata maksumusest, arvestatakse kontrol nr. 12 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed".

Materiaalselt vastutav isik peab taarale eraldi analüütilist arvestust taara liigi, koguse, hinna ja summa järgi, kusjuures igale taara liigile avatakse eraldi kaart. Taara analüütilist arvestust võib pidada ka ilma kartoteeksüsteemita, sellisel juhul näidatakse taara üksikasjaline liikumine kaubaaruande tagaküljel.

Müüdav taara arvestatakse taara hinnakirja alusel soetamishinnaga või taara gruppidele väljatöötatud keskmiste hindadega, kuid viimased ei tohi olla kõrgemad hinnakirjas antud taara ostuhindadest.

Taara inventeeritakse laos samaaegselt kaupade inventeerimisega.

4. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kaubakäibe koosseis.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kaubakäibe üldmaht jaguneb kaheks põhiliseks müügiliigiks:

- 1) omatoodangu müük,

2) ostukaupade müük.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete omatoodangu hulka arvatakse valmis- ja pooltooted, mis on valmistatud antud ühiskondliku toitlustamise ettevõtte köögis kuumalt või külmalt töötlemisel, sõltumatult sellest, kuidas seda toodangut realiseeritakse - kas antud ettevõttes vahetult tarbijaile, teistele ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele või jaekaubandusorganisatsioonidele nende edasimüügiks tarbijaile.

Omatoodangu hulka arvatakse järgmised tooted:

lõunasöögid esimeste, teiste ja kolmandate roogadena, kaasa arvatud pooltoodetest valmistatud road ning leib, kui see on arvestatud roa hinna hulka;

kuumad ja külmad suupisted (sardellid, salatid, rosoljed, liha- ja kala-gastronoomiakaubad jne.);

kulinaartooted (keedetud ja praetud liha, kala, pasteedid, liha ja kala tarretised, süldid jne.);

müügiks valmistatud pooltooted (lihast, kalast ja tan-gudest; kooritud kartulid, keedetud köögivilid, taigen jne.);
taignast küpsetatud tooted;

enda valmistatud jahutooted (saiaid, pirukad jne.);

enda valmistatud kondiitritooted jahust (küpsised, tordid jne.);

võileivad juustuga, lihalõikudega, kulinaartoodetega jne., kaasa arvatud leiva maksumus;

piim ja piimasaadused (hapukoor, keefir, jne.);

keedetud munad;

soojad joogid (tee, kohv, kakao);

enda valmistatud jook;

enda valmistatud alkoholita joogid (kalki, morss, piimakokteilid jne.);

puuvili, marjad, viinamarjad, kõrvitsalised ja tsitrusviljad, mis väljastatakse roogadena;

muud enda valmistatud tooted.

Ostukaupade hulka kuuluvad kaubad, mis ühiskondliku toitlustamise ettevõtte hangib mujalt ja müüb elanikkonnale

ilma igasuguse töötlemiseta. Siia arvatakse leib ning leiva- ja saiatooted (välja arvatud lõuna hulgas arvestatud ja võileilade jaoks kasutatud leib ja sai), kaaluga realiseeritavad vorstid tarbimiseks väljaspool ühiskondliku toitlustamise ettevõtet, toored munad, puuvili, marjad, viinamarjad, tsitrusviljad ja kõrvitsalised (välja arvatud roana väljastatavad), purkides realiseeritavad konservid, kondiitritooted, jäätis, alkohoolsed joogid ja õlu, alkoholita joogid, tubakatooted, tikud, pooltooted, mis saadi mujalt ja müüakse tarbijatele toorelt ilma töötlemata, kulinaartooted, mis saadi mujalt tarbijatele müügiks, ja muud ilma igasuguse töötlemiseta kaubad.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõttes valmistatud omatoodangu müük jaguneb oma sihituselt arvestuses ja aruandluses kolmeks rühmaks:

jaemüük vahetult tarbijatele, kaasa arvatud müük antud ühiskondliku toitlustamise ettevõttele kuuluva jaevõrgu kaudu;

jaemüük teistele ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele ja organisatsioonidele;

hulгимüük jaekaubandusettevõtetele ja organisatsioonidele.

Omatoodangu jaemüügi hulka kuulub enda toodetud valmis- ja pooltoodete müük antud ettevõtte söögisaali kaudu, kaasa arvatud lõunate väljastamine kojuviimiseks, samuti kulinaartoodete ja pooltoodete müük kauplustele, kioskitele ning teistele ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele, samuti abonementide ja talongide põhjal väljastatud toidu maksumus toidu realiseerimisel, sõltumata raha tasumise ajast. Enda valmistatud valmis- ja pooltoodete müük organisatsioonidele, asutustele ja ettevõtetele, selle hulgas ka koolidele, sanatooriumidele, puhkekodudele ja teistele sotsiaalkultuurilistele asutustele nende poolt teenindatava tarbijaskonna toitlustamiseks.

Omatoodangu hulгимüügi hulka arvatakse enda valmistatud valmis- ja pooltoodete väljastamine ja hulгимüük nii

oma kui ka teiste organisatsioonide (trusti, kaubastu) ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele.

Omatoodangu jaekaubandusettevõtetele ja -organisatsioonidele hulгимүүги hulka arvatakse omatoodangu müük teistele jaekaubandusorganisatsioonidele ja samuti teise kaubandusorganisatsiooni kauplustele.

Omatoodangu jae- ja hulгимүүги ning ostukaupade jae-mүүги käivate summa moodustab ühiskondliku toitlustamise ettevõtte kogu kaubakäibe. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtte kogu kaubakäibe mahust tuuakse eraldi välja jae-käibe näitaja, mis kujuneb omatoodangu ja ostukaupade jae-mүүgist.

Omatoodangu ja ostukaupade müügi üldmaht iga ühiskondliku toitlustamise ettevõtte osas moodustab kaubakäibe kogumahu (hulgikäive pluss jaekäive), mis võetakse aluseks iga ettevõtte suhteliste näitajate (käibekulude, töötasufondi ja rentaabluse) arvutamisel. Organisatsiooni kohta tervikuna saadakse kaubakäibe kogumaht (hulgikäive pluss jaekäive) omatoodangu ja ostukaupade jaekäibe ning hulgi-käibe summana, välja arvatud sisemine käive antud organisatsiooni ühiskondliku toitlustamise ettevõtete vahel.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete aruandluses tuuakse eraldi välja näitaja toodangu kohta, mis võetakse arvesse naturaalühikutes - roogades. Roogadena arvestatakse ainult lõunaroad, külmad ja soojad suupisted, kaasa arvatud kulinaartooted, metslinnuliha ja keedetud kanamunad. Ülejäänud toodangut roogadena ei arvestata.

5. Tooraine ja toodangu väljalaske arvestus tootmises.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete köökides toimub tooraine arvestus summaliselt. Ainult vabrikköökides ja suurtes mehhaniseeritud sööklates, kus on eraldi tsehhiline arvestus, peetakse ka hulgalist arvestust tooraine nimetuste, hulga ja hinna järgi.

Materiaalne vastutus tooraine säilitamise ja õige kulumise üle köögis ning samuti õige roogade väljastamise üle pannakse tootmisala juhatajale ja tema asetäitjale. Põhiliselt on sisse viidud brigaadiline materiaalne vastutus, kus väärtuste eest vastutab kogu brigaad.

Produktide saamine kööki.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete köökides võib produktide arvestus toimuda kas jae- või müügihinnas.

Arvestus müügihinnas on põhiliselt sisse viidud ettevõtete köökides, kui antud ettevõtte kõik teised allettevõtted kuuluvad samasse kategooriasse.

Arvestus jaehinnas toimub köögis, kui köök varustab väga erinevate kategooriatega ettevõtteid.

Sool ja maitseained arvestatakse jaehinnas.

Köök saab materjalid nõude-saatelehega laost või transiitkorras otse hankijalt (liha, piim jne.). Kööki antava tooraine koguse arvestamisel lähtutakse valmistatava toodangu mahust ja jäägist köögis.

Valmistoodangu realiseerimine.

Valmistoodang väljastatakse köögist otseselt kaubasaali, einelaudadesse, kulinaarakauplustesse ja väikejaevõrku. Samuti võivad ühiskondliku toitlustamise ettevõtted valmistoodangut ja poolfabrikaate müüa nii oma kaubandusorganisatsiooni jaevõrku kui ka teise kaubandusorganisatsioonide ettevõtetele.

Valmistoodangu väljastamine müügisala võib toimuda mitmel viisil sõltuvalt ettevõtte teenindamise iseloomust:

- 1) teenindamisel ettekandja kaudu;
- 2) iseteenindamisel.

Ettekandja või kelneri kaudu teenindamisel annab ettekandja kööki vastava tšeki või kassatšeki (kui on eraldi kassa) ja saab vastu road tarbijale viimiseks.

Iseteenindaslikku vormi esineb kahel moodusel:

- 1) iseteenindamine eelmaksuga,
- 2) iseteenindamine järelmaksuga.

Iseteenindamise puhul eelmaksuga ostab tarbija kassast kas ruloonmargid või saab kassatšeki, mille alusel köögist väljastatakse roog tarbijale.

Kassatšekk lüüakse välja igale roale eraldi, kui aga ühele tšekile lüüakse mitu rooga, peab see olema ühenimeline ja samahinnaline. Sellisel juhul tuleb tšekil näidata roogade arv ja ühe roa hind.

Iseteenindamisel järelmaksuga valib tarbija endale road, jagamisi liini lõpul olevas kassas maksab kontrolör-kassapidajale raha ja saab kassatšeki. Põhiliselt järelmaksuga iseteenindamise vormi juures kasutatakse keskmisi juurdehindluse määrasid.

Väga laialt on levinud teenindamine abonementidega. Sõltuvalt teenindatavatest tarbijatest kasutatakse mitme variandiga abonemente. Eriti kasulik on abonemente kasutada kooli- ja töölissööklates.

Abonemente müüakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtte kassas sularaha eest teatud arvule päevadele. Soovitatakse organiseerida abonementide müüki otse ettevõtetes.

Igal abonemendil näidatakse ettevõtte nimetus, kes selle väljastas, kuupäev, toitlustamise liik ja kehtivuse aeg. Igal abonemendil peab olema ettevõtte pitser.

Abonementide järgi väljastatakse toodang ilma kassatšekita, - abonement on juba dokumendiks, mille alusel koostatakse akt toodangu realiseerimiseks köögist.

Abonemendid on range aruandluse blanketid ja nad hoitakse kassapidaja materiaalsel vastutusel, kes esitab aruande raamatupidamisele abonementide liikumise kohta. Abonemendid arvestatakse raamatupidamises väljaspool bilanssi.

Köögist roogade väljamüümisel kojuviimiseks lüüakse välja eraldi tšekk. Kuna road kojuviimiseks on hinnaalandusega, siis näidatakse tšekil väljalaske hind.

Valmistoodete väljastamine köögist einelaudadesse, kulinartoodete kauplustesse või väikejaevõrku vormistatakse päevase koondkogumislehega (tüüpvorm nr. 87). Juhul kui väljastamine toimub ainult üks kord päevas, kasutatakse nõude-saatelehte.

Päevane koondkogumisleht kirjutatakse välja iga päev kahes eksemplaris ja iga materiaalselt vastutava isiku kohta eraldi. Päevased koondkogumislehed peavad olema nummerdatud ning antakse köögile välja allkirja vastu.

Kaupade väljastamisel köögist koondkogumislehe järgi einelauda või kulinaartoodete kauplusse jne. täidetakse koondkogumisleht läbi kopeeri, näidates järgmised andmed: kauba suunamise koht, toote nimetus, kaal, väljastamise kellaeg, mõõtühik, kogus, hind ja summa. Esimene eksemplar koondkogumislehest jääb kööki ja teine einelauda, kes saab kauba.

Päevane koondkogumisleht võimaldab anda toodangut einelauda mitu korda päevas sama saatedokumendiga, kuhu järjest kirjutatakse täiendavalt juurde. Tööpäeva lõpul lõpetatakse päevane koondkogumisleht ja üldkokkuvõtte viiakse välja naturaalnäitajatele ja summale.

Ettevõtte juhataja ja raamatupidaja on kohustatud süstemaatilisel kontrollilma köögist einelauda väljastatava toodangu mahtu päevaste koondkogumislehtede ja nõude-saatelehtede järgi ning fikseerima selle.

Iga tööpäeva lõpul tehakse kindlaks realiseeritud toodangu hulk ja maksumus. Selleks koostab köögi tootmisala juhataja või brigadir koos markeerijaga realiseerimisakti (tüüpvorm nr. 84). Realiseerimisaktis näidatakse, kuidas toodang on realiseeritud (sularaha eest, einelaudade kaudu, tarbijate poolt koju viidud, kasutatud ettevõtte oma töötajate toitlustamiseks jne.). Realiseerimisaktis näidatakse ka roogade nimetused, müügihinnad, kogus ja arvestushinnad ning maitseainete maksumus.

Juhul kui ettevõtte teenindamisvormiks on iseteenindamine järelmaksuga ja kasutatakse keskmisi juurdehindluse määrasid, on lubatud sularaha eest toodangu realiseerimine näidata realiseerimisaktis summaliselt, näitamata realiseeritud roogade hulka ja hinda. Selleks kasutatakse leheküljel 46 toodud vormi.

Summalise aruandluse juures võib maitseaineid maha kanda keskmise protsendi alusel, mille on kinnitanud kõrgemalseisev

Organisatsioon Kinnitan
 Ettevõte direktor
 " " 196..a.

A K T

Köögist kaupade müük ja realiseerimine 196..a.

Nr.	Realiseeritud ja väljastatud	S u m m a		
		Väljastamise ja realisee- rimise hinda- des	Arvestus- hindades	Märkus
1	2	3	4	5
1. Müük sularahas:				
Üldroad		210.-	210.-	
Portsjoniroad		23.10	21.-	Juurde- hindlus 10 %
Koju müüdud road		13.70	13.22	Allahind- lus 10 %
Kokku müüdud		246.30	246.12	
2. Väljastatud:				
a) ettevõtte tööta- jatele tooraine omahinnaga akt 18 196...a.		5.40	6.80	Allahind- lus 26 %
b) einelaudadesse ja filiaalidesse saate- lehtede järgi (tei- se kategooria juur- dehindlusega)	
c) einelaudadesse ja filiaalidesse saa- telehtede järgi (sama kategooria juurdehindlusega)		43.-	43.-	
.....
K o k k u		48.40	49.80	

Õ i e n d : Roogade valmistamiseks kulutatud

maitseained 0,5 % käibest 1.48
 sool 0,2 % käibest 0.59

K o k k u 2.07

Tootmisala juhataja:
 Raamatupidaja:
 Kassapidaja:

organisatsioon, kuid nimetatud protsendi õigsust tuleb pidevalt kontrollida.

Realiseerimisaruanne koos lisadega esitatakse ettenähtud tähtajaks raamatupidamisele, kus seda kontrollitakse ja võrreldakse kassaaruandega (laekunud sularaha summaga) ning väljaminekudokumentidega.

Pärast realiseerimisaruande koostamist koostab materiaalselt vastutav isik (tootmisala juhataja või brigadir kaupade liikumise kohta köögis igapäevase aruande. Aruandes näidatakse eraldi toorained, maitseained, sool ja taara. Aruanne koostatakse kas müügi- või jaehinnas, sõltuvalt sellest, millises hinnas on sisse viidud materiaaalsete väärtuste arvestus köögis.

Igapäevane köögiaruanne näitab materiaaalsete väärtuste seisuga päeva alguseks (eelmise päeva jääk), saadud toorainete maksumust päeva jooksul (täidetakse sissetulekudokumentide alusel), tooraine kulu (täidetakse realiseerimisakti ja teiste dokumentide alusel, kui kaup on tagastatud lattu jne.) ja materiaaalsete väärtuste seisuga päeva lõpuks. Kui köögis teostatakse materiaaalsete väärtuste inventeerimine, näidatakse aruandes ära ka tegelik jääk ja tuuakse välja kas üle- või puudujääk.

Köögiproduktide liikumise aruandele kirjutavad alla materiaalselt vastutavad isikud ja see esitatakse koos sissetuleku- ja väljaminekudokumentidega ning plaanmenüüga raamatupidamisele. Teine eksemplar aruandest jääb materiaalselt vastutavale isikule.

6. Toodangu ja kaubakäibe arvestus varustus- (ettevalmistus-) ettevõtteis.

Liha-, kala-, juurvilja-, kondiitritoodete ja poolfabrikaatide valmistamine ning saatmine järelvalmistuspunktidest (sööklatesse, einelaudadesse jne.) ei toimu ainult toiduasinate tööstuse ettevõtteilt, vaid seda või-

vad teha ka vabrikuköögid, poolfabrikaatide tsehhid ja kondiitritööstused, mis on spetsialiseeritud poolfabrikaatide valmistamisele suurte ühiskondliku toitlustamise ettevõtete jaures.

Sõltuvalt töömahust ja tootmisvõimsusest moodustatakse liha-, kala-, juurvilja- ja kondiitritsehhid.

Arvestus tsehhides toimub kontol nr. 20 "Põhitootmine".

Arvestuse kord kondiitritsehhides.

Arvestus kondiitritsehhides toimub konaiitritoodele nimetuste, sortide, koguse, hinna ja summa järgi.

Kondiitritooteid valmistatakse vastavate tellimiste järgi, mille kinnitab kondiitritooteid valmistava ettevõtte juhataja. Tellimises näidatakse toote nimetus, sortiment ja kogus.

Vastavalt tellimistele ja aluseks võttes kinnitatud norme, arvestab raamatupidamine tooraine vajaduse töökäsk-tellimise vormil nr. 104 (vorm tüüpvormide albumis).

Jahu väljastamisel kondiitritsehhidele kondiitri- ja saiatoodete valmistamiseks tuleb arvestada jahu niiskust. Jahu toodete koostisnormides on näidatud nisujahu kulunormid baasilise niiskusega 14,5 %. Jahu niiskuse protsendi vähenemisel või suurenemisel tuleb kulunorme vähendada või suurendada 1 % võrra vastavalt jahu igale niiskuse protsendile. Ümberarvestus näidatakse töökäsk-tellimisel.

Näide:

Teatud partii kondiitritoodele valmistamiseks on vaja 110 kg jahu baasilise niiskusega 14,5 %. Et laos on jahu niiskusega 13,7 %, mis on 0,8 % madalam baasilisest niiskusest, tuleb jahu välja anda 0,8 % võrra vähem ($\frac{110}{100} \times 0,8 = 0,88$ kg), s. o. 109,12 kg.

Kui laos puudub mõni tooraine, mis on retseptuuris ette nähtud, lubatakse seda asendada teise toorainega, kuid ainult vastavuses kehtivale asendustabelile, mis on antud koostisnormide kogumikus. Sellel juhul näidatakse töökäsk-tellimise tagaküljel, milline tooraine asendati, ja antakse asendamise arvestus.

Töökäsk-tellimine kirjutatakse välja kolmes eksemplaris, millest esimene antakse laole tooraine väljaandmiseks, teine kondiitritsehhi juhatajale tellimise täitmiseks ja kolmas eksemplar jääb raamatupidamisse kontrollimiseks.

Töökäsk-tellimisega saab kondiitritsehhi juhataja tooraineid otse laost. Maitseaineid, toiduvärve, essentse ja teisi lisaaineid, mille vajadus ei ole suur ning mille igapäevane laost väljaandmine ei ole otstarbekohane, võib korraga võtta mitme päeva jaoks.

Valmistoodang kondiitritsehhidest antakse üle kas ettevõtte lattu või ekspeditsiooni.

Toodangu väljaandmine otse tsehhist einelaudadesse on keelatud.

Kondiitrittoodete väljastamisel kasutatakse saatelehti vorm nr. 8 või päevaseid koondkogumislehti vorm nr. 87.

Üleandmisel kontrollitakse üleantava toodangu üldkaalu ja ka üksiktoodete kaalu.

Toodangu tagamine töötlemiseks vormistatakse kas läbi lao või ekspeditsiooni ettevõtte juhataja ja pea- (vanem-) raamatupidaja loal.

Ülevaate saamiseks tootmisülesannete täitmise kohta esitab kondiitritsehhi juhataja iga päev ettevõtte juhatajale aruande (tüüpvorm nr. 105) "Tootmisülesande täitmise kohta valmistoodangu osas kondiitritsehhis".

Aruandes näidatakse toodete nimetused, mõõtühik, ühiku kaal, jääk päeva alguses, päeval valmistatud kogus, üleantud toodang ja jääk päeva lõpuks.

Perioodiliselt kontrollitakse kondiitrittoodete jääkide õigsust, vähemalt 1 kord kuus teostatakse inventuur tsehhis tooraine jäägi, poolfabrikaatide ja valmistoodangu osas.

Tooraine mahakandmine kondiitritsehhis toimub tegelike kulutuste alusel, kuid mitte üle kehtestatud normide.

Tooraine kulutus ja kõrvalekaldumised tuuakse välja aruandel "Aruanne produktide liikumise kohta tootmises" (tüüpvorm nr. 93).

Arvestuse kord lihapoolfabrikaatide valmistamise tsehhides.

Lihapoolfabrikaatide tsehhides peab arvestus toimuma materiaalselt vastutavate isikute osas summaliselt kui ka nimetuste, hulga, hinna ja sortide järgi. Nimetatud tsehhide töö üle peab olema kindlustatud operatiivne raamatupidamise kontroll. Selleks peab tsehhides pöörama erilist tähelepanu tooraine õigele mahakandmisele vastavalt toodetud poolfabrikaatidele (koguseliselt, kaaluliselt ja kvaliteediliselt) ja selleks kulutatud materjalidele.

Lihatsehhides on tooraine töötlemisel kehtestatud alljärgnevad nõuded:

Saabuv tooraine (looma-, sea-, vasikaliha jne.) võetakse arvele väljatöötatud keskmiste hindadega.

Keskmiste hindade väljatöötamisel arvestatakse, millise kategooriaga liha saab tsehh. Kui tsehh saab ainult I kategooria liha, töötatakse hind välja vastavalt liha sortidele, lähtudes I kategooria liha hinnast, miinus töötlemise kaod. Kui aga varustamine toimub nii I kui ka II kategooria lihaga, siis arvestatakse keskmiste hindade väljatöötamisel vastavalt seda, kui suur on varustamisel I kategooria liha ja kui suur II kategooria liha osatähtsus. Samuti arvestatakse jäätmete normi erinevust ja töötatakse välja I ja II kategooria lihale ühtne kaalutud keskmine hind, millega võetakse arvele saabuv tooraine.

Poolfabrikaatide ja kulinaartoodete realiseerimisel kantakse tooraine maha kulunormide järgi.

Hulgalise arvestuse sisseviimiseks raamatupidamises liha liikide ja sortide järgi peetakse järgnevat tabelit (vt. lk. 51).

Toodangu realiseerimisel tooraine koguseliseks mahakandmiseks teostatakse iga päev tooraine ümberarvestus poolfabrikaatide ja kulinaartoodete realiseeritud kogustele, lähtudes normidest, mis nähti ette kalkulatsioonide koostamisel antud toodetele.

Loomaliha liikumise aruanne sortide järgi 196...a.

[illegible]

Igapäevaseks ümberarvestuseks kasutatakse lk-1 53 toodud vormi.

Poolfabrikaatide ümberarvestuse aruandest saadakse realiseeritud liha kogused mahakandmiseks sortide järgi.

Poolfabrikaatide tsehhidest väljastatakse toodang päevaste koondkogumislehtede või saatelehtede alusel.

Iga päev esitab materiaalselt vastutav isik raamatupidamisele kaubaaruande (vorm on antud allpool) koos sissetuleku- ja väljaminekudokumentidega.

Ettevõtte

Limit

Organisatsioon

Kaubaaruanne nr.

.....

..... 196..a.

Materiaalselt vastutav
isik

Nr.	Kauba ja taara saamise allikad	S u m m a			
		Nr.	Kuupäev	Kaup	Taara Märkused
Jääk
.....	Sissetulek
.....
.....
.....
.....	Kokku sissetulek
.....	Kokku jaagiga
.....	Väljaminek
.....
.....
.....
.....
.....	Kokku väljaminek
.....	Jääk

Osak. juhataja Lisadokumenti.

Aruande vastu võtnud, kontrollinud ja teinud vastavad parandused.

Raamatupidaaja

Parandusega nõustun, kauba ja taara jääk summas kinnitan.

Osak. juhataja

" " 196... a.

[illegible]

Arvestuse kord kala- ja juurviljatsehhiides on analoogiline eelnevale.

Poolfabrikaatide ja kulinaartoodete valmistamiseks kasutatakse koostisnormide kogumikus ettenähtud norme.

Poolfabrikaatide ja kulinaartoodete realiseerimine toimub vastavalt kehtivas jaehinnakirjas nr. 004 kehtestatud hindadega või ettevõtte poolt koostatud kalkulatsioonihindadega.

Tootmistsehhiides asuvate toorainete sünteetiline arvestus raamatupidamises.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tootmistsehhiides asuvad toorained arvestatakse kontol nr. 20 "Põhitootmine". Selle konto deebetis arvestatakse tootmisse saabunud tooraine maksumus ja kreditis tooraine kulu toodangu valmistamiseks, tooraine tagastamine jne. Konto "Põhitootmine" saldo näitab töötlemata tooraine saldot, samuti poolfabrikaatide ja realiseerimata valmistoodangu jääki. Raamatupidamises konto nr. 20 "Põhitootmine" kohta peetakse eraldi žurnaalorderit, millesse kirjendite tegemise aluseks on tootmisala juhataja igapäevane aruanne koos lisadega kaupade liikumise kohta tsehhis.

Produktide inventeerimine tootmises.

Produktide, poolfabrikaatide ja valmistoodangu tegelikud jäägid ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tootmistsehhiides tehakse kindlaks mitte harvem kui üks kord kuus.

Inventeerimine viiakse läbi komisjoniga, kelle esimeheks on ettevõtte direktor või tema asetäitja või raamatupidaja. Komisjoni kuuluvad veel materiaalselt vastutav isik ja arvealatöötaja. Kaks korda aastas tuleb teostada inventuur kõrgemalseisva organisatsiooni esindaja osavõtul. Brigaadilise materiaalse vastutuse puhul võtavad inventeerimisest osa kõik brigaadi liikmed, kes töötasid tsehhis momendil, kui algas inventuur.

Kondiitri- ja poolfabrikaatide tsehhiides arvestatakse

poolfabrikaatide ja valmistoodete jäägid ümber tooraineks, lähtudes normidest, mis nähti ette kalkulatsioonide koostamisel antud toodetele.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete köökides, kus arvestus toimub summaliselt, ei tenta produktide ja valmistoodete jääkide ümberarvestust kulutatud tooraine osas normide järgi.

Inventeerimise tulemuse aruanne ettevõtetes, kus on sisse viidud koguseline ja summaline aruandlus, antakse nime-tuste, koguse ja summa järgi.

Ettevõtete köökides, kus on ainult summaline arvestus, antakse inventeerimise tulemuse aruanne ainult rahalises väljenduses.

Juhul kui inventeerimisega tootmistsehhides tuuakse välja kas üle- või puudujääk, peab tootmisala juhataja esitama vastava seletuskirja; selle vaatab läbi ettevõtte juhataja ja seda arvestatakse tulemuste kinnitamisel.

7. Kaupade ja toodangu realiseerimise arvestus.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes toimub jaekäibe sünteetiline arvestus konto nr. 48 "Kaupade jae- ja väikehulgi realiseerimine" allkontodel järgmiselt:

konto nr. 48/2 "Omatoodangu realiseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes".

Nende kontode krediti peegeldab jaekaubakäibe summat, aga deebet realiseeritud kaupade maksumust ostuhinnas.

Realiseerimise konto saldo näitab ühiskondliku toitlustamise ettevõtte brutokasumit nii omatoodangu kui ka ostukaupade realiseerimisest.

Toodangu realiseerimisel sularaha eest valmistoodete maksumusega müügihinnas koostatakse järgmine kirjend kassa-aruande järgi:

Deebet konto nr. 50 "Kassa".

Kreedit konto nr. 48/2 "Omatoodangu realiseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes".

Juhul kui realiseerimine on toimunud väikehulgimüügi korras sularahata, debiteeritakse deebet konto nr. 50 "Kassa" asemel kontot nr. 64 "Arvestused ostjate ja tellijatega". Omatoodangu maksumus, mis on väljastatud abonentide järgi, ettevõtete ettemaksude alusel jm., arvestatakse kaubakäibe plaani täitmisesse momendil, mil toodang väljastatakse, sõltumata tasumise ajast.

Realiseeritud valmistoodangu ulatuses kulutatud tooraine maksumus kantakse maha kontolt nr. 20 "Põhitootmine". Selleks koostatakse raamatupidamises järgmine kirjend:

Deebet	konto nr. 48/2 "Omatoodangu realiseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes".	Toodangu maksumus omahinnas.
Deebet	konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend".	Kaubandusliku maha- ja juurdehindluse summa.
Kreedit	konto nr. 20 "Põhitootmine".	Realiseeritud toodangu maksumus arvestatavas hinnas.

Kuna tooraine kantakse maha iga päev vastavalt realiseeritud toodangule, siis teeb igapäevane kaubanduslik maha- ja juurdehindluse väljaarvestamine raamatupidamisele raskusi ja nõuab palju tööd. Raamatupidamise töömahu vähendamiseks ja lihtsustamiseks arvestatakse kaubandusliku maha- ja juurdehindluse summa vastavalt realiseeritud toodangule üks kord kuus keskmise kaubandusliku hinnatäiendi protsendi alusel.

Sellise meetodi juures kantakse kogu kuu vältel realiseeritud valmistoodangule kasutatud tooraine kulu maha "Realiseerimise" konto deebetisse arvestatavates hindades ning kuu lõpul tehakse kindlaks keskmine kaubandusliku maha- ja

juurdehindluse protsent, mille alusel arvestatakse realseeritud kaupade ostumaksumus.

Realiseeritud toodangu õigeks arvestamiseks raamatupidamises ja kaubandusliku maha- ja juurdehindluse maha- kandmiseks koostatakse kuu lõpul kirjend punase storno meetodil.

Deebet	konto nr. 48/2 "Omatoodangu realseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes".	} Kaubanduslik maha- ja juurdehindlus realseeritud toodangule.
Kreedit	konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend".	

Juhul kui kaupade ja tooraine arvestus laos on jae- hinnas ja köögis müügihinnas, siis kaupade saamisel laost kööki kirjendatakse:

Deebet	konto nr. 20 "Põhitootmine".	Tooraine müügi- hinnas.
Kreedit	konto nr. 41/4 "Kaubad ja tooraine ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ladudes".	Tooraine maksu- mus jaehinnas.
Kreedit	konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend".	Kaubanduslik juurdehindlus.

Kui arvestus on laos ja köögis jaehindades või möle- mas müügihindades, siis tooraine andmisel laost kööki kon- tot nr. 42/41 "Kaubanduslik hinnatäiend" ei kasutata.

Valmistoodangu väljastamisel köögist einelauda või väikejaevõrku koostatakse raamatupidamises kirjend:

Deebet	konto nr. 41/3 "Kaubad ühis- kondliku toitlustamise ettevõ- tete einelaudades".	} Valmistoodangu maksumus müügi- hinnas.
Kreedit	konto nr. 20 "Põhitootmine".	

Juhul kui einelaud, kuhu valmistoodang köögist väljas- tati, on teise kategooria juurdehindlusega, siis vastavalt

Keskmine kaubanduslik maha- ja juurdehindlus arvestatakse alljärgnevalt:

Realiseeritud hinnatäiendi arvestus.

Konto "Kaubanduslik hinnatäiend" (mahahindlus, juurdehindlus)										
Kreedit- saldo kuu al- guseks	Kuu käive		Erialane kreedit- saldo kuu lõpul	Realiseeritud oma- toodangu ja ostu- kaupade maksumus kuu lõpul	Kaupade ja toorai- ne jääk kuu lõpul	Kokku (veerg 5 + veerg 6)	Keskmine kauban- dusliku hinnatäien- di protsent ($\frac{\text{veerg 4} \times 100}{\text{veerg 7}}$)	Realiseerimata kau- banduslik hinna- täiend ($\frac{\text{veerg 6} \times \text{veerg 8}}{100}$)	Realiseeritud kau- banduslik hinna- täiend (veerg 4 - veerg 9)	Realiseeritud kauba ostumaksumus (veerg 5 - veerg 10)
	Deebet	Kreedit								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
470.-	30.-	3500.-	3940.-	15100.-	2700.-	17800.-	22,13	598.-	3342	11758.-

juurdehindluse vahele kas debiteeritakse või krediteeritakse kontot nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend".

Hulgikäibe arvestus ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes.

Sihiga suurendada ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes toodetud poolfabrikaatide, kulinaartoodete ja valmistoodangu realiseerimist, varustavad vabrikkoogid ja poolfabrikaatide tsehhid oma toodanguga sööklaid, toidubaare, kohvikuid jne., samuti annavad toodangut müügiks kauplustesse. Ettevõtte kogutoodangusse arvestatakse kogu toodang sõltumata sellest, millisel teel ta realiseeritakse, kas oma ettevõtete sööklate, teiste ettevõtete või jaekaubanduse kaudu.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes toodetud toodangu realiseerimist teiste jaekaubandusorganisatsioonide kaudu, mis alluvad teisele trustile või kaubastule, nimetatakse hulgikäibeks ja arvestatakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes kontol nr. 46/7 "Kaupade hulgirealiseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtetest". Selle konto kreditis arvestatakse toodang müügi maksumuses ja konto deebetis ostuhinnas. Konto saldo näitab brutokasumit realiseeritud toodangult.

Toodangu hulgi korras realiseerimisel koostatakse raamatupidamises järgmised kirjendid:

1) Kaupade realiseerimisel:

Deebet konto nr. 45/1 "Väljastatud kaubad".

Kredit konto nr. 46/7 "Kaupade hulgirealiseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtetest".

Toodang
müügi hinnas.

2) Toorsaine mahakandmisel:

Deebet konto nr. 46/7 "Kaupade hulgirealiseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtetest".

Toodangu maksumus arvestatavates hindades.

Kreedit konto nr. 20 "Põhitootmine" ehk
kreedit allkonto nr. 41/4 "Kaubad
ja tooraine ühiskondliku toitlus-
tamise ettevõtete ladudes".

Toodangu mak-
sumus arvesta-
tavates hinda-
des.

3) Kuu lõpul realiseeritud toodangule hinnatäiendi ma-
hakandmine vastavalt keskmisele kaubandusliku hinnatäiendi
arvestusele, punane kirjend:

Deebet konto nr. 46/7 "Kaupade hulgirea-
liseerimine ühiskondliku toitlus-
tamise ettevõtetest".

Realiseeritud
toodangule lan-
gev kaubandus-
lik hinnatäiend.

Kreedit konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hin-
natäiend".

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete toodangu sise-
süsteemilise väljastamise arvestus.

Sisesüsteemilise toodangu väljastamisena mõistetakse
toodangu organisatsioonilist üleandmist antud organisatsioo-
ni ettevõttele. Toodangu väljastamine on seega organisatsi-
oonisisene käive. Toodangu väljastamise arvestust peetakse
kontol nr. 47/7 "Sisesüsteemiline lõunaroogade ja mun too-
dangu väljastamine ühiskondliku toitlustamise ettevõtetest".

Sisesüsteemilise toodangu väljastamise arvestus on ana-
loogiline hulgirealiseerimise arvestusele. Toodangu sisesüs-
teemisel väljastamisel, kui toodangut saaval ettevõttel on
oma arveldusarve, debiteeritakse kontot nr. 45/1 "Väljasaa-
detud kaubad". Juhul kui ettevõttel ei ole iseseisvat arvel-
dusarvet, toimuvad arveldused kontol nr. 77/4 "Ametkonnasise-
sed arveldused jooksvate operatsioonide alal".

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtted, kes väljastavad
toodangut oma süsteemi teistele ettevõtetele, annavad neile
toodangu müügihinnast kindlaksmääratud mahahindluse.

8. Kaupade arvestus einelaudades.

Kaubad saabuvad einelaudadesse kas ühiskondliku toitlustamise ettevõtte laost, köögist, kaubandusorganisatsioonide laost või otse hankijalt. Saabumine peab olema vormistatud nõude-saatelehega, saatelehega või päevase koondkogumislehega. Einelaudades võetakse kaubad arvele müügihinnas. Kaubad asuvad einelauapidaja materiaalsel vastutusel. Kui einelauas töötab mitu müüjat, võib olla rakendatud brigaadiline materiaalne vastutus.

Kui einelaud töötab vahetustega, siis annab üks vahetus vahetuse lõpul kauba üle teisele einelauapidajale üleandevastuvõtuaktiga, kus näidatakse üleantava kauba kogus, hind ja summa. Üks eksemplar üleandevastuvõtuaktist antakse raamatupidamisele; seda ei loeta inventeerimisaktiks, vaid kaupade üleandmise dokumendiks.

Kaubad väljastatakse einelauast tarbijale kohe pärast kauba eest tasumist. Realiseeritud kaubad kirjutatakse materiaalselt vastutava isiku arvelt maha vastava orderiga, mille einelauapidaja saab sularaha üleandmisel ettevõtte kassasse.

Einelauapidaja koostab vastavalt kehtestatud aruandluse esitamise korrale (mitte harvem kui üks kord kolme päeva jooksul) kaubaaruande kahes eksemplaris. Aruandest kantakse läbi iga dokument ja näidatakse tema kuupäev, number, müügihind ja taara maksumus.

Aruandes näidatakse kauba ja taara saldo päeva alguseks, sissetulek ja väljaminek (realiseerimine, saatedokumentidega kauba ja taara tagastamine) ning materiaalsete väärtuste jääk päeva lõpuks.

Üks eksemplar aruandest koos dokumentidega esitatakse raamatupidamisele, materiaalselt vastutavale isikule jääb teine eksemplar, kuhu raamatupidamine annab allkirja aruande vastuvõtu kohta koos lisadega.

Raamatupidamine on kohustatud kontrollima aruande koostamise ja hindade õigsust ja aritmeetilist arvestust. Vigade

korral teeb raamatupidamine parandused ja materiaalselt vastutav isik kinnitab oma allkirjaga nende õigsust.

Einelaudades teostatakse inventeerimist mitte vähem kui kaks korda aastas komisjoniga koosseisus: ettevõtte juhataja või tema poolt volitatud isik, arvealatootaja ja materiaalselt vastutav isik. Koos kaubaga inventeeritakse ka taara. Kaupade inventeerimine ja inventeerimisnimestiku vormistamine ja tulemuste väljatoomise kord einelaudades on analoogiline inventeerimise korraga jaeettevõtteis. Kaupade puudujäägi avastamise korral inventeerimisel arvestatakse kaalukaupade kadu vastavalt kehtivatele normidele. Loomuliku kao norme ületavad kaupade puudujäägid nõutakse materiaalselt vastutavalt isikuilt sisse müügihinnas.

Raamatupidamise arvestuse aluseks on materiaalselt vastutava isiku kaubaaruanne koos lisadega, mis tõestavad kaupade saamist, väljastamist ja realiseerimist. Aruande alusel raamatupidamises peetakse iga materiaalselt vastutava isiku kohta žurnaalorderit. Ostukaupade ja omatoodangu käive selgitatakse operatiivandmete alusel. Arvestatakse, palju on saadud ostukaupu, palju omatoodangut ja kui suured on jäägid einelauas.

Raamatupidamises peetakse sünteetilist arvestust einelaudades olevatele kaupadele kontrol nr. 41/3 "Kaubad ühiskondliku toitlustamise ettevõtete einelaudades". Kaupade jae- ja müügihinna vahe arvestatakse kontrol nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend (maha- ja juurdehindlus)".

Saabunud kaupade arvelevõtmine:

Deebet	konto nr. 41/3 "Kaubad ühiskondliku toitlustamise ettevõtete einelaudades".	Müügihinna maksumus.
--------	---	----------------------

Kreedit	konto nr. 77/4 "Arveldused jooksvate operatsioonide alal" ehk konto nr. 41/4 "Kaubad ja tooraine ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes" jne.	Ostuhinnas.
---------	---	-------------

Kreedit konto 42/1 "Kaubanduslik hinna-
täiend".

Kaubanduslik ma-
ha- ja juurdehind-
lus.

Kaupade müük einelaudadest arvestatakse kontol nr.48/2 "Omatoodangu realiseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtetest" ja kontol nr. 48/3 "Ostukaupade realiseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes".

Müüdud kaubad kantakse einelaupäcäja arvelt maha esitatud kaubaaruande alusel kuu jooksul pidevalt.

Deebet konto nr. 48/2 "Omatoodangu realiseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes". Müügihinnas realiseeritud omatoodangu maksumus.

Deebet konto nr. 48/3 "Ostukaupade realiseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes". Müügihinnas realiseeritud ostukaupade maksumus.

Kreedit konto nr. 41/3 "Kaubad ühiskondliku toitlustamise ettevõtte einelaudades". Kaupade maksumus müügihinnas.

Kaupade ostumaksumuse kindlakstegemine realiseeritud kaupadele, kaubandusliku maha- ja juurdehindluse summa määramine toimub iga kuu lõpul, lähtudes keskmisest kaubandusliku hinnatäiendi määrast.

Realiseeritud kaubandusliku maha- ja juurdehindluse summade mahakandmiseks koostatakse kirjend punase storno meetodil:

Deebet konto nr. 48/2 "Omatoodangu realiseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtete einelaudades". Hinnatäiendi summa realiseeritud omatoodangule.

Deebet konto nr. 48/3 "Ostukaupade realiseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes". Hinnatäiendi summa realiseeritud ostukaupadele.

Kreedit konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hinnatäiend". Hinnatäiendi summa kokku.

9. Arvestuse mehhaniseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis.

Pidev ja kiire kaubakäibe kasv ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis nõuab raamatupidamise arvestuse mehhaniseerimist.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis on arvepidamisega seotud sajad inimesed, kes teostavad suuremahulisi arveala operatsioone, täidavad dokumente, töötlevad esmasdokumentatsiooni, grupeerivad andmeid antud dokumentidel, summeerivad ja arvestavad.

Käibekulude alandamise ülesande lahendamisel pannakse suurt rõhku arvealatööga seoses olevate kulude vähendamisele.

Arvestustööde mehhaniseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis annab suurt kokkuhoidu, vabastades terve rea arvealatöötajaid, kiirendab koondaruannete saamist ja parandab arvestuse kvaliteeti.

Põhilisteks dokumentideks ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis on materiaalselt vastutavate isikute kaubaaruandlus (lao-, köögi-, einelaudade jne. kaubaaruanded), mille arvestuse õigsuse kontroll on võimalik läbi viia organiseeritud masinarvutusbüroodes või -jaamades arvutusmasinate abil.

Samade dokumentide alusel koostatakse ka raamatupidamises koondid, mida võib saada masinarvutusjaamalt töödeldud perfo-analüütiliste arvutusmasinatega.

Sellisel meetodil on võimalik kasutada ka perfokaarte teistkordselt võrdlusandmike saamiseks vastava kauba, tooraine jne. saamise ja realiseerimise ning väljastamise kohta.

VII t e e m a .

TÖÖ JA TÖÖTASU ARVESTUS.

1. Töö ja töötasu arvestuse ülesanded.

Kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise ajajärgul lahendab Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei rahva ainelise heaolu tõstmise ülesandeid, lähtudes leninlikust seisukohast selle kohta, et seni, kuni pole loodud materiaalse hüvede küllust ja töö ei ole muutunud veel inimeste esimeseks eluvajaduseks, peab kommunismiehitamine toetuma materiaalse huvitatuse printsiibile.

Oma uues programmis lähtub NIKP sellest, et eelseisval kahekümnel aastal jääb tasustamine töö järgi töötajate ainelistele ja kultuurilistele vajadustele rahuldamise põhiliseks printsiibiks.

Analoogiliselt teiste rahvamajandusharude töötajatega tasustatakse kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise töötajate tööd vastavalt tehtud töö hulgale ja kvaliteedile. Õigus saada tasu töö järgi loob töötaja materiaalse huvitatuse oma töö tulemustest, stimuleerib tööviljakuse kasvu ja kvalifikatsiooni tõstmist. Töötasu suurust reguleerib riik.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee, NSVL Ministrite Nõukogu ja Üleliidulise Ametiühingute Kesk-nõukogu 15. juuli 1964. a. määrusega nr. 620 "Hariduse,

tervishoiu, elamu-kommunaalmajanduse, kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise ning teiste elanikkonda teenindavate rahvamajandusharude töötajate töötasu tõstmisest"¹ kehtestati kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise töötajatele uued töö tasustamise tingimused, mille tulemuseks suurenes ülalmainitud töötajate töötasu võrreldes kehtinuga keskmiselt 18 protsendi võrra, kusjuures madalapalgaliste töötajate töötasu ei lange alla 40 - 45 rubla kuus.²

Kaubanduse (ühiskondliku toitlustamise) organisatsiooni või ettevõtte tööjõu ja töötasu plaani olulisemateks näitajateks on töötajate arv, nende tööviljakus ja töötasufond. Tööviljakuse plaan on antud kaubakäibe summana rahalises väljenduses ühe töötaja kohta kindla ajaühiku (näiteks aasta) jooksul. Töötasufond on antud protsentides plaanilisest kaubakäibest.

Töötasufondi arvatakse rahasummad, mis on kaubanduse (ühiskondliku toitlustamise) organisatsiooni või ettevõtte poolt arvestatud tehtud töö eest töölistele, teenistujatele, insener-tehnilistele töötajatele, õpilastele, nooremale teenindavale personalile, valvele ja teistele nii nimestikulise kui ka mittenimestikulise koosseisu töötajatele. Töötasufondi ei arvata ja arvestatakse eraldi: eriallikate arvel makstavad preemiad (ettevõttefondi, sotsialistlikust võistlusest osavõtjate premeerimisfondi, puitaara kogumise ja tagastamise premeerimisfondi jne. arvel), toetused

¹ Teatatud kaubandusorganisatsioonidele ja ettevõtetele NSVL Riikliku Kaubanduskomitee 15. augusti 1964.a. käskkirjaga nr. 100, 15. septembri 1964.a. käskkirjaga nr. 101, 26. septembri 1964.a. käskkirjaga nr. 103 ja NSVL Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhatuse 8. oktoobri 1964. a. määrusega nr. 184.

² Kooskõlas Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee ja NSVL Ministrite Nõukogu 26. septembri 1967.a. otsusega on alates 1. jaanuarist 1968.a. kõigi rahvamajandusharude tööliste ja teenistujate palga alammääraks 60 rubla kuus.

sotsiaalkindlustussummade arvel, pensionid, stipendiumid õpilastele ja üliõpilastele, komandeeritud töötajate päevatasud jne.

Töötasu jaguneb põhi- ja täiendavaks töötasuks. Põhitöötasu hulka arvatakse töötasu see osa, mis arvestatakse tööliste ja teenistujatele ettevõttes või organisatsioonis töötatud aja jooksul tehtud töö eest. Täiendava töötasu hulka aga arvatakse väljamaksed, mis on tööseadusandluses ette nähtud tööliste ja teenistujatele ettevõttes mittetöötatud aja eest, nagu näiteks: töötasu puhkuste (välja arvatud dekreetpuhkus) eest, tasu naistele vaheaegade eest imikute toitmiseks, tasu aja eest, mis oli kulutatud riiklike ja ühiskondlike ülesannete täitmiseks jne.

Töötasu kaubanduses ja ühiskondlikus toitlustamises moodustab olulise osa käibekuludest, ulatudes mõnedes ettevõtetes üle 50 % kõikidest kuludest. Sellepärast peab töö ja töötasu arvestus kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ning organisatsioonide raamatupidamistes kindlustama kulutatud töö ja töötasu õige kindlaksmääramise, stimuleerima tööviljakuse tõusu ja tööaja ratsionaalsema kasutamise.

Kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise organisatsioonide ja ettevõtete raamatupidamise ülesandeks on:

kontrollida töötajate ettenähtud arvust, koosseisudest, töötasumääradest ja kehtivatest tasustamise tingimustest kinnipidamist;

kontrollida planeeritud töötasufondi sihipärast kasutamist;

kontrollida tööaja, plaanitäitmise ja töölusnormide täitmist;

arvestada õigeaegselt ja õigesti töötasu tööliste ja teenistujatele ning arveldusi nendega;

teostada õigeaegselt ja täpselt arveldusi riigieelarvega ja teiste organisatsioonidega, ettevõtetega, asu-

tustega ja isikutega kinnipidamiste osas töötasudelt (tulu- ja lastetusmaks, kinnipidamised täitedokumentide alusel, ositimaksud järelmaksuga ostetud kaupade eest jne.);

teostada õigeaegselt ja täpselt arveldusi ametiühingorganisatsioonidega töötasudelt sotsiaalkindlustuseks tehtavate eraldiste osas.

Riigipank ja rahandusorganid kontrollivad töötasufondi kulutamist ja koosseisudest kinnipidamist.

Rahandusorganid teostavad kontrolli kaubandusorganisatsioonide administratiivaparaadi koosseisude, ametipalkade ja töötasufondi registreerimise teel. Jaekaubanduse ja toitlustamistevõtete koosseise, ametipalku ja töötasufondi rahandusorganeis ei registreerita.

Riigipank kontrollib töötasufondi kulutamist ja annab välja rahasummasid töötasudeks ranges kooskõlas kinnitatud töötasufondiga ja kaubakäibe plaani täitmisega. Riigipank jälgib ka neid summasid, mis sularaha laekumistest kulutatakse töötasude väljamaksmiseks jaekaubanduse ja toitlustustevõteteis.

Töötajate töö tasustamisel kasutatakse kahte põhilist töötasusüsteemi - tükitöötasu ja ajatöötasu.

Tükitöötasu puhul sõltub töötaja töötasu suurus valmistatud toodangu või tehtud töö hulgast.

Ajatöötasu puhul sõltub töötasu suurus töötaja kestusest ja töötaja kvalifikatsioonist või täidetaksetest tööülesannetest.

Tükitöötasu jaguneb omakorda lihtsaks tükitöötasuks, premiaaltükitöötasuks ja progressiivtükitöötasuks.

Lihtsa tükitöötasu puhul sõltub töötasu suurus otseselt tehtud töö või valmistatud toodangu hulgast. Mida suurem on töötlus, seda suurem on töötaja töötasu ja vastupidi.

Premiaaltükitöötasu puhul ei sõltu töötaja töötasu ainult töötlusest, vaid ka tehtud töö kvaliteedist ja antud tööülesande tähtsajalisest täitmisest, mille eest makstakse töötajale täiendavat lisatasu preemia näol.

Progressiivtükitöötasu puhul toimub töö tasustamine kahe hinde alusel. Plaani (normi) piires tehtud töö eest makstakse ühe hinde alusel ja üle plaani (normi) tehtud töö eest teise, kõrgendatud hinde alusel.

Ajatöötasu jaguneb omakorda lihtsaks ja premiaalajaja-
töötasuks. Lihtsa ajatöötasu puhul makstakse töötajale ta-
su töötatud aja eest kindla palgamäära alusel. Premiaal-
ajatöötasu puhul makstakse töötajale kindla palgamäära
järgi arvestatud tasu kõrval ka preemiat kõrgete tööni-
tajate eest.

Kaubanduses kasutatakse põhiliselt ajatöösüsteemi
premiaalajajatöötasuna ja tükitöösüsteemi premiaaltükitöö-
tasuna.

2. Jaekaubandusettevõtete töötajate töö tasustamise kord.

- a) Kuu kaubakäibega üle 3 tuh. rbl. kaupluste ning
kuu kaubakäibega üle 10 tuh. rbl. statsionaarse
väikejaekaubandusvõrgu müüjate, kassapidajate,
kontrolör-kassapidajate, kontrolöride ja pakki-
jate töö tasustamise kord.

Nende töötajate töö tasustamisel kasutatakse nii
ajatöö- kui ka tükitöösüsteeme.

Jaekaubandusettevõtete ülalmainitud kategooria töö-
tajatele on kehtestatud alljärgnevad kuupalgamäärad:

Ametinimetus	Kuupalgamäär rbl.
Vanemmüüja	70.-
Müüja	64.-
Nooremüüja	62.-
Vanemkassapidaja, kontrolör- kassapidaja, kontrolör	66.-
Kassapidaja	62.-
Nooremkassapidaja, pakki- (fasseerija)	60.-

Juurviljakaupluste vanemmüüjate, müüjate ja nooremüüjate palgamäärad on kõrgendatud 20 % võrra.

Kassapidajatele, kes ei ole otseselt seotud ostjate teenindamisega, makstakse töötasu teiste palgamäärade alusel.

Ajatöösüsteemil töötavatele töötajatele makstakse töötasu kuupalgamäära ulatuses nende töö puhul kuu jooksul. Juhul kui töötaja ei töötanud kogu kuud, arvestatakse temale töötasu proportsionaalselt tehtud tööpäevade (töötundide) arvule.

Näiteks: Kaupluse vanemmüüja töötas 17 tööpäeva. Antud kuu tööpäevade arv kokku oli 27.

Müüja töötasu töötatud aja eest:

$$\frac{70 \text{ (palgamäär)} \times 17 \text{ (töötatud päevade arv)}}{27 \text{ (tööpäevade arv kuus)}} = 44.07 \text{ rubl.}$$

Tükitöösüsteemil töötavatele müüjatele, kassapidajatele, kontrolör-kassapidajatele, kontrolöridele ja letitööst vabastamata kauplusejuhatajatele makstakse töötasu hinnete alusel, mis on kehtestatud kaubakäibe 100 rublalt. Tükitöö hinded kinnitab kaubandusorganisatsiooni juhataja kooskõlastatult vastava ametiühinguorganisatsiooniga.

Nende töötajate töötasu hinded arvutatakse, lähtudes antud töötaja palgamäärast ja kaupluse (osakonna, sektsiooni, filiaali, kassa) kaubakäibeplaanist või individuaalsest ülesandest. Nimetatud töötajate kuutöötasu ei või olla madalam neile kehtestatud kuupalgamäärast.

Näiteks: Sektsiooni aastane kaubakäibeplaan on 198 tuh. rubl. Koosseisu järgi peavad sektsioonis töötama üks vanemmüüja ja kaks müüjat.

Hinde saamiseks arvutatakse välja palgamäärade alusel töötajate plaaniline palgafond (aastas). Seejärel tehakse kindlaks töötasu summa, mis langeb kaubakäibe igale 100 rublale.

Aasta palgafond - $(70 + 64 + 64) \times 12 = 2376$ rbl.
Hinne - 2376 (palgafond) : 1980 (kaubakäive 100 rub-
lades) = 1.20 rbl.

Peale töötasu makstakse nii ajatöö- kui ka tükitöö-
süsteemil töötavatele müüjatele, kontrolöridele, kontro-
lör-kassapidajatele, kassapidajatele ja pakkiijatele pree-
miat 10 % ulatuses palgamäärast kaubakäibeplaani täitmise
eest ostjate kõrgekvaliteedilisel teenindamisel ja 3 %
ulatuses palgamäärast ettevõtte (seksiooni, osakonna, fi-
liaali) iga plaani ületamise protsendi eest. Tükitöösüs-
teemil töötavatele töötajatele preemia maksmise tingimu-
seks on veel individuaalse plaani (ülesande) täitmine.
Mittetähelepaneliku teenindamise korral jäävad süüdi ole-
vad töötajad täielikult ilma plaani täitmise preemiast ja
neid ei saa selles kuus premeerida plaani ületamise eest.

Preemiate üldsumma, mis makstakse igale töötajale
(välja arvatud sotsialistliku võistluse, taara kogumise
ning tagestamise jt. preemiad, mis makstakse kehtestatud
korraa üle piirmäära), ei tohi ületada 40 % kuupalgamää-
rast.

Näiteks:

a) kaupluse vanemmüüja töötas kuu jooksul, tee-
nindades ostjaid kõrgekvaliteediliselt, kaupluse kuu kau-
bakäibeplaani täideti 112 %:

1) töötasu palgamäära järgi	70.-
2) preemia plaani täitmise eest 10%	7.-
3) preemia plaani ületamise eest	
36 % (12 x 3) palgamäärast	25.20
<hr/>	
Kokku preemiaid	32.20

Maksmisele kuuluv preemiate summa ei tohi ületada
40 % kuupalgamäärast ehk 28 rbl. ($\frac{70 \times 40}{100}$). Seega on
vanemmüüja kuutöötasu koos preemiatega 98 rbl. (70+28);

b) sama kaupluse müüja töötas kuu jooksul 10 päeva,
teenindades ostjaid laitmatult. Tööpäevade arv antud kuus
oli 25.

1) töötasu töötatud aja eest	
palgamäära järgi ($\frac{64 \times 10}{25}$)	25.60
2) preemia plaani täitmise eest	
10 % töötasust	2.56
3) preemia plaani ületamise eest 36 %	
töötasust ($\frac{25.60 \times 36}{100}$)	9.21
<hr/>	
Kokku preemiaid	11.77
=====	

Maksmisele kuuluv preemiate summa ei tohi ületada 40 % töötasust, mis on arvutatud kuupalgamäära järgi, ehk 10.24 rbl. ($\frac{25.60 \times 40}{100}$). Seega on müüja töötasu töötatud

aja eest koos preemiatega 35.84 rbl. (25.60 + 10.24).

Uhes brigaadis tükitöösüsteemil töötavate kaupluse-töötajate poolt hinnete alusel väljateenitud töötasu jaotatakse nende vahel proportsionaalselt töötajate kuupalgamääradele ja tööl oldud ajale.

Näiteks: Sektsiooni kaubakäibeplaan antud kuul oli 17 tuh. rbl. ja tegelik käive 18,53 tuh. rbl. Kaupluse töötajad teenindasid ostjaid hästi. Tööpäevade arv antud kuus oli 25. Vanemmüüja ja üks müüja töötasid kogu kuu jooksul, teine müüja aga ainult 15 tööpäeva.

Sektsiooni töötajate töötasu kuu jooksul oli kokku 185.30 (kaubakäive 100 rbl.) x 1.20 (hinne) = 222.36 rbl.

Sektsiooni kuu palgafond palgamäärade alusel, olenevalt tööl oldud ajast on järgmine:

Vanemmüüja	70.-
Müüja	64.-
Müüja ($\frac{64 \times 15}{25}$)	38.40

K o k k u 172.40

Sektsiooni töötajate palgamäära igale rublale langeb tegelikult teenitud töötasu

$$222.36 : 172.40 = 1.29 \text{ rbl.}$$

Sektsiooni üksikute töötajate töötasud on:

Vanemmüüja	70 x 1.29 = 90.28
Müüja	64 x 1.29 = 82.55
Müüja	38.40 x 1.29 = 49.53
K o k k u	222.36
=====	

Sektsiooni töötajatele tuleb tasuda preemiat ostjate eeskujuliku teenindamise ja plaani täitmise eest 10 % palgamäära alusel arvutatud töötasust, sest et sektsioon täitis plaani $\frac{18.53 \times 100}{17.-} = 109 \%$ ja preemiat 3 % ulatuses palgamäärast sektsiooni iga kaubakäibe kuuplaani ületamise protsendi eest ehk 27 % (9 x 3). Kokku tuleb tasuda preemiat 37 %.

Sektsiooni töötajatele tuleb maksta antud kuu eest:

Rbl.

Töötaja nimetus	Töötasu hinnete alusel	Preemia plaani täitmise eest 10 %	Preemia plaani ületamise eest 27 %	Kokku töötasu koos preemiatega
Vanemmüüja	90.28	7.-	18.90	116.18
Müüja	82.55	6.40	17.28	106.23
Müüja	49.53	3.84	10.37	63.74
K o k k u	222.36	17.24	46.55	286.15
=====				

Ülaltoodud korras arvestatud tükitööhinnete asemel võib tarbijate kooperasiiooni jaekaubandusettevõttele rakendada hindet, mis on välja töötatud NSVL Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhatusel poolt kinnitatud (maksimaalsete) hinnete alusel.

Nende hinnete suurus oleneb müüdava kauba iseloomust ja ettevõtte tüübist, kus neid kaupu müüakse. Konkreetset

hinded, olenevalt kohalikest oludest, kinnitavad kooskõlastatult vastavate ametiühinguorganisatsioonidega oblasti, krai või vabariiklike (seal, kus puudub oblastiline alljaotus) tarbijate kooperatiivide liitude juhatused.

Nii tasutakse 100 rbl. väärtuses müüdud kaupade eest mitte rohkem kui 17 rbl. raamatute ja 1.80 rbl. ülejäänud kaupade eest jaekaubandusettevõttele, mis kauplevad segasortimendiga kaupadega ja kus ei ole spetsialiseeritud sektsioone (osakondi); 1.35 rbl. kangaste, trikootaži ja sukkade-sokkide, 2.20 rbl. galanteriikaupade, parfümeeria, mänguasjade, niitide ja sanitaar-hügieenitarvete, 1.70 rbl. jalatsite, 1.30 rbl. valmisriiete ja peakatete, 17 rbl. raamatukaupade ja 1.40 rbl. muude ülejäänud kaupade eest universaalkauplustes ja teistes tööstuskaupade kauplustes, kus on olemas spetsialiseeritud sektsioonid (osakonnad); 1.50 rbl. jaekaubandusettevõttele, mis kauplevad toidukaupadega (välja arvatud osakonnad, sektsioonid, mis kauplevad leiva, jahu, tangude ja muude teraviljasaadustega) jne.

Tarbijate kooperatsiooni hinnete alusel töötavatele jaekaubandusettevõtete töötajatele makstakse veel tasu kuni 4 rbl. 100 rbl. väärtuses müüdud allahinnatud kaupade eest, mitte rohkem kui 40 kopikat 100 rbl. väärtuses organisatsioonidele, asutustele ja ettevõtetele müüdud kaupade eest (väikenulgimüük) ja mitte rohkem kui 20 kopikat 100 rbl. eest teistele kaubandus- ja toitlustusettevõtetele väljastatud kaupade eest.

Tarbijate kooperatsiooni jaekaubandusettevõtete vanem müüjatele, müüjatele ja noorem müüjatele (olenemata töö taustamise vormist ja süsteemist), kes täidavad ettevõtete juhatajate kohustusi, makstakse lisatasu 10 % ulatuses neile kehtestatud kuupalgamäärast.

Näiteks: Segasortimendiga töötavale kauplusele on kinnitatud 100 rbl. kaubakäibe pealt: raamatute müügi eest 17 rbl. ja muude kaupade eest 1.80 rbl. Kaupluses töötab kaks müüjat, kellest üks täidab kaupluse juhataja ülesandeid. Kaupluse kaubakäibe plaan antud kuus oli 5800 rbl.,

tegelik kaubakäive aga 5916 rbl. Kauplus teenindas ostjaid laimatult. Kauplus müis tegelikult raamatuid 200 rbl. eest ja ülejäänud kaup 5716 rbl. eest. Kaupluse töötajad said kaupade müügit:

Raamatute müügi eest $2 \times 17 = 34.-$
 Ülejäänud kaupade müügi eest $57 \times 1.80 = 102.89$
 Kokku 136.89

Põhjusel, et mõlemad müüjad töötasid kogu kuu ja neil on üks ja sama palgamäär, tuleb saadav töötasu võrdselt jaotada. $136.89 : 2 = 68.44$ rbl. Peale selle saab üks müüjatest, kes täidab kaupluse juhataja ülesandeid, lisatasu 10 % oma palgamäärast, s. t. 6.40 rbl.

Lisaks töötasule määratakse selle kaupluse töötajatele preemiat plaani täitmise eest, sest kauplus täitis plaani $\frac{5916 \times 100}{5800} = 102 \%$, ja plaani ületamise eest 3 % ulatuses palgamäärast kaupluse kaubakäibe plaani iga ületatud protaendi eest ehk 6 % (2×3). Kokku tuleb maksta kaupluse töötajatele antud kuu eest:

Töötaja nimetus	Töötasu hinnete alusel	Lisatasu kaupluse juhataja ülesandete eest (10%)	Preemiat plaani täitmise eest (10%)	Preemia plaani ületamise eest	Kokku töötasu koos preemiaga
Müüja kaupluse juhataja ülesandetes	68.44	6.40	6.40	3.84	85.08
Müüja	68.44	-	6.40	3.84	78.68
Kokku	136.88	6.40	12.80	7.68	163.76

- b) Kuu kaubakäibega alla 3 tuh. rbl. kaupluste ja kuu kaubakäibega alla 10 tuh. rbl. väikejaekaubandusvõrgu töötajate töö tasustamise kord.

Riikliku ja kooperatiivkaubanduse selle kategooria jaekaubandusettevõtete töötajatele makstakse töötasu maksimaalsete hinnete piirides kaubakäibe 100 rublalt. Konkreetseid hindede, olenevalt kohalikest oludest, kinnitab kaubandusorganisatsiooni juhataja kooskõlastatult vasta-va ametiühinguorganisatsiooniga.

Maksimaalsed hindede erinevatele kaupadele on järgmised:

Kaupade nimetused	Maksimaalsed hindede
Jäätis: kevadsuvine periood	6.50
sügistalvine periood	8.-
Gaseeritud vesi	20.-
Kali	15.-
Õlu	6.50
Juur- ja puuvili	9.-
Tubakatooted	3.-
Kondiitritooted	5.-
Pirukad ja leiva-saiatooted	5.-
Kala	7.-
Segatoidukaubad	5.-
Galanteriikaubad ja parfümeeria	4.50
Majapidamiskaubad	6.-
Petrooleum	10.-
Segatööstuskaubad	4.-
Segatööstus- ja -toidukaubad	4.50

Juhul kui sellises ettevõttes töötab üle ühe töötaja, jaotatakse nende hinnete alusel arvestatud töötasu üksikute töötajate vahel alljärgnevalt:

1) ettevõttes, kus peale juhataja töötab üks müüja, makstakse juhatajale 55 % töötasu summast, mis on arvestatud hinnete alusel, müüjale - 45 %;

2) ettevõttes, kus peale juhataja töötab kaks müüjat, makstakse juhatajale 40 % töötasu summast, mis on arvestatud hinnete alusel, igale müüjale 30 %.

Näiteks: Kuu eest teenisid kioski töötajad kokku 39.30 (kaubakäive 100 rbl.) \times 4.50 (hinne) = 176.85 rbl.

Kioski juhataja töötasu $\frac{176.85 \times 30}{100} = 70.73$ rbl.

Kummagi müüja töötasu $\frac{176.85 \times 30}{100} = 53.06$ rbl.

c) Jaekaubandusettevõtete juhtivate töötajate, insener-tehniliste töötajate, muude spetsialistide ning teenistujate töö tasustamise kord.

Jaekaubandusettevõtete juhtivate töötajate tööd tasustatakse ajatöötasu alusel, kusjuures nende palgamäär on sõltuvuses täidetavatest tööülesannetest, ettevõtte liigist ja tema töömahust.

Jaekaubandusettevõtete juhtivate töötajate hulka kuuluvad: ettevõtete juhatajad või direktorid, pearaamatupidajad, vanemraamatupidajad pearaamatupidaja õigustes, kaubanduse, plaani, organiseerimis- ja varustusosakondade juhatajad, kaubasektsioonide (osakondade), tellimiste osakondade juhatajad, teiste osakondade juhatajad.

Juhtivate töötajate töö tasustamiseks liigitatakse kauplused olenevalt müüdavate kaupade sortimendist nelja liiki: a) juurviljakauplused (osakonnad, sektsioonid); b) raamatute ja raamatutarvete kauplused, kus raamatukaupade käibe osatähtsus üldkäibest on üle 75 %; c) kooli-, kirjutus-, kantseleitarvete ja raamatu-kantseleitarvete kauplused, kus raamatukaupade osatähtsus on alla 75 % üldkäibest; b) kõik ülejäänud jaekaubandusettevõtted. Olenevalt aasta kaubakäibe plaani alusel tuletatud kuu keskmise käibe suu-

rusest jaotatakse ettevõtted omakorda kaheksasse gruppi ja kaubasektsioonid (osakonnad) seitsmesse gruppi.

Näiteks: Jaekaubandusettevõtted, kaubasektsioonid (osakonnad), mis ei ole spetsialiseerunud kauplemisele juurviljaga ja kooli-, kirjutus- ja kantseleikaupadega ja raamatukaupadega, jaotatakse järgmiselt:

Töö tasustamise grupp	Aasta kaubakäibe plaanist tuletatud kuu keskmine kaubakäibe rbl.		Kuupalgamäärad rbl.		
	Ettevõtted (kauplused)	Sektsioonid (osakonnad)	Juhataja, direktor	Pea- raamatupidaja	Sektsiooni (osakonna) juhataja
I	üle 2500	üle 500	180-200	150-160	130-150
II	1250-2500	200-500	160-180	130-150	120-130
III	500-1250	100-200	140-160	120-130	110-120
IV	200-500	50-100	130-140	110-120	100-110
V	100-200	30-50	120-130	100-110	90-100
VI	50-100	17-30	110-120	90-100	80-90
VII	25-50	3-17	90-110	70-90	70-80
VIII	13-25	-	80-90	-	-

Jaekaubandusettevõtete insener-tehniliste töötajate, spetsialistide ja teenistujate tööd tasustatakse ajatöötasu alusel olenevalt nende poolt täidetavatest tööülesannetest. Nende töötajate palgamäära suurus ei sõltu ettevõtte liigist ja töö tasustamise grupist.

Vanemkaubatundjate ja kaubatundjate palgamäär oleneb veel nende haridustasemest ja ametialasest tööstaažist:

Kaubatundja haridus ja ametialane tööstaaž	Palgamäär kuus rbl.	
	Vanemkaubatundja	Kaubatundja
Kõrgema eriharidusega; keskeriharidusega ja vähemalt 3-aastase praktilise tööstaažiga; eriharidusega, kuid vähemalt 7-aastase praktilise tööstaažiga kaubatundjad	90-110	80-100
Ülejäänud kaubatundjad	70-90	62,5-75

Juhtivate töötajate, insener-tehniliste töötajate, muude spetsialistide ja teenistujate üksikute ametikohtade konkreetsete palgamäärad kehtestatakse töötasufondi piirides, mis on arvestatud antud ettevõtte ametikohtade palgamäärade skeemi keskmiste palgamäärade järgi.

Näiteks: IV töö tasustamise gruppi kuuluva kaupluse (mis ei ole spetsialiseerunud kauplemisele juurviljaga ja raamatu-kantseleitarvetega) koosseisu konkreetsete palgamäärad võiks kehtestada leheküljel 80 toodud tabeli kohaselt.

Näitest selgub, et keskmiste palgamäärade alusel kaupluse koosseisulistele töötajatele arvestatud kuutöötasufond on võrdne kehtestataivate palgamäärade alusel arvestatud kuutöötasufondiga. Kaupluste koosseisude kinnitamisel on oluline, et ühtede ametikohtade palgamäära suu-
randamisel üle keskmise tuleb teiste ametikohtade palgamäärasid vähendada alla keskmise, kinni pidades palgamäärade skeemis ettenähtud miinimum- ja maksimumpalgamäärade-dest. (Näiteks: toodud näitest selgub, et kaupluse vanem-
raamatupidaja palgamäär ei tohi olla suurem kui 120 rbl. ja väiksem kui 110 rbl. kuus.)

Peale töötasu (palgamäärade järgi) makstakse jaekaubandusettevõtete juhtivatele töötajatele, insener-tehnilistele töötajatele, muudele spetsialistidele ja teenistujatele preemiat 10 % ulatuses palgamäärast. Kuu kaubakäibeplaani ületamise eest makstakse neile töötajatele preemiat 7 % ulatuses palgamäärast, kui nad töötavad I - IV töö tasustamise gruppi kuuluvais jaettevõtteis või I - II töö tasustamise gruppi kuuluvais kaubasektsoonides (osakondades), ja 5 % ulatuses palgamäärast, kui nad töötavad ülejäänud töötasustamise gruppidesse kuuluvais ettevõtteis ja kaubasektsoonides (osakondades). Preemiaid makstakse ostjate laitmatu teenindamise korral.

Preemiade üldsumma, mis makstakse igale töötajale (välja arvatud preemiad, mis makstakse kehtestatud korras üle piirmäära) ei tohi ületada 40 % töötaja kuupalgamäärast.

Ametikoha nimetus	Kohtade arv	Palga- määrad skeemi järgi rbl.	Keskmiste pal- gamäärade alu- sel		Kehtestatakse antud kauplusele		Hälve keskmis- te palgamäära- de alusel arvu- tatud ja keh- testatud palga- määrade alusel arvutatud töö- tasufondide va- hel
			Palga- määrad	Töötasu- fondi summa kuus	Palga- määrad	Töötasu- fondi summa kuus	
1	2	3	4	5	6	7	8
Juhataja	1	130-140	135	135	135	135	-
Juhataja asetäitja	1	104-126	115	115	115	115	-
Vanemraamatupidaja (pearaamatupidaja õi- gustes)	1	110-120	115	115	115	115	-
Raamatupidaja	1	62.50-75	68-75	68.75	71.25	71.25	+2.50
Ökonomist	1	80-100	90	90	90	90	-
Kaubatundja	2	80-100	90	180	85	170	-10
Kunstnik (kujundaja)	1	75-90	90	82.50	82.50	90	+7.50
K o k k u :	8	x	x	786.25	x	786.25	-

Ülaltoodud korras premeeritakse peale kaupluste juhtivate töötajate ka kaubatundjaid, raamatupidajaid, ökonome, kunstnikke (kujundajaid), ekspediteereid, laojuhatajaid, laohoidjaid, kaubasaali administraatoreid ja teisi insener-tehnilisi töötajaid, spetsialiste ning teenistujaid.

Jaekaubandusettevõtete juhatajaid, direktoreid, kaubasektsioonide juhatajaid, pearaamatupidajaid (vanemraamatupidajaid pearaamatupidaja õigustes), plaaniosakondade juhatajaid ja nende töötajate asetäitjaid premeeritakse kaubakäibeplani ületamise eest ettevõtte kasumiplani täitmise puhul (välja arvatud mitteisemajandavad ettevõtted, kellele neid näitajaid ei kehtestata), tarbijate koöperatsiooni ettevõtetes ettevõtte või organisatsiooni (kelle alluvuses töötab ettevõtte) kasumiga töötamise korral.

Preemiat kaubakäibeplani ületamise eest makstakse pearaamatupidajatele (vanemraamatupidajatele pearaamatupidajate õigustes) ja nende asetäitjatele kvaliteetse aruandluse tähtaegse või ennetähtaegse esitamise puhul.

Ettevõtete juhatajad, pearaamatupidajad (vanemraamatupidajad pearaamatupidajate õigustes), kaadrite osakondade juhatajad ja muud süüdi olevad isikud jäävad preemiata, kui nende ettevõttes premeeritaval perioodil avastati puudujäägid (raiskamised, vargused) ja tekitatud kahjusummad on perioodi lõpuks sisse nõudmata.

Jaekaubandusettevõtete insener-tehnilisi töötajaid, teisi spetsialiste ja teenistujaid, kelle premeerimine ülaltoodud korras ei ole ette nähtud, premeerib ettevõtte juhataja tööülesannete tähtaegse ja kvaliteetse täitmise eest kuni 15 % ulatuses nende palgamäärast. Nendele töötajatele makstava preemia kogusumma ei tohi ületada 10 % selle kategooria töötajate töötasufondi üldsummast (arvestatavate palgamäärade järgi vastava perioodi eest).

- d) Jaekaubandusettevõtete ülejäänud töötajate töö tasustamise kord.

Jaekaubandusettevõtete tööliste ja noorema teenindava personali tööd tasustatakse ajapalgasüsteemi järgi olenevalt

tööl oldud ajast ja täidetavatest tööülesannetest.

Ajatöösüsteemil töötavaid töölisi premeeritakse tööülesannete kvaliteetse ja õigeaegse täitmise eest 10-20 % ulatuses nende tööliste kuupalgamäärast, olenevalt täidetava töö keerukusest ja mahust.

Töölisi, kes tegelevad kaupade kandmisega ning kaubandus-, lao- ja tootmisruumide koristamisega, premeeritakse olenemata kaubakäibeplaanide täitmisest. Teisi töölisi premeeritakse aga kaubakäibeplaanide täitmise korral.

* *

Jaekaubandusettevõtete töötajatele arvestatakse preemiaid kuu töötulemuste järgi, tegelikult töötatud aja eest raamatupidamise (kaubakäibe- ja kasumiplaanide täitmine) ja operatiivvarvestuse andmete põhjal.

Preemiad ettevõtete juhatajatele, direktoritele, pearaamatupidajatele (vanemraamatupidajatele pearaamatupidaja õigustes), plaaniosakondade juhatajatele ja nende töötajate asetäitjatele kinnitab kõrgemalseisva organisatsiooni juhataja, tarbijate kooperatsioonis aga vastava kooperatiivse organisatsiooni juhatus, teistele töötajatele ettevõtte juhataja.

Kõrgemalseisvate organisatsioonide juhatajatel ja ettevõtete juhatajatel on õigus vähendada üksikutele töötajatele makstava preemia (plaani ületamise eest) määra või jätta neile preemia välja maksmata nende töös esinevate puuduste pärast.

Nil jäetakse preemiata töötajad, kes esitasid tööstusele või hankijatele põhjendamata kaubateellimisi.

Töötajaid, kes sooritasid tööluusi või võeti vastutusele pisihuligaansuste pärast, kes rikkusid kaupade allahindamise eeskirju, kelle süül puudusid müügilt olemasolevad kaubad, kes jätsid täitmata elanikkonnalt klaastaara vastuvõtmise ja üleandmise ülesande jne., võib jätta hoopis preemiata või vähendada neile preemia määra.

Preemiata jätmine või preemia määra vähendamine vormistatakse juhataja käskkirjaga, kus tingimata on vaja näidata preemiata jätmise põhjused.

3. Toitlustusettevõtete töötajate töö tasustamise kord.

- a) Kokkade, kondiitrite, pagarite, nõudepesijate, köögitööliste, teiste tootmistööliste, ettekandjate ja einelauamüüjate töö tasustamise kord.

Riikliku ja kooperatiivkaubanduse toitlustusettevõtete (restoranid, sööklad, kohvikud jt.) kokkade, teiste tootmistööliste, einelauamüüjate ja ettekandjate töö tasustamisel kasutatakse aja- ja tükitöösüsteeme.

Erinevalt jaekaubandusettevõtete töötajatest, kellele on kehtestatud kuupalgamäärad sõltuvalt ametikohast, on toitlustusettevõtete selle grupi töötajatele kehtestatud ühtsed tunni tariifipalgamäärad alljärgnevalt, olenevata nende töötajate ametikohast:

Kop.

	K a t e g o o r i a d					
	I	II	III	IV	V	VI
Linnades ja töölisasulates	34,4	34,4	35,8	37,2	41,0	46,4
Maakohtades	34,4	34,4	35,8	37,2	38,7	41,4

Restoranide kokkade, kondiitrite, nõudepesijate, juurvilja- ja kartulipuhastajate ning köögitööliste tariifimäärad kõrgendatakse 10 % võrra.

Toitlustusettevõtete kokkade, teiste tootmistööliste, einelauamüüjate ja ettekandjate tööd tarifyitseeeritakse "Toitlustusettevõtete tööde ja tööliste kutsealade tariifi-

kvalifikatsiooniteatmiku"¹ järgi.

Teatmik on koostatud vastavalt kuuejärgulisele tariifivõrgule, milles on esitatud töölistelt nõutavad oskused, näidatud töö keerukus ja töölise iseseisvalt töötamise määr antud töö tegemisel, samuti ka teadmised vastavate tööülesannete täitmisel. Kokkadel peab olema peale oskuste ka vastav tööstaaf.

Näiteks: Kokkade töö on kvalifitseeritud III-VI järguga, einelauamüüjate III - V, ettekandjate III - V, nõudepesijate I - III järguga jne.

Kõrge kvalifikatsiooniga kokkadele ja kondiitritele, kellele on omistatud nimetus "meisterkokk" või "meisterkondiiter", makstakse lisatasu 2 % tariifipalgamäärast.

Nimetust "meisterkokk" või "meisterkondiiter" võib omistada VI järgu kokale või kondiitrile, kes on omandanud kõrgema või keskerihariduse ja töötanud kokana või kondiitrina vähemalt 3 aastat, erihariduse puudumisel aga vähemalt 5 aastat.

Nimetuse "meisterkokk" ja "meisterkondiiter" omistavad riikliku kaubanduse tootlustusettevõtetes liiduvabariikide kaubandusministeeriumid ja tarbijate kooperatsiooni ettevõtetes NSVL Tarbijate Kooperatiivide Keskliit.

Ajatöötasul töötavatele kokkadele ja teistele tootmistööliste makstakse töötasu vastavalt kvalifikatsioonile (kategoriale) ja tööol oldud ajale tunni tariifipalgamäärade järgi.

Näiteks: V järgu kokk töötab kuu jooksul 178 tundi. Tema töötasu töötatud aja eest on 178 (töötundide arv) x x 41 (tunnitariif) = 72.98 rbl. (linnades).

Peale töötasu makstakse nendele töötajatele preemiat kõrge kvaliteedilise toodangu valmistamise eest 15 % tariifsest töötasust. See preemia makstakse omatoodangu välja-

¹ Kinnitatud NSV Liidu Ministrite Nõukogu Riikliku Töö ja Töötasu Komitee ning Üleliidulise Ametiühingute Kesknõukogu sekretariaadi 21. augusti 1964. a. määrusega nr. 352/22.

laskeplaani täitmise puhul. Omatoodangu väljalaskeplaani ületamise eest makstakse kokkadele ja teistele tootmistöölistele veel preemiat 1 % tariifsest töötasust iga plaani ületamise protsendi eest.

Preemiate üldsumma, mis makstakse igale töötajale (välja arvatud preemiad, mis makstakse kehtestatud korras üle piirmäära), ei tohi ületada 40% töötaja tariifsest töötasust.

Näiteks: V järgu kokk töötab kuu jooksul 178 tundi, valmistades kõrgekvaliteedilist toodangut. Kõõgi omatoodangu väljalaskeplaani täideti 112 %. Koka töötasu on järgmine:

1. Tariifne töötasu töötatud aja eest	178 x 41	72.98
2. Preemia 15 % omatoodangu kvaliteedi eest		11.85
	$(\frac{72.98 \times 15}{100})$	
3. Omatoodangu plaani ületamise eest		9.48
	$(\frac{72.98 \times 12}{100})$	

K o k k u : 94.31

Tükitöösüsteemil töötavatele kokkadele, kondiitritele ja teistele tootmistöölistele makstakse töötasu hinnete alusel. Need kehtestatakse töötajate tariifimäärade ja töönormide põhjal roogades (arvestades nende töömahukust) või teistes naturaalnäitajates (tükkides, kilogrammides, portsjonites jne.).

Selleks et toodangut oleks võimalik kulutatud töö järgi võrrelda, kasutatakse toitlustusettevõtteis töömahukuse koefitsiente. Koefitsiente võib kasutada ainult nende roogade puhul, mis on valmistatud retseptuuride kogumiku alusel. Korrutades roogade arvu antud toote töömahukuse koefitsiendiga, saame roogade arvu tingroogades.

Näide köögibrigaadi kohta:

Roogade nimetused	Roogade arv	Töömahu- kuse koe- fitsient	Toodang ting- roogades
1	2	3	4
Ukraina borš	100	1,5	150
Viinerid kartulipüreega	100	1,0	100
Piimakissell	100	0,5	50
Kohv piimaga	100	0,3	30
K o k k u:	400	x	330

Tükitöötasu hinded kehtestatakse tavaliselt 100 tingroa valmistamise kohta. Hinde arvutamiseks tehakse kindlaks tootmistööliste brigaadi tariifne töötasu tunnis ja brigadi töönorm tingroogades. Tariifse töötasu jagamisel normijärgse tingroogade arvuga ja korrutamisel sajaga saame hinde rublades 100 tingroa valmistamise eest.

Näiteks: Linnas asuvale ettevõttele on kinnitatud töönormiks 25 tingrooga tunnis ühe tootmistöölise kohta.

Ettevõtte köögibrigaadi töötasufond:

Tootmistöölise eriala	Arv	Järk	Tunni- tariif kop.	Töötasu- fond tunnis kop.
1	2	3	4	5
Kokk	1	VI	46,4	46,4
Kokk	3	V	41,0	123,0
Abitööline köögis	2	II	34,4	68,80
Puu- ja köögiviljade ning kartulite puhastaja	4	II	34,4	137,60
Lelvalõikaja	1	II	34,4	34,4
K o k k u:	11	x	x	410,20

Kogu brigaad peab valmistama ühe tunni jooksul
 $11 \times 25 = 275$ tingrooga.

100 tingroa hinne on:

$$\frac{410.20 \times 100}{275} = 1.49,2 \text{ rbl.}$$

Peale töötasu makstakse tükitöötasu alusel töötavatele kokkadele, kondiitritele ja teistele tootmistööliste-le preemiat kõrgekvaliteedilise omatoodangu valmistamise eest 15 % nende tariifsest töötasust. Preemiat makstakse omatoodangu väljalaskeplaani täitmise korral.

Ühes brigaadis tükitööl töötavate tootmistööliste poolt hinnete alusel väljateenitud töötasu jaotatakse nende vahel proportsionaalselt tariifsele töötasule tööl olnud aja eest.

Näiteks: Eelmises näites toodud köögitööliste brigaad valmistas kuu jooksul 50.200 tingrooga. Toodang oli kõrgekvaliteediline. Omatoodangu väljalaskeplaani täideti.

Brigaadi töötasu valmistatud toodangu eest oli

$$502 (100 \text{ tingroogades}) \times 1.49,2 (\text{hinne rbl.}) = 748.98 \text{ rbl.}$$

Brigaadi üksikute töötajate töötasu oli: (vt. tabel lk. 88).

Tükitöö hinnete alusel arvestatud töötasu summa jagamisel tariifse töötasu summaga saame tükitöö alusel arvestatud töötasu, mis langeb tariifse töötasu igale rubla-le.

$$748.98 : 661.44 = 1.13,2 \text{ rbl.}$$

Tariifse töötasu summa korrutamisel selle summaga saame iga töötaja tasu tükitöötasu hinnete alusel (VI kategooria kokal $82.59 \times 1.13,2 = 93.52$).

Ajatööl töötavatele einelauamüüjatele ja ettekandjatele makstakse töötasu sõltuvalt kvalifikatsioonist (kategooriast) ja tööl olnud ajast tunni tariifipalgamäärade järgi.

Jrk. nr.	Töötaja nimetus	Järk	Tunni- tariif	Töötat- tud tunde	Tariifne töötasu kuus rbl.	Preemia 15 % rbl.	Tükitooga teenitud tasu rbl.	Kokku töötasu rbl.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Kokk	VI	46,4	178	82.59	12.39	93.52	105.91
2.	Kokk	V	41,0	178	72.98	10.95	82.65	93.60
3.	Kokk	V	41,0	99	40.59	6.09	45.99	52.08
4.	Kokk	V	41,0	178	72.98	10.95	82.65	93.60
5.	Abitööline	II	34,4	178	61.23	9.18	69.32	78.50
6.	Abitööline	II	34,4	178	61.23	9.18	69.32	78.50
7.	Puu- ja köögiviljade ning kartulite puhasta- ja	II	34,4	100	34.40	5.16	38.97	44.13
8.	- " -	II	34,4	150	51.75	7.76	58.60	66.36
9.	- " -	II	34,4	178	61.23	9.18	69.32	78.50
10.	- " -	II	34,4	178	61.23	9.18	69.32	78.50
11.	Leivalõikaja	II	34,4	178	61.23	9.18	69.32	78.50
	K o k k u :	x	x	1773	661.44	99.20	748.98	848.18

Tükitöötasul töötavatele ettekandjatele ja einelauamüüjatele makstakse töötasu hinnete alusel tegeliku kaubakäibe (laekumise) 100 rublalt.

Hinde määr kehtestatakse lähtudes antud töötaja töötasu tariifimäärast ja ettevõtte (saali, einelaua) kaubakäibe plaanist või individuaalsest ülesandest.¹

Aja- ja tükitöösüsteemil töötavatele ettekandjatele ja einelauamüüjatele (välja arvatud ettekandjad, keda taustatakse protsentide alusel külastajatelt laekunud summast) makstakse preemiat 3 % ulatuses tariifsest töötasust ettevõtte (müügisaali, einelaua) iga kaubakäibe kuuplaani ületamise protsendi eest. Preemiat makstakse külastajate laitmatu teenindamise (vastavate roogade ja kaupade valimise abistamine, viisakad vastused ostjate küsimustele jne.) puhul ja tükitöötasul töötajatele lisaks veel individuaalse plaani (ülesande) täitmisel.

Igale töötajale makstavate preemiate (välja arvatud kehtestatud korras üle piirmäära makstavad preemiad) üldsumma ei tohi ületada 40 % töötaja tariifsest töötasust.

Restoranide ja kohvikute ettekandjate tööd võib taustada ka protsentide alusel külastajatelt laekunud summast, kusjuures maksimumiks on 5 %. Konkreetseid töö taustamise määrad protsentides külastajatelt laekunud arvete summast kehtestavad kaubandusorganisatsioonide või ühiskondliku toitlustamise trustide (kontorite, osakondade) juhatajad ja vastavad kooperatiivsete organisatsioonide juhatused kooskõlastatult ametiühinguorganisatsioonidega.

Nendel organitel on õigus restoranile või kohvikule kinnitatud protsendi piirides kehtestada ettekandjatele kõrgendatud protsent omatoodangu ja madaldatud protsent ostukaupade (kaasa arvatud viin ja viinatooted) realiseerimise eest.

Protsentide alusel töötavatele ettekandjatele töötatud aja eest makstav töötasu ei tohi olla madalam antud töötajale omistatud järgu tariifimäärast.

¹ Vaata näidet kaupluste kohta leheküljelt 70.

Preemiat kaubakäibeplaani ületamise eest nendele töötajatele ei maksta.

b) Kassapidajate ja kontrolör-kassapidajate töö tasustamise kord.

Riikliku ja kooperatiivkaubanduse restoranide, kohvikute, sööklate ja teiste toitlustusettevõtete kassapidajate ja kontrolör-kassapidajate, kes tegelevad vahetult ostjate teenindamisega, töö tasustamisel kasutatakse aja- ja tükitöösüsteeme. Ajatöösüsteemil töötavatele töötajatele makstakse töötasu vastavalt täidetavatele tööülesannetele ja tööolnud ajale. Tükitöösüsteemil töötavatele töötajatele makstakse töötasu vastavalt kaubakäibe (laekumiste) suurusle hinnete alusel.

Toitlustusettevõtete kassapidajatele ja kontrolör-kassapidajatele on kehtestatud järgmised palgamäärad:

Ametinimetus	Kuupalgamäärad rol.
Vanemkassapidaja, kontrolör-kassapidaja	66
Kassapidaja	62
Nooremkassapidaja	60

Kassapidajatele ja kontrolör-kassapidajatele kehtestatakse tükitöötasu hinded kaubakäibe (laekumiste) 100 rubla kohta. Hinded arvutatakse lähtudes töötaja kuupalgamäärast ja kassa (müügisaali) kaubakäibe (laekumiste) plaanist.¹

Peale töötasu makstakse nendele töötajatele preemiat kaubakäibe (laekumiste) plaani ületamise eest 3 % ulatuses nende kuupalgamäärast iga plaani ületamise protsendi eest. Tükitöösüsteemil töötavatele kassapidajatele ja kontrolör-

¹ Vt. näidet-kaupluste müüjatele jt. hinde arvutamise kohta lk. 70.

kassapidajatele preemia väljamaksmise täiendavaks tingimuseks on veel individuaalse ülesande täitmine.

Preemia makstakse välja ainult ostjaskonna eeskuju-liku teenindamise puhul.

Preemiate üldsumma, mis makstakse igale töötajale (välja arvatud kehtestatud korras üle piirmäära makstavad preemiad) ei tohi ületada 40 % töötaja palgamäärast.

- c) Toitlustusettevõtete juhtivate töötajate, insener-tehniliste töötajate, teiste spetsialistide ja teenistujate töö tasustamise kord.

Toitlustusettevõtete juhtivate töötajate (välja arvatud tootmisala juhatajate (peakokkade) ja nende asetäitjate) tööd tasustatakse ajatöötasu alusel, kusjuures nende töötasu on sõltuvuses täidetavatest tööülesannetest, ettevõtte liigist ja töömahust.

Toitlustusettevõtete juhtivate töötajate hulka kuuluvad juhatajad, direktorid, pearaamatupidajad või vanemraamatupidajad pearaamatupidajate õigustes, plaani- ja varustusosakondade juhatajad.¹

Juhtivate töötajate töö tasustamiseks liigitatakse riiklikud toitlustusettevõtted ja tsehhid toitlustusettevõteteks, noorte kohvikuteks, tootmisettevõteteks ja tsehideks, kooperatiivsed toitlustusettevõtted aga toitlustusettevõteteks, tootmisettevõteteks ja tsehideks. Olenevalt aasta kaubakäibe suurusest jaotatakse ettevõtted ja tsehhid töö tasustamise gruppidesse, riiklikud toitlustusettevõtted (kaasa arvatud noorte kohvikud) seitsmesse gruppi, juurviljatsehhid viide gruppi, kooperatiivi süsteemis toitlustusettevõtted viide gruppi ja tootmisettevõtted ja tsehhid nelja gruppi.

¹ Juhtivate töötajate hulka kuuluvad ka tootmisala juhatajad (peakokkad) ja nende asetäitjad, kelle kuupalgamäära suurus oleneb ettevõtte töö tasustamise grupist, kuid kelle töö tasustamine ülejäänud osas (premeerimine, tükitöö rakendamise, "meisterkoka" nimetuse määramine) on analoogiline toitlustusettevõtete kokkade ja muude tootmistööliste töö tasustamise korraga.

Näide tootlustusettevõtte (välja arvatud noorte kohvikud), tootmisettevõtete ja tsehhide (välja arvatud juurviljatsehhid) kohta on toodud leheküljel 93.

Tootlustusettevõtete insener-tehniliste töötajate, spetsialistide ja teenistujate tööd tasustatakse analoogiliselt jaekaubandusettevõtete samanimeliste töötajatega (vt. lk. 77).

Peale töötasu (palgamäärade järgi) makstakse tootlustusettevõtete juhtivatele töötajatele (välja arvatud tootmisala juhatajad (peakokad) tsehhijuhatajad ja nende asetäitjad), insener-tehnilistele töötajatele, teistele spetsialistidele ja teenistujatele preemiat plaani ületamise eest töö tasustamise I - IV grupi tootlustusettevõtetes 7% ulatuses ametikoha kuupalgamäärast, ettevõtte (saali või muu alajaotuse) kaubakäibe kuuplaani ületamise iga protsendi eest, ülejäänud tootlustusettevõtetes aga 5 % ametikoha kuupalgamäärast ettevõtte (saali või mõne muu alajaotuse) kaubakäibe kuuplaani ületamise iga protsendi eest. Preemiat makstakse külastajate kõrgekvaliteedilise teenindamise puhul.

Ülalnimetatud korras premeeritakse peale tootlustusettevõtete juhtivate töötajate ka kaubatundjaid, ökonomiste, raamatupidajaid, ekspediitoreid, laojuhatajaid, laohoidjaid ja teisi insener-tehnilisi töötajaid, spetsialiste ning teenistujaid.

Preemiate üldsumma, mis makstakse igale töötajale (välja arvatud kehtestatud korras üle piirmäärade makstavad preemiad) ei tohi ületada 40 % töötaja palgamäärast.

Tootlustusettevõtete juhatajaid, pearaamatupidajaid (vanemraamatupidajaid pearaamatupidaja õigustes), plaani-osakondade juhatajaid ja nende asetäitjaid premeeritakse kogu kaubakäibeplaani täitmise eest ettevõtte kasumiplaani täitmise puhul (välja arvatud mitteisemajandavad ettevõtted, kellele neid näitajaid ei kehtestata), tarbijate koöperatsiooni ettevõtetes aga ettevõtte või organisatsiooni (kelle alluvuses töötab ettevõtte) kasumiga töötamise korral.

Töö tasus- tamise grupp	Aasta kaubakäibe plaanist tuletatud kuu keskmine kaubakäive tuh. rbl.				Juhataja, direktori palgamäärad kuus rbl.			
	Riiklikud		Kooperatiivsed		Riiklikud		Kooperatiivsed	
	Ettevõtted	Tsehhid	Ettevõtted	Tsehhid	Ettevõtted	Tsehhid	Ettevõtted	Tsehhid
I	üle 100	üle 50	üle 40	üle 15	160-180	130-140	110-120	90-100
II	60-100	30-50	30-40	10-15	140-160	120-130	100-110	-
III	40-60	20-30	20-30	5-10	120-140	100-120	90-100	-
IV	30-40	15-20	15-20	1-5	110-120	90-100	80-90	-
V	20-30	10-15	1-5	x	100-110	80-90	80	x
VI	15-20	1-10	x	x	90-100	70-90	x	x
VII	10-15	x	x	x	85-90	x	x	x

Toitlustusettevõtete juhtivate töötajate, insener-tehniliste töötajate ja teiste spetsialistide ning teenistujate premeerimisel lahutatakse kaubakäibeplaani täitmise hindamisel kaubakäibeplaanist viina realiseerimise plaanilised summad ja kaubakäibe tegelikest andmetest viina müügist laekunud summad.

Kaubakäibeplaani ületamise eest makstakse preemiat pearaamatupidajatele (vanemraamatupidajatele pearaamatupidajate õigustes) ja nende asetäitjatele kvaliteetse aruandluse tähtaegse või ennetähtaegse esitamise puhul.

Riiklike toitlustusettevõtete juhatajate preemiaid vähendatakse 15 % võrra toidujäätmete kogumise ja äraandmise ülesande mittetäitmisel.

Preemiate arvestamine, kinnitamine ja preemiast ilmajätmine toimuvad samas korras kui jaekaubanduse ettevõtete juhtivate ja insener-tehniliste töötajate, teiste spetsialistide ja teenistujate puhulgi.

Toitlustusettevõtete insener-tehnilisi töötajaid, teisi spetsialiste ja teenistujaid, kelle premeerimist ülaltoodud korras ei ole ette nähtud, premeerib ettevõtte juhataja tööülesannete tähtaegse ja kvaliteetse täitmise eest kuni 15 % ulatuses nende kuupalgamäärast. Nendele töötajatele makstava preemia kogusumma ei tohi ületada 10 % selle kategooria töötajate töötasufondi üldsummast (arvestatuna palgamäärade järgi vastava perioodi eest).

d) Toitlustusettevõtete teiste töötajate töö tasustamise kord.

Toitlustusettevõtete noorema teenindava personali ja tööliste tööd tasustatakse ajatöösüsteemi järgi. Ajatöösüsteemil töötavaid töölisi võib premeerida tööülesannete kvaliteetse ja õigeaegse täitmise eest 10 - 20 % ulatuses nende kuupalgast, sõltuvalt täidetava töö keerukusest ja mahust.

Töölisi, kes tegelevad kaupade kandmisega ning lao- ja tootmisruumide koristamisega, premeeritakse kaubakäibeplaani

täitmisest olenemata, teisi töölisi aga kaubakäibe kuu-
plaani täitmisel.

*
*
*

Toitlustusettevõtetes, kus töötajate üldarv ei ole üle kümne ja kus ei ole tootmistöölisi võimalik eraldada brigaadidesse, premeeritakse ettevõtte kõiki töötajaid kõrgekvaliteedilise toodangu eest 15 % ulatuses tariifse töötasu määrast ja peale selle 1 % ulatuses tariifse töötasu määrast ettevõtte kaubakäibeplaani iga ületatud protsendi eest. Kõrgekvaliteedilise toodangu eest premeeritakse ainult kaubakäibe- ja omatoodanguplaani täitmise korral.

Tarbijate kooperatsiooni organisatsiooni juhatustel on õigus kehtestada tariifsest töötasust 20 % lisatasu töötajatele, kes täidavad ettevõtte juhataja kohustusi, kui nendes ettevõtetes ei ole otstarbekas sisse viia tööst vabastatud juhataja ametikohta.

4. Hulgibaaside, ladude, kontorite, kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise organisatsioonide baaside ja ladude töötajate töö tasustamise kord.

Riikliku ja kooperatiivkaubanduse hulgibaaside, ladude, kontorite, kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise organisatsioonide baaside ja ladude ning puu- ja aedviljahoidlate töötajate tööd tasustatakse ajatöösüsteemi järgi. Töötasu makstakse vastavalt täidetavatele tööülesannetele, tööle oldud ajale ja töötajate tööalasele kvalifikatsioonile.

Nende ettevõtete juhtivate, insener-tehniliste töötajate ja teiste spetsialistide töötasu sõltub baasi, lao või kontori hulgikäibe suurusest.

Hulgikaubandusettevõtete ajatööl töötavatele töölistele, kes tegelevad kaupade pakkimisega, seadmete hooldamisega

ja remondiga, puu- ja aedvilja ümberkorjamisega ning salvestamisega, makstakse peale põhitöötasu veel preemiat 10-20 % ulatuses nende kuupalgamäärast tööülesannete õigeaegse ja kvaliteetse täitmise korral.

Juhtivatele töötajatele ja insener-tehnilistele töötajatele, teistele spetsialistidele ning teenistujatele makstakse preemiat järgmiselt:

a) Riiklikes hulgikaubandusettevõtetes tähtsamate kaupade hangete plaani täitmise eest nii turufondi kui ka miteturufondi tarbijate osas 10 % ulatuses kuupalgamäärast ja 2 % ulatuses kuupalgamäärast kuu hulgikäibeplaani ületamise iga protsendi eest.

b) Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu ja liiduvabariikide tarbijate kooperatiivide liitude hulgikaubandusettevõtteis 10 % ulatuses kuupalgamäärast hulgikäibeplaani täitmise eest ja 2 % ulatuses kuupalgamäärast kuu hulgikäibeplaani ületamise iga protsendi eest.

c) Tarbijate kooperatiivide autonoomsete vabariikide, oblastite, kraide, ringkonnaliitude hulgikaubandusettevõtteis 10 % ulatuses kuupalgamäärast nende ettevõtete poolt teenindatavate organisatsioonide jaekäibeplaani täitmise eest ja 2 % ulatuses mainitud organisatsioonide kuu jaekäibeplaani iga ületatud protsendi eest.

d) Kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise organisatsioonide ladudes ja baasides nende poolt teenindatavate organisatsioonide ja ettevõtete jaekäibe kuuplaani ületamise igalt protsendilt 7% ulatuses kuupalgamäärast või 5% ulatuses kuupalgamäärast antud baasi või lao kaubakäibe kuuplaani ületamise igalt protsendilt.

Preemiate üldsumma, mis makstakse selle kategooria iga-le töötajale (välja arvatud preemiad, mis kehtestatud korras makstakse üle piirmäära) ei tohi ületada 40 % töötaja palgamäärast.

Nii preemiate kinnitamise ja väljamakamise kord kui ka

ülejäanud premeerimistingimused on analoogilised jaekaubandusettevõtete vastavate töötajate premeerimise korraga.

Puu- ja aedviljahoidlates, ladudes, baasides ja kontoorides võib sisse viia eri premeerimise korra, et töötajaid premeeritaks puu- ja aedvilja pikaajalise säilitamise, õigeaegse ja kvaliteetse salvestamise ning säilitamise režiimist range kinnipidamise ja kadude vähendamise eest.

Selle korra kohaselt premeeritakse puu- ja aedviljahoidlate ning ladude (tegelevad puu- ja aedvilja pikaajalise (talvise) säilitamisega) juhatajaid, nende asetäitjaid, vanemkaubatundjaid, kaubatundjaid, vanemlaohoidjaid ja laohoidjaid alljärgnevalt:

a) ühekordne preemia töötaja kuupalga ulatuses puu- ja aedvilja talviseks säilitamiseks salvestamise plaani tähtsuse täitmise eest;

b) normaalse säilitamisrežiimi kindlustamise, õigeaegse ja kvaliteetse ümberkorjamise, heakvaliteedilise toodangu väljastamise ja kulude eelarve mitteületamise eest alates säilitamise teisest kuust kuni säilitamisperioodi lõppemiseni, säilitamise eest teisel ja kolmandal kuul 20 %, neljandal ja viiendal kuul 30 %, kuuendal ja seitsmendal kuul 40 % ja järgnevatel kuudel 50 % töötaja kuupalgamäärast. Preemia toodangu säilitamise eest makstakse välja 50% ulatuses ülalmärgitud määrast kohe pärast säilitamiskuu möödumist. Ülejäänud summa makstakse välja säilitamisperioodi lõppemisel, kui on kinni peetud toodangu väljatuleku normidest, mis kinnitatakse kõrgemalseisvate organisatsioonide poolt.

5. Kaubandusorganisatsioonide töötajate töötasustamise kord.

Riiklike ja kooperatiivsete kaubandusorganisatsioonide (kaubastud, trustid, TVO-d, kontorid, osakonnad, filiaalid, tarbijate kooperatiivid, rajooni tarbijate kooperatiivid,

rajooni tarbijate kooperatiivide liidud ja teised analoogilised kaubandusorganisatsioonid) töötajate töö tasustamine toimub ajatöösüsteemi alusel vastavalt täidetavatele tööülesannetele, tööolud ajale ja kvalifikatsioonile.

Nende organisatsioonide juhtivate töötajate ja peaspetsialistide töötasu sõltub kaubandusorganisatsiooni kaubakäibe suurusest ja liigist. Vastavalt kaubakäibe suurusele (lähtudes aasta kaubakäibeplaanist) on kaubastud, trustid, TVO-d, kontorid jaotatud kaheksasse, osakonnad ja filiaalid kuude, tarbijate kooperatiivid nelja ja rajooni tarbijate kooperatiivide liidud ning rajooni tarbijate kooperatiivid (samuti nendega võrdsustatud tarbijate kooperatiivid) seitsmesse töö tasustamise gruppi. (Vt. tabel lk. 99.)

Kaubandusorganisatsiooni juhataja (direktori, juhatuse esimehe) palgamäärad erinevates kaubandusorganisatsioonides ja erinevates töö tasustamise gruppides on toodud tabelis leheküljel 100.

Kaubandusorganisatsioonide juhtivaid töötajaid, insener-tehnilisi töötajaid, teisi spetsialiste ja teenistujaid premeeritakse 7 % ulatuses kuupalgamäärast kuu jae-käibeplaani iga ületatud protsendi eest, riiklikes kaubandusorganisatsioonides kuu kasumiplaani täitmise ja tarbijate kooperatiivi organisatsioonide kasumiga töötamise puhul.

Preemiate üldsumma, mis makstakse igale töötajale (välja arvatud preemiad, mis kehtestatud korras makstakse üle piirmäära) ei tohi ületada 40 % töötaja palgamäärast.

Nii preemiate kinnitamise ja väljamaksmise kord kui ka ülejäänud premeerimise tingimused on analoogilised jae-kaubandusettevõtete vastavate töötajate premeerimise korraga.

Kaubandusorganisatsiooni liik	Töö tasustamise grupid vastavalt aasta kaubakäibeplaanile milj. rubl.							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kaubastud (välja arvatud puu- ja juurviljakaubastud)	üle 80	30-80	20-30	15-20	10-15	7,5-10	5-7,5	1-5
Puu- ja juurviljakaubastud, TVO-d	üle 30	20-30	15-20	10-15	7,5-10	5-7,5	1-5	
Ühiskondliku toitlustamise trustid, kontorid, osakonnad	üle 20	10-20	8,5-10	7-8,5	5,5-7	4-5,5	2,5-4	0,5-2,5
Kaubastute, kontorite, trustide osakonnad ja filiaalid	üle 15	7,5-15	5-7,5	2,5-5	1-2,5	0,1-1	-	-
Tarbijate kooperatiivid	üle 6,0	4,0-6,0	2,5-4,0	1,0-2,5				
Rajooni tarbijate kooperatiivide liidud ja nendega võrdsustatud kooperatiivid	üle 30	20-30	15-20	10-15	7,5-10	5-7,5	1-5	
jne.								

Kaubandusorgani- satsiooni liik	T ö ö t a s u s t a m i s e g r u p p							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Kaubastud, trustid, TVO-d, kontorid	200-220	180-200	170-180	160-170	150-160	140-150	130-140	120-130
Kaubastute, trusti- õe, kontorite osa- konnad ja filiaalid	150-160	140-150	130-140	120-130	110-120	100-110	-	-
Tarbijate koopera- tiivid	110-120	100-110	90-100	85-90	-	-	-	-
Rajooni tarbijate kooperatiivide lii- dud ja nendega võrdsustatud orga- nisatsioonid jne.	170-180	160-170	150-160	140-160	130-140	120-130	110-120	-

6. Töötasufondi ja arvelduste arvestus tööliste ja teenistujatega.

a) Tööaja arvestus.

Kaubandus- ja toitlustusettevõtetes töötasu arvestamisel nii tüki- kui ka ajatöösüsteemi järgi on tähtsal kohal tööaja arvestus. Töötajate tööaja arvestust peetakse vastavates tabelites. Tabelitesse märgitakse iga päev iga töötaja töötatud aeg tundides. Samasse märgitakse ka töötatud ületunnid. Tabelisse märgitakse ka iga töötaja töölt puudumised põhjuste järgi.

Tabelid esitatakse raamatupidamisse kaks korda kuus. Tabelis tehakse kaks korda kuus kokkuvõtted töötatud aja kohta tundides (päevades). Kuukokkuvõtetes arvutatakse välja töötaja töötunnid (tööpäevad) ja ületunnid.

Suurtes kaubandus- ja toitlustusettevõtetes täidab tabelleid tabelipidaja, teistes ettevõtetes aga ettevõtte juhataja või tema poolt määratud isik.

Tööaja arvestamise tabelid võimaldavad ettevõtte juhatajatel kontrollida tööaja kasutamise ratsionaalsust ja jälgida töötajate töödistsipliinist kinnipidamist.

b) Tööviljakuse arvestus.

Ajatöösüsteemil töötavate jaekaubandus- ja toitlustusettevõtete ning organisatsioonide ja hulgikaubandusettevõtete töötajate tööviljakust hinnatakse kaubakäibe või oma toodangu valmistamise plaani täitmise kaudu.

Tükitöösüsteemil töötavate jaekaubanduse töötajate ja toitlustusettevõtete kassapidajate, kontrolör-kassapidajate, einelauamüüjate ja ettekandjate tööviljakust hinnatakse kaubakäibe suurusega rahalises väljenduses iga üksiku töötaja, einelaua, sektsiooni, osakonna, filiaali, kassa või ettevõtte kohta tervikuna;

kokkade, kondiitrite ja teiste tootmistööliste tööviljakust hinnatakse valmistatud roogade arvu või toodangu hulga järgi iga üksiku töötaja või brigaadi kohta tervikuna.

Ülalnimetatud andmed saadakse raamatupidamise või operatiivvarvestuse andmete põhjal. Operatiivvarvestuse andmed üksikute töötajate, sektsioonide osakondade, filiaalide, kassade, einelaudade või brigaadide kohta peavad ühtima raamatupidamise andmetega ettevõtte kohta tervikuna.

Töötaja arvestamise tabelid ja andmed tööviljakuse kohta on töötajate töötasu arvestamise aluseks raamatupidamises.

c) Palgalehe koostamine.

Töötajate töötasu arvestamine olenemata töö tasustamise korrast toimub palgalehe koostamise teel (vt. lk. 116a).

Töötasu makstakse kaks korda kuus antud ettevõtte või organisatsiooni jaoks kindlaksmääratud kuupäeval. Töölis-tele ja teenistujatele, kellele on kehtestatud kindlad kuupalgad, makstakse kuu esimesel poolel töötatud aja eest avanssi 50 % kuupalgamäärast (kui töötaja on töötanud kuu esimesel poolel kõigil tööpäevadel).

Töölisetele, kellele on kehtestatud töötasu tunnitariifid, makstakse avanssi niisuguses suuruses, mis on saadud kuu esimesel poolel väljatöötatud töötundide arvu korrutamisel tunnitariifiga.

Näiteks: VI järgu kokk töötas septembrikuu esimesel poolel 89 töötundi. Tema tunnitariif on 46,4 kopikat. Avanss kuu esimese poole eest on:

$$89 \times 46,4 = 4129,6 \text{ kopikat ehk } 41,30 \text{ rubla.}$$

Lõplik töötasu kuu teise poole eest makstakse kuu jooksul tegelikult väljateenitud töötasu (maha arvatud saadud töötasu avanss ja ettenähtud kinnipidamised) suuruses summas. Töötasu makstakse välja palgalehe (vt. lk. 116a) või töötasu makseandmiku (tüüpvorm nr. T-53) alusel.

d) Tööliste ja teenistujatega tehtavate arvelduste sünteetiline ja analüütiline arvestus.

Tööliste ja teenistujatega tehtavate arvelduste sünteetiline arvestus toimub passiva kontol nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega".

Selle konto krediidisse kantakse kõik töölistele ja teenistujatele arvestatud töötasud, preemiad, toetused ajutise töövõimetuse puhul, pensionid ja muud. Samas debiteeritakse kontosid, kus arvestatakse ettevõtete või organisatsioonide käibe- ja tootmiskulusid.

Konto nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega" deebetis kajastatakse väljamakstud töötasu ja töötasudest kinnipidamised. Sellisteks kinnipidamisteks on tulu- ja lastetusmaks, kinnipidamised täitedokumentide alusel, ositimaksed järeelmaksuga ostetud kaupade eest.

Peale selle võib ettevõtte juhataja korraldusel kinni pidada veel aruandevaluste summade kasutamata jääki, aritmeetiliste vigade tõttu liigselt väljamakstud töötasu summad, töötaja poolt ettevõttele tekitatud materiaalse kahju summad (kauba purunemine, riknemine, puudujääk). Nende summade kinnipidamine töötasust võib toimuda ainult seaduses ettenähtud tähtaegade piires. Juhul kui aga need tähtajad on möödunud, võib summasid sisse nõuda ainult kohtu korras.

Tulu- ja lastetusmaks peetakse kinni töötasu väljamaksmisel jooksva kuu esimese poole eest, arvestatuna eelmise kuu töötasudelt.

Kolme tööpäeva jooksul väljamaksmata jäänud töötasu (saaja mitteilmumise tõttu) kantakse kontolt nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega" kontole nr. 76-3 "Deponeeritud summad". See töötasu tagastatakse panka, kui palgasummad on toodud pangast. Deponeeritud summad makstakse töötajatele välja nende esimesel nõudmisel.

Ülalöeldu põhjal koostatakse raamatupidamiskirjendid lk. 116a esitatud palgalehe summade järgi. Palgalehe 13. ja 14. veerus näidatud kinnipidamiste summa koosneb sealjuures järgmistest summadest:

kaupluse juhataja I.K. Jõe töötasust kinnipeetud inventeerimisel avastatud puudujäägi summa	10.-
ositimaks vanemraamatupidaja E.J. Oru poolt järelmaksukorras ostetud kaupade eest	18.-
alimentide kinnipidamine müüja L.E. Metsa töötasust 25 % ulatuses	18.46

K o k k u : 46.46

Kuu esimese poole eest töötasu avansi väljamaksmisel ei il-
munud raha vastu võtma vanemmüüja L.K. Kask, mistõttu välja-
maksmisele kuuluv summa deponeeriti.

R a a m a t u p i d a m i s e k i r j e n d i d :

1. Kaupluse töötajatele töötasu arvestamine septembrikuu eest

Deebet konto nr. 44-2 "Jaekaubandusettevõtete kulud"	569.87
Kreedit konto nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega"	569.87

2. Kinnipidamised kaupluse töötajate töötasu- delt

Deebet konto nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega"	104.65
Kreedit konto nr. 73/2 "Arveldused eelarvega muude maksete alal" (tulu- ja lastetusmaks)	58.19
Kreedit konto nr. 72/1 "Arveldused väiksemate puudujääkide alal"	10.-

Kreedit konto nr. 76/4 "Mitmesugused isikud muude arvelduste alal"	18.46
Kreedit konto nr. 45/2 "Arveldused järelmaksuga müüdud kaupade puhul"	18.-
3. Väljamakstud töötasu töötajatele eelmise kuu teise poole eest 302.52 rbl	
Deebet konto nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega"	302.52
Kreedit konto nr. 50 "Kassa"	302.52
4. Väljamakstud töötasu avanss kaupluse töötajatele jooksva kuu esimese poole eest	
Deebet konto nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega"	120.-
Kreedit konto nr. 50 "Kassa"	120.-
5. Deponeeritakse vanemmüüjale S.K. Kasele väljamaksmata töötasu summa	
Deebet konto nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega"	30.-
Kreedit konto nr. 76/3 "Deponeeritud summad"	30.-

K i r j e n d i d k o n t o d e l :

Kassa		Arveldused tööliste ja teenistujatega	
D	K	D	K
<u>S. 525.-</u>			<u>S. 302.52</u>
	3) 302.52		1) 569.87
	4) <u>120.-</u>	2) 104.65	
	K) 422.52	3) 302.52	
		4) 120.-	
<u>S. 102.48</u>		5) 30.-	
		<u>K. 557.17</u>	<u>K. 569.87</u>
			<u>S. 315.22</u>

Jaekaubandusettevõtete käibekulud	
D	K
44/2	
S. 79 427.13	
1) 569.87	
S. 79 997.-	

Arveldused eelarvega muude maksude alal	
D	K
73/2*	
	2) 58.19
	S. 58.19

Deponeeritud summad	
D	K
76/3	
	5) 30.-
	S. 30.-

Mitmesugused isikud muude arvelduste alal	
D	K
76/4	
	2) 18.46
	S. 18.46

Arveldused väiksemate puudujääkide alal	
D	K
72/1	
S. 372.10	
	2) 10.-
S. 362.10	

Arveldused järelmaksuga müüdud kaupade puhul	
D	K
45/2	
S. 189 475.-	
	2) 18.-
S. 189 457.-	

Kontol nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega" võib olla ainult kreditsaldo. Selle konto saldo kuu lõpul peab võrduma kuu teise poole palgalehe või -lehtede järgi töötajatele väljamaksmiseks kuuluva summaga.

Konto nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega" analüütilist arvestust peetakse üksikute töötajate järgi.

Analüütilise arvestuse registriteks võivad olla palgalehed. Selleks otstarbeks eraldatakse palgalehed pärast töötasu väljamaksmist kassadokumentidest ja köidetakse eraldi kausta. Need palgalehed säilitatakse alaliselt.

Palgalehtede kasutamine analüütilise arvestuse registrina on hea ja otstarbekas arvestuse meetod isemajandavates, väikese töötajate arvuga ettevõtetes. Suurte ettevõtete raamatupidamistes ning kaubandus- ja tootlustusorganisatsioonide tsentraliseeritud raamatupidamistes, mis arvestavad paljude

allüksuste või ettevõtete töötajate töötasusid ja arveldusi tööliste ja teenistujatega, on arvestus ülalnimetatud analüütilise meetodi abil tülikas ja raskesti mehhaniseeritav. Töötajate töötasude hilisem kindlakstegemine (pensionide määramiseks, puhkustasude arvestamiseks jne.) on aeganõudev töö. Näiteks ühe töötaja aastatöötasu kindlaksmääramiseks tuleb leida vähemalt kaksteist palgalehte, mis võivad asuda paljudes toimikutes.

Sellepärast on otstarbekohane arvestada töötasu konto nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega" igale töötajale aastaks avatavatel isikuarvetel (kaartidel), mis on koostatud palgalehe põhimõttel. Isikuarvete vorm peab olema kohandatud töötasu arvestamiseks ja varustatud vajalike teatmeliste andmetega. Nii arvestatav töötasu kui ka sellelt tehtavad kinnipidamised peavad olema liigitatud selliselt, et nende koondamisel saadud andmed oleksid kasutatavad raamatupidamiskirjendites, aga samuti ka raamatupidamise ja statistilise aruandluse koostamiseks ilma täiendavate väljavõtete tegemiseta. Iga töötasu ja kinnipidamise liik sellelt peab olema nummerdatud (šifreeritud) ja järgnema samas järjekorras kui palgalehel. On soovitatav, et ülalnimetatud numbrid (šifrid) ühtiksid palgalehe veergude numbritega.

Jooksva aasta isikuarved (kaardid) hoitakse kartoteegis rühmitatuna ettevõtete ja muude allüksuste kaupa. Aasta lõppemisel paigutatakse isikuarved (kaardid) tähestikulisse järjekorda töötajate nimede järgi, köidetakse kokku ja antakse üle arhiivi. Töötajate töötasu isikuarved säilitatakse alaliselt. Töötaja hilisem töötasu kindlakstegemine on sellise analüütilise arvestuse organiseerimise juures äärmiselt lihtne ja vähem aeganõudev.

Isikuarvete andmed kantakse üle palgalehele.

Palgalehtede koostamist on võimalik mehhaniseerida raamatupidamismasinade SR-22 või SR-42 abil. Raamatupidamismasina vahendusel kantakse andmed töötasu kohta isikuarvetelt palgalehele, kusjuures masina horisontaalarvestid võimalda-

vad saada kokkuvõtted igale töötajale arvestatud töötasu ja väljamaksmisele kuuluva summa kohta, vertikaalarvestid aga andmed palgalehe veergude kokkuvõtted. Masina trükimehhanism võimaldab arvuliste näitajate kõrval täita palgalehe tekstilist osa. Masinal on võimalik kopeermeetodi abil ühe tööoperatsiooniga koostada nii raamatupidamise arvestusregistrit kui ka maksedokument. Palgalehe koostamiseks tuleb raamatupidamismasinat vastavalt seadistada.

Raamatupidamismasinate SR-22 ja SR-42 vahendusel koostatavate palgalehtede puuduseks on dokumendi suured mõõtmed (masina völli on 60 cm pikk, sellele saab asetada maksimaalselt 20 vertikaalarvestit, s. o. täita 20 arvestusveergu). Seetõttu on nende masinate abil töötasu mehhaniseeritud arvestusest saadavate andmete hulk piiratud kahekümnega.

Töötasude arvestus ja mehhaniseerimine arveldustes tööliste ja teenistujatega on efektiivne raamatupidamismasinate "Ascota" klass 170. Selleks otstarbeks on kõige parem kasutada 45 või 55 arvestiga masinaid. Masina 45 või 55 arvestit võimaldavad laiendada arvestatava töötasu ja töötasust kinnipidamiste liikide arvu, mis omakorda võimaldab vahetult masina abil saada korraga kõik andmed raamatupidamiskirjendite koostamiseks. Raamatupidamismasin "Ascota" võimaldab rühmitada andmeid tabeleid koostamata (töötada lindil) ja dubleerida vajalikke andmeid mitmele dokumendile. Masina trükimehhanismi abil on võimalik täita dokumentide tekstilist osa.

Kasutades isikuarve sifrite numbreid masina arvestite numbritena, kantakse isikuarvelt arvestatud töötasud ja nendelt kinnipidamised liikide järgi masina koguvatesse arvestitesse. Masina saldeerivate arvestite kasutamisel saadakse kokkuvõtted arvestatud töötasu, kinnipidamiste ja väljamaksmisele kuuluva summa kohta. Need andmed ja töötaja tabeli numברי trükib masin lühemale völlile asetatud blanketile või lindile ja kordab automaatselt välja-

maksmisele kuuluva summa ning töötaja tabeli numbri pikale völlile asetatud palga makseandmikule. Töötaja nimi ja teised tekstilised andmed trükitakse andmikku trükimehhanismi abil.

Ettevõtte palga makseandmiku koostamise lõpetamisel saadakse kokkuvõtted (arvestite puhastamise teel) iga üksiku arvestatud töötasu või kinnipidamise liigi, samuti arvestatud töötasu, nagu kinni peetud summad ja kokku väljamaksmisele kuuluva summa kohta. Masinal koondatakse kogu organisatsiooni kohta andmed, mis võimaldavad koostada vastavad raamatupidamiskirjendid.

Lindile või eri blanketile trükitud töötajate isikuarvete koopiad antakse töötajatele töötasu väljamaksmisel (kuu II poole eest).

Näide raamatupidamismasinal "Aascota" koostatud töötasu arvestuse dokumentidest lk.116a toodud kaupluse "Siluett" töötasude kohta:

1) Müüja L.E. Metsa isikuarve koopia septembrikuu eest:

Tabeli nr. ja kuu	Arvestatud	Kinni peetud	Väljamaksmisele kuulub
5	64.- /03/ 6.40 /04/ 12.86 /05/	20.- /18/ 5.32 /20/ 18.46 /23/	
IX 67	83.26 =	43.78 =	34.48 *

Sulgudes on sifri numbrid: /03/ koosseisuliste töötajate töötasu palgamäärade piires, /04/ preemia plaani täitmise eest, /05/ preemia plaani ületamise eest, /18/ avanss kuu esimese poole eest, /20/ tulumaks, /23/ alimendid.

2) Koondandmik kaupluse kohta tervikuna.

Raamatupidamismasinal trükitav andmik	Šifrite seletused.
<p>250.- ₣ /00/d</p> <p>25.- ₣ /01/d</p> <p>75.- ₣ /02/d</p> <p>169.- ₣ /03/d</p> <p>16.90 ₣ /04/d</p> <p>33.97 ₣ /05/d</p> <p>569.87 ₣ / 0/e</p> <p>569.87 ₣ /30/e</p>	<p>Arvestatud töötasu liikide järgi.</p> <p>Administratiivpersonalile</p> <p>a) palgamäärade piires</p> <p>b) plaani täitmise eest (10%)</p> <p>c) plaani ületamise eest</p> <p>Muudele koosseisulistele töötajatele</p> <p>a) palgamäärade piires</p> <p>b) plaani täitmise eest (10%)</p> <p>c) plaani ületamise eest</p> <p>Kokku arvestatud</p>
<p>150.- ₣ /18/d</p> <p>52.73 ₣ /20/d</p> <p>5.46 ₣ /21/d</p> <p>18.- ₣ /22/d</p> <p>18.46 ₣ /23/d</p> <p>10.- ₣ /10/d</p> <p>254.65 ₣ / 0/e</p> <p>254.65 ₣ /30/e</p> <p>315.22 ₣ /35/e</p>	<p>Kinnipidamised liikide järgi:</p> <p>avanss kuu I poole eest</p> <p>tulumaks</p> <p>lastetusmaks</p> <p>järeilmaks</p> <p>alimendid</p> <p>puudujääk</p> <p>Kokku kinnipidamised</p> <p>Väljamaksmiseks</p>

3) Masinal täidetav osa töötasu makseandmikul.

Tabeli nr.	Töötaja perekonnanimi ja initsiaalid	Väljamaks-misele kuuluv summa rbl.	Allkiri raha kättesaamise kohta
1.	Jõgi, I.K.	110.66 ₺	
2.	Org, E.J.	98.17 ₺	
3.	Kask, L.K.	8.42 ₺	
4.	Maasik, E.V.	58.49 ₺	
5.	Mets, L.E. jne.	39.48 ₺	
K o k k u :		315.22 ₺ /40/	

e) Korraliste ja lisapuhkuste eest makstava töötasu arvestamise kord.

Igal töötajal, kes on antud ettevõttes või organisatsioonis vaheaegadeta töötanud 11 kuud, on õigus tasulisele korralisele ametipuhkusele. Puhkust võimaldatakse igale töötajale aastas 15 tööpäeva. Teatud kategooria töötajatele on ette nähtud lisapuhkus, mis võimaldatakse töötajale koos põhipuhkusega.

Puhkustasu arvestatakse aasta keskmise töötasu alusel. Selleks arvutatakse välja töötaja palgafond puhkuskuule eelnenud viimase 12 kalendrikuu eest. Seejärel arvutatakse kuu keskmine töötasu saadud summa jagamisel 12-ga. Kuu keskmise töötasu jagamisel 25,4-ga (aasta keskmine tööpäevade arv kuus) saame keskmise päevatasu. Keskmise päevatasu korrutamisel puhkuspäevadega saamegi puhkustasu suuruse.

Näiteks: Töötajale on määratud korralist ametipuhkust koos lisapuhkusega 24 tööpäeva alates 12. augustist. Puhkustasu arvestamiseks teeme kindlaks töötaja töötasufondi puhkusele eelnenud aasta eest.

Elmisel aastal:

1) august	98.47
2) september	89.52
3) oktoober	102.13
4) november	100.50
5) detsember	109.30

Aruandeaastal:

6) jaanuar	80.-
7) veebruar	80.-
8) märts	99.10
9) aprill	108.50
10) mai	112.-
11) juuni	112.-
12) juuli	112.-

K o k k u : 1 203.52

Kuu keskmine töötasu $1\ 203.52 : 12 = 100.29$,
 keskmine päevatasu $100.29 : 25,4 = 3.95$,
 puhkustasu $3.95 \times 24 = 94.80$

Töötajale, kes ei ole ettevõttes töötanud 12 kuud, arvutatakse palgafond tegelikult töötatud kuude eest, kusjuures esimeseks loetakse seda kuud, mis järgneb tööle asumise kuule. Saadud palgafond jagatakse tegelikult töötatud kuude arvuga.

Näiteks: Töötaja asus ettevõttesse tööle 11. veebruaril ja vallandati 20. oktoobril. Talle on ette nähtud korraline puhkus koos lisapuhkusega 24 tööpäeva aastas. Kompensatsioon saamata jäänud puhkuse eest on järgmine:

Töötasufond:

1) märts	121.50
2) aprill	112.30
3) mai	128.70
4) juuni	108.15
5) juuli	113.05
6) august	100.90
7) september	102.70

Kuu keskmine:

$787.30 : 7 = 112.47$

Päevane keskmine:

$112.47 : 25,4 = 4.43$

Puhkustasu kompensatsioon:

$4.43 \times 16 = 70.88$

Kokku: 787.30

Iga täiskuu eest on õigus saada 2 tööpäeva puhkust.

Arvestatud puhkustasu kirjendatakse raamatupidamises konto nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega" krediidisse, debiteerides sealjuures käibe- või tootmis- kulude kontosid.

Näiteks: Eelmises näites arvestatud puhkustasu 70.88 rbl. kohta koostatakse järgmine raamatupidamiskirjend:

Deebet	konto nr. 44 "Käibekulud"	70.88
--------	---------------------------	-------

Kreedit	konto nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega"	70.88
---------	--	-------

Ettevõtte käibekulude täpsemaks kajastamiseks kuude lõikes on lubatud kirjendada puhkustasu seda osa, mis on arvestatud järgneval kuul saadavate puhkuspäevade eest, konto nr. 31 "Tulevaste perioodide kulud" deebetisse. Nimetatud summad kirjendatakse käibekulude arvele aruande- kuule järgneval kuul.

Näiteks: Töötaja sai 24 tööpäeva puhkust alates 22. augustist. Puhkustasu oli 94.80 rbl. Puhkustasu ühe päeva eest oli 3.95 rbl. Töötaja oli puhkusel augustis 9 tööpäeva ja septembris 15 tööpäeva. Vastavalt sellele oli puhkustasu

augustis $9 \times 3.95 = 35.55$

septembris $15 \times 3.95 = 59.25$

Kokku:	94.80
=====	

Raamatupidamiskirjend:

Deebet	konto nr. 44 "Käibekulud"	35.55
--------	---------------------------	-------

Deebet	konto nr. 31 "Tulevaste perioodide kulud"	59.25
--------	---	-------

Kreedit	konto nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega"	94.80
---------	--	-------

f) Arveldused sotsiaalkindlustuse alal.

Kõik riikliku ja kooperatiivkaubanduse organisatsioonid ja ettevõtted eraldavad oma kulude arvel vahendid töötajate sotsiaalkindlustuseks 4,5 % ulatuses organisatsioonide või ettevõtte poolt töötajatele arvestatud töötasu summast.

Nende eraldiste arvel makstakse toetust töötajatele ajutise töövõimetuse puhul, pensione töötavatele pensionäridele jne. Kohapeal kasutamata jäänud summad antakse üle vastava ametiühingu vabariiklikule (oblasti-, krai-) komiteele summade ülekandmise teel nende arvele töötasude väljamaksmise tähtaegadel.

Toetust ajutise töövõimetuse puhul antakse töötajatele haigestumise, sünnituseelse ja -järgse puhkuse, tööõnnetuse tagajärjel tekkinud töövõimetuse ja kutsehaiguste puhul.

Toetuse suurus oleneb töövõimetuse liigist, töötaja pidevast tööstaažist ja tema kuuluvusest ametiühingusse.

Töövõimetuse puhul, mis on tekkinud tööõnnetuse (administratsiooni süü tõttu) või kutsehaiguse tagajärjel, makstakse toetust 100 % ulatuses töötaja töötasust. Kui aga tööõnnetus on tekkinud töötaja süü tõttu või töötaja on saanud trauma tööülesannete mittetäitmisel, siis makstakse temale toetust ajutise töövõimetuse puhul alates kuuendast töövõimetuse päevast tavalise haigestumise puhul makstavate määrade järgi.

Haigestumisest tekkinud töövõimetuse puhul makstakse töötajale (ametiühingu liikmetele) toetust pidevast tööstaažist sõltuvalt järgmiselt: kuni 3 aastat - 50 %, 3 kuni 5 aastat - 60 %, 5 kuni 8 aastat 80 % ja üle 8 aasta 100 % töötasust. Töötajad, kes ei ole ametiühingu liikmed, saavad toetust 50 % ulatuses ametiühingu liikmetele kehtestatud toetuste määradest.

Naistöölistele ja -teenistujatele antakse puhkust nii enne kui ka pärast sünnitust 56 kalendripäeva.

Nendel juhtudel makstakse toetust järgmiselt:

kogu puhkusaja jooksul täie töötasu ulatuses nais-
töötajatele, kellel on vähemalt 3 aastat üldist tööstaazi,
sellest vähemalt 2 aastat pidevat tööd antud ettevõttes
või asutuses, ja naistöötajatele alla 18 aasta vanuses,
kes on antud ettevõttes või asutuses töötanud vähemalt 1
aasta;

puhkuse 20 esimese kalendripäeva eest $\frac{3}{4}$ töötasust
ja ülejäänud puhkuspäevade eest täie töötasu ulatuses nais-
töötajatele, kes on töötanud pidevalt antud ettevõttes või
asutuses vähemalt 2 aastat, kuid ei oma 3-aastast üldist
tööstaazi, või nad on alla 18 aasta vanad ja vähem kui aas-
tase tööstaaziga;

puhkuse 20 esimese kalendripäeva eest $\frac{2}{3}$ töötasust
ja ülejäänud puhkuspäevade eest täie töötasu ulatuses
naistöötajatele, kes on antud ettevõttes töötanud 1 kuni 2
aastat;

$\frac{2}{3}$ töötasust kogu puhkusaja eest naistöötajatele, kes
on antud ettevõttes töötanud alla 1 aasta.

Naistöötajatele, kes ei ole ametiühingu liikmed, maks-
takse toetust rasedus- ja sünnituspuhkuse eest $\frac{2}{3}$ tööta-
sust.

Töölistele ja teenistujatele arvutatakse toetust nen-
de keskmise töötasu alusel 2 viimase terve kalendrikuu eest,
mis eelnesid töövõimetuse tekkimise kuule. Juhul kui tööta-
ja ei töötanud antud ettevõttes töövõimetuslehe andmisele
eelnenud 2 kuul kõiki tööpäevi, võetakse aluseks töötasu
tegelikult töötatud tööpäevade eest.

Kahe viimase kuu jooksul teenitud töötasu alusel te-
hakse kindlaks töötaja keskmine päevatasu. Keskmise päeva-
tasu, toetusmäärade ja töövõimetuse tööpäevade arvu järgi
arvutatakse toetus töövõimetuse puhul. Toetuse suurus (väl-
ja arvatud toetused sünnituseelse ja sünnitusjärgse puhku-
se eest ja ajutise töövõimetuse puhul) ei tohi ületada töö-

taja kahekordset palga- või tariifimäära. Samuti ei tohi toetus olla väiksem kui seaduses ettenähtud miinimummäär. Toetuse suurus ajutise töövõimetuse puhul (tingitud tööõnnetusest või sünnituseelsest ja -järgsest puhkusest) ei ole piiratud kahekordse palgamäära või tariifse töötasuga.

Näiteks: V kategooria kokk haigestus 12. oktoobril. Haiguslehe järgi kestis töövõimetus kuni 28. oktoobrini. Oktoobris on 31 kalendripäeva, neist 26 tööpäeva. Töövõimetus ajale langeb 2 puhkepäeva. Seega kestis töövõimetus 15 tööpäeva. Koka töötasu augustikuus oli 108.49 rbl., septembrikuus aga 99.47 rbl. Augustis oli 27 tööpäeva ja septembris 26 tööpäeva.

Koka töötasu haigusele eelnenud 2 kuu jooksul oli

augustis	108.49 rbl.
septembris	99.47 rbl.
<hr/>	
K o k k u :	207.96 rbl.
=====	

Tööpäevade arv nendel kuudel oli

augustis	27
septembris	26
<hr/>	
K o k k u :	53 tööpäeva
=====	

Keskmine päevatasu oli

$$207.96 : 53 = 3.92 \text{ rbl.}$$

Koka pidev tööstaaž oli 8 aastat 10 kuud 14 päeva.

Kokk oli ametiühingu liige.

Päevane haigustoetus on

$$\frac{3.92 \times 100}{100} = 3.92 \text{ rbl.}$$

Kahekordne tariifimäär päevas on

$$7 \times 41,0 \times 2 = 5.74 \text{ rbl.}$$

Haigustoetus 15 tööpäeva eest on

$$3.92 \times 15 = 58.80 \text{ rbl.}$$

Tartu linna TSN TK
KAUBANDUSVALITSUS
Kauplus "Siluette"

Kaashuue valjamaksmiseks 10. kuni 13. oktoobrini 196...
Kolmanda viiseteist rubla 22 kopikat

Kaupluse juhataja ...
Varennamutupidaja ...

Paigaldatud nr. 27
Töötaasu valjamaksmiseks tööliste ja teenistujate 196...n. septembriku eest.

Jrk.-nr.	Arvestused arvudeku eest						Kinnipidamised										Kokku kinni- pida- mist	Valja- maksmi- seks töötajale	Ametikoht või kategorია	Perekonnanimi ja intellektuaalid	Alkiri ruba kättesaa- mise kohta
	Töötatud päevade (tundide) arv	Kuupalk või palga- määr	Plaani täitmise %	Töötasu palgamäärade järgi (ajatöö)	Plaani täitmise eest 10 %	Plaani ületamise eest	Kokku arves- tatud töö- taasu	Avantsu kuu esimese poole eest	Tulumaks	Lestetusmaks	Järeelmaksuga oste- tud kaupade eest	Muud kinnipidamised									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18				
1.	26	135.-	106,7	135.-	13,50	40,50	189.-	50.-	18,34		10.-	78,54	110,66	kpl. juh.	Jõgi, I.K.						
2.	26	115.-	106,7	115.-	11,50	34,50	161.-	30.-	14,83		18.-	82,83	98,17	varennamutup.	Ore, E.J.						
3.	13	70.-	106,7	35.-	3,50	7,04	45,54	30.-	7,12			37,12	8,42	varennamutup.	Kaak, L.K.						
4.	26	70.-	106,7	70.-	7.-	14,07	91,07	20.-	7,12	5,46		32,58	58,49	varennamutup.	Meelik, E.V.						
5.	26	64.-	106,7	64.-	6,40	12,86	83,26	20.-	5,32		18,46	43,78	39,48	muuga	Mets, L.E.						
											jne.										
117	x	106,7	419.-	41.-	108,97	569,87	150.-	52,73	5,46	28,46	254,65	315,22	Kokku								

Kolmanda viiseteist rubla 22 kopikat

Kaupluse juhataja: Jõgi
Varennamutupidaja: Ore

Toetuste suurust ja väljamaksmist otsustab ettevõtte, asutuse või organisatsiooni ametiühingukomitee vastavate dokumentide (haiguslehtede) alusel. Töötaja pideva tööstaafi määrab kindlaks vastav komisjon.

Ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide raamatupidamisele on pandud kontroll sotsiaalkindlustussummade väljamaksmise üle. Sellepärast peavad raamatupidamise alal töötajad olema tuttavad "Riikliku sotsiaalkindlustuse toetuste määramise ja väljamaksmise korra määrustikuga".

Arveldusi sotsiaalkindlustussummadega arvestatakse raamatupidamises sünteetilise arvestuse kontol nr. 69 "Arveldused sotsiaalkindlustuse alal". Ettevõtete ja organisatsioonide poolt arvestatud sotsiaalkindlustuseraldisi kirjendatakse selle konto kreditisse, debiteerides samaaegselt vastavaid kulude kontosid. Arvestatud toetusi (ajutise töövõimetuse puhul) ja muid väljamakseid nende summade arvel kirjendatakse selle konto deebetisse, krediteerides samaaegselt kontot nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega".

Näide: Arvestatakse sotsiaalkindlustuseraldisi kaupluse "Siluett" töötasudelt (vt. tabel kleebisel):

$$\frac{569.87 \times 4.5}{100} = 25.64 \text{ rbl.}$$

Deebet konto nr. 44/2 "Jaekaubandusettevõtete käibekulud"	25.64
---	-------

Kreedit konto nr. 69 "Arveldused sotsiaalkindlustuse alal"	25.64
--	-------

Arvestatakse toetust ajutise töövõimetuse eest kaupluse "Siluett" müüjale L.K. Kasele 37.25 rbl.

Deebet konto nr. 69 "Arveldused sotsiaalkindlustuse alal"	37.25
---	-------

Kreedit konto nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega"	37.25
--	-------

VIII t e e m a .

PÕHIVAHENDITE, VÄHEVÄÄRTUSLIKE JA KIIRESTI KULUVATE ESEMETE ARVESTUS.

1. Põhivahendite, väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete arvestuse tähtsus ja ülesanded.

Põhivahendid nõukogude kaubanduses moodustavad tema materiaal-tehnilise baasi, mis on vajalik järjest kasvavaks kaubakäibeks ja nõukogude tarbijate teenindamiskultuuri pidevaks tõstmiseks.

Põhivahendite hulka kuuluvad töövahendid, mis naturaalses vormis võtavad korduvalt osa majanduslikust tegevusest.

Põhivahendite hulka ei kuulu esemed alla 50 rubla väärtuses või kasutamisajaga alla 1 aasta (vaatamata maksumusele). Need vahendid arvatakse väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete hulka. Erandi sellest reeglist moodustavad põllumajanduslikud masinad, seadmed, täiskasvanud töö- ja produktiivkari, mesilaspered ja täiskasvanud linnud, mis vaatamata nende maksumusele või kasutamisajale arvatakse põhivahendite hulka.

Põhivahendid soetatakse või ehitatakse kapitaalmahutuste finantseerimiseks ettenähtud erivahendite arvel, väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed aga ettevõtte või organisatsiooni käibevahendite arvel.

Põhivahendite, väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete ratsionaalne kasutamine võimaldab vähendada käibekulusid ja tõsta kaubandusettevõtte või -organisatsiooni rentaablust.

Põhivahendite ning väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete arvestuse ülesanded on:

kontroll põhivahendite ning väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete allesoleku üle;

põhivahendite ning väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete liikumise õige dokumentaalne vormistamine ja kajastamine raamatupidamise registrites;

põhivahendite ning väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete kulumise õigeaegne arvestamine ja kajastamine vastavalt kehtivatele normidele;

kontroll põhivahendite ning väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete ratsionaalse ja efektiivse kasutamise üle. Vastutus kontrolli teostamisel põhivahendite haperemeheliku kasutamise üle suurenes eriti alates 1. jaanuarist 1963. NSVL Ministrite Nõukogu vastava määrusega ettenähtud korra kohaselt tuleb põhivahendite likvideerimisest saadav kahjum kanda kaubandusettevõtte või -organisatsiooni kasumi vähendamiseks. See avaldab otsest mõju ettevõtte või organisatsiooni majandusliku tegevuse tulemusele. Kuni 1. jaanuarini 1963 kanti põhivahendite likvideerimise tulemused põhikirjafondi, mitte aga kasumi vähendamiseks.

Ülaltoodud ülesannete täitmise tingimuseks on põhivahendite teaduslikult põhjendatud liigitamine.

Põhivahendite liigitamise aluseks on NSVL Statistika Keskvalitsuse poolt väljatöötatud "NSV Liidu rahvamajanduse (välja arvatud kolhoosid) põhifondide (põhivahendite) tüüpklassifikatsioon", mille järgi põhivahendid rühmitatakse rahvamajandusharude (kus neid kasutatakse), nende otstarbe, naturaalsete tunnuste, kasutamise ja kuuluvuse järgi.

Rahvamajandusharude järgi rühmitatakse põhivahendid järgmiselt:

I. Tööstus	XI. Elamumajandus
II. Ehitus	XII. Kommunaalmajandus ja elukondlik teenindamine
III. Põllumajandus	XIII. Tervishoid, kehakultuur ja sotsiaalkindlustus
IV. Metsamajandus	XIV. Rahvaharidus ja kaadri ettevalmistamine
V. Transport	XV. Teadus ja teaduslik teenindamine
VI. Side	XVI. Kunst
VII. Varumine	XVII. Krediteerimine ja riiklik kindlustus
VIII. Materiaal-tehniline varustamine ning turustamine	XVIII. Haldus
IX. Kaubandus ja ühiskondlik toitlustamine	XIX. Partei-, ametiühingu- ja muud ühiskondlikud organisatsioonid
X. Muud materiaalse tootmise sfäärid	

Otstarbe ning naturaalseste tunnuste järgi rühmitatakse põhivahendid:

- I. Hooned
- II. Ehitised
- III. Ülekandeseadeldised
- IV. Masinad ja seadmed,

sealhulgas: 1) jõumasinad ja seadmed
 2) töömasinad ja seadmed
 3) muud masinad ja seadmed
- V. Tööriistad
- VI. Tootmisinventar ja -tarbed
- VII. Transpordivahendid (liiklemisvahendid)
- VIII. Majandusinventar
- IX. Töö- ja produktiivloomad ning muud loomad, linnud ja mesilaspered
- X. Mitmeaastased istandikud
- XI. Maaparandustööd ja veekogude korrastustööd (ilma ehitisteta)

Iseloomustame lühidalt iga põhivahendite rühma.

Hooned on arhitektuurilis-ehituslikud objektid, mis on vajalikud normaalseks tööprotsessiks, materiaalseste

väärtuste hoidmiseks, elamiseks ja elanikkonna sotsiaalkultuuriliseks teenindamiseks. Hoonete põhilisteks konstruktiivseteks osadeks on vundament, seinad ja katus.

Kaubanduses kuuluvad nende põhivahendite rühma ladude, kaupluste, sööklate, restoranide, kohvikute, elumajade, õppeasutuste, mitmesuguste abiettevõtete ja muud hooned.

Ehitiste hulka kuuluvad insener-ehituslikud objektid majanduslikuks tegevuseks. Need on: kaevandused, nafta- ja gaasipuuraugud, eraldi seisvatel vundamentidel suitsukorstnad, tunnelid, sillad, estakaadid, juurdeveoted, reservuaarid koos abiseadeldistega, hoidlad, tarad, kaevud, peale- ja mahalaadimisseadeldised, parved jm.

Ülekandeseadeldiste abil antakse edasi elektri-, soojus- ja mehhaanilist energiat, samuti ka gaasilisi ja vedelaid aineid. Sellesse gruppi kuuluvad: naftajuhtmed, gaasijuhtmed, veevõrgud, elektrivõrgud, soojusvõrgud, gaasivõrgud, transmissioonid jne.

Jõumasinate ja seadmete hulka kuuluvad masinad-generaatorid, mis toodavad elektri- või soojusenergiat (gaasigeneraatorid, aurukatlad, elektrigeneraatorid) ja jõumasinad, mis muudavad igat liiki energiat mehhaaniliseks energiaks (elektrimootorid, vee- ja auruturbiinid, diislid jne.).

Töömasinade ja seadmete hulka kuuluvad masinad, aparaadid ja seadmed, mis on ette nähtud mehhaanilise, termilise või keemilise mõju avaldamiseks tööobjektile tootmisprotsessis. Sellised on tööpingid, saeraamid, mootorsaed, tõstekraanad, vintsid, valtsid, betoonisegajad, seadmed kaupade pakkimiseks, igat liiki tehnoloogilised ja soojendusseadmed ühiskondlikus tootlustamises jne.

Muude masinate ja seadmete hulka kuuluvad näiteks arvutusmasinad, matemaatilised masinad jt.

Tööriistade hulka kuuluvad materjalide töötlemiseks ettenähtud mehhaniseeritud ja mehhaniseerimata vahendid käsitsi töötamiseks või masinate külge kinnitamiseks, aga samuti igat liiki seadeldised instrumendi või töödeldava materjali ühendamiseks tööpingiga (kruus-tangid, mitmesugused padrunid jm.).

Tootmisinventari ja -tarvete hulka kuuluvad tootmisotstarbega esemed, mis kergendavad tööoperatsioone (töölauad, letid, kaubakapid, -riiulid, mahutid, tõrred, kastid ja inventartaara).

Selles grupis arvestatava inventartaara hulka kuulub mittekaubanduslik taara, mis on vahetult seotud tootmisega (näiteks õlle- jm. vaadid), ja ka esemed materjalide ajutiseks hoidmiseks ja ettevõttesiseseks transpordiks.

Transpordivahendite hulka kuuluvad vahendid inimeste ja veoste transportimiseks. Siia arvatakse:

a) autotranspordi liikuv koosseis - veo- ja sõiduautod, järelvankrid, isekallurid, tsisternautod, veotraktorid, autobussid, mootorrattad, jalgrattad;

b) veetranspordi liikuv koosseis - aurulaevad, pukiirid, lodjad, praamid, kaatrid, pargased, paadid;

c) raudteetranspordi liikuv koosseis - vedurid, kauba- ja reisivagunid, platvormid jms.

d) hobustranspordivahendid - vankrid, saamid jne. Hobused ja teised veoloomad ei kuulu transpordivahendite hulka, vaid arvestatakse IX grupis "Töö- ja produktiivloomad ning muud loomad, linnud ja mesilaspered";

e) tsehhisisesed transpordivahendid - vagonetid, mootorveokid jne.

Majapidamisinventari hulka kuuluvad kontori- ja majapidamisotstarbega esemed nagu kontorimööbel, ühiselamute mööbel, kassaaparaadid, tulekindlad kapid, kirjutusmasinad, raamatukogud jm.

Töö- ja produktiivloomade ning muude loomade, lindude ja mesilasperede gruppi kuuluvad igasugused tööloomad: hobused, härjad, kaamelid, eeslid ja muud veoloomad; produktiivloomad: lehmad, lambad, emised, küülikud, täiskasvanud karusloomad, linnud ja mesilaspered.

Mitmeaastaste istandikkude hulka kuuluvad mitmeaastased puuvilja- ja marjaistandikud, mitmesugused mitmeaastased istandikud territooriumide haljastamiseks ja dekoreerimiseks.

Maaparandustööde ja veekogude korrastustööde (ilma ehitisteta) hulka kuuluvad kapitaal mahutused maaparandustöödel (maatükkide planeerimisel, kändude juurimisel, veekogude puhastamisel jne.).

Kasutamise järgi liigitatakse põhivahendid kasutusel olevaiks ja mitte kasutusel olevaiks, kuuluvuse järgi aga omadeks ja renditud põhivahenditeks.

Põhivahendite arvestusühikuks on inventariobjekt, mille all mõistetakse lõpetatud ehitusi, esemeid või esemete komplekte koos kõigi rakiste ja päraldistega, mis on määratud antud objektile omaste funktsioonide täitmiseks.

Tihti peale on põhivahendite iseloomustavaks omaduseks nende keerukus. Nii võib ühte põhivahendite inventariobjekti kuuluda suur hulk agregaatide, seadeldisi ja muid elemente, milleta nimetatud inventariobjekt ei saa täita temale ettenähtud funktsioone. Seepärast peab põhivahendite arvestuse õigeks organiseerimiseks täiesti selgeks tegema inventariobjekti (arvestusühiku) mõiste.

Nii näiteks tuleb eluhoones asuv antud hoone kütmiseks ettenähtud keskküttekattel lugeda eluhoone lahutamatuks osaks ja tema väärtus arvestada eluhoone väärtuse sisse. Uue keskküttekatla soetamine ja vana väljavahetamine on eluhoone kapitaalremont ning tasutakse kapitaalremontide finantseerimiseks ettenähtud vahendite arvelt.

Diiselmootor, kui see on veoauto jõuallikas, kuulub veoauto kui inventariobjekti koosseisu. Veoautole uue diiselmootori soetamine ja vana väljavahetamine on veoauto kapitaalremont. Diiselmootor mitmesuguste töömasinate käivitamiseks (näiteks transmissioonide abil) on omaette inventariobjekt. Uue mootori soetamine vana asemele kuulub kapitaalmahutuste hulka ja finantseeritakse kapitaalmahutusteks ettenähtud vahendite arvelt.

Kooskõlas "Riiklike, kooperatiivsete (välja arvatud kolhoosid) ja ühiskondlike ettevõtete ning organisatsioonide raamatupidamisaruannete ja -bilansside määrustikuga" arvestatakse põhivahendeid raamatupidamises rahalises väljenduses nende algmaksumusega (välja arvatud põhivahendid, mis soetati enne 1. jaanuari 1960).

Põhivahendite hindamisel kasutatakse kolme hindamisviisi: algmaksumus, taastamismaksumus ja jääkmaksumus.

Algmaksumuse all mõistetakse tegelike kulutuste summat põhivahendite ehitamiseks või soetamiseks, kaasa arvatud kulutused nende kohaletransportimiseks, paigutamiseks või montaažiks põhivahendite ekspluateerimise kohtades. Seega on algmaksumus põhivahendi maksumus tema ekspluatatsiooni võtmise momendil. Erinevatel aegadel soetatud põhivahendite algmaksumused võivad olla seadeldiste ja materjalide hulgihindade ja mitmesuguste tariifide muutumisest tingitult erinevad.

Taastamismaksumuse all mõistetakse vajalike kulutuste summat põhivahendite ehitamiseks või soetamiseks, kaasa arvatud kulutused nende kohaletransportimiseks, paigaldamiseks või montaažiks põhivahendite ekspluateerimise kohtades nende hindamise momendil kehtivate hulgihindade ja tariifidega. Põhivahendite taastamismaksumus tehakse kindlaks nende ümberhindamisega NSV Liidu valitsuse korraldusel ettevõtetes ja organisatsioonides või tsentraliseeritud korras arvestuslikul teel vastavate indeksite kasutamisel.

Seisuga 1. jaanuariks 1960 teostati NSV Liidu rahva-

majanduses olevate põhivahendite ümberhindamine taastamismaksumusele, mistõttu kõik enne 1. jaanuari 1960 soetatud põhivahendid arvestatakse ettevõtete ja organisatsioonide raamatupidamistes ja aruannetes taastamismaksumusega. Pärast 1. jaanuari 1960 soetatud põhivahendid arvestatakse raamatupidamisbilanssides ja aruannetes tegelikus alghaksumuses.

Jääkmaksumus on alg- või taastamisväärtus vähendatuna kulumise võrra.

2. Põhivahendite ekspluatatsiooni andmise arvestus.

Kaubandusorganisatsioonid või -ettevõtted saavad põhivahendeid kapitaalmahutuste tulemusena tasuta (bilansist bilanssi) teistelt riiklikelt organisatsioonidelt ja kooperatiivsetelt või ühiskondlikelt organisatsioonidelt piirajalise tasumise korras.

Põhivahendite liikumise dokumentaalne vormistamine ja arvestus toimuvad tüüpvormidel, mis on NSVL Statistika Keskvalitsuse 1960. aasta põhivahendite esmasarvestuse tüüpvormide albumis.

Põhivahendite arvelevõtmine vormistatakse põhivahendite vastuvõtu-üleandmise aktiga, milles on antud ekspluatatsiooni võetava põhivahendi lühike iseloomustus, mitmesugused tehnilised ja muud näitajad (tema maksumus jne.).

Ekspluatatsiooni andmisel omistatakse igale põhivahendile inventariobjektile oma inventarinumber, mis jääb temale ekspluatatsiooniperioodi lõppemiseni (likvideerimiseni). Inventarinumber kinnitatakse inventariobjektile vastava metall-lipiku abil või selle võimaluse puudumisel kirjutatakse värviga.

Põhivahendite sünteetilist arvestust peetakse aktiva-kontol nr. 01 "Põhivahendid". Põhivahendite analüütilist arvestust peetakse üksikute inventariobjektide, nende

asukohtade ja varaliselt vastutavate isikute järgi tüüp-vormidele vastavatel inventarikaartidel. Väiksemates lõpetatud raamatupidamisega ettevõtetes võib inventarikaartide asemel kasutada vormikohast põhivahendite inventari-raamatut (-nimestikku).

Põhivahendite inventarikaardid avatakse igale inventariobjektile ja registreeritakse põhivahendite arvestuse inventarikaartide nimestikus (raamatus). Erinevate põhivahendite liikide jaoks kasutatakse erineva vormiga põhivahendite analüütilise arvestuse inventarikaarte. Nii on erineva vormiga inventarikaardid hoonete ja ehitiste, masinate, seadmete, tööriistade, tootmis- ja majapidamisinventari, loomade ning mitmeaastaste istanduste analüütilise arvestuse jaoks. Ühetüübilise ja samasuguse maksumusega majandusliku inventari esemete, tööriistade, tööpinkide jne. analüütilist arvestust võib pidada ka rühmaarvestuse inventarikaartidel, kui need esemed on saanud ühte ettevõttesse, põhivahendite asukohta või ühele varaliselt vastutavale isikule samaaegselt. Olenemata sellest antakse igale põhivahendi objektile eri inventarinumber.

Vaatamata vormile peavad põhivahendite analüütilise arvestuse inventarikaardid sisaldama alljärgnevaid andmeid: inventariobjekti nimetus, asukoht, inventarinumber, eksploatatsiooni andmise kuupäev ja akti number, andmed arvelevõtmise kohta raamatupidamises, objekti rekonstrueerimise, teostatud kapitaalremontide aja ja maksumuse kohta, aasta amortisatsiooninorm protsentides, objekti individuaalne iseloomustus ja andmed põhivahendi likvideerimise kohta. Juhul kui inventariobjekti koosseisu kuuluvad üksikud agregaadid, rakised ja päraldised, mis koos objektiga moodustavad ühe terviku, tuuakse selliste osade loetelu samal kaardil.

Inventarikaardid peetakse ühes eksemplaris ja säilitatakse raamatupidamises. Inventarikaardid paigutatakse raamatupidamiskartoteegis põhivahendite klassifikatsiooni rühmadena (hooned, ehitised, ülekandeseadeldised, masinad ja seadmed jne.) rahvamajandusharude järgi (tööstus, ehitus,

kaubandus ja ühiskondlik toitlustamine jne.), harudesiseselt aga põhivahendite eksploateerimiskohtade (asukohtade, varaliselt vastutavate isikute) järgi, jaotades kaardid põhivahenditele vastavate liikide järgi tootmisalasteks, mit-tetootmisalasteks jne. Raamatupidamiskartoteegis võib inventarikaarte rühmitada ka mõnel teisel põhimõttel, kusjuures peab silmas pidama seda, et rühmitamise tulemusena oleks hõlpus saada andmeid aruandlusvormide täitmiseks, põhivahendite kulumise igakuiseks arvestamiseks ja kindlustada põhivahendite allesolekut nende asukohtade ja varaliselt vastutavate isikute järgi.

Põhivahendi arvelevõtmist kajastatakse raamatupidamise kontodes järgmiste kirjenditega:

1) Põhivahendi arvelevõtmine algväärtusega põhikirjalises organisatsioonis (ettevõttes)

Deebet konto nr. 01 "Põhivahendid".

Kreedit konto nr. 85/1 "Põhikirjafond".

2) Põhivahendi arvelevõtmine algväärtusega mittepõhikirjalises lõpetatud raamatupidamisega ettevõttes:

a) Ettevõttes

Deebet konto nr. 01 "Põhivahendid".

Kreedit konto nr. 85/2 "Arveldused eraldatud vahendite alal".

b) Kõrgemalseisvas (põhikirjalises) organisatsioonis.

Deebet konto nr. 85/2 "Arveldused eraldatud vahendite alal".

Kreedit konto nr. 85/1 "Põhikirjafond".

Juhul kui põhivahend saadakse tasuta teiselt riiklikult (põhikirjaliselt) organisatsioonilt või ettevõttelt, koostatakse ülalkirjeldatutega analoogilised kirjendid. Kui aga tasuta saadud põhivahend oli juba eksploatatsioonis, siis näidatakse üleande-vastuvõtudokumentides põhivahendi algväärtus ja kulumine. Põhivahendi algväärtusele

koostatakse ülalkirjeldatud kirjendid ja põhivahendi kulumise summale järgmised kirjendid:

1) Põhikirjalistes organisatsioonides

Deebet konto nr. 85/1 "Põhikirjafond".

Kreedit konto nr. 02 "Põhivahendite kulumine".

2) Mittepõhikirjalistes lõpetatud raamatupidamisega ettevõtetes

a) Ettevõtetes

Deebet konto nr. 85/2 "Arveldused eraldatud vahendite alal".

Kreedit konto nr. 02 "Põhivahendite kulumine".

b) Kõrgemalseisvas (põhikirjalises) organisatsioonis

Deebet konto nr. 85/1 "Põhikirjafond".

Kreedit konto nr. 85/2 "Arveldused eraldatud vahendite alal".

Kooperatiivsetelt organisatsioonidelt pikaajaliste arvelduste korras põhivahendite saamisel koostatakse põhivahendite arvelevõtmise kohta samasugused kirjendid nagu tasuta saamise puhulgi. Saadud põhivahendite eest võlgnevuse summale koostatakse põhikirjalises organisatsioonis (ettevõttes) järgmine kirjend:

Deebet konto nr. 85/1 "Põhikirjafond".

Kreedit konto nr. 74/2 "Arveldused kooperatiivsete organisatsioonidega saadud põhivahendite alal".

Kapitaalmahutuste omahinna kindlaksmääramiseks tarbijate kooperatsiooni organisatsioonides kasutatakse kontot nr. 100 "Kapitaalmahutused ja kapitaalremont" (NSVL Tarbijate Kooperatiivide Keskkliidu kontoplaani järgi). Selle konto deebetisse kirjendatakse kõik põhivahendite soetamise kulud.

Põhivahendi eksploatatsiooni võtmise puhul kirjendatakse sellel kontol saadud põhivahendi omamaksumus (algväärtus) kontole nr. 90 "Põhivahendid":

Deebet konto nr. 90 "Põhivahendid".

Kreedit konto nr. 100 "Kapitaalmahutused ja kapitaalremont".

Üheaegselt põhivahendi arvelevõtmisega koostatakse kirjendid vastavate finantseerimisallikate kasutamise kohta.

3. Põhivahendite kulumise ja amortisatsioonieraldiste arvestus.

Ekspluatatsiooniprotsessis põhivahendid aegamööda kuluvad. Põhivahendite kulunud osa väärtus kantakse käibekuludesse. Väärtus rahalises väljenduses siirdub seega põhivahendite koosseisust käibevahendite koosseisu. Põhivahendite kulunud osa käibekuludesse arvatud väärtust rahalises väljenduses nimetatakse amortisatsioonieraldiseks.

Amortisatsioonieraldiste tulemusena saadud vahendite arvel toimub põhivahendite taastootmine kõlbmatuks muutunud põhivahendite uutega asendamise ja eksploatatsioonis olevate põhivahendite remontimise teel. Põhivahendite taastootmiseks amortisatsioonieraldiste kasutamise momendini kogutakse need vahendid amortisatsioonifondi näol.

Põhivahendite kulumine ja amortisatsioonieraldised arvutatakse ühtsete normide järgi, mis on kehtestatud kõigile ettevõtetele ja organisatsioonidele NSV Liidus.¹

Enamiku põhivahendite osas on amortisatsioonieraldiste normid antud aastanormidena protsentides põhivahendite algväärtusest (taastamisväärtusest). Amortisatsioonieraldiste normides on antud ka eraldiste määrad põhivahendite kapitaalremondiks ja põhivahendite täielikuks taastamiseks. Kui amortisatsioonieraldiste arvutamiseks tuleb aastanormide

¹ "NSVL rahvamajanduse põhifondide amortisatsioonieraldiste normid", kinnitatud NSVL Ministrite Nõukogu 1. septembri 1963. a. määrusega nr. 802.

alusel arvutatud eraldiste summa jagada kaheteistkümnega.

Amortisatsioonieraldiste arvutamine toimub kord kuus kuu alguseks olemasolevate põhivahendite algmaksumusest. Amortisatsioonieraldiste arvutamine lõpetatakse põhivahendite väljalangemise kuule järgneval kuul.

Amortisatsioonieraldiste normid, mida kõige sagedamini kasutatakse kaubandusorganisatsioonides ja ettevõtetes, on:

Põhivahendite liigid	Põhivahendite liigi siffer	Amortisatsiooni norm	S e l l e s t	
			Kapitaalremondiks	Kapitaalmahutusteks
1	2	3	4	5
E h i t u s e d	1			
Mittetööstuslikud hooned	101			
Tükk-kivist või suurplokkidest seintega hooned, raudbetoonist või tellistest sambad ja postid, raudbetoonist vahelaed	10101	2,5	1,5	1,0
Tükk-kivist või suurplokkidest seintega hooned, raudbetoonist või tellistest sambad ja postid, puitvahelaed	10102	2,6	1,6	1,0
Kergkivimüüritisest seintega hooned, tellistest või puidust sambad ja postid, raudbetoonist vahelaed	10103	2,8	1,6	1,2
Kergkivimüüritisest seintega hooned, tellistest või puidust sambad ja postid, puidust vahelaed	10104	2,9	1,7	1,2
Prussidest või palikidest raiatud seintega puithooned	10105	4,3	2,3	2,0

1	2	3	4	5
Puidust karkass- ja kilphooned	10106	5,9	1,9	4,0
Telgid, paviljonid, müügipunktid, kioskid ja muud kaubanduslikud kergehitused	10108	16,6	10,0	6,6
Jõumasina- ja seadmed				
Elektrimootorid ja diisलगeneraatorid	302			
Elektrimootorid võimsusega kuni 100 kW	30200	10,2	3,7	6,5
Elektrimootorid võimsusega üle 100 kW	30201	7,4	3,6	3,8
Tõõmasinad ja seadmed	4			
Tõste- ja transpordi-, peale- ja mahalaadimismasinad ning seadmed	406			
Autolaadijad ja autohüdrotõstukid, autotornid ja elektrilaa- dijad	40617	27,2	16,0	11,2
Mehhaanilised laadi- jad	40618	23,0	14,0	9,0
Tõstukid	40620	19,7	6,0	13,7
Linttransportöörid:				
ümbärpaigutatavad monteeritavad ja demonteeritavad lüliktransportöörid	40626	20,0	4,0	16,0
lülíktransportöörid	40627	18,0	6,0	12,0
Kaaluseadmed	418			
Laboratooriumikaalud	41800	10,0	5,0	5,0
Ümbärpaigutatavad platvormkaalud (kauba- kaalud)	41801	11,6	4,6	7,0
Autokaalud	41802	7,6	3,6	4,0
Kaalud ja dosaatorid (puistainete ja vede- like kaalumiseks)	41807	12,7	2,7	10,0

1	2	3	4	5
Kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise seadmed	442			
Külmutusseadmed ja transpordivahendid	44200	11,5	7,0	4,5
Mehhaanilised seadmed	44201	12,0	5,0	7,0
Seguseadmed	44202	9,0	5,0	4,0
Pidevalt töötavad keetjad	44203	28,0	8,0	20,0
Automaadid ja poolautomaadid	44204	15,0	5,0	10,0
Kontrollkassaaparaadid, mõõteriistad ja muud kaubandusseadmed	44205	13,5	6,5	7,0
Mõõte-reguleerimisaparaadid ja seadeldised	5			
Laboratooriumiseadmed ja -aparaadid	50020	14,0	-	14,0
Arvutusmasinad	50021	19,0	13,0	6,0
Tootmis- ja majandustarbed ja -inventar	8			
Veokid, vankrid, saanid ja rakmed	80000	16,0	6,0	10,0
Muud tootmis- ja majandustarbed ja -inventar	80002	13,0	5,0	8,0
Tööloomad	9			
Hobused	90000	12,0	-	12,0

Amortisatsioonieraldiste sünteetilist arvestust peetakse kontol nr. 86 "Amortisatsioonifond". Sellel kontol on kaks allkontot - allkonto nr. 86/1 "Põhivahendite täielikuks taastamiseks ettenähtud amortisatsioonifond" ja all-

konto nr. 86/2 "Kapitaalremondiks ettenähtud amortisatsioonifond".

Allkontol nr. 86/1 "Põhivahendite täielikuks taastamiseks ettenähtud amortisatsioonifond" arvestatakse eraldised, mis on ette nähtud riikliku plaani järgi teostatavate kapitalmahutuste finantseerimiseks. Sellesse fondi eraldatavad summad kantakse igas kuus Ehituspanka üle.

Allkontol nr. 86/2 "Kapitaalremondiks ettenähtud amortisatsioonifond" arvestatakse eraldised, mis on ette nähtud põhivahendite kapitaalremondiks. Need summad jäävad tavaliselt kaubandusorganisatsiooni (ettevõtte) käsutusse kapitalremontide teostamiseks ja hoitakse organisatsiooni või ettevõtte arvelduskontol Riigipangas.

Amortisatsioonifondi arvestatakse tavaliselt tsentraliseeritult (kaubastu, trusti, kontori) kaubandusorganisatsiooni bilansis. Juhul kui kaubandusorganisatsiooni koosseisus on täielikult isemajandavad ettevõtted, kellel on oma arveldus- ja laenuarve Riigipangas, võib amortisatsioonifondi arvestust pidada detsentraliseeritud korras ettevõtte bilansis.

Kui amortisatsioonifondi arvestatakse tsentraliseeritud korras ja kui ettevõtete majanduslikku tegevust arvestatakse tsentraliseeritud korras kaubandusorganisatsiooni tsentraliseeritud raamatupidamises, siis kajastatakse amortisatsioonieraldiste arvutamist alljärgneva raamatupidamiskirjendiga:

Deebet konto nr. 44 "Käibekulud".

Kreedit konto nr. 86 "Amortisatsioonifond".

Kui amortisatsioonifondi arvestatakse tsentraliseeritud korras ja kui ettevõtete majanduslikku tegevust arvestatakse ettevõtete raamatupidamistes (iseseisval bilansil), siis kajastatakse amortisatsioonieraldiste arvutamist alljärgnevate raamatupidamiskirjenditega: a) ettevõtte raamatupidamises

Deebet konto nr. 44 "Käibekulud".

Kreedit konto nr. 77-4 "Ametkonnasisesed arveldused jooksvate operatsioonide alal".

b) kõrgemalseisva organisatsiooni raamatupidamises

Deebet konto nr. 77/4 "Ametkonnasisesed arveldused
jooksvate operatsioonide alal".

Kreedit konto nr. 86 "Amortisatsioonifond".

Kui amortisatsioonifondi arvestatakse detsentraliseeritud korras ettevõtte bilansis, kajastatakse amortisatsioonieraldiste arvutamist ettevõtte raamatupidamises alljärgneva raamatupidamiskirjendiga:

Deebet konto nr. 44 "Käibekulud".

Kreedit konto nr. 86 "Amortisatsioonifond".

Renditud põhivahenditele tehtud kapitaalmahutustelt arvestatakse amortisatsioonieraldisi, sealjuures koostatakse raamatupidamiskirjendid nagu oma põhivahenditelt amortisatsioonieraldiste arvutamise puhulgi.

Põhivahendite täielikuks taastamiseks ettenähtud amortisatsioonieraldiste ülekandmist Ehituspanka kajastatakse alljärgneva raamatupidamiskirjendiga:

Deebet konto nr. 86/1 "Põhivahendite täielikuks taastamiseks ettenähtud amortisatsioonifond".

Kreedit konto nr. 51 "Arvelduskonto".

Kooskõlas "Riiklike, kooperatiivsete (välja arvatud kolhoosid) ja ühiskondlike ettevõtete ning organisatsioonide raamatupidamisaruannete ja -bilansside määrustikuga" kajastatakse raamatupidamisbilansi aktivas põhivahendid nende algväärtusega (taastamisväärtusega) ja passivas põhivahendite kulumine. Põhivahendite kulumise summaks võetakse amortisatsioonieraldiste summa, millest lahutatakse tegelikult kapitaalremondiks kulutatud amortisatsioonieraldiste osa.

Põhivahendite kulumise arvestamiseks kasutatakse passivakontot nr. 02 "Põhivahendite kulumine". Paralleelselt amortisatsioonieraldiste arvutamisega koostatakse raamatu-

pidamiskirjend põhivahendite kulumise arvestamiseks amortisatsioonieraldiste suuruses summas.

Põhivahendite kulumise arvestamisel ettevõtetes, mille majanduslikku tegevust arvestatakse kaubandusorganisatsiooni tsentraliseeritud raamatupidamises, koostatakse põhivahendite kulumise arvestamiseks raamatupidamiskirjend

Deebet konto nr. 85/1 "Põhikirjafond".

Kreedit konto nr. 02 "Põhivahendite kulumine".

Põhivahendite kulumise arvestamisel ettevõtetes, mille majanduslikku tegevust arvestatakse ettevõtte raamatupidamises, koostatakse alljärgnevad raamatupidamiskirjendid:

a) ettevõtte raamatupidamises

Deebet konto nr. 85/2 "Arveldused eraldatud vahendite alal".

Kreedit konto nr. 02 "Põhivahendite kulumine".

b) kõrgemalseisva organisatsiooni raamatupidamises

Deebet konto nr. 85/1 "Põhikirjafond".

Kreedit konto nr. 85/2 "Arveldused eraldatud vahendite alal".

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonides arvutatud amortisatsioonieraldiste arvel moodustatakse kapitaalmahutuste ja kapitaalremontide finantseerimise fond. Sealjuures annavad tarbijate kooperatiivid, rajooni tarbijate kooperatiivide liidud ja nendega võrdsustatud organisatsioonid ning ettevõtted oma amortisatsioonieraldised põhivahendite täielikuks taastamiseks tarbijate kooperatiivide vabariiklikule liidule (ilma oblastilise jaotuseta), kes kasutab neid summasid tsentraliseeritud korras oma süsteemi kuuluvate organisatsioonide kapitaalmahutuste finantseerimiseks. Ülalnimetatud summasid hoitakse tarbijate kooperatiivide vabariiklike liitude kapitaalmahutuste ja kapitaalremontide eri arvel pangas.

Amortisatsioonieraldised põhivahendite kapitaalremondiks jäävad vastavate kooperatiivide käsutusse kapitaalremondi finantseerimise fondi näol.

Vastavalt ülaltoodule koostatakse raamatupidamiskirjendid amortisatsioonieraldiste kajastamiseks:

a) Amortisatsioonieraldiste puhul täielikuks taastamiseks

Deebet - käibekulude, tootmiskulude, transpordi- ja kõrvalettevõtete ekspluatatsioonikulude, toitlustettevõtete kulude ning halduskulude kontod (vastavalt kuuluvusele).

Kreedit konto nr. 112 "Erifondid ja sihtlaekumised" allkonto "Eraldised kõrgemalseisvale organisatsioonile edasiandmisele kuuluvatesse fondidesse".

b) Amortisatsioonieraldiste puhul kapitaalremondiks

Deebet - käibekulude, tootmiskulude, transpordi ja kõrvalettevõtete ekspluatatsioonikulude, toitlustettevõtete kulude ning halduskulude kontod (vastavalt kuuluvusele).

Kreedit konto nr. 112 "Erifondid ja sihtlaekumised" allkonto "Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond" (analüütilises arvestuses "Kapitaalremondi finantseerimise fond").

Paralleelselt amortisatsioonieraldiste arvutuse kajastamisega koostatakse raamatupidamiskirjend põhivahendite kulumisele amortisatsioonieraldiste suuruses summas

Deebet konto nr. 111 "Põhi- (põhikirja) fond".

Kreedit konto nr. 141 "Põhivahendite kumine".

4. Remontide arvestus.

Ekspluatatsioonis kuluvate põhivahendite üheks taastamisviisiks on nende kapitaalremont. Hoonete ja ehitiste kapitaalremondi puhul asendatakse nende kulunud detailid ja konstruktsioonid uutega või tugevamate ja ökonoomsema-

tega ning parandatakse sellega objektide ekspluateerimise võimalusi. Kapitaalremondiks ei loeta hoonete ja ehitiste põhikonstruktsioonide (betoonist, kivist ja puidust iga liiki seinte, vundamentide, karkasside jne.) täielikku asendamist, sest nende kasutamise iga on antud objekti juures kõige pikem. Sellised tööd on hoone või ehitise rekonstrueerimistööd ja nad kuuluvad kapitaalmahutus- te hulka.

Masinate ja seadmete kapitaalremontide puhul võetakse harilikult ärgregaat lahti, kõik kulunud detailid ja sõlmed vahetatakse või taastatakse, põhidetailid remonditakse.

Peale selle loetakse põhivahendi kapitaalremondiks ka mitmesuguseid moderniseerimistöid, mis parandavad antud põhivahendi ekspluateerimise võimalusi. Nii näiteks loetakse kapitaalremondiks tavaliste kőőgipliitide asendamist vedelgaasipliitidega, ahjukütte asendamist keskküttega, hoonete elektrifitseerimist, gasifitseerimist, samuti veevärgi sisseviimist hoonetesse vastavatest üldkasutatavatest võrkudest jne.

Sellised moderniseerimistööd ei muuda põhivahendi algväärtust (taastamisväärtust).

Nii näiteks kuuluvad kaubanduslike hoonete kapitaalremontide hulka nende hoonete küttekollete ümberladumine, kulunud uste ja akende asendamine uutega, põrandate asendamine uutega, talade vahetamine, katusekatte vahetamine või asendamine uuega, kõlbmatuks muutunud puitvahelagede osaline või täielik asendamine raudbetoonvahelagedega, seinte vooderdise asendamine uuega jne.

Kaubanduslike seadmete ja masinate kapitaalremondi hulka kuulub näiteks külmutusseadmete individuaalmootorite ja -kompressorite vahetamine, elektripliitide ja marmitide küttekehade vahetamine, individuaalajamite vahetamine mitmesugustel mehhaanilistel seadmetel jne.

Kapitaalremontide hulka arvatakse ka kõik tööd, mis oma iseloomult ei ole kapitaalremonttööd, kuid kaasnevad paratamatult kapitaalremonttöödega, näiteks seinte, põran-

date, akende ning uste värvimine, mitmesugused pisiparandustööd jne.

Kapitaalremonte tehakse tavaliselt pikema ajavahemiku järel.

Peale kapitaalremontide tehakse mitmesuguseid remonte eesmärgiga ära hoida põhivahendite enneaegset kulumist ja parandada nende pisivigastusi. Selliseid töid nimetatakse jooksvaks remondiks.

Kaubanduses ja ühiskondlikus toitlustamises loetakse selliseks remondiks ruumide seinte, põrandate, akende, uste, kaubanduslike seadmete ja inventari värvimist, akende klaasimist, uste ja akende parandamist, põrandakatte parandamist üksikutes kohtades, veevärgi ja kanalisatsiooni üksikute detailide parandamist ja vahetamist jne.

Kapitaalremonttöid finantseeritakse kapitaalremondiks ettenähtud amortisatsioonifondist ja mõnikord ka teistest erifondidest. Jooksva remondi kulud aga arvatakse käibekulude hulka.

Kapitaalremonte tehakse kooskõlas vastava aastaplaaniga (kvartalilise jaotusega), mis on kaubandusorganisatsiooni (ettevõtte) finantsplaani lahutamatu osa. Kapitaalremondi plaanis nähakse ette remontimisele tulevad põhivahendite objektid ja nende maksumus. Hoonete ja ehitiste kapitaalremontide objektidele, mille tööde maksumus ületab 10 000 rbl. või mille ehitus-remonttööd teostatakse hanke korras, tuleb koostada kapitaalremondi eelarve. Hoonete ja ehitiste kapitaalremondiks peab olema koostatud ka vajalik tehniline dokumentatsioon. Masinate ja agregaatide kapitaalremondiks peab olema koostatud defektide andmik.

Kapitaalremondi plaan ei saa olla suurem, kui selleks on finantsplaanis eraldatud vahendeid.

Kapitaalremondid kaubandusorganisatsioonides finantseeritakse arvelduskontolt.

Kapitaalremondid teostatakse nii majanduslikul teel kui ka hanke korras kaubandusorganisatsiooni ja vastava ehitusorganisatsiooni vahel sõlmitud lepingu alusel.

Kõik kapitaalremondiks tehtavad kulutused kajastatakse aktivakonto nr. 03 "Kapitaalremont" deebetis, krediteerides samaaegselt vastavaid kontosid nagu konto nr. 05 "Tooraine ja materjalid", konto nr. 07 "Ehitusmaterjalid ja monteeritavad seadmed", konto nr. 08 "Tagavaraosad" remondiks kasutatud materjalide osas; konto nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega" remonditöölistele arvestatud töötasude osas; konto nr. 60 "Hankijad" ehitusorganisatsioonile tehtud ehitus-remonttööde eest jne.

Konto nr. 03 "Kapitaalremont" analüütilist arvestust peetakse üksikute kapitaalremondi objektide järgi kulukirjete lõikes. Kulukirjed peavad olema kooskõlas kapitaalremondi eelarvega või sisaldama andmeid materjalide, töötasude ja muude kulude kohta.

Remonditud põhivahendi ekspluatatsioonil andmine vormistatakse vastava tüüpvormi aktiga (remonditud, rekonstrueeritud ja moderniseeritud objektide üleandmise ja vastuvõtmise akt). See akt on aluseks kapitaalremondi maksumuse mahakandmiseks kontolt nr. 03 "Kapitaalremont" plaanis ettenähtud finantseerimise allikatest.

See mahakandmine kajastatakse raamatupidamiskirjendiga:

Deebet konto nr. 86/2 "Kapitaalremondiks ettenähtud amortisatsioonifond" (või muud finantseerimise allikad).

Kreedit konto nr. 03 "Kapitaalremont".

Samaaegselt vähendatakse põhivahendite kulumist lõpetatud kapitaalremondi maksumusega, koostades raamatupidamiskirjendi:

Deebet konto nr. 02 "Põhivahendite kulumine".

Kreedit konto nr. 85/1 "Põhikirjafond".

Peale selle tehakse sissekanded lõpetatud kapitaalremondi kohta põhivahendi inventarikaardile.

Kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtted

teostavad kapitaalremonte ka renditud põhivahenditele. Vastavalt lepingule võib seda remonti teha nii üürile andja kui ka kaubandusorganisatsiooni kulul.

Juhul kui renditud põhivahendite kapitaalremont tehakse vastavalt lepingule kaubandusettevõtte kulul, ei kajastata kulutusi remondile konto nr. 03 "Kapitaalremont" deebetis. Need kulud arvestatakse konto nr. 31 "Tulevaste perioodide kulud" deebetis.

Renditud põhivahendi kapitaalremondi kulud arvatakse lepingu tähtaja jooksul võrdsetes osades ettevõtte käibekuludesse, krediteerides samaaegselt kontot nr. 31 "Tulevaste perioodide kulud". Tavaliselt ei ületa leping viit aastat.

Põhivahendite rentimise leping astub jõusse põhivahendi üleandmise momendist kaubandus- või toitlustusettevõttele. Sellele objektile kapitaalremondi tegemiseks kulub teatud aeg. Mida kauem kestab remont, seda vähem aega jääb kapitaalremondi maksumuse kandmiseks käibekulude arvele. Renditud põhivahendite kapitaalremondi kulude ühtlasemaks kajastamiseks ettevõtte käibekuludes reserveeritakse renditud põhivahendi kapitaalremondi kulud igas kuus, debiteerides kontot nr. 44 "Käibekulud" ja krediteerides kontot nr. 88 "Eelseisvate maksete reserv". Aluseks võetakse kapitaalremondi eelarveline maksumus ning lepingu kestuse aeg.

Pärast renditud põhivahendi kapitaalremondi lõppu kirjendatakse kontrol nr. 88 "Eelseisvate maksete reserv" kogutud summa konto nr. 31 "Tulevaste perioodide kulud" kreditisse. Kontole nr. 31 "Tulevaste perioodide kulud" kogutud kapitaalremondi maksumuse ülejäänud osa kirjendatakse ettevõtte käibekuludesse võrdsetes osades lepingu tähtaja lõppemiseni.

Pärast renditud põhivahendi kapitaalremondi lõppu teatatakse remondi maksumus rendile andjale. Selle teate alusel vähendab viimane põhivahendite kulumist ja suurendab oma põhikirjafondi.

Näiteks. Kauplus võttis rendile kauplusehoone alates 1. jaanuarist. Rendileping on sõlmitud viieks aastaks. Vajaliku kapitaalremondi eelarveline maksumus on 7 800 rbl. Kapitaalremont lõpetati 27. juunil. Remondi tegelik maksumus on 7 392 rbl.

1. Renditud põhivahendi kapitaalremondi kulud kajastatakse raamatupidamiskontodel

Deebet konto nr. 31 "Tulevaste perioodide kulud" 7 392.-

Kreedit - arveldused materjalide, tööliste ja teenistujatega ja muud kontod 7 392.-

2. Renditud põhivahendite kapitaalremondi kulud reserveeritakse igas kuus.

Rendi aeg on lepingu järgi (12 x 5) 60 kuud. Igas kuus reserveeritakse kapitaalremondi eelarvelisest maksumusest

$$7\,500 : 60 = 125 \text{ rbl.}$$

Reserveerimine toimub jaanuaris, veebruaris, märtsis, aprillis, mais ja juunis, s. o. kuue kuu jooksul. Selle aja vältel reserveeritakse (125 x 6) 750 rbl. Reserveerimiskirjendid kokku igas kuus on

Deebet konto nr. 44/2 "Jaekaubandusettevõtete käibekulud" 750.-

Kreedit konto nr. 88 "Eelseisvate maksete reserv" 750.-

3. Kapitaalremondi maksumus kaetakse kapitaalremondiks reserveeritud summadega.

Deebet konto nr. 88 "Eelseisvate maksete reserv" 750.-

Kreedit konto nr. 31 "Tulevaste perioodide kulud" 750.-

4. Ülejäänud rendiaja jooksul kirjendatakse kapitaalremondiks reserveeritud summadega katmata jäänud kapitaalremondi tegelik maksumus võrdsetes osades kaupluse käibekuludesse.

Igas kuus käibekuludesse kirjendatava summa arvestus: järelejäänud rendiaja kuude arv $60 - 6 = 54$, reserviga

katmata jäänud kapitaalremondi tegelik maksumus

$$(7\,392 - 750) = 6\,642 \text{ rbl.},$$

igas kuus arvestatavate kulude summa $6\,642 : 54 = 123 \text{ rbl.}$

Kapitaalremondi maksumuse igakuused käibekuludesse kandmise kirjendid kokku on:

Deebet konto nr. 44/2 "Jaekaubandusettevõtete
käibekulud" 6 642.-

Kreedit konto nr. 31 "Tulevaste perioodide
kulud" 6 642.-

Raamatupidamiskirjendite skeem sünteetilise arvestuse kontodel:

Eelseisvate maksete
reserv

D	88	K
	2) 750.-	
3) 750.-		

Mitmesugused kontod

D	K
	1) 7 392.-

Tulevaste perioodide
kulud

D	31	K
1) 7392.-		
	3) 750.-	
	4) 6 642.-	
7392.-		7 392.-
=====		=====

Jaekaubandusettevõtete
käibekulud

D	44/2	K
2) 750.-		
4) 6 642.-		
7 392.-		
=====		=====

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonides arvestatakse omade põhivahendite kapitaalremontide kulud konto nr. 100 "Kapitaalmahutused ja kapitaalremont" (allkonto "Kapitaalremont") deebetis. Lõpetatud kapitaalremondi objekti ekspluatatsiooni võtmisel koostatakse raamatupidamiskirjend kapitaalremondi maksumuse summale

Deebet konto nr. 141 "Põhivahendite kulumine".

Kreedit konto nr. 100 "Kapitaalmahutused ja kapitaalremont"
(allkonto "Kapitaalremont").

Paralleelselt selle kirjendiga koostatakse samale summale raamatupidamiskirjend kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi kasutamise kohta

Deebet konto nr. 112 "Erifondid ja sihtlaekumised" (allkonto "Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond").
Analüütilises arvestuses "Kapitaalremondi finantseerimise fond".

Kreedit konto nr. 111 "Põhikirjafond".

Kaubandusorganisatsioonid teostavad põhivahendite kapitaalremontide kõrval ka jooksvaid remonte. Jooksvad remondid erinevad kapitaalremontidest mitte ainult tööde iseloomult, vaid ka kulutuste finantseerimise allikate poolest. Kapitaalremontide finantseerimiseks kasutatakse põhiliselt amortisatsioonifondi. Jooksvate remontide kulud arvatakse käibekuludesse. Kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtted teostavad jooksvaid remonte plaaniliste summade piires, mis on ette nähtud ettevõtte käibekulude plaanis.

Tavaliselt ei teostata ettevõtetes jooksvaid remonte üksikute kuude osas võrdsetes summates. Kulutused jooksvateks remontideks üksikutes ettevõtetes on suuremates summates aasta teatud kuudel või isegi üle ühe-kahe aasta, mistõttu käibekulud nendel kuudel on põhjendamatult suured, põhjustades mõnikord ettevõtete kahjumiga töötamist. Sellise olukorra vältimiseks on kaubandusorganisatsioonidel lubatud reserveerida tsentraliseeritud korras summasid jooksvate remontide kulude katteks. Summade reserveerimine toimub igas kuus ettevõtete käibekulude arvel, $1/12$ jooksva remondi aastaplaanis ettenähtud kulusummast.

Neis ettevõtteis, mille majanduslikku tegevust arvestatakse kaubandusorganisatsiooni tsentraliseeritud raa-

matupidamises, koostatakse jooksva remondi kulude reserveerimise kohta raamatupidamiskirjend

Deebet konto nr. 44 "Käibekulud".

Kreedit konto nr. 88 "Eelseisvate maksete reserv".

Ettevõtteis, mille majanduslikku tegevust arvestatakse ettevõtte lõpetatud aruandlusega raamatupidamises, koostatakse jooksva remondi kulude reserveerimise kohta raamatupidamiskirjendid:

a) Ettevõtte raamatupidamises

Deebet konto nr. 44 "Käibekulud".

Kreedit konto nr. 77/4 "Ametkonnasisesed arveldused jooksvate operatsioonide alal".

b) Kõrgemalseisva organisatsiooni raamatupidamises

Deebet konto nr. 77/4 "Ametkonnasisesed arveldused jooksvate operatsioonide alal".

Kreedit konto nr. 88 "Eelseisvate maksete reserv".

Jooksvate remontide tegelikud kulud kaetakse loodud reservi arvel. Juhul kui aasta kestel tehti kulutusi jooksvateks remontideks rohkem kui neid reserveeriti, kirjendatakse enam teostatud kulud konto nr. 31 "Tulevaste perioodide kulud" deebetisse. Konto nr. 31 "Tulevaste perioodide kulud" deebetisse kirjendatud summad kaetakse järgnevatel kuudel reserveeritavate summade arvel.

Aasta lõpus kontole nr. 88 "Tulevaste perioodide kulud" saldot ei jäeta. Selle konto kreditsaldo storneeritakse aasta lõpuks käibekuludes punase kirjendiga

Deebet konto nr. 44 "Käibekulud" (punasega).

Kreedit konto nr. 88 "Eelseisvate maksete reserv" (punasega).

5. Põhivahendite väljamineku arvestus.

Põhivahendite väljamineku põhjusteks kaubandusettevõtetes ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes on:

a) põhivahendite väljalangemine seoses nende füüsilise või moraalse kulumisega edasiseks eksploatatsiooniks kõlbmatuks muutumise tõttu;

b) põhivahendite tasuta üleandmine teistele riiklikele organisatsioonidele või ettevõtetele;

c) põhivahendite üleandmine kooperatiivsetele või ühiskondlikele organisatsioonidele pikaajalise tasumise korras;

d) Põhivahendite väljalangemine nende edasiseks eksploatatsiooniks kõlbmatuks muutumise tõttu loodusõnnetuste (üleujutus, tulekahju, maavärin jne.) tagajärjel.

Füüsiliselt kulunud põhivahendid on sellises olukorras olevad põhivahendid, mis pikaajalise ekspluateerimise tagajärjel on muutunud täiesti kõlbmatuks edasiseks ekspluateerimiseks ja nende taastamine kapitaalremondi korras on võimatu.

Moraalselt kulunud põhivahendid on sellised põhivahendid, mille edasine ekspluateerimine on võimalik, kuid ei ole otstarbekohane uute tehniliselt täiuslikumate ja efektiivsemate olemasolu tõttu.

Nii füüsiliselt kui ka moraalselt kulunud põhivahendite mahakandmist nimetatakse põhivahendite likvideerimiseks. Põhivahendite likvideerimise vormistab tüüpvormikohase põhivahendite likvideerimise aktiga komisjon, kelle määrab kaubandusorganisatsiooni ühiskondliku toitlustamise organisatsiooni (ettevõtte) juhataja.

Põhivahendi tegelikule likvideerimisele asutakse pärast vastava akti kinnitamist kõrgemalseisva organisatsiooni või ettevõtte juhataja poolt.

Likvideeritud põhivahendi algväärtus kirjeldatakse

konto nr. 85/1 "Põhikirjafond" deebetisse ja samaaegselt krediteeritakse kontot nr. 01 "Põhivahendid". Konto nr. 85/1 "Põhikirjafond" deebetisse kirjendatakse ka kõik põhivahendi likvideerimisega seoses olevad kulud.

Likvideeritud põhivahendile arvestatud kulumine nende täielikuks taastamiseks kirjendatakse konto nr. 85/1 "Põhikirjafond" kreditisse, debiteerides samaaegselt kontot nr. 02 "Põhivahendite kulumine". Konto nr. 85/1 "Põhikirjafond" kreditisse kirjendatakse ka põhivahendi likvideerimisest saadud materjalide väärtus.

Täielikult amortiseerimata põhivahendi likvideerimisest saadud kahjum kirjendatakse ettevõtte (organisatsiooni) majandusliku tegevuse tulemustesse (kahjumisse), krediteerides samaaegselt põhikirjafondi.

Juhul kui täielikult amortiseerimata põhivahendi likvideerimine toimub uue tehnika juurutamise plaani järgi või on seotud linnade ja asulate rekonstrueerimisega vastavalt nende generaalplaanidele, kajastatakse likvideerimisest saadav kahjum põhikirjafondis.

Täielikuks taastamiseks arvestatud kulumist arvutatakse lähtudes põhivahendi algväärtusest, amortisatsiooninormist ja ekspluatatsioonis oleku ajast.

Põhivahenditele, mis on soetatud enne 1. jaanuari 1960, arvutatakse kulumist täielikuks taastamiseks lähtudes põhivahendi taastamisväärtusest ja kulumisest, mis olid kindlaks määratud põhivahendite ümberhindluse aktides seisuga 1. jaanuar 1960, amortisatsiooninormist (täielikuks taastamiseks) ja ekspluatatsioonis oleku ajast 1. jaanuarist 1960 kuni põhivahendi likvideerimiseni.

Näide 1. Likvideeriti kõlbmatuks muutunud kauplusehoone, mis on ehitatud kergkivimüüritisest seintega, tellistest postidel, puidust vahelaega. Vastavalt ümberhindluse aktile seisuga 1. jaanuar 1960 oli hoone taastamisväärtus 47 500 rbl. ja kulumine 60 % ehk 28 500 rbl. Hoone likvideeriti 25. novembril 1967. Hoone lammutamise kulud olid 890 rbl., lammutamisest saadi materjali 1100 rbl. väärtuses.

Raamatupidamiskirjendid.

1. Kantakse maha likvideeritud põhivahendi taastamisväärtus

Deebet konto nr. 85/1	"Põhikirjafond"	47 500.-
Kreedit konto nr. 01	"Põhivahendid"	47 500.-

2. Kirjendatakse hoone lammutamiseks kulutatud töötasufond

Deebet konto nr. 85/1	"Põhikirjafond"	890.-
Kreedit konto nr. 70	"Arveldused tööliste ja teenistujatega"	890.-

3. Kirjendatakse mahakantud põhivahendi kulumine.

Põhivahendi täielikuks taastamiseks arvestatud kulumine on:

kulumise summa enne 1. jaanuari 1960 28 500.-

kulumise summa täielikuks taastamiseks 1. jaanuarist 1960 kuni 1. detsembrini 1967,

ekspluatatsiooniaeg 6 aastat ja
11 kuud,

kulumise norm selle aja jooksul on

$$6\frac{11}{12} \cdot 2 = 13,8 \%,$$

$$\text{kulumise summa } \frac{47\,500 \cdot 13,8}{100} = 6\,555 \text{ rbl.}$$

Kulumine kokku 35 050 rbl.

Deebet konto nr. 02	"Põhivahendite kulumine"	35 050.-
---------------------	-----------------------------	----------

Kreedit konto nr. 85/1	"Põhikirjafond"	35 050.-
------------------------	-----------------	----------

4. Kirjendatakse ettevõtte majandusliku tegevuse tulemuste arvele põhivahendi amortiseerimata osa (47 500 - 35 050) 12 450 rbl.

Deebet konto nr. 99	"Kasumid ja kahjumid"	12 450.-
---------------------	-----------------------	----------

Kreedit konto nr. 85/1	"Põhikirjafond"	12 450.-
------------------------	-----------------	----------

5. Võetakse arvele loone lammutamisest saadud materjalid

Deebet konto nr. 05 "Tooraine ja materjalid"	1 100.-
Kreedit konto nr. 85/1 "Põhikirjafond"	1 100.-

Näide 2. Kooskõlas uue tehnika juurutamise plaaniga 13. oktoobril 1967 asendati kaupluses külmutuskapp, mille algmaksumus oli 1 400 rbl. Kapp oli antud eksploatatsiooni 20. aprillil 1964. Külmutuskapile on arvestatud kulumine täielikuks taastamiseks 3 aasta ja 6 kuu jooksul

$$\begin{array}{l} 3,5 \\ \text{(aastat)} \end{array} \cdot \begin{array}{l} 4,5 \\ \text{(amorti-} \\ \text{satsioo-} \\ \text{ninorm)} \end{array} = 15,75 \% .$$

Kulumine täielikuks taastamiseks on

$$\frac{1\,400 \cdot 15,75}{100} = 220.50 \text{ rbl.}$$

Raamatupidamiskirjendid.

1. Kantakse maha likvideeritud põhivahendi algväärtus

Deebet konto nr. 85/1 "Põhikirjafond"	1 400.-
Kreedit konto nr. 01 "Põhivahendid"	1 400.-

2. Kirjendatakse mahakantud põhivahendi kulumine

Deebet konto nr. 02 "Põhivahendite kulumine"	220.50
Kreedit konto nr. 85/1 "Põhikirjafond"	220.50

Isemajandavates ettevõtetes, mille majandusliku tegevuse arvestust peetakse ettevõtte lõpetatud aruandlusega raamatupidamises, kasutatakse konto nr. 85/1 "Põhikirjafond" asemel kontot nr. 85/2 "Arveldused eraldatud vahendite alal".

Põhivahendid antakse tasuta üle teisele riiklikele organisatsioonidele vastavate kõrgemalseisvate organisatsioonide loaga ja vormistatakse tüüpvormikohase põhivahendite üleandmise ja vastuvõtu aktiga.

Üleantavate põhivahendite kohta teatatakse saajale põhivahendi algväärtuse (taastamisväärtuse) kõrval ka põhiva-

hendile arvatud kulumine põhivahendi täieliku taastamise osas.

Teisele riiklikule organisatsioonile tasuta üleantud põhivahendi üleandmise ja vastuvõtu akti alusel koostatakse alljärgnevad raamatupidamiskirjendid:

1. Üleantud põhivahendi algväärtuse (taastamisväärtuse) summale
Deebet konto nr. 85/1 "Põhikirjafond".
Kreedit konto nr. 01 "Põhivahendid".
2. Üleantud põhivahendile täielikuks taastamiseks arvestatud kulumise osa summale
Deebet konto nr. 02 "Põhivahendite kulumine".
Kreedit konto nr. 85/1 "Põhikirjafond".

Põhivahendite üleandmine kooperatiivsetele ja ühiskondlikele organisatsioonidele pikaajalise tasumise korras toimub samuti kõrgemalseisvate organite korraldusel ja vormistatakse tüüpvormikohase põhivahendite üleandmise ja vastuvõtu aktiga.

Üleantavate põhivahendite kohta teatatakse saajale, kooperatiivsele või ühiskondlikule organisatsioonile põhivahendi algväärtuse (taastamisväärtuse) kõrval ka põhivahendile arvatud kulumine põhivahendi täieliku taastamise osas.

Põhivahendi üleandmise ja vastuvõtu akti alusel koostatakse samasugused raamatupidamiskirjendid nagu põhivahendite teistele riiklikele organisatsioonidele tasuta üleandmise puhulgi.

Kooperatiivsete ja ühiskondlike organisatsioonide võlgnevus kaubandusorganisatsioonile või ühiskondliku tootlustamise organisatsioonile pikaajalise tasumise korras üleantud põhivahendite eest kirjendatakse konto nr. 74/1 "Arveldused kooperatiivsete organisatsioonidega neile üleantud põhivahendite alal" deebetisse, krediteerides samaaegselt kontot nr. 85/1 "Põhikirjafond". Tavaliselt koos-

tatakse ülaltoodud kirjend summale, mis saadakse põhivahendi algväärtuse (taastamisväärtuse) ja kulumise (põhivahendi täielikuks taastamiseks) vahena.

Põhivahendite väljalangemist loodusõnnetuse tagajärjel vormistatakse samuti põhivahendite likvideerimise aktiga. Põhivahendi likvideerimise aktile lisatakse veel dokumendid, mis tõestavad loodusõnnetuse fakti ja selle tagajärgi. Põhivahendite mahakandmise kohta koostatakse samasugused raamatupidamiskirjendid nagu põhivahendite eespool kirjeldatud likvideerimise puhulgi.

6. Põhivahendite inventeerimine.

Kehtiva korra kohaselt inventeeritakse põhivahendeid üks kord aastas ajavahemikul 1. novembrist kuni 31. detsembrini. Põhivahendite inventeerimine toimub ka varaliselt vastutavate isikute vahetamise korral.

Põhivahendeid inventeerib komisjon, mille määrab ettevõtte või kaubandusorganisatsiooni juhataja. Inventeerimise käigus vaadatakse üle kõik põhivahendid nende' asukohades ja kantakse komisjoni poolt inventeerimisnimestikku.

Enne inventeerimist tuleb kontrollida põhivahendite inventarikaardid ja võrrelda nad registernimestikuga. Kontrollimise käigus tehakse kindlaks ka puudused põhivahendite inventarikaartide täitmise osas, et inventeerimise käigus välja selgitada puuduvad andmed.

Inventuuri lõpetamisel võrreldakse tegelikult inventeeritud põhivahendite seisuga raamatupidamisandmetega ja tuuakse välja inventeerimise tulemused (üle- ja puudujäägid).

Inventeerimise käigus avastatud põhivahendite ülejäägid võetakse arvele raamatupidamiskirjendiga:

Deebet konto nr. 01 "Põhivahendid".	} Taastamisväärtusega, mis on kindlaks tehtud põhivahendi hindamise aktiga.
Kreedit konto nr. 85/1 "Põhikirja-fond".	

Deebet konto nr. 85/1 "Põhikirjafond". Põhivahendi hindamise aktiga kindlakstehtud kulumise summale.

Kreedit konto nr. 02 "Põhivahendite kulumine".

Põhivahendite puudujääk, mis on tekkinud varaliselt vastutava isiku süü läbi, kantakse süüdlase arvele. Varaliselt vastutavate isikute süü tõttu tekkinud põhivahendite puudujäägi kajastamiseks raamatupidamiskontodes koostatakse järgnevad raamatupidamiskirjendid:

1) Deebet konto nr. 85/1 "Põhikirjafond". Puuduva põhivahendi algväärtuse - taastamisväärtuse summas.

Kreedit konto nr. 01 "Põhivahendid".

2) Deebet konto nr. 02 "Põhivahendite kulumine". Põhivahendite täielikuks taastamiseks arvutatud kulumise summas.

Kreedit konto nr. 85/1 "Põhikirjafond".

3) Deebet konto nr. 76/4 "Mitmesugused isikud muude arvelduste alal (isikud kahjutasumaksete alal (kaupade ja väärtuste riknemise eest)".

Kreedit konto nr. 85/1 "Põhikirjafond". Puuduvate põhivahendite amortiseerimata osa summas.

4) Deebet konto nr. 72 "Arveldused puudujääkide ja raiskamiste alal".

Kreedit konto nr. 76/4 "Mitmesugused isikud muude arvelduste alal".

(Pärast seda, kui on saadud korraldus põhivahendite puudujäägi sissenõudmiseks süüdlastelt.)

7. Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete arvestus.

Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed on oma iseloomult töövahendid, kuid planeerimise ja arvestuse lihtsustamiseks on nad eraldatud põhivahendite koosseisust ja nende soetamine finantseeritakse ettevõtte või organisatsiooni käibevahendite arvel.

Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete hulka kuuluvad:

- 1) esemed, mille kasutamisaeg on vähem kui üks aasta, vaatamata nende väärtusele;
- 2) esemed, mille väärtus on alla 50 rubla, vaatamata nende kasutamisajale;
- 3) eriinstrumentid ja eriseadeldised, olenemata nende maksumusest;
- 4) eririietus, erijalatsid ja vooditarbed, olenemata nende maksumusest.

Erandi sellest moodustavad põllumajanduslikud masinad, seadmed, täiskasvanud töö- ja produktiivkari, mesilaspered ja täiskasvanud linnud, mis vaatamata nende väärtusele arvestatakse põhivahendite koosseisu.

Riikliku kaubanduse ettevõtetes ja organisatsioonides kasutatakse väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete sünteetiliseks arvestuseks aktivakontot nr. 12 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed". Sellel kontol on kaks allkontot:

nr. 12/1 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed laos",
nr. 12/2 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed eksploatatsioonis".

Esimesel allkontol arvestatakse laos varus olevaid esemeid, teisel aga kasutusel (eksploatatsioonis) olevaid esemeid.

Väheväärtuslikke ja kiiresti kuluvaid esemeid arvestatakse kogu nende kasutamisaaja vältel algmaksumusega. Nende algväärtus koosneb ostuväärtusest, kaasa arvatud kohaletoimetamise, ülesseadmise ja montaažikulud.

Väheväärtuslikke ja kiiresti kuluvaid esemeid võetakse arvele hankijate faktuurarvete või teiste saatedokumentide alusel.

Mõnedel juhtudel saavad kaubandusettevõtted väheväärtuslikke ja kiiresti kuluvaid esemeid ka oma kaubavarude arvel nende esemete osas, mille müük on asutustele, organisatsioonidele ja ettevõtetele lubatud sularahata arvlemise korras väikehulgimüügina. Sellisel juhul on väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete arvelevõtmise dokumendiks kaupluse saateteht (või väikehulgimüügi arve). Tavaliselt võetakse need esemed kohe ekspluatatsiooni.

Hankijatelt kaubandusorganisatsiooni lattu saabunud väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed võetakse arvele raamatupidamiskirjendiga:

Deebet konto nr. 12/1 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed laos".

Kreedit konto nr. 60 "Arveldused hankijatega ja tööettevõtjatega".

Kaubandusorganisatsiooni või -ettevõtte oma kaubavarude arvelt võetud väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete arvelevõtmise kohta koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 12/2 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed ekspluatatsioonis".

Kreedit konto nr. 48/6 "Kaupade väikehulgirealiseerimine".

Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete väljaandmist laost ekspluatatsiooni kajastatakse raamatupidamiskirjendiga:

Deebet konto nr. 12/2 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed ekspluatatsioonis".

Kreedit konto nr. 12/1 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed laos".

Kasutamisel väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed kuluvad. Nende esemete väärtuse vähenemist ei kanta maha kontolt nr. 12 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed", vaid arvestatakse eraldi kontol nr. 13 "Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete kulumine". Arvutatud kulumine kantakse käibekuludesse.

Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete kulumist arvutatakse kahel viisil:

- a) igas kuus, lähtudes ühtede või teiste esemete kasutamisaajast ja algväärtusest (ekspluatatsioonis olevatelt esemetelt);
- b) 50 % eseme algväärtusest tema ekspluatatsiooni andmisel (kasutuselevõtmisel).

Ülejäänud 50 % eseme algväärtusest kirjendatakse käibekulude arvele eseme mahakandmisel seoses tema kulumisega. Kulumise arvestust kajastatakse raamatupidamiskirjendiga:

Deebet konto nr. 44 "Käibekulud".

Kreedit konto nr. 13 "Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete kulumine".

Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete mahakandmise seoses nende esemete täieliku kulumisega või nende edasiseks kasutamiseks kõlbmatuks muutumisega (normaalse ekspluatatsiooni juures) toimub vastavate aktide alusel, mille koostab kaubandusettevõtte või -organisatsiooni juhataja poolt määratud komisjon. Mahakandmine toimub arvestatud kulumise piires kulumise arvel, ülejäänud osas (maha arvatud likvideerimisest saadud utiliili või materjalide maksumus) käibekulude arvel.

Näide. Kaubandusettevõtte kontorisse võeti ekspluatatsiooni 10 tooli algmaksumusega à 8 rubla, kokku 80 rubla. Nelja aasta ja kahe kuu möödumisel kanti toolid maha ettenähtud korras. Toolide lammutamisel saadi 0,1 m³ küttepuid 0.40 rubl. väärtuses.

a) Oletame, et kaubandusettevõttes arvutatakse väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete kulumist olenevalt nende kasutamisaajast ja algväärtusest. Toolide kulumise normiks aastast oli kehtestatud 20 %. Sel juhul:

1) Toolid võetakse arvele kirjendiga:

Deebet konto nr. 12/2 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed ekspluatatsioonis" 80.-

Kreedit konto nr. 60 "Arveldused hankijatega ja tööettevõtjatega" 80.-

2) Toolide kulumine iga kuu kohta arvutatakse järgmiselt:

$$\frac{80 \text{ (toolide algväärtus)} \times 20 \text{ (kulumise norm)}}{100 \times 12 \text{ (kuude arv aastast)}} = 1.33 \text{ rbl.,}$$

millele koostatakse raamatupidamiskirjend

Deebet konto nr. 44/2 "Jaekaubandusettevõtete käibekulud" 1.33

Kreedit konto nr. 13 "Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete kulumine" 1.33

3) Ettenähtud korras kantakse maha kõlbmatuks muutunud toolid. Selleks tehakse kõigepealt kindlaks toolidele arvutatud kulumine

$$\begin{aligned} & \frac{80 \text{ (toolide väärtus)} \times 20 \text{ (kulumise norm)} \times 4 \text{ (aastad)}}{100} + \\ & + \frac{80 \text{ (toolide väärtus)} \times 20 \text{ (kulumise norm)} \times 2 \text{ (kuud)}}{100 \times 12 \text{ (kuude arv aastast)}} = \\ & = 66.66 \text{ rbl.} \end{aligned}$$

ja koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 13 "Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete kulumine" 66.66

Deebet konto nr. 06 "Küte"	0.40
Deebet konto nr.44/2 "Jaekaubandusettevõtete käibekulud"	12.94
Kreedit konto nr.12/2 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed ekspluatatsioonis"	80.-

b) Oletame, et kaubandusettevõttes arvutatakse väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete kulumist 50 % ulatuses nende algväärtusest esemete ekspluatatsiooni võtmise momendil. Sel juhul:

1) Kirjendatakse arvele võetud toolide algmaksumus

Deebet konto nr. 12/2 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed ekspluatatsioonis"	80.-
Kreedit konto nr. 60 "Arveldused hankijatega ja tööettevõtjatega"	80.-

2) Arvutatakse toolide kulumist nende ekspluatatsiooni võtmisel kirjendiga:

Deebet konto nr. 44/2 "Jaekaubandusettevõtete käibekulud"	40.-
Kreedit konto nr. 13 "Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete kulumine"	40.-

3) Kajastatakse kulunud toolide mahakandmine raamatupidamiskirjendiga:

Deebet konto nr. 13 "Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete kulumine"	40.-
Deebet konto nr. 06 "Küte"	0.40
Deebet konto nr.44/2 "Jaekaubandusettevõtete käibekulud"	39.60
Kreedit konto nr. 12/2 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed ekspluatatsioonis"	80.-

Ülaltoodud näidetest ilmneb, et viimane väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete kulumise arvutamise kui ka nende mahakandmise kord on tunduvait lihtsam kui esime- ne, mistõttu see on leidnud laialdast kasutamist kaubandus- organisatsioonides. Selle korra puuduseks on, et väheväärtus- like ja kiiresti kuluvate esemete suure hulga ekspluatatsi- ooni andmise kui ka mahakandmise korral suurenevad järsult ettevõtte käibekulud. Seepärast on oluline, et esemete maha- kandmine toimuks nende täieliku kulumise või kõlbmatuks muu- tumise momendil, mitte aga aastainventuuride korral, nagu se- da kaubandusorganisatsioonide tööpraktikas tihti juhtub.

Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed maksvusega alla 2 rubla (välja arvatud ühiskondliku toitlustamise ette- võtted) kirjendatakse käibekulude arvele nende ekspluatatsi- ooni võtmisel. Neid esemeid kontol nr. 12 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed" ei arvestata. Ekspluatatsioonis olevate alla 2 rubla maksumusega väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete (kasutuselevõtmisel kanti nende väärtus käi- bekuludesse) allesoleku kindlustamiseks organiseeritakse et- tevõtetes operatiivne arvestus.

Ühiskondlikus toitlustamises ekspluatatsioonis olevate väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete (maksumusega alla 2 rubla) arvestus toimub kontol nr. 12/2 "Väheväärtus- likud ja kiiresti kuluvad esemed ekspluatatsioonis". Nende esemete arvelevõtmisel kirjeldatakse 100 % ulatuses nende väärtus konto nr. 44/3 "Ühiskondliku toitlustamise ettevõ- tete käibekulud" deebetisse, krediteerides samaaegselt kon- tot nr. 13 "Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete ku- lumine".

Mahakandmisel kulumise või kasutamiskõlbmatuks muutumi- se tõttu kirjendatakse nende esemete väärtus konto nr. 13 "Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete kulumine" dee- betisse, krediteerides kontot nr. 12/2 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed ekspluatatsioonis".

Uuesti avatavates ühiskondliku toitlustamise ettevõtte- tes, mis antakse ekspluatatsiooni pärast rekonstrueerimist

koos lauanõude, lauapesu ja muude väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete täieliku uuendamisega, kirjendatakse eksploatatsiooni võetavate esemete (maksumusega alla 2 rubla) väärtusest 50 % kontole nr. 44-3 "Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete käibekulud" ja 50 % väärtusest kontole nr. 31 "Tulevaste perioodide kulud", krediteerides kontot nr. 13 "Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete kulumine".

Kontole nr. 31 "Tulevaste perioodide kulud" kirjendatud summad kantakse sealt aruandeaasta jooksul võrdsetes osades käibekulude arvele.

Need esemed arvestatakse samuti kontol nr. 12/2 "Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed eksploatatsioonis" ja kantakse maha täieliku kulumise või kõlbmatuks muutumise tõttu arvestatud kulumise arvel.

Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete analüütilist arvestust peetakse nende esemete rühmade, liikide, nimetuste, kogude, hinna, summa, hoiu- või eksploatatsiooni-kohtade ja materiaalselt vastutavate isikute järgi. Nii näiteks eristatakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes järgmisi väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete rühmi: lauanõud, lauapesu, sanitaar- ja eririietus jne.

Eksploatatsiooni antavad esemed peavad olema märgistatud ettevõtte märgiga.

Tarbijate koöperatsiooni organisatsioonides varus olevaid väheväärtuslikke ja kiiresti kuluvaid esemeid arvestatakse kontol nr. 42 "Majapidamismaterjalid", eksploatatsioonis olevaid aga kontol nr. 43 "Väheväärtuslik inventar ja eririietus".

Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete kulumist arvutatakse ettenähtud korras kulumise keskmiste kinnitatud normide järgi igas kuus, vastavas tegevusharus eksploatatsioonis olevate esemete üldmaksumusest. Juhul kui antud tegevusharus (kaubandus, varumine, ühiskondlik toitlustamine, tootmine jne.) arvutatud kulumine ületab 50 % esemete algväärtusest, lõpetatakse kulumise arvutamine. Kui aga kulu-

mise summa langeb alla 50 % esemete algväärtusest, alustatakse kulumise arvutamist uuesti. Kulumist arvestatakse kontol nr. 142 "Väheväärtusliku inventari ja eririietuse kulumine".

Kulunud ja kasutamiseks kõlbmatu väheväärtuslik inventar ja eririietus kantakse maha ettenähtud korras kulumise arvel:

Deebet konto nr. 142 "Väheväärtusliku inventari ja eririietuse kulumine".

Kreedit konto nr. 43 "Väheväärtuslik inventar ja eririietus".

Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete inventeerimine toimub vähemalt kord aastas ja iga kord materiaalselt vastutavate isikute vahetumise puhul. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete lauanõude ja lauapesu inventeerimine toimub vähemalt kord kvartalis. Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete inventeerimisel avastatud puudujäägid kantakse ettevõtte juhataja korraldusega materiaalselt vastutavate isikute arvele. Juhul kui ettevõtte juhataja ise on materiaalselt vastutav isik, teeb selle korralduse kõrgemalseisva organisatsiooni juhataja.

IX t e e m a .

FONDIDE, EEMALDATUD VAHENDITE JA FINANTSTULEMUSTE ARVESTUS.

Kaubanduses on samuti nagu teistes rahvamajandusharudeski eraldatud organisatsioonidele ja ettevõtetele majanduslikuks tegevuseks vajalikud põhi- ja käibevahendid. Nimetatud vahendid on tähtsaks eeltingimuseks kaubakäibe plaanide täitmises ja tarbijate normaalses kaubanduslikus teenindamises.

Riiklikus kaubanduses on põhi- ja käibevahendite moodustamise allikaks esmajoones põhikirjafond /põhi- ja käibefondide osas/, mis moodustatakse vastava organisatsiooni asutamisel riigieelarve allikatest materiaaalsete väärtuste ja rahaliste vahendite eraldamise teel (omavahendid). Organisatsiooni töö käigus suureneb edaspidi põhikirjafond eeskätt kasumieraldiste arvel vastavalt organisatsiooni töötulemustele ja finantsmajanduslikust tegevusest saadud kasumile. Põhikirjafondi võidakse muuta ka kooskõlas organisatsiooni finantsplaaniga (vahendite täiendamisel või vähendamisel).

Kaubandusorganisatsioonide omavahendid on katteks nii põhivahenditele (hooned, seadmed, sisustus) kui ka osaliselt käibevahenditele (kaubad, taara, sularaha, väikevahendid).

Kaubandusorganisatsioonid kasutavad peale omavahendite ka laenatud ja juurdehangitud käibevahendeid - Riigi-

panga lühiajalised laenud, võlgnevus hankijatele jm.

Kaubandusorganisatsioonide sisemiste ressursside arvel (kasum või käibekulud) moodustatakse ka erifonde, mis on ette nähtud teatud ürituste finantseerimiseks. Siia kuuluvad: ettevõttefond, amortisatsioonifond, taara kogumise ning üleandmise preemiafond, vananenud ja aegunud tegumoe-ga kaupade allahindamise fond jt.

Peale ülalnimetatud fondide saadakse kaubandusorgani-satsioonides osa vahendeid sihtlaekumiste arvel. Sihtlae-kumisi saadakse nii käibekulude kui ka sissemaksete ja eel-arveliste assigneeringute arvel - siia kuuluvad vahendid kaadrite ettevalmistamiseks ja lasteasutuste ülalpidamiseks.

Aasta jooksul kulutamata jäänud erifondide summasid võib omavahenditena kasutada ka järgnevatel aastatel, kuid erandiks on sihtlaekumised lasteasutuste ülalpidamiseks, sest nende vahendite kasutamata jäägid kantakse aasta lõ-pul üle riigieelarvesse.

Fondide ja sihtlaekumiste suurus oleneb kaubandusorgani-satsioonide töömahust ja majandusliku tegevuse tulemustest ning nende kasutamise kord on ette nähtud vastavates eeskir-jades ja instruksioonides. Näiteks amortisatsioonifondi suurus oleneb põhivahendite mahust ja koosseisust, need oma-korda - kaubakäibe mahust ja struktuurist.

Kaubandusorganisatsioonidelt ja -ettevõtetelt võetud või erisihitusele suunatud vahendeid nimetatakse eemaldatud vahenditeks. Sellisteks, organisatsiooni või ettevõtte ma-janduslikust käibest mitteosavõtvateks vahenditeks on: kasu-mieraldised riigieelarvesse, sissemaksed kasumist NSVL Riigi-või Ehituspanka kapitaalmahutuste finantseerimiseks, riigi-eelarvesse võetud käibevahendite ülejääk, eraldised erifon-didesse, kõrgendatud assigneeringud jt.

Kaubandusorganisatsioonide ja -ettevõtete rentaabilus ja finantstulemused on tähtsamaid töönäitajaid, sest iga üksiku ettevõtte kasumiplaani täitmisest oleneb kasumieral-diste ülekandmine riigieelarve tuludesse ettenähtud ulatu-ses. Kasumiplaani täitmine ja ületamine annab suurema või-

maluse fondide loomiseks töötajate stimuleerimiseks, töstes seega töötajate materiaalsel huvi ning mõjutades töö edasist parandamist tarbijate teenindamisel ja kaubakäibe plaanide täitmisel, mis omakorda kindlustab veelgi organisatsiooni finantsilist seisukorda.

Fondide, eemaldatud vahendite ja finantstulemuste arvestuse põhiülesandeks on arvestuse õige organiseerimine ja pidamine nende üksikute liikide järgi ning kontroll nimetatud vahendite moodustamise, kasutamise ja ülekandmise üle vastavalt kehtestatud seadustes ja eeskirjades ettenähtud korrale.

1. Põhikirjafondi arvestus.

Kaubandusorganisatsiooni asutamisel kinnitatakse põhikirjafond organisatsiooni põhikirjas näidatud ulatuses. See jääb põhikirjafondi esialgseks suuruseks ja arvestatakse passivakontol nr. 85 "Põhikirjafond". Organisatsiooni põhikirjafondi jääk kinnitatud aastabilansi alusel kirjendatud summas kontol nr. 85 "Põhikirjafond" jääb püsima kogu aruandeaasta jooksul. Põhikirjafondi aasta alguse jääksummat võidakse muuta ainult organisatsioonide liitmisel või jaotamisel valitsuse korraldusel. Nagu nimetatud, eraldatakse põhikirjafond ainult organisatsioonidele, kuna ettevõtted kasutavad kõrgemalseisva organisatsiooni põhikirjafondist eraldatud vahendeid. Erandiks on vaid suuremad kaubandusettevõtted, nagu näiteks Tallinna Kaubamaja.

Aasta jooksul põhikirjafondis toimunud muudatusi arvestatakse analüütiliselt kontol nr. 85 "Põhikirjafond" operatsiooni liikide järgi kehtestatud aruande vormi kohaselt. Nimetatud aruande vormi hõlpsamaks ja täpsemaks täitmiseks on vaja põhikirjafondis toimunud muudatusi arvestada eraldi põhi- ja käibevahendite alal.

Põhikirjafondi aasta alguse saldo korrigeeritakse ka aasta alguses valitsuse korraldusel toimunud kaubalis-mate-

riaalsete väärtuste ümberhindluse summa võrra. Põhikirjafondi korrigeeritud aasta alguse jääk, samuti ka jääk aasta lõpuks peab võrduma bilansis (vorm nr. 1) näidatud summadega.

Põhikirjafondi muudatused seoses ettevõtete täieliku või osalise üleandmise-vastuvõtmisega kajastab nii üleandja kui ka vastuvõtja ühetaoliselt, see tähendab kas põhikirjafondi aasta alguse seis muutmisenä või aruandeaasta käivetena.

Aasta jooksul põhikirjafondi vähendavaid operatsioone kirjendatakse konto nr. 85 "Põhikirjafond" deebetisse, krediteerides kontosid vastavalt operatsiooni liigile, näiteks:

Põhivahendite kulumise arvestamisel:

Deebet konto nr. 85 "Põhikirjafond".

Kreedit konto nr. 02 "Põhivahendite kulumine".

Põhivahendite kõrgemalseisva organisatsiooni loal tasuta bilansist-bilanssi üleandmisel koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 85 "Põhikirjafond".

Kreedit konto nr. 01 "Põhivahendid".

Likvideeritud põhivahendite esialgse maksumuse mahakandmisel koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 85 "Põhikirjafond".

Kreedit konto nr. 01 "Põhivahendid".

Analoogilise kirjendiga kantakse maha ka inventeerimisel avastatud valesti arvele võetud põhivahendeid ning põhivahendite maksumuse vähendamist.

Möödunud aasta tegevusest kahjumite mahakandmisel kõrgemalseisva organisatsiooni loal koostatakse põhikirjafondi käibevahendite osas kirjend:

Deebet konto nr. 85 "Põhikirjafond".

Kreedit konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

Riigieelarvesse võetud käibevahendite ülejäägi puhul koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 85 "Põhikirjafond" (käibevahendite osas).
Kreedit konto nr. 80 "Eemaldatud vahendid".

Aasta kestel põhikirjafondi suurendavaid operatsioone kirjendatakse konto nr. 85 "Põhikirjafond" kreditisse, debiteerides kontosid vastavalt operatsiooni liigile:

Jooksva aastal kapitaalehitusest (kapitaalmahutustest) eksploatatsiooni võetud objektide maksumus, samuti ka kõrgemalseisva organisatsiooni korraldusel põhivahendite tasuta saamisel (bilansist-bilanssi) koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 01 "Põhivahendid".

Kreedit konto nr. 85 "Põhikirjafond".

Põhivahendite lõpetatud kapitaalremondi maksumus kirjendatakse nende kulumise vähendamiseks:

Deebet konto nr. 02 "Põhivahendite kulumine".

Kreedit konto nr. 85 "Põhikirjafond".

Nimetatud kirjend koostatakse finantseerimise allikate piires tingimusel, et see summa ei ületaks põhivahendite kulumise jääksummat (kapitaalremondi osas) ettevõtte ulatuses.

Inventeerimisel avastatud arvele võtmata põhivahendite maksumus ning põhivahendite maksumuse täpsustamine toimub kirjendiga:

Deebet konto nr. 01 "Põhivahendid".

Kreedit konto nr. 85 "Põhikirjafond".

Eelmise aasta tegevusest saadud kasumi jaotamisel koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

Kreedit konto nr. 85 "Põhikirjafond" (käibevahendite osas).

Mittetäielikult amortiseeritud põhivahendite likvideerimise tulemus kirjendatakse:

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

Kreedit konto nr. 85 "Põhikirjafond".

NSVL Rahandusministeeriumi poolt 6. mail 1963. a. kinnitatud põhivahendite raamatupidamise arvestuse määrustiku nr. 125 punkti 144 alusel kantakse likvideeritud põhivahendite amortiseerimata osa majandusliku tegevuse tulemuste arvele. Põhivahendite likvideerimisest saadud kahjumi määramisel lähtutakse ühelt poolt likvideeritud põhivahendite esialgsest maksumusest ja likvideerimiskuludest ning teiselt poolt põhivahendite täielikuks taastamiseks amortiseeritud osast ja põhivahendite likvideerimisest saadud materiaalsete väärtuste maksumusest (viimane lahutatakse eelmisest).

Kaubandusorganisatsioonide kasumieraldiste ulatus põhikirjafondi suurendamiseks võib ebapiisav olla ning mitte katta käibevahendite vajalikku juurdekasvu. Nimetatud juhul täiendab kõrgemalseisev organisatsioon käibevahendeid sisesüsteemiliste käibevahendite ümberjaotamise korras, määrares finantsplaani kohaselt alluvad kaubandusorganisatsioonid, kellelt võetakse käibevahendite ülejääk, ja katab sellega käibevahendite puudujäägi teiste alluvatel organisatsioonidel.

Käibevahendite saamisel sisesüsteemilise ümberjaotamise korras koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 51 "Arvelduskonto".

Kreedit konto nr. 77 "Sisesüsteemilised arveldused",
allkonto nr. 77/1 "Käibevahendite ja kasumi ümberjaotamise alal".

Ümberjaotamise korras käibevahendeid ülekandnud organisatsioon teeb samadel kontodel vastupidise korrespondeerivusega kirjendi.

Kui organisatsioonil on aruandeaasta kestel esinenud nii käibevahendite saamist kui ka ülekandmist, siis ei kuulu nimetatud operatsioonid saldeerimisele, vaid näidatakse mõlemapoolsest.

Aasta lõpul lõppbilansi koostamisel kantakse nimetatud summad mõlemapoolsest põhikirjafondi suurendamiseks ja vahendamiseks, kirjendades käibevahendite saamisel:

Deebet konto nr. 77 "Sisesüsteemilised arveldused",
allkonto nr. 77/1 "Käibevahendite ja kasumi ümberjao-
tamise alal".

Kreedit konto nr. 85 " Põhikirjafond" (käibevahendite
osas).

Käibevahendite ülekandmine kirjendatakse samadel kon-
todel vastupidise korrespondeeringuga.

Kaubandusorganisatsioon võib täiendavalt saada käibe-
vahendeid ka finantseerimisena eelarvest. Sellisel juhul
teatakse kirje käibevahendite summa laekumisel arvelduskon-
tole:

Deebet konto nr. 51 "Arvelduskonto".

Kreedit konto nr. 85 "Põhikirjafond" (käibevahendite
osas finantseerimine eelarvest).

Kaubandusorganisatsioonide ja temale alluvate põhikir-
jafondita ettevõtete vahelised arveldused kõrgemalseisva
organisatsiooni poolt eraldatud põhi- ja käibevahendite
osas arvestatakse kontol nr. 85/2 "Arveldused eraldatud
vahendite alal".

Nimetatud konto analüütilist arvestust peab kaubandus-
organisatsioon temale alluvate eraldi bilansil olevate et-
tevõtete lõikes. Ettevõtete isemajandamise astmest lähtu-
des jaotatakse ilma põhikirjata ettevõtted kolme rühma:

1. Eraldi bilansil olevad arvelduskontoga ja Riigi-
panga krediite kasutavad ettevõtted.
2. Eraldi bilansil olevad, kuid arveldusarveta ja Riigipanga krediite mittekasutavad ettevõtted.
3. Tsentraliseeritud raamatupidamises või tsentrali-
seeritud grupis eraldi bilansita arvestatavad et-
tevõtted. Kaubandusorganisatsioon peab nende koh-
ta eraldi analüütilist arvestust ainult tähtsama-
te plaaninäitajate täitmise osas.

Kahes esimeses rühmas eraldi bilansil olevatele ette-
võtetele eraldab kaubandusorganisatsioon põhikirjafondi ar-
vel vajalikke põhi- ja käibevahendeid.

Nimetatud vahendeid arvestatakse raamatupidamises analoogiliselt sisesüsteemiliste arveldustega.

Kõrgemalseisev organisatsioon, eraldades põhi- ja käibevahendeid eraldi bilansile üleviidud allettevõtetele, kirjendab:

Deebet konto nr. 85/2 "Arveldused eraldatud vahendite alal".

Kreedit - rahalised, kaubalis-materiaalsed või muud aktivakontod.

Passivakontodel arvestatavad summad, nagu põhivahendite kulumine, kaubanduslik hinnatäiend jt., kirjendatakse seejuures konto nr. 85/2 "Arveldused eraldatud vahendite alal" kreditisse.

Eraldi bilansile üleviidud allettevõtetes kirjendatakse ülalnimetatud operatsioone samadel kontodel vastupidise korrespondeerivusega.

Projekteerimis-uurimisorganisatsioonide poolt riigieelarve assigneeringute arvel tehtud ja tellijatele tasuta üleantud eelarvelise ja projektdokumentatsiooni maksumust arvestatakse tellijate juures konto nr. 85 "Põhikirjafond" allkontol nr. 85/3 "Projektide ja eelarvete dokumentatsiooni fond" kooskõlas NSVL Rahandusministeeriumi ja NSVL Statistika Keskvalituse 6. juuni 1960. a. kirjaga nr. 175/17-10.

Projektide ja eelarvelise dokumentatsiooni tasuta saamisel kirjendatakse:

Deebet konto nr. 01 "Põhivahendid" (erikaart).

Kreedit konto nr. 85/3 "Projektide ja eelarvete dokumentatsiooni fond".

Projektide ja eelarvete dokumentatsiooni fondi jääk peab võrduma kontol "Põhivahendid" arvestatava nimetatud dokumentatsiooni eelarvelise maksumusega.

Lõpetatud ja eksploatatsiooni antud ehitusobjekti põhivahenditesse arvelevõtmisel liidetakse sellele kuuluvate projektide ja eelarvete dokumentatsiooni maksumus. Samaaegselt suletakse vastastikku dokumentatsioonifond ja eelarveline maksumus, kirjendades:

Deebet konto nr. 85/3 "Projektide ja eelarvete dokumentatsiooni fond".

Kreedit konto nr. 01 "Põhivahendid" (erikaart).

2. Ettevõttefondi moodustamine, kasutamine ja arvestus.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu 22. mai 1963. a. määrusega nr. 563 kehtestati "Riikliku kaubanduse töötajate kultuuriliste ja olustikuliste tingimuste parandamise ja kaubanduse täiustamise ettevõttefondi määrustik". Nimetatud määrustiku rakendamise korra kohta on NSVL Rahandusministeeriumi poolt 15. augustil 1963 välja antud juhend nr.225. Ettevõttefondi moodustamine on töötajate stimuleerimise ja materiaalse huvi tõstmise tähtsaks teguriks. Ettevõttefondi loomise kord, olenedes otseselt ettevõtete töö nii kvantitatiivsetest kui ka kvalitatiivsetest näitajatest, mõjutab ja aitab kaasa ettevõtete plaanide täitmisele ja rahaliste vahendite ning materiaalsete väärtuste ökonoomsele kulutamisele, kindlustades nende ettevõtete rentaabluse.

Ettevõttefond moodustatakse kõigis isemajandavates kaubandusettevõtetes, olenemata isemajandamise astmest, s. t. nii eraldi bilansil olevates (oma arvelduskontoga või arvelduskontota Riigipangas) kui ka tsentraliseeritud gruppi kuuluvates ettevõtetes.

Ettevõttefondi moodustamise tingimusteks jae- ja hulgi-kaubanduse, samuti ka ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes on neile kinnitatud kaubakäibe- ja kasumiplaani täitmine ning käibekulude plaanist kinnipidamine. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes on ettevõttefondi moodustamise vajalikuks tingimuseks peale eelnimetatud tingimuste ka omatoodangu realiseerimise plaani täitmine.

Juurviljahoidlates ja baasides ning muudes kartuli, puu- ja köögivilja säilitamise ja hulgirealiseerimise ettevõtetes

on ettevõttefondi loomise tingimusteks neile kinnitatud kaubakäibe- ja kasumiplaani täitmine ning säilitamise ja realiseerimise tegelike kulude plaanilise taseme mitte-ületamine, ümber arvestatult tegelikult realiseeritud toodangu mahule.

Jae- ja hulgikaubanduse ettevõtetes, puu- ja köögilviljahoidlates ja baasides, samuti restoranides ja juurdehindluste määrade järgi kõrgema järgu ja I kategooria ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes tehakse eraldamisi ettevõttefondi 3 % ulatuses tegelikult saadud kasumist. Teistes ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes (peale eespool nimetatud restoranide ning kõrgema järgu ja I kategooria ettevõtete) arvestatakse ettevõttefondi eraldisi 6 % ulatuses tegelikult saadud kasumist.

Ettevõttefondi eraldiste üldsumma ei tohi ületada 5,5% ettevõttele kinnitatud aastapalgafondist.

Ettevõttefondi eraldamiste arvestusel lähtutakse tegelikult saadud kasumist kinnitatud aastaaruande järgi, kusjuures nimetatud kasumisummat korrigeeritakse summade võrra, mis tekkisid ettevõtte tegevusest mitteolenevatel põhjustel, vastavalt liites või lahutades tegelikult saadud kasumit. Muudatusi tingivatest põhjustest võib nimetada: hindade, kaubanduslike mahahindluste ja juurdehindluste, transporditariifide, amortisatsiooninormide, tööstusmäärade, laenuprotsentide, maksumäärade muutumisi, kaubalis-materiaalsete väärtuste ülejääke jt.

Avansilisi eraldamisi ettevõttefondi tehakse aasta keskel iga kvartali lõpul ettevõtte või organisatsiooni bilansi ja aruande alusel, kvartali töötulemuste põhjal, 60% ulatuses ettenähtud aastanormist. Eraldamisi tehakse vastavalt I kvartali aruande järgi tegelikult saadud kasumist II kvartalis, I poolaasta kasumist III kvartalis ja 9 kuu kasumist IV kvartalis. Eraldamisi neljanda kvartali eest ei tehta, kuna ettevõttefondi eraldamiste lõplik summa määratakse kindlaks aasta möödumisel kinnitatud aastaaruande ja lõppbilansi tulemuste põhjal.

Avansiliste eraldiste summa ei tohi ületada 5,5 % ettevõttele kinnitatud vastava perioodi töötasufondi üldsummast.

Kui aruandeperioodiks arvestatud ettevõttefondi avansilised eraldised ei kata eelmiste kvartalite eest arvestatud summat, siis kuulub katmata osa storneerimisele. Ettevõttefondi vahendite ülekulutamisel võrreldes aastaarvestusega jääb ülekulutatud summa ettevõtte bilanssi ja tuleb katta järgmise aasta ettevõttefondi vahendite arvel. Ettevõttefondi vahendite kasutamine on keelatud kuni ülekulutatud summa täieliku kustutamiseni. Aastaaruannete läbivaatamisel ja ettevõttefondi kinnitamisel on kõrgemalseisvatel organisatsioonidel õigus puudujääkide ja raiskamiste esinemisel, hulgikaubanduse organisatsioonide poolt kaubahankeplaani osalisel täitmata jätmisel või transiitrealiseerimise ülesannete mittetäitmisel ettevõttefondi vähendada või sellest ilma jätta.

Ettevõttefondi moodustamise õiguse järelkontrolli teostavad rahandusorganid.

Kinnitatud ettevõttefondi jaotatakse ja selle vahendeid kulutatakse:

- a) seadmete moderniseerimiseks ja uue tehnika juurutamiseks, samuti kaubanduse täiustamiseks ja tootmise laiendamiseks - vähemalt 20 %;
- b) ettevõtete elamufondi ja kultuuriliste ja elukondliku teenindamise objektide ehitamiseks (klubid, sanatooriumid, puhkekodud, lasteaiad ja sõimed, pioneerilaagrid jt.), samuti ettevõtete elamufondi remondiks - vähemalt 40 %;
- c) ettevõtete töötajate kultuurilise ja elukondliku teenindamise parandamiseks (abimajandite laiendamiseks, lasteasutuste, puhkekodude, sanatooriumide, pioneerilaagrite, klubide vajaduseks ja neile inventari soetamiseks sööklate ja puhvetite laiendamiseks ja seadistamiseks, sportlikeks üritusteks jm.), tuusikute soetamiseks sanatooriumi-

midesse ja puhkekodudesse ning töötajate individuaalseks premeerimiseks ja ühekordse toetuse andmiseks - kuni 40%.

Kõrgemalseisva organisatsiooni (välja arvatud peavalitsused) haldusaparaadi töötajate individuaalseks premeerimiseks, nende kultuurilise ja elukondliku teenindamise parandamiseks, puhkekodu- ja sanatooriumituusikute soetamiseks ja ühekordse toetuse andmiseks võidakse kasutada kuni 15 % vahetult alluvates ettevõtetes moodustatud ettevõttefondist.

Kõrgemalseisvale organisatsioonile eraldatakse ettevõttefondi vahendeid ainult organisatsioonile tervikuna kinnitatud kaubakäibe- ja kasumiplaani täitmise ja käibekulude (protsentides kaubakäibele) mitteületamise tingimusel.

Peale ülalnimetatud eraldiste kõrgemalseisvale organisatsioonile on ettevõttefondi vahendite ümberjaotamine ettevõtete vahel või nende vahendite mingiks muuks otstarbeks võtmine keelatud.

Ettevõtte või organisatsiooni juhataja koos ametiühingukomiteega kinnitavad ettevõttefondi vahendite kasutamise eelarve ja annavad loa töötajatele preemiate ja ühekordsete toetuste väljamaksmiseks. Ettevõtte juhatajat ja pea- (vanem-) raamatupidajat premeerida või neile raviotstarbel ja tuusikute soetamiseks materiaalselt abi osutada võib kõrgemalseisva organisatsiooni juhataja korraldusel kooskõlastatult ametiühingu vabariikliku komiteega.

Ühele töötajale väljamakstav preemiasumma nii ettevõttefondi kui ka teiste allikate arvel (peale sotsialistliku võistluse preemiate) ei tohi ületada 40 % kuupalgamaärast.

Juhtivatele, insener-tehnilistele töötajatele ja teenistujatele puhkekodu- või sanatooriumituusiku muretsemiseks väljaantav ühekordne toetus ei tohi ületada kuupalgamaära.

Ettevõttefondi analüütilist arvestust peetakse raamatupidamises vastavateks üritusteks ettenähtud summade lõikes:

- 1) uue tehnika juurutamiseks, seadmete moderniseerimiseks ja tootmise laiendamiseks;

- 2) ettevõtete elamufondi ja kultuurilise ja elukondliku teenindamise objektide ehitamiseks ning elamufondi remondiks;
- 3) töötajate kultuurilise ja elukondliku teenindamise parandamiseks;
- 4) töötajate premeerimiseks, tuusiku soetamiseks sanatooriumidesse ja puhkekodudesse ning ühekordse abi osutamiseks (preemiasummad arvestatakse sellest eraldi).

Ettevõttefondi kvartalilised eraldamised on avansilised ning nende summade arvestamisel raamatupidamises ei vähendata jooksva aasta kasumit, vaid kirjendatakse järgmiselt:

Deebet konto nr. 80/3 "Eraldamised fondidesse".

Kreedit konto nr. 87/2 "Muud erifondid", näidates vastavalt bilansi aktivas ja passivas.

Aasta lõpul määratakse ettenähtud vormikohase arvestusega ettevõttefondi suurus aasta tegevuse tulemuste järgi. Pärast aastaaruande ja ettevõttefondi kinnitamist kantakse avansiliste eraldiste summad maha kontolt nr. 80/3 "Eraldised fondidesse" bilansi reformeerimise ja kasumi jaotamise korras, kirjendades:

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

Kreedit konto nr. 80/3 "Eraldamised fondidesse".

Kui ettevõttefondi aastaarvestuse summa ületab aasta kestel tehtud kvartaliliste eraldiste summa, siis nimetatud vahe ulatuses kirjendatakse:

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

Kreedit konto nr. 87/2 "Muud erifondid".

Ettevõttefondi vahendite kasutamisel debiteeritakse kontot nr. 87/2 "Muud erifondid", krediteerides vastavalt kontosid "Arvelduskonto", "Kassa" ja kapitaalmahutuste puhul üleplaaniliste kapitaalmahutuste finantseerimiseks ettenähtud kontosid.

Ettevõttefondi eraldiste aastaarvestust ja kvartalilisi avansilisi eraldisi tehakse NSVL Rahandusministeeriumi poolt kinnitatud arvestusvormidel nr. 27 ja nr. 27a.

Vorm nr. 27-

Ettevõttefondi eraldiste arvestus töötajate kultuurliste ja olustikuliste tingimuste parandamiseks ja kaubanduse täiustamiseks 1966. a. eest.

Rbl.

	Rida	S u m m a	
		Plaan	Tegelik
1	2	3	4
1. K a s u m	01	20 900	24 167
Arvestatakse maha:			
a) kasum jäätmetest valmistatud laiatarbekaupade tootmisest....	02		
b) kasum sigade nuumamisest ja põllumajanduslikust abimajandist	03		
c) saadud trahvide ületamine maksetest liiduvabariikide kaubandusministeeriumidele allutatud hulgi-turustusorganisatsioonidel/ettevõtetel/	04	x	
Kasum, maha arvatud read 02, 03, 04	05	20 900	24 167
2. Üleplaaniline kasum (rida 05 veerg 4 - veerg 3)	06	-	3 267
3. Üleplaaniline kasum, maha arvatud sotsialistliku võistluse preemiaks ettevõttele määratud ja Riigipanga laenude kasutamiseks suunatud summad, mis anti välja uue tehnika juurutamiseks, mehhaniseerimiseks ja tootmise tehnoloogia parandamiseks, tootmisprotsesside intensiivistamiseks ja ratsionaliseerimiseks, samuti tootmise laiendamiseks ja laiatarbe-tööstuskaupade kvaliteedi parandamiseks	07	3 267	

	Rida	Lisa- takse juurde	Arva- takse maha
4. Plaanis ettenägemata ja ette- võtte tegevusest mitteolenevatest põhjustest tingitud kõrvalekaldu- mised:			
a) hindade, kaubanduslike (hulgi- turustuse) mahahindluste ja juurdehindluste muutumine rea- liseeritud kaupade osas, samuti transpordi ja teiste tariifide muutumine	08	1 568	-
b) töötasumäärade ja neile juurde- arvestuste, maksumäärade ja pan- gaprotsentide ning amortisatsi- ooninormide muutumine	09	-	-
c) kasumite ja kahjumite kontrol- arvestatud kaubalis-materiaal- sete väärtuste ja rahaliste va- hendite ülejäägid	10	-	44
d)	11	-	-
e)	12	-	-
f)	13	-	-
g)	14	-	-
h)	15	-	-
Kokku	16	1 568	44
	Rida	Summa	
5. Tuleb eraldada ettevõttefondi kehtestatud normi järgi:			
a) plaanilisest kasumist 3 %	17	20 900	
b) üleplaanilisest kasumist - 3 % (read 07 ± 16)	18	4 791	
Kokku (read 17 + 18)	19	25 691	
6. 5,5 % ettevõtte töötajate palga- fondist 1966. aasta eest	20	2 439	
7. Tuleb eraldada ettevõttefondi (real 19 arvutatud, kuid mitte kõrgem kui real 20 näidatud summa)	21	771	

	Rida	Summa
Aasta kestel kokku avansiliselt eraldatud	22	-
sellest avansilisi eraldisi plaanilise kasumi sum- mast	23	-
8. Täiendavalt kuulub eraldamisele 1967. aastal kokku (rida 21 la- hutatud rida 22)	24	771
neist:		
a) plaanilisest kasumist (rida 17 lahutatud rida 23)	25	627
b) üleplaanilisest kasumist (rida 24 lahutatud rida 25).	26	144

Ettevõtte juhataja :

Pea- (vanem-) raamatupidaja :

Õ i e n d

kaubandusettevõtte finantsmajandusliku tegevuse
näitajate kohta 1966. aasta eest.

Tuh. rubl.

	Plaan	Aruanne	Täitmise %
1. Kaubakäive	2059,0	2205,9	107,1
2. Käibekulud:			
- summa	111,0	109,2	
- % kaubakäibest	5,03	4,95	
3. Kasum.	20,9	24,2	115,6
4. Avastatud raiskamisi ja riisumisi (summa).	x	-	x
5. Kaupade hankimine (lähetami- ne) hulgikaubanduses	-	-	-
6. Kaupade transiitrealiseerimi- ne hulgikaubanduses.	-	-	-
7. Kaubandusettevõtte (organi- satsiooni) koondbilansis ar- vestatud tootmis-, transpordi- ja teiste abiettevõtete töö põhinäitajad:	-	-	-
a)			
b)			
c)			

Ettevõtte juhataja:

Pea- (vanem-) raamatupidaja:

Ühiskondliku toitlustamise ettevõttefondi eraldiste arvestus töötajate kultuuriliste ja olustikuliste tingimuste parandamiseks ja kaubanduse täiustamiseks 1966. aasta eest (välja arvatud restoranid ja teised juurdehindluste määrade järgi kõrgema järgu ja I kategooria alla kuuluvad ettevõtted).

Rbl.

	Rida	Summa	
		Plaan	Tegelik
1	2	3	4
1. Kasum	01	9 000	20 199
Arvatakse maha sigade nuumamisest ja põllumajanduslikust abimajandist saadud kasum . .	02	-	-
Kasum, maha arvatud rida 02 .	03	9 000	20 199
	Rida	Summa	
2. Üleplaaniline kasum (rida 03 veerg 4 lahutatud veerg 3). .	04	11 199	
3. Üleplaaniline kasum, maha arvatud ettevõttele sotsialistliku võistluse preemiaks määratud osa ja Riigipanga laenu- de kustutamiseks suunatud summad, mis anti välja uue tehnik a juurutamiseks, mehhaniseerimiseks ja tootmise tehnoloogia parandamiseks, tootmisprotsesside intensiivistamiseks ja ratsionaliseerimiseks	05	11 199	
	Rida	Lisatakse juurde	Arvatakse maha
4. Plaanis ettenägemata ja ettevõtte tegevusest olenemata põhjustest tingitud kõrvalekal- dumised:			

	Rida	Lisatakse juurde	Arvatakse se maha
a) hindade, kaubanduslike maha- ja juurdehindluste muutumine realiseeritud kaupade osas, samuti transporti- ja teiste tariifide muutumine	06	-	-
b) töötasumäärade ja neile juurdearvestuste, maksumäärade ja pangaprotsentide ning amortisatsiooninormide muutumine	07	-	-
c) kasumite ja kahjumite kontol arvestatud kaubalis-materi- aalsete väärtuste ja raha- liste vahendite ülejäägid .	08	-	1 125
d)	09	-	-
e)	10	-	-
f)	11	-	-
g)	12	-	-
h)	13	-	-
Kokku. .	14	-	1 125

	Rida	Summa
5. Tuleb eraldada ettevõttefondi kehtestatud normi järgi:		
a) plaanilisest maksumusest 6 %	15	9 000
b) üleplaanilisest kasumist 6 % (read 05 ± 14)	16	10 074
Kokku read (15 ± 16) . . .	17	19 074
6. 5,5 % ettevõtte töötajate aasta palgafondist.	18	7 499
7. Tuleb eraldada ettevõttefondi (real 17 arvutatud summa, kuid mitte kõrgem real 18 näidatud summast).	19	1 144
Aasta kestel kokku avansiliselt eraldatud.	20	-

	Rida	Summa
sellest avansilisi eraldisi plaanilise kasumi summast . . .	21	-
8. Täiendavalt tuleb eraldada 1967. aastal kokku (rida 19 la- hutatud rida 20),	22	1 144
neist:		
a) plaanilisest kasumist (rida 15 lahutatud rida 21). . . .	23	540
b) üleplaanilisest kasumist (ri- da 22 lahutatud rida 23) . .	24	604
<u>Märkus.</u> Restoranid ja teised juurdehindluste määrade järgi kõrgemasse järku ja I kategooriasse kuu- luvad ettevõtted teevad ettevõtterondi eralda- miste arvestust vorm nr. 27 kohaselt.		

Ettevõtte juhataja:

Pea- (vanem-) raamatupidaja:

Õ i e n d

ühiskondliku toitlustamise ettevõtte finantsmajandusliku tegevuse näitajate kohta 1966. aasta eest.

Tuh. rubl.

	Plaan	Aruanne	Täitmise %
1. Kaubakäive	1055,5	1139,1	107,9
2. Omatoodangu realiseerimine	604,0	636,1	105,3
3. Käibekulud - summa	231,5	230,0	
% kaubakäibest.	20,32	20,19	
4. Kasum	9,0	20,2	224,4
5. Avastatud raiskamisi ja riisumisi (summa)	x	-	x
6. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtte (organisatsiooni) koondbilansis arvestatud tootmis-, transpordi- ja teiste abiettevõtete töö põhinäitajad:			
a)	-	-	-
b)	-	-	-
c)	-	-	-

Ettevõtte juhataja :

Pea- (vanem-) raamatupidaja :

3. Vananenud tegumoe ja mudeli ning osaliselt esialgse kvaliteedi kaotanud kaupade allahindluse fondi moodustamine, kasutamine ja arvestus.

Vananenud tegumoega ja osaliselt esialgse kvaliteedi kaotanud tööstuskaupade allahindamise, müügi ja allahindluse fondi moodustamise kord on kehtestatud ENSV Ministrite Nõukogu 31. augusti 1964. a. määrusega nr. 406 kinnitatud määrustikuga. Nimetatud määrustik on kooskõlas NLKP ja NSVL Ministrite Nõukogu sellekohaste otsustega ning annab õiguse allahindlusfondi moodustamiseks 0,5 % ulatuses jae-kaubandusvõrgu käibest. Põhinõudeks on kindlustada vananenud tegumoega ja osaliselt kvaliteedi kaotanud tööstuskaupade allahindamine ja realiseerimine võimalikult väiksemate kadudega. Nimetatud fond moodustatakse jae-kaubandusorganisatsioonides nende kasumi arvel. Kaubandusministeerium ja teised kõrgemalseisvad kaubandusorganisatsioonid jaotavad ning vajaduse korral jaotavad ümber finantsplaanides ettenähtud allahindlusfondi vahendeid alluvate organisatsioonide ja ettevõtete vahel ja võivad suunata neid ka hulgikaubandusorganisatsioonidele.

Vananenud tegumoega ja osaliselt esialgse kvaliteedi kaotanud kaupade allahindlusfondi moodustamine on vastavate kaubandusorganisatsioonide ja ettevõtete finantsplaanides konkreetse summana ette nähtud. Sellega kooskõlas eraldatakse igas kuus allahindluse fondi 1/3 kvartali finantsplaanides selleks ettenähtud summadest.

Nimetatud kaupade allahindlusfondi vahendeid arvestatakse konto nr. 87 "Erifondid" allkontol "Vananenud tegumoega kaupade allahindlusfond" ja eraldamisi sellesse kirjendatakse järgmiselt:

Deebet konto nr. 80 "Eemaldatud vahendid" allkonto nr. 80/4 "Muud eemaldatud vahendid" ("Eraldamised fondidesse").

Kreedit konto nr. 87 "Erifondid" allkonto "Vananenud tegumoega kaupade allahindlusfond".

Kontol nr. 80 "Eemaldatud vahendid" arvestatud kaupade allahindlusfondi eraldisi kantakse bilansist maha pärast aastaaruande kinnitamist kasumi jaotamise korras, kirjendades:

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

Kreedit konto nr. 80 "Eemaldatud vahendid" allkonto "Muud eemaldatud vahendid" ("Eraldamised fondidesse").

Vananenud tegumoega kaupade allahindluse summad kantakse kontole nr. 14 "Kaubalis-materiaalsete väärtuste ümberhindlus" ning samaaegselt kantakse need summad sellelt kontolt maha allahindlusfondi allikate arvel.

Vananenud tegumoega kaupade allahindamisel kevade alguses (sügistalve sesooni kaubad) ja sügise alguses (kevadsuve sesooni kaubad) kantakse allahindluse summad allahindluse aastafondi piires samuti kontole nr. 14 "Kaubalis-materiaalsete väärtuste ümberhindlus" ning seejärel kantakse fondi arvelt maha vastavalt selle kehtestatud korras moodustamisele jooksva aastal. Kui kaupade sesoonse allahindluse summad ületavad arvestatud fondi suuruse, siis jääb allahindluse katmata osa kontole nr. 14 "Kaubalis-materiaalsete väärtuste ümberhindlus" ja näidatakse raamatupidamise aruandluses bilansi osa "C" aktivas eraldi real "Vananenud tegumoega kaupade allahindlus".

Kaupade õigeaegse allahindamise ja finantsiliste riskuste vältimise eesmärgil on lubatud vajaduse korral võtta kaubandusorganisatsioonide kaubakäibe krediidi kindlustamiseks fondiga katmata summa jooksva aasta eraldiste piirides raamatupidamise aruandluse alusel. Krediidi kindlustamiseks võtmise kord on ette nähtud NSVL Riigipanga 17. mai 1963.a. eeskirjas nr. 1138.

Kaupade allahindlusfondi vahendeid hoitakse organisatsioonide ja ettevõtete arvelduskontodel ning kulutatakse ainult vananenud tegumoega kaupade allahindluse hüvitamiseks. Jooksva aastal kulutamata jäänud fondi vahendid jäävad et-

tevõtte käsutusse sihipäraseks kasutamiseks järgneval aastal.

Vananenud tegumoega kaupade allahindlust on vajaduse korral lubatud läbi viia ka jae- ja hulgikaubandusorganisatsioonide üleplaanilise kasumi arvel, kus need summad ületavad määratud fondi.

Hulgiorganisatsioonides allahinnatud ja realiseeritud kaupadelt arvestatakse käibemaks preiskurandi hindade järgi, arvestamata allahindluse summat.

Vananenud tegumoega kaupade allahindluse kadude vähendamiseks aitab kaasa elanikkonna nõudmiste süstemaatiline tundmaõppimine, kaupade kvaliteedilise vastuvõtmise töö parandamine, kontrolli hankeplaanide täitmise üle kaubasortimendi järgi, kaubajääkide pidev analüüs ja seismajäänud vananenud tegumoega kaupade õigeaegne kindlakstegemine kas allahindamiseks või lähetamiseks mujale, kus on võimalik neid realiseerida ilma allahindamiseta.

Vananenud tegumoega ja osaliselt kvaliteedi kaotanud kaupu hinnatakse alla kaks korda aastas: sügistalve sesooni kaupu detsembris-jaanuaris ning kevadsuve sesooni kaupu mais-juunis.

Nimetatud fondi arvel ei hinnata alla järgmisi kaupu: väärismetallist (kuld, hõbe jt.) valmistatud juveelikaupu, kelli, pudukaupu jm.;

toidukaupu; reklaamiks ja vitriinides kasutusel olnud kaupu; kaubandusorganisatsioonide ja -ettevõtete juhatajate ja materiaalselt vastutavate isikute süü läbi esialgse kvaliteedi kaotanud kaupu; elanikkonnalt kokkuostetud ja kokkuostukauplustest realiseeritavaid kaupu.

Kui allahinnatud kaupu kolme kuu jooksul ei suudetud realiseerida, on lubatud neid teist korda alla hinnata.

Vananenud tegumoega kaupade allahindamise paremaks läbiviimiseks moodustatakse kaubandusorganisatsioonides spetsiaalsed komisjonid, kes koostavad allahindamist vajavate kaupade nimekirju, näidates ära eraldi iga kauba kohta pro-

jektteeritava allahindamise protsendi, ning esitavad need vastavate hulgikaubandusorganisatsioonide juures olevatele alalistele komisjonidele. Viimased vaatavad esitatud materjali läbi ja määravad iga kauba kohta allahindluse protsendi, kindlustades vabariigi ulatuses ühtlase hindade taseme.

Vananenud tegumoega kaupade allahindamiseks määratakse komisjon koosseisus: kõrgemalseisva organisatsiooni esindaja (esimees), kaupluse juhataja või tema asetäitja, arvestusalatöötaja, täitevkomitee esindaja ja ametiühingu esindaja.

Kaupade inventeerimise ja allahindamise kohta koostatakse vormikohane allahindluse akt kolmes eksemplaris, esimene antakse üle kõrgemalseisvale organisatsioonile, teine jääb ettevõtte raamatupidamisele ja kolmas materiaalselt vastutavale isikule.

Pärast allahindluse akti kinnitamist kõrgemalseisva organisatsiooni poolt antakse kaubad saatelehega üle allahindatud kaupade kauplusesse.

3.100

 (s-ks. on)

Nimestik-akt

vananenud tegumoega ja osaliselt esialgse kvaliteedi kaotanud kaupade allahindamise kohta

Komisjon koosseisus:

inventeeris ja hindas alla vananenud tegumoega ja osaliselt esialgse kvaliteedi kaotanud kaubad. Inventuuri tulemusel oli allahinnatud kaupu: jaehindades enne allahindlust rbl., pärast allahindlust kehtivates hindades rbl. Allahinnatud kaubad on ümber markeeritud.

Rbl.

Jrk. nr.	Artikli nr.	Mudelili nr.	Kaupade nimetus	Sort	Kaupade kvaliteet ja iseloomustus	Mõõtuühik	Kogus	Enne allahindlust		Pärast allahindlust		Allahindluse summa (10-12)	Kaubanduslikud mahhindlused allahindluse summast	
								Hind	Summa	Hind	Summa		%	Summa
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
									12520.50		6510.50	6010.-		315.05

Komisjoni esimees:

Komisjoni liikmed:

Materiaalselt vastutav isik:

4. Sotsialistlikust võistlusest osavõtjate preemiafondi arvestus.

Sotsialistliku võistluse võitjateks tunnistatakse kaubandusorganisatsioonid ja ettevõtted, kellel on paremad tulemused töönäitajate osas ja kes on täitnud ettenähtud tingimusi. Näiteks jaekaubandusorganisatsioonidel on põhitingimusteks:

1. Jaekaubakäibe ja omatoodangu realiseerimise plaani täitmine.

2. Kasumiplaani täitmine.

3. Kõrge teenindamiskultuuri saavutamine, progressiivsete kaubandusvormide juurutamine.

4. Sotsialistliku omandi allesoleku kindlustamine. Peale nimetatud põhitingimuste on veel rida teisi, võistluse kokkuvõtete tegemisel arvestatavaid tingimusi.

Sotsialistlikust võistlusest osavõtmiseks tuleb vormistada vastavad, esildise vormi kohased materjalid.

Sotsialistliku võistluse preemia saanud ettevõtte moodustab nimetatud preemiafondi ettevõtte üleplaanilise kasumi arvel talle määratud summa ulatuses, kirjendades järgmiselt:

Deebet konto nr. 80 "Eemaldatud vahendid", allkonto "Eraldamised sotsialistliku võistluse preemiafondi".

Kreedit konto nr. 87 "Erifondid", allkonto nr. 87/2 "Muud erifondid".

Fondi vahendeid kulutatakse määratud summade piirides paremaid töönäitajaid saavutanud töötajate premeerimiseks, töötajate kultuurilise ja elukondliku teenindamise parandamiseks ning elamute ja kultuuriliste ja elukondliku teenindamise objektide ehitamiseks. Vahendite kulutamine kooskõlastatakse enne kohaliku ametiühinguorganisatsiooniga ja kulutatud summad kirjendatakse:

Deebet konto nr. 87/2 "Muud erifondid".

Kreedit konto nr. 51 "Arvelduskonto" või nr. 50 "Kassa" jt.

Fondi vahendite analüütilist arvestust peetakse põhiliselt kahes lõikes, nimelt töötajate premeerimiseks ja töötajate kultuuriliste ja olustikuliste tingimuste parandamiseks. Pärast aastaaruande kinnitamist kantakse kontol nr.80 "Eemaldatud vahendid" arvestatud eraldamised maha kasumi jaotamise korras kirjendiga:

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

Kreedit konto nr. 80 "Eemaldatud vahendid", allkonto

"Eraldamised sotsialistliku võistluse preemiafondi".

Preemiate skaala

riikliku kaubanduse vabariikliku sotsialistliku võistluse võitnud ettevõtetele ja organisatsioonidele.

Ettevõttes, organisatsioonis töötavate inimeste arv	Kvartalipreemiate suurus rbl.		
	Esimene preemia	Teine preemia	Kolmas preemia
100 - 150	1000	750	500
151 - 200	1500	1125	750
201 - 250	2000	1500	1000
251 - 300	2125	1625	1062
301 - 400	2500	1875	1250
401 - 500	2750	2062	1375
501 - 750	4250	3187	2125
751 -1000	5625	4250	2812
1001 -1250	6500	4875	3250
1251 -1500	7500	5625	3750
1501 -1750	8250	6187	4125
1751 -2000	9125	6875	4562
2001 -2500	11250	8375	5622
2501 -3000	14000	10500	7000

Ettevõttes, organisatsioonis töötavate inimeste arv	Kvartalipreemiate suurus rbl.		
	Esimene preemia	Teine preemia	Kolmas preemia
3001 - 4000	17500	13125	8750
4001 - 5000	21000	15750	10500
5001 - 7500	24500	18375	12250
7501 - 10000	28125	21125	14062
10001 - 12500	31625	23750	15812
12501 - 15000	35125	26375	17562
15001 ja üle	49250	36937	24625

Märkus. Ettevõtetele ja organisatsioonidele töötajate arvuga alla 100 makstakse preemiad proportsionaalselt töötajate arvule summast, mis on määratud 100 töötajaga ettevõttele ja organisatsioonile.

(Jaekaubandusorganisatsioonidele)

E S I L D I S

sotsialistliku võistluse tulemuste

kohta

19..a. ... kvartalis

.....
 kõrgemalseisva organisatsiooni
 nimetus

.....
 organisatsiooni nimetus ja aadress

Juhataja /direktor/
 perekonna-, ees- ja isanimi

Ametiühingukomitee
 esimees, rühmaorga-
 nisaktor
 perekonna-, ees- ja isanimi

Väljavõtte reamatupidamise ja statistilisest
 aruandlusest.

	Mõõt- ühik	19..a. ... kv. 19..a. ... kv.					
		Aruandeperioo- dile eelnev kvartal			Aruande- kvartal		
		Plaan	Tege- lik	%	Plaan	Tege- lik	%
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Töötajate arv (koos kõigi all- ettevõtetega)	inim.	x	1850	x	x	1910	x
2. Ettevõtete arv	arv	x	25	x	x	25	x
3. Kaubakäibeplani täitmine, sealhulgas:	tuh. rbl.	8970	9245	103	10330	10635	103
a) jaekäive kokku	tuh. rbl.	7450	7594	102	8400	8665	103

1	2	3	4	5	6	7	8
b) ühiskondliku toitlustamise käive kokku,	tuh. rbl.	1520	1651	109	1930	1970	102
sellest oma-toodang	tuh. rbl.	825	882	107	1145	1176	103
4. Kasumiplaani täitmine	tuh. rbl.	74	99	134	257	320	124
5. Üleplaaniline kasum (kvartali)	tuh. rbl.	x	25	x	x	63	x
6. Üleplaaniline kasum (aasta algusest)	tuh. rbl.	x	52	x	x	114	x
7. Kapitaalmahutuste plaani täitmine - kokku, sellest:	tuh. rbl.	5	5	100	10	10	100
a) kauplused, neis töökohti	arv "	-	-	-	-	-	-
b) ühiskondliku toitlustamise ettevõtted, neis istekohti	" "	-	-	-	-	-	-
c) laod	tuh. m ²	-	-	-	-	-	-
d) kartuli- ja juurviljahoidlad	tuh. tonni	-	-	-	-	-	-
8. Progressiivsete müügivormide juurutamise ülesande täitmine kauplustes kokku, sellest iseteenindamine töökohti	arv "	2	2	100	3	3	100
9. Progressiivsetel müügivormidel töötavate kaupluste üldarvust	%	x	40	x	x	50	x
10. Progressiivsete müügivormide juurutamise plaani täitmisest ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes kokku	arv	3	3	100	4	4	100

1	2	3	4	5	6	7	8
11. Progressiivsetel müügivormidel töötavate ühiskondliku toitlustamise ettevõtete osatähtsus ettevõtete üldarvust	%	x	60	x	x	70	x
12. Puudujääkide või raiskamiste arv	arv	x	-	x	x	-	x
summa	rbl.	x	-	x	x	-	x
13. Töökaitse ja ohutustehnika summa-de kasutamine	rbl.	480	480	100	700	700	100
14. Haigussagedus 100 töötaja kohta aasta algusest	tööpäevi	175	87	50	518	259	50
15. Tööõnnetused	juhtu	x	-	x	x	-	x
kaotatud tööpäevi	arv	x	-	x	x	-	x
16. Avaliku korra rikkumised	juhtu	x	-	x	x	-	x
kaotatud tööpäevi	arv	x	-	x	x	-	x
17. Kaubanduseeskirjade rikkumised	juhtu	x	15	x	x	9	x
18. Kodanike kaebused halva teenindamise, kaubanduseeskirjade rikkumise ja ostjate petmise kohta	juhtu	x	4	x	x	3	x
19. Töödistsipliini rikkumised (tööluus jne.)	juhtu	x	2	x	x	2	x
20. Kommunistliku töö liikumisest osavõtjate arv	inim.	x	95	x	x	115	x

Esildise tekstilises osas kirjeldatakse, millist tööd on tehtud aruandekvartali jooksul sotsialistlike kohustuste ja võistlustingimuste nende punktide täitmiseks, mis ei kajastu esildise tabelis.

Märkus: Esildisele lisatakse:

- 1) Töötajate aktiivi koosoleku protokoll või selle väljavõtte sotsialistliku võistluse tulemuste läbiarutamise kohta.
- 2) Kaubandusorganisatsiooni töö üle kontrolli teostava ühiskondliku kontrollkomisjoni seisu-koht.
- 3) Õiend tsiviilkaitse ürituste plaanide täitmise kohta.

Allkirjad:

Kaubandusorganisatsiooni juhataja

Pearaamatupidaja

Ametiühingu üldkomitee esimees

Pitser

5. Preemiafondi arvestus taara kogumise ja tagastamise eest.

NSVL Kaubandusministeeriumi 24. juuni 1967. a. käskkirjaga nr. 97 on kehtestatud kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ja organisatsioonide töötajate premeerimise kord taara kogumise ja tagastamise eest. Nimetatud käskkirjaga on kinnitatud vastav määrustik, kus töötajate materiaalse hüvi tõstmise eesmärgil on ette nähtud preemiafondi moodustamine klaas-, puit-, kartongtaara ja teiste taara liikide kogumise ja tagastamise eest.

Taara kogumise ja tagastamise preemiafondi arvestatakse kontol nr. 87/2 "Muud erifondid" ja analüütilist arvestust peetakse erikaardil "Preemiafond taara kogumise ja tagastamise eest".

See fond moodustatakse igas kuus vastavate arvestuste ja arvete alusel tagastatud taara eest. Taara kogumise ja tagastamise preemiafondi moodustamise allikateks on nii tööstusettevõtelt saadud summad kui ka kaubandusorganisatsioonide ja ettevõtete poolt käibekulude ja kasumi arvel tehtud eraldamised. Fondi moodustamise operatsioone kirjendatakse järgmiselt:

- 1) Klaas- ja kotitaara tagastamise eest tööstusettevõtelt saadud summad

Deebet konto nr. 51 "Arvelduskonto".

Kreedit konto nr. 87/2 "Muud erifondid".

- 2) Kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ja organisatsioonide poolt tagastatud puit- ja kartongtaara eest tehtud eraldamised (välja arvatud taarat koguvad ettevõtted ja organisatsioonid)

Deebet konto nr. 44 "Käibekulud" kululiik "Taara kulud".

Kreedit konto nr. 87/2 "Muud erifondid".

- 3) Taarat koguvate ettevõtete ja organisatsioonide poolt puit-, kartongtaara ja pakiriide eest kasumi arvel tehtud eraldamised

Deebet konto nr. 80/4 "Muud eemaldatud vahendid", erikaart "Eraldamised taara kogumise ja tagastamise preemiafondi".

Kreedit konto nr. 87/2 "Muud erifondid".

Löppbilansi reformimisel kasumi jaotamise korras kirjendatakse

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

Kreedit konto nr. 80/4 "Muud eemaldatud vahendid", erikaart "Eraldamised taara kogumise ja tagastamise preemiafondi".

Taara kogumise ja tagastamise preemiafondi vahendite kulutamisel koostatakse kirjendid:

- 1) Hulgikaubandusorganisatsiooni tööstusettevõtetelt saadud summade (klaas-, kotitaara ja pakiriide eest) üleandmisel ja ettevõtetele ja -organisatsioonidele

Deebet konto nr. 87/2 "Muud erifondid".

Kreedit konto nr. 51 "Arvelduskonto".

Jaekaubandusettevõtted ja -organisatsioonid konteerivad nende summade saamisel vastupidi:

Deebet konto nr. 51 "Arvelduskonto".

Kreedit konto nr. 87/2 "Muud erifondid".

- 2) Taara kogumise ja tagastamise preemiafondi arvel töötajatele arvestatud preemiad kirjendatakse:

Deebet konto nr. 87/2 "Muud erifondid".

Kreedit konto nr. 70 "Arveldused tööliste ja teenistujatega".

Premeerimisele kuuluvad taara kogumise ja tagastamisega vahetult seotud töötajad, selle töö õigeaegse ja kvaliteetse täitmise korral aga samuti ka need juhtivad töötajad, kes vastutavad taara kogumise, remondi ja tagastamise eest.

Preemiate arvestamise aluseks on raamatupidamise ja statistilise aruandluse andmed. Preemiaid makstakse ettevõtte või organisatsiooni juhataja korralduse alusel taarat koguvate organisatsioonide ja ettevõtete töötajale kvartali töötulemuste järgi, kõikides teistes ettevõtetes ja organisatsioonides aga ühe kuu töötulemuste järgi.

Ettevõtete või organisatsioonide juhatajaid, pea-(vanem-) raamatupidajaid ning nende asetäitjaid premeeritakse kõrgemalseisva organisatsiooni juhataja loal.

Preemiaid taara kogumise ja tagastamise eest makstakse mitteolenevalt teistest premeerimise eeskirjadest ja neis ettenähtud piiridest.

Arvestus

tööstusettevõtetelt preemiafondi saadud summade kohta,
kogutud ja tagastatud klaas- ja kotitaara eest
juulis 1967.

	A r v e d				M a k s t u d			Tagas- tatud kotti- de üldko- gus	Tagastatud õigeaegselt ja enne täht- aega kva- liteedi lan- gusega mitte üle ühe ka- tegooria	Tagastatud hiline- misse ja kvaliteedi langusega üle ühe kategooria
	Kuu- päev	Nr.	Sum- ma	Arvel- duskon- tole laeku- mise kuupäev	Tagas- tamise maksu- muse summa	s e l l e s t				
						konser- vitoo- dangu klaas- taara maksu- mus	pude- li mak- sumus			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Kuukokkuvõte			17450.-	x	15050.-	10000.-	5050.-	2400.-	2400.-	
Preemiafondi eraldiste suu- rus			x	x	x	3%	0,5%	x	0,5 kop. ühe koti eest	x
Preemiafondi eraldamiste summa			x	x	x	300.-	25.25	x	12.-	x

Kokku arvestatud preemiafondi (veerud 7+8+10) 337 rbl. 25 kop.

Juhataja :

Pea- (vanem-) raamatupidaja :

Arvestus

kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ja organisatsioonide (välja arvatud taarat koguvad ettevõtted ja organisatsioonid) preemiafondi eraldamiste kohta, kogutud ja tagastatud puit- ja kartongtaaralt juuliku 1967. a. eest (käibekulude arvel).

	Vastuvõetud taara arved			Sellest tagastatud taara maksumus			Arve tasumise kohta tehtud märke, arvel-duskontole raha laekumise kuupäev	
	Kuu-päev	Nr.	Summa	Puittaara				
				Remonti mitte-vajav	Väikest remonti vajav	Keskmi-st remonti vajav		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kuukokkuvõte			14000.-	5000.-	7000.-	2000.-	-	
Preemiafondi eral-diste suurus			x	7%	3%	3%	25%	
Preemiafondi eral-diste summa			x	350.-	350.-	60.-	-	

Kokku arvestatud preemiafondi (veerud 5+6+7+8) 760 rbl.

Märkus: Kui kõrgemalseisva organisatsiooni juhataja korraldusel on kehtestatud muud preemiafondi eraldamiste protsendid (kuid mitte üle 7 %), siis veergudes 5, 6 ja 7 näidatakse vastavad kõrgemalseisva organisatsiooni poolt kehtestatud eraldamiste protsendid.

Juhataja :

Pea- (vanem-) raamatupidaja :

A r v e s t u s

preemiafondi eraldamiste kohta taarat koguvate ettevõtete
ja organisatsioonide poolt juulikuu 1967. a. eest (kasumi
arvel).

	A r v e d			O s t j a p o o l t t a s u t u d								
	Kuu- päev	Nr.	Summa	Raha laeku- mise kuu- päev	Summa	Puit- taara	Kartong- taara	Paki- riidest taara	Kokku	I ka- tego- ria	II ka- tego- ria	Alla II kate- go- riat
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Kuukokkuvõte			37000.-	x	37000.-	25000.-	10000.-	2000.-	1550.-	1000.-	500.-	50.-
Preemiafondi eraldiste suurus			x	x	x	0,3%	1%	x	x	7,5 kop. kompl. eest	5 kop. kompl. eest	x
Preemiafondi eraldamiste summa			x	x	x	75.-	100.-	x	x	75.-	25.-	x

Kokku arvestatud preemiafondi. (veerud 7+8+11+12) 275 rbl.

Juhataja :

Pea- (vanem-) raamatupidaja :

6. Laiatarbekaupade tootmise fondi moodustamine,
kasutamine ja arvestus.

Laiatarbekaupade toodangu suurendamise ja tööstusjäätmete maksimaalse kasutamise eesmärgil ning töötajate stimuleerimiseks ja materiaalse huvi tõstmiseks nimetatud ürituste täitmisel on NSVL Ministrite Nõukogu 18. juuli 1964.a. määrusega nr. 609 lubatud laiatarbekaupade tootmise fondi moodustamine.

See fond moodustatakse kogu kasumi ulatuses, mis on saadud jätmetest valmistatud, oma tootmisettevõtete toodangu realiseerimisest kvartali töötulemuste järgi.

Laiatarbekaupade tootmise fondi vahendeid kasutatakse:

- a) 60 % kulutatakse tootmise laiendamiseks, toodangu kvaliteedi parandamiseks ja üleplaaniliste kapitaalmahutuste korras elamufondi ehitamiseks ja remondiks;
- b) 35 % fondist kulutatakse vahetult selle töö täitmise ja organiseerimisega seoses, samuti töötajate kultuuriliste ja olustikuliste tingimuste parandamiseks vastavalt ettevõtte juhataja ja ametiühingu kohaliku komitee poolt kinnitatud eelarvele. Preemiaid makstakse olenemata teistes premeerimiseeskirjades ettenähtud piiridest. Preemiade aastasumma ühele töötajale ei tohi ületada töötaja kolme kuu palgamäära;
- c) 5 % fondi vahenditest suunatakse keskasutuse tsentraliseeritud fondi.

Laiatarbekaupade tootmise fond arvestatakse kontol "Erifondid" ning selle moodustamisel koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 80 "Eemaldatud vahendid".

Kreedit konto nr. 87 "Erifondid".

Eemaldatud vahendites arvestatud eraldamised laiatarbekaupade tootmise fondi suletakse pärast aastaaruande kinnitamist kasumi jaotamise korras järgmise kirjendiga:

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

Kreedit konto nr. 80 "Eemaldatud vahendid".

Kontol nr. 87 "Erifondid" arvestatud fondi kasutamata jääk aasta lõpuks jääb ettevõtte kasutusse järgneval aastal.

7. Põllumajandusliku abimajandi laiendamise ,
ja tugevdamise fond.

See fond moodustatakse iseseisvale bilansile eraldatud põllumajanduslike abimajandite kasumist 50 % ulatuses aruandeaasta bilansilisest kasumist, välja arvatud see osa, mis on ettenähtud korra kohaselt eraldatud abimajandi ettevõttefondi.

Fond kulutatakse täiendavalt kapitaalmahutuste ja käibevahendite finantseerimise plaanile abimajandite laiendamiseks ja tugevdamiseks.

Konto nr. 87 "Erifondid" korrespondeerivuse
s k e e m .

Operatsiooni nr.	Operatsiooni sisu	Korrespondeerivad kontod (šifrid)	
		Deebet	Kreedit
1	2	3	4
1.	Eraldamised erifondide moodustamiseks	80-3, 99 jt.	87
2.	Erifondide vahendite arvel tehtud kulud	87	03,14 50,54 56,51 93,96

8. Sihtlaekumiste ja sihtfinantseerimise
arvestus.

Kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise organisatsioonid ja ettevõtted saavad teatud ürituste läbiviimiseks vahendeid eelarvelistest assigneeringutest ja teevad ette-

nähtud korras eraldamisi kasumi ja käibekulude arvel vastava kindla sihitusega summade saamiseks. Nimetatud vahendeid kasutatakse kinnitatud eelarve kohaselt vastavaks sihituseks ettenähtud summade piires - vahendite ülekulutamine ja nende sihipäratu kasutamine on keelatud.

Sihtlaekumiste arvestust peetakse kontol nr. 96 "Sihtfinantseerimine ja sihtlaekumised" ja arvestatakse analüütiliselt laekumiste allikate ja vastavate sihituste lõikes järgmiselt:

- 1) eraldised kaadri ettevalmistamiseks ja
- 2) lasteasutuste ülalpidamiseks;
- 3) eraldised üleplaanilisest kasumist kapitaalmahutuste finantseerimiseks ja
- 4) elumajade ehitamiseks;
- 5) eraldised restoranide kõrgendatud hinnalisandist;
- 6) vahendid töötajate premeerimiseks;
- 7) eraldised puu- ja juurviljabaasi laiendamiseks;
- 8) loomade prakeerimisest saadud vahendid.

Ülalnimetatud sihitusega vahendite kulutamise analüütilist arvestust peetakse eelarves ettenähtud kululiikide jaotuse järgi.

9. Sihtlaekumiste arvestus kaadri ettevalmistamiseks.

Seoses töötajate materiaalse heaolu pideva tõusuga on kaubandustöötajate ülesanded kauba sortimendi laiendamise ja tarbijate vajaduste igakülgse rahuldamise osas järjekindlalt kasvanud. Et nende ülesannetega toime tulla, on uue kaubanduskaadri ettevalmistamine ja olemasoleva kaadri kvalifikatsiooni pidev tõstmine möödapääsmatu. Selleks kasutatakse mitmesuguseid väljaõppe meetodeid, nagu töötajate kaugõppe korras kõrgematesse ja keskeriõppeasutustesse ja kvalifikatsiooni tõstmise kursustele suunamine ja väljaõppe individuaal-brigaadilises korras.

Kaadri ettevalmistamise ja kvalifikatsiooni tõstmise ürituste finantseerimise allikateks on vastavad vahendid, mis moodustatakse igakuuliste eraldamistena kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tegelikust kaubakäibest käibekulude arvel.

Kaadri ettevalmistamise vahendeid hoitakse organisatsiooni või ettevõtte arvelduskontol.

Kaadri ettevalmistamise alaste ürituste läbiviimiseks tsentraliseeritakse nimetatud vahendeid tavaliselt kõrgemalseisvates põhikirjaga organisatsioonides (kaubandusvalitsustes, kaubastutes jm.) ning vastavate üldürituste läbiviimiseks kannavad viimased vahendeid vabariigi kaubandusministeeriumi tsentraliseeritud fondi tulude ja kulude bilansis ettenähtud ulatuses. Kaubandusorganisatsioonide ja ettevõtete käsutusse jäänud vahendeid kulutatakse müüjate, kokkade, ettekandjate, raamatupidajate ja muude töötajate väljaõpetamiseks ja nende kvalifikatsiooni tõstmiseks, samuti tehnilise ja santehnilise miinimumi väljaõppe läbiviimiseks kõrgemalseisva organisatsiooni poolt kinnitatud eelarve piires.

Juhtivate ja insener-tehniliste töötajate kvalifikatsiooni tõstmine viiakse läbi vastavalt ENSV Ministrite Nõukogu 6. oktoobri 1960. a. määrusele nr. 401 kaadri ettevalmistamise vahendite arvel, välja arvatud tööst vabastatud õppijate töötasud ja lähetuskulud.

Põhikirjaga organisatsioonides arvestatakse vahendeid kaadri ettevalmistamiseks ja kvalifikatsiooni tõstmiseks kontol nr. 96 "Sihtfinantseerimine ja sihtlaekumine" ja analüütilist arvestust peetakse erikaardil "Vahendid kaadri ettevalmistamiseks". Sihtlaekumisi kaadri ettevalmistamiseks kirjendatakse järgmiselt:

1. Kirjendid summade eraldamisel kaadri ettevalmistamiseks:

a) Ettevõtetes

Deebet konto nr. 44 "Käibekulud", allkonto vastavalt kas hulgi-, jae- või ühiskondliku toitlustamise ettevõtete käibekulud.

Kreedit konto nr. 77/4 "Arveldused jooksvate operatsioonide alal".

b) Põhikirjaga organisatsioonides

Deebet konto nr. 77/4 "Arveldused jooksvate operatsioonide alal".

Kreedit konto nr. 96 "Sihtfinantseerimine ja sihtlaekumine", erikaart "Vahendid kaadri ettevalmistamiseks".

2. Kõrgemalseisva organisatsiooni tsentraliseeritud fondi üleandmisele kuuluvate eraldamiste arvestamisel:

a) Põhikirjaga organisatsioonides

Deebet konto nr. 96 "Sihtfinantseerimine ja sihtlaekumine", erikaart "Vahendid kaadri ettevalmistamiseks".

Kreedit konto nr. 76/5 "Muud deebitorid ja kreditorid".

Nimetatud üritusteks kõrgemalseisva organisatsiooni käsutusse tegelikult ülekantud summad:

Deebet konto nr. 76/5 "Muud deebitorid ja kreditorid".
Kreedit konto nr. 51 "Arvelduskonto".

3. Vahendite kulutamisel kaadri ettevalmistamiseks kinnitatud eelarvete järgi:

a) Ettevõtetes

Deebet konto nr. 77/4 "Arveldused jooksvate operatsioonide alal".

Kreedit kontod "Arvelduskonto", "Kassa", "Arveldused tööliste ja teenistujatega" jt.

b) Põhikirjaga organisatsioonides

Deebet konto nr. 96 "Sihtfinantseerimine ja sihtlaekumine", erikaart "Vahendid kaadri ettevalmistamiseks".

Kreedit konto nr. 77/4 "Arveldused jooksvate operatsioonide alal".

Kaadri ettevalmistamise summade vahetul kulutamisel põhikirjaga organisatsioonide või kõrgemalseisvate organisatsioonide poolt kirjendatakse:

Deebet konto nr. 96 "Sihtfinantseerimine ja sihtlaekumine", erikaart "Vahendid kaadri ettevalmistamiseks".

Kreedit kontod "Arvelduskonto", "Kassa", "Arveldused tööliste ja teenistujatega" jt.

4. Põhivahendite hulka kuuluvate õppevahendite (seadmete, majapidamisinventari, raamatute jt.) soetamisel:

a) Ettevõtetes

Deebet konto nr. 77/4 "Arveldused jooksvate operatsioonide alal".

Kreedit ~~kontod~~ "Arvelduskonto", "Kassa" jt.

Samaaegselt

Deebet konto nr. 01 "Põhivahendid".

Kreedit konto nr. 85/2 "Arveldused eraldatud vahendite alal".

b) Põhikirjaga organisatsioonides

Deebet konto nr. 96 "Sihtfinantseerimine ja sihtlaekumine", erikaart "Vahendid kaadri ettevalmistamiseks".

Kreedit konto nr. 77/4 "Arveldused jooksvate operatsioonide alal".

Samaaegselt

Deebet konto nr. 85/2 "Arveldused eraldatud vahendite alal".

Kreedit konto nr. 85 "Põhikirjafond".

c) Kui arvestus toimub tsentraliseeritud korras, siis koostatakse kirjendid:

Deebet konto nr. 96 "Sihtfinantseerimine ja sihtlaekumine", erikaart "Vahendid kaadri ettevalmistamiseks".

Kreedit kontod "Arvelduskonto", "Kassa" jt.

Samaaegselt

Deebet konto nr. 01 "Põhivahendid".

Kreedit konto nr. 85 "Põhikirjafond".

Kaadrite ettevalmistamise vahendite kulutamise analüütilist arvestust peetakse eraldi õppeürituste liikide järgi kulude nomenklatuuri järgmises lõikes: 1) töötasu, 2) õpilaste stipendium, 3) inventari soetamine, 4) muud kulud, 5) kaadri ettevalmistamine lepingute järgi.

10. Sihtlaekumiste arvestus lasteasutuste ülalpidamise kulude katteks.

Nimetatud sihtlaekumisi arvestatakse kontol nr. 96 "Sihtfinantseerimine ja sihtlaekumine" ja vahendite analüütilist arvestust peetakse erikaardil "Laekumised lasteasutuste ülalpidamiseks" vastavate moodustamise allikate järgi ja eelarves ettenähtud kululiikide lõikes.

Nende vahendite moodustamise allikateks on:

- 1) lastevanematelt laekunud summad,
- 2) laekumised riigieelarvest,
- 3) ettevõttefondi vahendite laekumised,
- 4) laekumised ametiühinguorganisatsioonidelt jt.

Lasteasutuste ülalpidamise vahendite moodustamise operatsioone kirjendatakse:

Deebet kontod "Arvelduskonto", "Kassa" jt.

Kreedit konto nr. 96 "Sihtfinantseerimine ja sihtlaekumine", erikaart "Laekumised lasteasutuste ülalpidamiseks".

Lasteasutuste ülalpidamise vahendeid kulutatakse kinnitatud eelarve piires ning eelarves ettenähtud kululiikide järgi. Tavaliselt need on: 1) töötasu, 2) laste toitlustamise kulud, 3) jooksev remont jt.

Vahendite kulutamise operatsioone kirjendatakse:

Deebet konto nr. 96 "Sihtfinantseerimine ja sihtlaekumine",
erikaart "Laekumised lasteasutuste
ülalpidamiseks".

Kreedit konto "Arvelduskonto", "Kassa" jt.

11. Fondide ja sihtlaekumiste arvestus
kooperatiivkaubanduses.

Omavahendite moodustamise allikateks kooperatiivkaubanduses on osamaksu- ja põhikirjafond, mis luuakse kooperatiivi liikmete osamaksusummadest ja organisatsiooni majanduslikust tegevusest saadud kasumi arvel. Peale nimetatud fondide moodustavad kooperatiivkaubanduse organisatsioonid kas kasumi või käibekulude arvel teatud kindla sihitusega erifonde, näiteks: kaadri ettevalmistamise fond, kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond, kultuurelukondlike ürituste fond kooperatiivi liikmetele, ettevõttefond jt. Kooperatiivkaubanduse sihtlaekumisi moodustavad põhiliselt tööstusorganisatsioonidelt saadud vahendid töötajate premeerimiseks, näiteks klaastaara kogumise ja tagastamise ning kotitaara õigeaegse tagastamise eest saadud summad jm.

Osamaksufond luuakse tarbijate kooperatiivi liikmete poolt tasutud osamaksusummadest, mille suuruse määrab kooperatiivi liikmete või volinike üldkoosolek. Osamaksude vastuvõtmine liikmetelt toimub kooskõlas Kooperatiivide Keskliidu poolt kinnitatud eeskirjadega. Osamaksufondi arvestust peetakse kontol "Osamaksufond" ja analüütiliselt arvestatakse spetsiaalses raamatus kooperatiivi liikmete isikuliste kontode lõikes. Kogutud raha osamaksude kassasse üleandmisel kirjendatakse:

Deebet konto "Kassa".

Kreedit konto "Osamaksufond".

Tarbijate kooperatiivi liikmetel on elukoha muutmisel õigus nõuda osamaksusumma ülekandmist tarbijate kooperatiivile uue asukoha järgi või saada see tagasi elama asumisel linna, kus kooperatiivkaubandus puudub. Antud juhul koostatakse kirjend:

Deebet konto "Osamaksufond".

Kreedit kontod "Arveldusarve Riigipangas", "Kassa".

Osa tarbijate kooperatiivi poolt aruandeaasta eest saadud kasumist jaotatakse kooperatiivi liikmetele osakasu üldkoosolekul määratud ulatuses. Kui kooperatiivi aastategevus lõppes kahjumiga, siis kaetakse esmajoones see kahjum põhikirjafondi arvel ning kahjumi katmata osa kantakse kooperatiivi liikmete või volinike üldkoosoleku otsusega osamaksufondi arvele, vähendades vastavas proportsioonis liikmete osamakse. Nimetatud operatsioonid kirjeldatakse:

a) Osamaksu jactamisel kooperatiivi liikmetele

Deebet konto "Kasumid ja kahjumid", allkonto "Möödunud aasta tegevusest".

Kreedit konto "Mitmesugused deebitorid ja kreditorid mittekaubaliste operatsioonide alal".

b) Kahjumi katmisel osamaksufondi arvel

Deebet konto "Osamaksufond".

Kreedit konto "Kasumid ja kahjumid", allkonto "Möödunud aasta tegevusest".

Kuna tarbijate kooperatiivi aastategevuse finantstulemused selguvad pärast aasta lõppbilansi koostamist ning neist tulemustest sõltub osamaksufondi suurus, siis tagastatakse lahkunud kooperatiivi liikmetele osamaksud pärast aastaaruande kinnitamist.

Põhikirjafond kooperatiivkaubanduses moodustatakse liikmete sisseastumismaksude ja kasumieraldiste arvel. Põhikirjafondi arvestust peetakse kooperatiivkaubanduse organisatsioonides kontol "Põhikirjafond".

Põhikirjafondi suurendamisele ja vähendamisele mõjuvad tegurid kooperatiivkaubanduses on oma iseloomult analoogilised riiklikule kaubandusele, mida juba eespool vastavas osas kirjeldati.

Põhikirjafondi analüütilist arvestust peetakse selle suurendamise ja vähendamise mõjuliikide järgi vastavalt aastaruande vormi näitajatele, mis hõlbustab õiget põhikirjafondi muudatuste kajastamist.

Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi arvestust peetakse kooperatiivkaubanduses kontol "Erifondid ja sihtlaekumised" ja analüütiliselt arvestatakse moodustamise allikate ja kulutuste liikide järgi eraldi kahes lõikes: "Kapitaalmahutuste finantseerimise fond" ning "Kapitaalremondi finantseerimise fond". Nimetatud fond, nagu juba nimetus ütleb, on ette nähtud nii uute objektide ehitamiseks kui ka olemasolevate rekonstrueerimiseks ja laiendamiseks ning põhivahendite soetamiseks, samuti kapitaalremondiks. Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond moodustatakse: amortisatsioonieraldistest, kapitaalmahutusteks ettenähtud erifondide osast, allorganisatsioonide ja ettevõtete kasumi arvel jne.

Selle fondi moodustamise ja vahendite kulutamise operatsioone kirjendatakse järgmiselt:

1. Fondi moodustamisel amortisatsioonieraldistest

Deebet kontod "Kaubanduse käibekulud", "Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud" jt.

Kreedit konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto "Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond".

2. Kooperatiivi liikmete osakasu suunamisel fondi suurendamiseks

Deebet konto "Kasumid ja kahjumid", allkonto "Möödunud aasta tegevusest".

Kreedit konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto

"Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond".

3. Kaadri ettevalmistamise fondi ja muude erifondide vahendite suunamisel kapitaalmahutuste finantseerimiseks

Deebet konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkontod

"Kaadri ettevalmistamise fond" ja "Muud erifondid".

Kreedit konto "Erifondid ja sihtlaekumised, allkonto

"Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond".

4. Kapitaalehituseks ja -remondiks kulutatud fondi vahendid

Deebet konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto "Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond".

Kreedit konto "Põhikirjafond".

See kirjend koostatakse pärast lõpetatud objektide ekspluatatsiooni andmist või kapitaalremondi lõpetamist.

Kultuur-elukondlike ürituste finantseerimise fond kooperatiivkaubanduses moodustatakse aastategevusest saadud kasumi arvel kooperatiivi liikmete (volinike) üldkoosolekul määratud eraldiste ulatuses. See fond on ette nähtud elamute ehitamiseks, kultuur-elukondlike ürituste korraldamiseks, näiteks klubide ja punanurkade sisustamiseks ja vastava kirjanduse muretsemiseks, töötajate kvalifikatsiooni tõstmiseks, individuaal-brigaadiliseks väljaõppeks, aktiivsemate kooperatiivi liikmete stimuleerimiseks, kooperatiivi töötajale individuaalelamute ehitamiseks laenuade andmiseks jne. Nimetatud üritusi finantseeritakse kooperatiivi juhatuse poolt kinnitatud eelarve piires ning kooperatiivi liikmete (volinike) üldkoosolekul kantakse ette selle fondi arvel tegelikult tehtud kulutused.

Kultuur-elukondlike ürituste finantseerimise fondi vahendeid arvestatakse konto "Erifondid ja sihtlaekumised" allkontol "Muud erifondid" ning analüütilist arvestust peetakse spetsiaalses raamatus vastavalt ettenähtule töötajate kvalifikatsiooni tõstmiseks, elamute ehitamiseks ja muude ürituste finantseerimiseks.

Iga ürituse sisemine arvestus toimub eelarves ettenähtud kuluartiklite järgi.

Selle fondi moodustamise ja vahendite kulutamise operatsioone kirjendatakse järgmiselt:

1. Fondi moodustamisel

Deebet konto "Kasumid ja kahjumid", allkonto "Möödunud aasta tegevusest".

Kreedit konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto "Muud erifondid".

2. Fondi vahendite kulutamisel

Deebet konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto "Muud erifondid".

Kreedit kontod "Arvelduskonto Riigipangas", "Kassa", "Töölised ja teenistujad" jt.

Kaadri ettevalmistamise fondi arvestust kooperatiivkaubanduses peetakse konto "Erifondid ja sihtlaekumised" allkontol "Kaadri ettevalmistamise fond" ja analüütiliselt arvestatakse vastavalt vahendite sihtusele, s. o. kultuurhariduslike ja organisatsioonilis-massiliste ürituste finantseerimiseks ja kaadri ettevalmistamise ja kvalifikatsiooni tõstmise finantseerimiseks. Sealjuures peetakse analüütilist arvestust eelarves ettenähtud kuluartiklite lõikes.

Nimetatud fond moodustatakse kooperatiivi aastategevusest saadud kasumist, samuti igakuuliste eraldistena käibest vastavalt kooperatiivi liikmete (volinike) üldkoosoleku otsusele (kinnitatud normide piires).

Kaadri ettevalmistamise fondi moodustamise ja vahendite kulutamise operatsioone kirjendatakse:

1. Kirjend fondi moodustamisel kasumi arvel

Deebet konto "Kasumid ja kahjumid", allkonto "Möödunud aasta tegevusest".

Kreedit konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto
"Kaadri ettevalmistamise fond".

2. Kirjend fondi moodustamisel käibekulude arvel

Deebet kontod "Kaubanduse käibekulud", "Ühiskondliku
toitlustamise ettevõtete kulud" jt.

Kreedit konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto
"Kaadri ettevalmistamise fond".

3. Allettevõtetelt ja allorganisatsioonidelt saadud eral-
damiste korral

Deebet kontod "Arvelduskonto Riigipangas", "Erifondi-
de vahendid pankades" jt.

Kreedit konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto
"Kaadri ettevalmistamise fond".

4. Fondi vahendite kulutamisel või kõrgemalseisvale orga-
nisatsioonile üleandmisel

Deebet konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto
"Kaadri ettevalmistamise fond".

Kreedit kontod "Arvelduskonto Riigipangas", "Kassa",
"Erifondide vahendid pankades", "Aruande-
alused summad", "Töölised ja teenistujad"
jt.

Peale eespool mainitud fondide moodustatakse koopera-
tiivkaubanduse süsteemis rida preemiafonde, mis on ette
nähtud tarbijate kooperatiivide töötajate stimuleerimiseks
ja materiaalse huvi tõstmiseks nii kooperatiivile kinnita-
tud plaanide täitmisel kui ka paremate töö kvalitatiiivse-
te näitajate ja finantstulemuste saavutamises. Ettevõtte-
fond ja sotsialistlikust võistlusest osavõtjate premeerimise
fond on moodustamise ja kasutamise korra suhtes samad
mis riiklikus kaubanduses ning juba eespool kirjeldatud.
Seega võiks peatuda kooperatiivkaubanduses moodustatavate
teiste fondide juures.

Tarbijate kooperatiivi paremate töötajate premeerimise fond moodustatakse kooperatiivi aastategevusest saadud kasumi jaotamisel kooperatiivi aastategevusest saadud kasumi jaotamisel kooperatiivi liikmete (volinike) üldkoosoleku otsusega, kusjuures eraldamiste määr on diferentseeritud vastavalt töötulemustele. Eraldamiste suuruse määramisel võetakse arvesse käibe- ja kasumiplaanide täitmist, kaubalis-materiaalsete väärtuste allesoleku kindlustamist, käibekulude kokkuhoidu jt.

Selle fondi vahendeid kulutatakse, nagu juba fondi nimetus ütleb, paremaid töönäitajaid saavutanud kooperatiivi töötajate premeerimiseks.

Fondi moodustamise ja vahendite kulutamise operatsioone kirjendatakse:

1. Fondi moodustamisel

Deebet konto "Kasumid ja kahjumid", allkonto "Möödunud aasta tegevusest".

Kreedit konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto "Muud erifondid".

2. Preemiate väljamakamisel

Deebet konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto "Muud erifondid".

Kreedit konto "Kassa".

Varumise preemiafondi moodustavad tarbijate kooperatiivide vabariiklike liitude juures asuvad varumisvalitsused. See fond on ette nähtud allorganisatsioonide paremate varumisalatöötajate premeerimiseks. Varumise preemiafond moodustatakse eraldamistest varumisalase tegevuse tulemuste arvel. Fondi operatsioone kirjendatakse:

1. Fondi moodustamisel

Deebet konto "Tulemused varumisalasest tegevusest".

Kreedit konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto "Muud erifondid".

2. Preemiasummade allorganisatsioonidele ülekandmisel

Deebet konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto
"Muud erifondid".

Kreedit konto "Arvelduskonto Riigipangas".

Tarbijate kooperatiivide vabariiklikud liidud moodustavad fondi töötajate premeerimiseks tähtsate ülesannete täitmise eest ja töötajatele ühekordse abi osutamiseks. See fond moodustatakse eraldamistena ettenähtud ulatuses töötasufondi kokkuhoiu arvel, kirjendades:

Deebet konto "Administratiivkulud".

Kreedit konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto
"Muud erifondid".

Preemiad ja toetused nimetatud fondi arvel makstakse välja vabariikliku liidu juhatuse määruse alusel.

Kooperatiivkaubanduses moodustatakse samuti kui riiklikus kaubanduses fond vananenud tegumoe ja esialgse kvaliteedi kaotanud kaupade allahindamiseks, mille moodustamise kord on kirjeldatud riikliku kaubanduse fondide vastavas osas.

Sihtlaekumiste arvestust peetakse konto "Erifondid ja sihtlaekumised" allkontol "Sihtlaekumised" ja analüütiliselt arvestatakse laekunud summade sihituste lõikes, kirjendades:

1. Summade laekumisel

Deebet konto "Arvelduskonto".

Kreedit konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto
"Sihtlaekumised".

2. Vahendite kulutamisel (preemiate väljamaksmine ja muud kulud)

Deebet konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkonto
"Sihtlaekumised".

Kreedit kontod "Kassa", "Arvelduskonto Riigipangas" jt.

Nagu eespool mainitud, moodustavad sihtlaekumisi kooperatiivkaubanduses põhiliselt tööstusorganisatsioonidelt töötajate promeerimiseks saadud vahendid - kotitaara õi-
seegse tagastamise ja klaastaara kogumise ja tagastamise
eest laekunud summad. Nende vahendite kasutamise kord on
ette nähtud vastavates Kooperatiivide Keskliidu eeskirja-
des.

12. Eemaldatud vahendite arvestus riiklikus kaubanduses.

Eemaldatud vahenditeks riiklikus kaubanduses on aru-
andeaasta jooksul ringlusest kõrvaldatud vahendid. Nende
vahendite hulka kuuluvad eraldamised kasumist, mis aruan-
deaasta jooksul on kantud maksetena eelarvesse, makstud
pankadesse kapitaalmahutuste finantseerimiseks, eraldatud
mitmesugustesse fondidesse jm.

Eemaldatud vahendite arvestamise vajadust tingib as-
jaolu, et e s i t e k s saab täiel määral näidata aru-
andeaasta jooksul tegelikult saadud kasumit, mis võimaldab
pidevalt kontrollida kasumiplaani täitmise kulgu, t e i -
s e k s - aruandeaasta tegelikku kasumit vähendamata jääb
täielik ülevaade aasta jooksul kasumi arvel tehtud eralda-
mistest ja osutub võimalikuks vastavate kohustuste täitmi-
se kontrollimine, nagu eelarvesse kantud kasumieraldised,
pankadesse kapitaalmahutuste finantseerimiseks vastavalt
finantsplaanile kantud summad jne.

Eemaldatud vahendite arvestust peetakse konto nr. 80
"Eemaldatud vahendid" neljal allkontol:

- nr. 80/1 "Maksed eelarvesse eelmise aasta kasumist";
- nr. 80/2 "Maksed eelarvesse aruandeaasta kasumist";
- nr. 80/3 "Eraldised fondidesse";
- nr. 80/4 "Muud eemaldatud vahendid".

Allkontole nr. 80/1 "Maksed eelarvesse eelmise aasta
kasumist" kirjendatakse eelmise aasta eest 1. jaanuari sei-

suga eelarvesse kantud kasumieraldiste makseid, samuti aruandeaasta alguses möödunud aasta eest kantud makseid järgmise kirjendiga:

1. Aasta vahetusel 1. jaanuari saldo sulgemisel

Deebet konto nr. 80/1 "Maksed eelarvesse eelmise aasta kasumist".

Kreedit konto nr. 80/2 "Maksed eelarvesse aruandeaasta kasumist".

2. Aruandeaastal maksete ülekandmisel möödunud aasta eest:

Deebet konto nr. 80/1 "Maksed eelarvesse eelmise aasta kasumist".

Kreedit konto nr. 51 "Arvelduskonto".

3. Kasumi jaotamisel pärast aastaaruande kinnitamist bilansi reformise korras suletakse nimetatud allkonto aasta ümberarvestuse lõppsumma ulatuses kirjendiga:

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

Kreedit konto nr. 80/1 "Maksed eelarvesse eelmise aasta kasumist".

Allkontol nr. 80/2 "Maksed eelarvesse aruandeaasta kasumist" arvestatakse aruandeaasta eest jooksva aastal tehtud kasumieraldiste makseid finantsplaanis ettenähtud ulatuses. Nimetatud summade ülekandmisel kirjendatakse:

Deebet konto nr. 80/2 "Maksed eelarvesse aruandeaasta kasumist".

Kreedit konto nr. 51 "Arvelduskonto".

See konto suletakse järgneval aastal summade ülekandmisega kontole nr. 80/1 "Maksed eelarvesse eelmise aasta kasumist" eespool näidatud kirjendiga.

Kontol nr. 80/3 "Eraldised fondidesse" arvestatakse eraldamisi kaubandusettevõtte fondi, vananenud tegumoe ja osaliselt esialgse kvaliteedi kaotanud kaupade allahindluse fondi, sotsialistlikust võistlusest osavõtjate pre-

meerimise fondi, põllumajanduslike abimajandite laiendamise fondi jm. Nimetatud fondidesse eraldamised kirjendatakse järgmiselt:

Deebet konto nr. 80/3 "Eraldised fondidesse".

Kreedit konto nr. 87 "Erifondid", allkontod "Vananenud tegumoe ja mudeliga kaupade allahindluse fond" ja "Muud erifondid".

Konto nr. 80/3 "Eraldised fondidesse" suletakse pärast aastaaruande kinnitamist kasumi jaotamise ja bilansi reformimise korras järgmise kirjendiga:

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

Kreedit konto nr. 80/3 "Eraldised fondidesse".

Kontol nr. 80/4 "Muud eemaldatud vahendid" arvestatakse kõiki muid eraldisi ja makseid, mis kuuluvad eemaldatud vahendite koosseisu, neist võiks nimetada:

1. Maksed kasumist pankadesse kapitaalehituse finantseerimiseks.
2. Maksed kasumist Riigipanka kapitaalmahutuste finantseerimiseks eelarvelise konto kaudu, juhul kui finantseerimise allikateks on nii eelarvelised kui ka ettevõtte omavahendid.
3. Arvelduskontolt Riigipangas kasumi arvel suunatud vahendid kapitaalmahutuste finantseerimiseks, kui finantseerimise allikateks on ainult ettevõtte omavahendid.
4. Maksed kasumist pankas põhikirjafondi moodustamise finantseerimiseks, kui finantseerimise allikatena on plaanis ette nähtud ka kasum.
5. Uue tehnika juurutamise, tootmise laiendamise ning ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele automaatide ja seadmete soetamise finantseerimiseks suunatud vahendid. Nimetatud vahendeid kantakse bilansi reformimisel kasumi arvele aruandeaasta jooksul kustutatud pangalaenude summa ulatuses.

6. Eraldised 25 % ulatuses üleplaanilisest kasumist kapitalmahutuste finantseerimiseks.
7. Eraldised kuni 30 % ulatuses üleplaanilisest kasumist elumajade ehitamiseks. Nende eraldiste arvestamise kord on toodud NSVL Rahandusministeeriumi 31. jaanuari ja 10. aprilli 1958. a. kirjades nr. 42 ja nr. 103.
8. Vahendite suunamine ajutise finantsabi osutamise omakäibevahendite reservi moodustamiseks nii kasumi arvel kui ka muudest omaallikatest. Need vahendid kantakse organisatsioonide poolt ministeeriumile ajutise finantsabi osutamise reservi.
9. Hulgikaubandusorganisatsioonide maksed 95 % ulatuses dud ja makstud trahvide tegelikust vahest.
10. Eraldised preemiafondi taara kogumise ja tagastamise eest arvestatakse vastavalt NSVL Kaubandusministeeriumi 24. juuni 1967. a. käskkirjale nr. 97 ja 1. augusti 1967. a. kirjale nr. 20-3/291.
11. Liigsete käibevahendite äravõtmine eelarvesse. Aruandeaastal eelarvesse võetud liigseid käibevahendeid arvestatakse aasta jooksul eemaldatud vahendite koosseisus ning aasta lõpul lõppbilansi koostamisel kantakse need põhikirjafondi vähendamiseks.
12. Muud eraldised ja maksed.

Kõiki ülaltähendatud eraldisi ja makseid, mis arvestatud allkontol "Muud eemaldatud vahendid", kirjendatakse järgmiselt:

1. Tehtud eraldiste ja maksete puhul

Deebet konto nr. 80/4 "Muud eemaldatud vahendid".

Kreedit kontod "Arvelduskonto", "Arveldused eelarvega", "Erifondid", "Kapitalmahutuste finantseerimine", "Sihtfinantseerimine ja sihtlaekumine".

2. Pärast lõppbilansi koostamist ja aastaaruande kinnitamist kasumi jaotamise ja bilansi reformimise korras koostatakse kirjend

Deebet konto nr. 90 "Kasumid ja kahjumid".

Kreedit konto nr. 80/4 "Muud eemaldatud vahendid".

Nagu juba märgitud, moodustavad erandi muude eemaldatud vahendite koosseisus arvestatud eelarvesse võetud liigsed käibevahendid, sest need kantakse lõppbilansi koostamisel põhikirjafondi arvele kirjendiga:

Deebet konto nr. 85 "Põhikirjafond".

Kreedit konto nr. 80/4 "Muud eemaldatud vahendid".

Konto nr. 80 "Eemaldatud vahendid" analüütilist arvestust kõikide allkontode osas peetakse eraldi eemaldatud vahendite liikide järgi.

13. Eemaldatud vahendite arvestus kooperatiivkaubanduses.

Tarbijate kooperatiivides on eemaldatud vahenditeks: arveldused eelarvega kasumist tulumaksu alal, eraldised ja kulud aruandeaasta kasumist, väljaantud laenud, muud eemaldatud vahendid.

Loetletud eraldisi ja makseid arvestatakse konto "Eemaldatud vahendid" vastava nimetusega neljal allkontol.

Kasumist tasuvad tulumaksu eelarvesse kõik kooperatiivkaubanduse põhikirjaga organisatsioonid ja ettevõtted iga kvartali koondbilansi järgi 35 % ulatuses kasumist. Tulumaksu lõplik arvestus aruandeaasta kasumist toimub pärast aastaaruande kinnitamist.

Aruandeaasta jooksul eelarvesse kantud tulumaksu summasid arvestatakse konto "Eemaldatud vahendid" allkontol "Arveldused eelarvega kasumist tulumaksu alal" ilma kasumit vähendamata. Seega on aasta kestel võimalik kontrollida nii kasumiplaani täitmist kui ka tulumaksu avansilisi makseid.

Selle konto operatsioone kirjendatakse:

1. Kasumist tulumaksu ülekandmisel rahandusorganitele
Deebet allkonto "Arveldused eelarvega kasumist tulumaksu alal".

Kreedit konto "Arvelduskonto Riigipangas".

2. Pärast aastaaruande kinnitamist bilansi reformimisel, aastakasumist eelarvesse kandmisele kuuluva tulumaksu summa ulatuses

Deebet konto "Kasumid ja kahjumid", allkonto "Möödunud aasta tegevusest".

Kreedit allkonto "Arveldused eelarvega kasumist tulumaksu alal".

Allkontol "Eraldised ja kulud aruandeaasta kasumist" arvestatakse eraldisi ettevõttefondi, sotsialistlikust võistlusest osavõtjate premeerimise fondi, lasteasutuste ülalpidamise kuludeks jm., kirjendades järgmiselt:

1. Tehtud eraldiste ja kulude puhul

Deebet allkonto "Eraldised ja kulud aruandeaasta kasumist".

Kreedit konto "Erifondid ja sihtlaekumised", allkontod "Ettevõttefond", "Muud erifondid" jt.

2. Pärast aastaaruande kinnitamist bilansi reformimisel

Deebet konto "Kasumid ja kahjumid, allkonto "Möödunud aasta tegevusest".

Kreedit allkonto "Eraldised ja kulud aruandeaasta kasumist".

Nimetatud allkonto analüütilist arvestust peetakse kulude ja eraldiste liikide järgi.

Eemaldatud vahendite allkontol "Väljaantud laenud" arvestatakse kooperatiivkaubanduses vastastikuse abi osutamise korras teistele kooperatiividele väljaantud pikaajalisi laene käibevahendite täiendamiseks, töölistele ja teenistu-

jatele individuaalelamu ehitamiseks väljaantud laene, samuti ka arveldusi üleantud põhivahendite eest. Laene antakse välja kooperatiivi liikmete (volinike) üldkoosoleku otsuse alusel.

Konto analüütilist arvestust peetakse väljaantud laenu liikide ja arvelduste lõikes.

14. Finantstulemuste arvestus riiklikus kaubanduses.

Kõik kaubandusorganisatsioonid ja ettevõtted teevad järgneva kuu 1. kuupäeva seisuga kokkuvõtteid oma majandusliku tegevuse kohta ja näitavad finantstulemusi. Arvestuse üks tähtsamaid ülesandeid on ettevõtete ja organisatsioonide majandusliku tegevuse tulemuste õige näitamine, isemajandamise kui sotsialistliku majandamise meetodi tugevdamine.

NLKP XXIII kongressi direktiivides NSV Liidu rahvamajanduse arendamise viie aasta (1966-1970) plaani kohta kavandati jaekaubakäibe kõrge kasvutempo. Selle saavutamiseks on vaja tunduvalt tõsta kaubandusala töö kvaliteeti ja parandada kaubandusorganisatsioonide majandusliku tegevuse juhtimist. Olulise tähtsuse omandab seejuures finantsalane töö nii kaubakäibepaanide täitmise kui ka sisemiste ressursside mobiliseerimise osas. Liigsete kulutuste vältimine ja kadude kõrvaldamine, võitlus kulude kokkuhoiu ja vahendite säästliku kasutamise eest ning kontroll selle osas lasub eeskätt raamatupidamise ja finantsala töötajatel. Kõigi kaubandusorganisatsioonide ja ettevõtete töö põhialuseks on seatud majandusliku tegevuse vankumatu nõue - minimaalsete kulutustega saavutada kindlaksmääratud töö- tulemusi.

Kaubandusorganisatsioonide ja ettevõtete majandusliku tegevuse finantstulemuste üheks tähtsamaks näitajaks on käibekulud. Käibekulude tase näitab, kui võrd edukalt on täi-

detud kaubakäibe plaanilisi ülesandeid paralleelselt tarbijaskonna kultuurse teenindamisega ning seejuures vähimate kulutustega. Kaubanduse käibekulude õige planeerimine ja arvestus ning range kokkuhoiurežiim tagavad vahendite ökonoomsema kulutamise, kindlustades kaubandusettevõtete ja -organisatsioonide töö rentaablust ja tugevdades isemajandamise printsiipidest kinnipidamist.

Seega aitab võitlus kasumiplaani täitmise eest kaasa kogu organisatsiooni majandusliku tegevuse parandamisele ning sellega ka nõukogude kaubanduse edasisele arengule.

Ettevõtte või organisatsiooni kasum tuleneb sellest, et tulud ületavad kulud ja kaod.

Finantstulemuste ja rentaabluste selgitamiseks iga kuu või kvartali lõpul arvutatakse kasum operatsioon-tulemuskontode ja konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid" allkontode andmete põhjal, võttes arvesse käibekulude summat kaupade jäägile aruandeperioodi lõpul.

Kaubandusorganisatsioonides ja -ettevõtetes eksisteerivad järgmised tulude näitajad: kogutulu, puhastulu ja rentaabluste tase.

Jaekaubanduse kogutulu kujuneb realiseeritud kaupade jae- ja ostuhindade vahest - nn. realiseeritud hinnatäiendist. Realiseeritud hinnatäiendi suhe kaubakäibes näitab realiseeritud kaupade keskmist maha- ja juurdehindluse protsenti. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes tekib kogutulu realiseeritud kaupade jae- ja ostuhinna ning ostukaupade ja tooraine jae- ja müügihinna (müügihind = jaehind + juurdehindlus) vahena.

Kaubandusorganisatsioonide ja -ettevõtete puhastulu on realiseerimisest saadud kasum, mis tuleneb kogutulu summa ja realiseeritud kaupadele langevate käibekulude summa vahest. Realiseerimisest saadud kasumisumma (puhastulu) suurus on rentaabluste summaliseks absoluutnäitajaks ning rentaabluste taseme kui suhtelise näitaja saamiseks jagatakse puhastulu summa kaubakäibe tegelikule mahule. Seega avaldub rentaabluste tase protsentides kaubakäibest. Kasumi suurust ja ren-

taabluse taset mõjutavad veel planeerimata tulud ja kulud, kujundades lõpliku finantstulemuse ehk bilansilise kasumi.

Ülalnimetatud viisil määratakse realiseerimisest saadud kogutulu, käibekulu ja kasum jaekaubanduse, ühiskondliku toitlustamise, varumise ja teiste tegevusharude lõikes. See võimaldab rentaabluse välja tuua eraldi iga tegevusliigi kohta ning täielikumalt avastada kasumi suurendamise reserve.

Ettevõtete plaanipärase ja eduka majandamise tingimuseks on isemajandamise printsip, mis on rajatud töötajate materiaalse huvi tõstmise põhimõttele. Isemajandamise põhinõudeks on tehtud kulude katmine saadud tuludega ja ettevõtete töö rentaabluse kindlustamine. Kaubakäibeplaanide parema täitmise ja saavutatud kulude kokkuhoiu juures suurenevad tulud ja kasum ning sellega kasvab pidevalt töötajate materiaalne huvi, sest osa kasumist jääb ettevõtte käsutusse mitmesuguste stimuleerimisfondide näol nii töötajate kultuur-elukondliku teenindamise parandamiseks ja elamuehituseks kui ka premeerimiseks ja materiaalse abi osutamiseks. Samaaegselt kõrgema rentaabluse saavutamise suurenemine ka kasumist riigieelarvesse kantavad summad ning üldrahvalikke nõudeid rahuldatakse täielikumalt.

Riikliku kaubanduse organisatsioonid ja ettevõtted toovad kuu- ja kvartalibilansside koostamisel välja finantstulemused ning näitavad need bilansis ja bilansi lisas vorm nr.2 "Aruanne kasumite ja kahjumite kohta" raamatupidamise kirjen-deid koostamata. Seega jäävad analüütilises arvestuses aasta jooksul kõik vastavad operatsiooni- ja finantstulemuste kontod sulgemata ning arvestatakse kasvavas kokkuvõttes.

Kuu- ja kvartalibilansside koostamisel arvutatakse bilansiline kasum või kahjum järgmise arvestusega:

1. Realiseerimisest saadud kogutulu, s. o. realiseerimise ja väljastamise kontode kreditsaldo.
2. Käibekulude konto deebetsaldo lahutatud kulude summa kaubajäägile.

3. Määratakse konto "Kasumid ja kahjumid" saldo, s. o. kreditis arvestatud saadud eraldiiste ja planeerimata tulude summa ning deebetis makstud eraldiiste ja planeerimata kadude summa vahe.
4. Nimetatud kolmest komponendist arvestatakse finantstulemust ehk bilansilist kasumit, lahutades kogutulust realiseeritud kaupadele langeva käibekulude summa ning vastavalt kas liites või lahutades kontol "Kasumid ja kahjumid" väljatoodud saldo ($1 - 2 \pm 3 = 4$).

Sellisel saadud finantstulemust nimetatakse bilansiliseks tulemuseks, kuna lõpptulemust näidatakse vastavalt: kasumit bilansi passivas ja kahjumit bilansi aktivas.

Aasta lõpul, lõppbilansi koostamisel 1. jaanuari seisuga suletakse operatsiooni- ja tulemuste kontod tulude ja kulude kandmisega kontole nr. 99 "Kasumid ja kahjumid", kirjendades järgmiselt:

1. Tulude summa kandmisel

Deebet vastavad realiseerimise ja väljastamise kontod.
Kreedit konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

2. Kulude summa kandmisel

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".
Kreedit konto nr. 44 "Käibekulud".

Pärast nimetatud kirjendite koostamist konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid" kajastab saldo kaubandusettevõtte või -organisatsiooni majandusliku tegevuse lõplikku finantstulemust, mis näidatakse aasta lõppbilansi vastaval eraldi real: kasum bilansi passivas ning kahjum bilansi aktivas. Peale selle näidatakse lõplik finantstulemus ka aastaaruande lisas vorm nr. 2 "Aruanne kasumite ja kahjumite kohta", mis skemaatiliselt kujutatuna on järgmine:

Kasumid ja kahjumid 1966. aastal.

Tuh. rubl.

Kasumid	Konto nr.	Summa	Kahjumid	Konto nr.	Summa
A. Planeeritud tulud			A. Planeeritud kulud		
Realiseerimise ja väljastamise kogutulu	46, 47, 48, 49	738	Käibekulud	44	687
Mahahindlus transpordikulude katteks lähetatud kaupadele	42	-	Halduskulud	44	37
Kulud taaraoperatsioonidest (saldo)	99	1	Hankijate poolt kaetavad transpordikulud	44	-
Kangaste ülemõõtmisest tekkinud ülejäägid jt.	99	-	Kultuur-elukondlike objektide ülalpidamiskulud jt.	99	-
Grupp A kokku		739	Grupp A kokku		724
B. Saadud eraldised			B. Makstud eraldised		
Halduskulude katteks	99	37	Halduskulude katteks	99	37
Kaupade, materjalide ja teenuste väljamise kulude katteks	99	5	Kaupade, materjalide ja teenuste väljamise kulude katteks	99	5
Kaubanduslike ja hulgiturustuse hinnalisandite ümberjaotamiseks	98		Kaubanduslike ja hulgiturustuse hinnalisandite ümberjaotamiseks	99	-
Grupp B kokku		42	Grupp B kokku		42
C. Planeerimata tulud			C. Planeerimata kaod		
Saadud trahvid ja viivised	99	2	Debitoorse võlgnevuse mahakandmisest	99	2
Kaubalis-materjalsete väärtuste ülejäägid	99	-	Kaod kaupade allahindlusest kaubandusorganisatsiooni otsusel	99	1

Kasumid	Konto nr.	Sum- ma	Kahjumid	Konto nr.	Sum- ma
ja kasumid	99	-	Makstud trahvid ja viivised	99	-
			Mittetäielikult amortiseerunud põ- hivahendite likvi- deerimisest	99	1
			Kaupade müügi võlg- nevuse mahakandmi- sest	99	-
			ja muud kahjumid	99	-
Grupp C kokku		4	Grupp C kokku		4
D. Kaubalis-materi- aalsete väärtus- te juurdehindlus valitsuse korral- dusel	99	-	D. Kaubalis-materi- aalsete väärtus- te allahindlus valitsuse korral- dusel	99	4
Tulud kokku		785	Kulud ja kaod kokku		774
Kahjumite saldo		-	Kasumite saldo		11
Bilanss		785	Bilanss		785

Nagu juba eespool öeldud, on kaubandusorganisatsioonide ja ettevõtete majandusliku tegevuse finantstulemuste, s. o. tulude ja kulude arvestamiseks ette nähtud konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid". Sellel kontol arvestatakse aasta jooksul saadud ja makstud eraldisi administratiivkulude katteks, saadud ja makstud eraldisi kaupade, materjalide ja teenuste väljamise kulude katteks ning taaraoperatsioonide tulemusi ja planeerimata tulusid ja kadusid. Kõiki nimetatud eraldisi ja operatsioone arvestatakse vastava nimetusega kuuel allkontol.

Kaupade realiseerimise kogutulu ja käibekulud arvestatakse aasta jooksul vastavalt käibekulude ja realiseerimise ja väljastamise kontodel ning aasta lõppbilansi koostamisel kantakse eespool nimetatud korras kontole "Kasumid ja kahjumid".

Allkontol "Saadud eraldised administratiivkulude katteks" arvestavad kõrgemalseisvad organisatsioonid allettevõtetelt saadud eraldisi plaanis ettenähtud summade ulatuses oma ülalpidamiskulude katteks. Nimetatud eraldiste üldsumma peab katma administratiivkulude eelarves ettenähtud summad. Selleks tehakse iga kvartali möödumisel vastav võrdlus ning vahendite puudumisel arvestatakse täiendavalt või liigsete vahendite puhul tagastatakse võrdsuse saamiseks tegelike administratiivkuludega. Igakuuliste eraldiste arvestamisel tehakse järgnevad kirjendid:

Deebet konto nr. 77/4 "Arveldused jooksvate operatsioonide alal".

Kreedit konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid", allkonto nr. 99/1 "Saadud eraldised administratiivkulude katteks".

Allkontol nr. 99/2 "Makstud eraldised administratiivkulude katteks" arvestavad allettevõtted oma kõrgemalseisva organisatsioonile administratiivkulude katteks kantud summasid plaanis ettenähtud ulatuses, kirjendades:

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid", allkonto nr. 99/2 "Makstud eraldised administratiivkulude katteks".

Kreedit konto nr. 77/4 "Arveldused jooksvate operatsioonide alal".

Allkontol nr. 99/3 "Saadud eraldised kaupade, materjalide ja teenuste väljamise kulude katteks" arvestatakse ettevõtetelt saadud eraldisi kaupade ja materjalide ladudest ja baasidest väljastamise kulude katteks kõrgemalseisva organisatsiooni poolt määratud ulatuses. Ladudes ja baasides kirjendatakse saadud eraldisi:

Deebet konto nr. 77/4 "Arveldused jooksvate operatsioonide alal".

Kreedit konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid", allkonto nr. 99/3 "Saadud eraldised kaupade, ma-

terjalide ja teenuste väljamise kulude katteks".

Allkontol nr. 99/4 "Makstud eraldised kaupade, materjalide ja teenuste väljamise kulude katteks" arvestatakse kaubandusettevõtetes ladudele ja baasidele makstud eraldiste summad kõrgemalseisva organisatsiooni poolt ettenähtud ulatuses, kirjendades:

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid", allkonto nr. 99/4 "Makstud eraldised kaupade, materjalide ja teenuste väljamise kulude katteks".

Kreedit konto nr. 77/4 "Arveldused jooksvate operatsioonide alal".

Allkontol nr. 99/5 "Taaraoperatsioonide tulemused" arvestatakse kõiki taaraoperatsioonidest tulenevaid tulusid ja kadusid, samuti ka tulusid hankijatelt ilma hinnata saadud taara arvelevõtmisest. Taaraoperatsioonide tulemuste analüütilist arvestust peetakse järgmiste liikide järgi:

1. Kaod taara tagastamisest taarat koguvatele ettevõtetele ja hankijatele.
2. Kõlbmatuks muutunud ja määratud korras kadudeks kantud taara maksumus.
3. Muud taara kaod ja kulud.
4. Tulud taaraoperatsioonidest.

Taaraoperatsioonide tulemuste saldo näidatakse raamatupidamise aruandluses ilma kirjendit koostamata järgmiselt:

1. Kulude ületamisel tulude üle (deebetsaldo puhul) käibekulude aruannetes vorm nr. 5, 6 ja 6a.
2. Tulude ületamisel kulude üle (kreeditsaldo puhul) kasumite ja kahjumite aruandes vorm nr. 2.

Taaraoperatsioonide tulemuste arvestamise kord on toodud NSVL Kaubandusministeeriumi 17. jaanuari 1955. a. käskkirjaga nr. 43 kinnitatud juhendis.

Taaraoperatsioonide tulemusi kirjendatakse:

1. Tehtud kulud

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid", allkonto nr. 99/5 "Taaraoperatsioonide tulemused".

Kreedit vastavad arvelduste, materiaaalsete, rahaliste väärtuste ja teised kontod.

2. Saadud tulud

Deebet vastavad arvelduste, materiaaalsete väärtuste jt. kontod.

Kreedit konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid", allkonto nr. 99/5 "Taaraoperatsioonide tulemused".

15. Planeerimata tulude ja kadude arvestus.

Planeeritud kogutulu ja käibekulud kaubanduses kujundavad kasumi, mis on käibeplaanide täitmisel otseseks majandusliku tegevuse finantstulemuseks. Kaubandusorganisatsioonide ja -ettevõtete finantstulemusi mõjutavad tegelikult veel planeerimata kaod ja tulud, kujundades lõpliku kasumi suuruse ehk bilansilise kasumi. Planeerimata kaod vähendavad kasumit, sellega ka rentaablust ning võivad põhjustada isegi kasumiplaanide mittetäitmise. Planeerimata kaod on sageli tingitud ettevõtete ja organisatsioonide töös esinevatest puudustest ja ebamajanduslikust tegevusest. Pidev kontroll nende kadude mahakandmise kohta, võitlus ebamajanduslikust tegevusest tingitud planeerimata kadude kõrvaldamise ja edaspidise vältimise eest on

raamatupidamisala töötajate esmane ja tähtis ülesanne. Raamatupidamise arvestuse õige organiseerimisega võib välja tuua planeerimata kadude põhjusi ja kindlaks teha ka tekkinud kadudes süüdiolavaid isikuid.

Planeerimata tulude ja kadude arvestust peetakse allkontol nr. 99/6 "Muud tulud ja kulud" ning analüütiliselt arvestatakse muude tulude osas järgmiste liikide järgi:

1. "Saadud trahvid, viivised ja leppetrahvid".
2. "Inventeerimisel avastatud kaubalis-materiaalsete väärtuste ülejäägid".
3. "Kangaste ülemõõtmisest tekkinud ülejäägid".
4. "Tulud eelmise aasta maksete ümberarvestamisest rahandusorganitega".
5. "Muud tulud".

1. Saadud trahvide, viiviste ja leppetrahvide arvestus toimub põhiliselt kolmes lõikes:

- a) kaubahangete eest,
- b) kauba kvaliteedi rikkumise eest,
- c) muud kulud. Need nõutakse sisse lepingulistest tingimustest mittekinipidanud organisatsioonidelt ja ettevõtetelt. Nimetatud trahvid ja viivised võetakse arvele pärast arbitraaži (kohtu), kõrgemalseisva organisatsiooni otsuse saamist või summade laekumist.

2. Inventeerimisel avastatud kaubalis-materiaalsete väärtuste ülejäägid arvestatakse siin, kui nende tekkimise allikad pole teada. Ühtlasi analüüsitakse nende tekkimise põhjusi ning tarbijate petmise juhtudel süüdiolavad isikud võetakse vastutusele. Põhivahendite ja taara ülejääke siin ei arvestata. Rahaliste vahendite ülejäägid kantakse riigieelarvesse. Kui kaubalis-materiaalsete väärtuste ülejääkide tekkimise allikad on teada, võetakse nad arvele, krediteerides vastavaid kontosid.

Kaupade sordivahede tasaarvestust võib teha erandjuhtudel ühe ja sama materiaalselt vastutava isiku juures, ühe

ja sama perioodi eest ning samanimeliste väärtuste osas.

Kaubandusorganisatsiooni juhataja võib lubada tasa-arvestust ka ühe ja sama grupi kaupade ulatuses, kui nende väline ilme on ühetaoline või kui nad on pakitud sama-laadsesse taarasse, juhul kui kaup väljastatakse taaras. Süüdlasi sordivahede tekkimises võetakse rangele vastutusele. Ülejääkide arvelevõtmisel kirjendatakse:

Deebet konto nr. 41 "Kaubad" - jaehinnas.

Kreedit allkonto nr. 99/6 "Muud tulud ja kulud" - ostuhinnas.

Kreedit konto nr. 42/1 "Kaubanduslik hinna- - hinnalisandi
lisand ja käibemaks" ja käibemaksu ulatuses.

3. Kangaste ülemõõtmisest tekkinud ülejääkide maksu-
must kirjendatakse analoogiliselt eespool toodud korrale.

4. Muude tulude all arvestatakse kõiki muid loetlema-
ta jäänud tulusid, näiteks mahakantud debitoorse võlgne-
vuse katteks laekunud summad jm.

Allkontol nr. 99/6 "Muud tulud ja kulud" planeerimata
kulude ja kadude analüütilist arvestust peetakse järgneva-
te liikide lõikes:

1. Makstud trahvide, viiviste ja leppetrahvide arves-
tust peetakse järgmises alajaotuses: a) kaubahangete mitte-
täitmise eest, b) kottide kasutamise korra rikkumise eest,
c) kauba kvaliteedi rikkumise eest, d) muud kulud. Siin ar-
vestatakse lepingulistest tingimustest mittekinnipidamise
eest makstud trahve ja viiviseid. Nimetatud trahvisummade
mahakandmisel uuritakse igal üksikul juhul nende põhjusi
ning süüdlaste puudumisel ja arbitraaži või kõrgemalseisva
organisatsiooni otsuse alusel võetakse ettevõtte kanda.

Trahve Riigipanga dokumendikäibe rikkumise eest nõu-
takse sisse süüdlastelt või kantakse käibekulude arvele.

2. Transpordi seisuaaja eest makstud trahvide koossei-

sus arvestatakse ettevõtte kanda jäetud kõigi transpordiliikide seisuaegade trahve. Ametiisikute süü läbi tekkinud trahvid nõutakse neilt sisse tööseadusandluse korras.

3. Kultuuriliste ja elukondlike objektide ülalpidamise kulusid arvestatakse eelarves ettenähtud ulatuses ja erifondide vahenditega katmata osas. Vastavalt NSVL Ministrite Nõukogu 7. detsembri 1963. a. määrusele nr. 1215 võib ametiühinguorganisatsioonidele tasuta kasutada antud hoonete, ruumide, ehituste ja pioneerilaagrite majandamisega seotud kulusid kasumite ja kahjumite arvele kanda ainult finantsplaanides ettenähtud piires.

4. Kahjud kaupade allahindlusest NSV Liidu ja liiduvabariikide ministrite nõukogude otsusel. Siin arvestatakse valitsuse korraldusel toimunud allahindlusest saadud kahjusid, kui neid ei kaeta riigieelarvest.

5. Kahjud kaupade allahindlusest, mis kantakse maha kaubandusorganisatsioonide juhatajate korraldusel. Sel juhul, kui vananenud tegumoe ja mudeli ning osaliselt esialgse kvaliteedi kaotanud kaupade allahindluse fond pole piisav, võib nimetatud kaupu kaubandusorganisatsioonide juhatajate otsusel alla hinnata üleplaanalise kasumi arvel.

Kahjusid riknenud ja praakkaupade allahindlusest, mis on tingitud säilitamise korra rikkumisest, selles kululiigis ei arvestata, vaid nõutakse süüdlastelt isikutelt sisse ning nende puudumisel kantakse nimetatud kahjud kontole nr. 44 "Käibekulud" kui akteeritud ülenormatiivsed kaod.

6. Kahjumid debitoorse võlgnevuse mahakandmisest puudujääkide ja raiskamise alal. Siin arvestatakse võlgnike maksujõuetuse tõttu ja muudel põhjustel sissenõudmiseks lootusetut debitoorset võlgnevust puudujääkide ja raiskamise alal, mis on raamatupidamisaruannete ja bilansside määrustikus kehtestatud korras kantud kahjumitesse. Kohtu poolt sissenõudmisest äraõeldud puudujääkide ja raiskamis-

te võlgnevus kantakse kontole nr. 44 "Käibekulud".

Mahakantud võlgnevust arvestatakse väljaspool bilanssi kümne aasta jooksul, arvates mahakandmise ajast.

7. Kahjud muu debitoorse võlgnevuse mahakandmisest. Siia kirjendatakse kõrgemalseisva organisatsiooni loal lootusetute võlgade mahakandmine võlgnike maksujõuetuse tõttu (puudujääkide ja raiskamiste võlad välja arvatud), ning need arvestatakse samuti väljaspool bilanssi kümne aasta jooksul, arvates mahakandmise ajast.

Siin arvestatakse ka mahakantud debitoorne võlgnevus seoses hagi aegumise tähtaja möödumisega. Nimetatud võlgnevuse summad kantakse kahjumitesse organisatsiooni või ettevõtte juhataja loal, ühtlasi teatatakse sellest kõrgemalseisvale organisatsioonile. Hagi tähtaja aegumises süüdi olevad töötajad võetakse vastutusele.

8. Kulud eelmise aasta maksete ümberarvestamisest rahandusorganisatsioonidega. Siin arvestatakse eelmisel aastal riigieelarvesse mitmesugustel põhjustel kandmata jäänud makse (käibemaks jt.).

9. Muude kadude hulka kuuluvad kõik muud loetlemata jäänud kaod, näiteks: kaod loodusõnnetustest, riigilõiv arbitraaži poolt äraõeldud hagide kohta, arvlemiste vahed debitoridega eelmiste aastate operatsioonidest ja teised kaod.

Planeerimata kuludena esinevad veel kahjumid mittetäielikult amortiseeritud põhivahendite likvideerimisest. Nimetatud kahjumi summa määramisel lähtutakse: likvideeritud objekti jääkmaksumusest (esialgne väärtus lahutatud kulumine täieliku taastamise osas), likvideerimiskuludest ning arvele võetud materiaalsete väärtuste maksumusest.

Planeerimata tulude ja kadude operatsioone kirjendatakse:

1. Planeerimata tulude juures

Deebet kontod "Arvelduskonto", "Kaubad", "Arveldused puudujääkide alal", allkonto "Kaubalis-materiaal-

sete väärtuste puudujääkide jae- ja ostuhinna vahe" jm.

Kreedit konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid", allkonto nr. 99/6 "Muud tulud ja kulud".

2. Planeerimata kadude puhul

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid", allkonto nr. 99/6 "Muud tulud ja kulud".

Kreedit kontod "Arvelduskonto", "Kaubad", "Tooraine ja materjalid", "Deebitorid pretensioonidega", "Arveldused puudujääkide ja raiskamiste alal", "Arveldused eelarvega" jm.

Planeerimata tulude ja kadude analüütilist arvestust peetakse eespool loetletud liikide järgi.

16. Kasumi jaotamise ja kahjumi katmise kord ja arvestus.

Ettevõtete ja organisatsioonide majandusliku tegevuse tulemusena saadud aastakasumi jaotamisel on suur tähtsus isemajandamise tugevdamisel ja töötajate materiaalse huvi tõstmisel saavutatud töötulemuste suhtes.

Pärast aastaaruande kinnitamist kõrgemalseisva organisatsiooni poolt jaotatakse kaubandusorganisatsioonide ja ettevõtete aastabilansis näidatud kasum kasumieraldistena riigieelarve tuludesse, kapitaalmahutusteks, omakäibevahendite täiendamiseks, erifondidesse, sealhulgas ka ettevõttefondi jm.

Tekkinud kahjum kantakse põhikirjafondi vähendamiseks.

Konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid" suletakse kasumi jaotamisel ja kahjumi katmisel bilansi reformimise korras, kirjendades kõrgemalseisva organisatsiooni korralduse alusel:

1. Eemaldatud vahendite mahakandmine (kasumieraldiste mak-

sed, eraldised fondidesse, maksed pankadesse kapitaal-
mahutusteks jm.).

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

Kreedit konto nr. 80 "Eemaldatud vahendid".

2. Aastaaruande järgi eelarvesse täiendavalt makstav summa

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

Kreedit konto nr. 73 "Arveldused eelarvega".

3. Möödunud aasta kasumi arvel tehtud eraldised erifondi-
desse

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

Kreedit konto nr. 87 "Erifondid".

4. Möödunud aasta kasumi kandmine põhikirjafondi käibe-
vahendite täiendamiseks

Deebet konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

Kreedit konto nr. 85 "Põhikirjafond".

5. Möödunud aasta kahjumi katmine põhikirjafondi arvel käi-
bevahendite vähendamiseks

Deebet konto nr. 85 "Põhikirjafond".

Kreedit konto nr. 99 "Kasumid ja kahjumid".

17. Finantstulemuste arvestuse iseärasused kooperatiiv-
kaubanduse organisatsioonides.

Kooperatiivkaubanduse finantstulemuste arvestamiseks
on ette nähtud eraldi finantstulemuste kontod igale tegevus-
harule: "Kaubandusliku tegevuse tulemused", "Varumisalase te-
gevuse tulemused", "Uhiskondliku toitlustamise ettevõtete tu-
lemused", "Transpordi tulemused" jm. Käibekulud kui planeer-
itud kulud arvestatakse samuti iga tegevusliigi kohta
eraldi. Kooperatiivkaubanduse kontoplaanis puuduvad reali-
seerimiskontod, seetõttu tehakse kaubanduse kogutulu ehk
realiseeritud hinnatäiendite summa kindlaks iga kuu lõpul

vastava arvestuse kohaselt, mis on analoogiline riikliku kaubanduse arvestusele. Tehakse järgmine kirjend:

Deebet allkonto "Kaubanduslikud mahahindlused jaekaubandusettevõtetes".

Kreedit konto "Kaubandusliku tegevuse tulemused".

Kaupade realiseerimine arvestatakse konto "Kaupad ja taara jaekaubandusettevõtetes" vastava arvestusžurnaali kreeditis.

Analoogiliselt kogutulu määramisele kantakse samuti igakuuliselt tegevusharude järgi arvestatud käibekulud vastavatele tulemuskontodele. Planeerimata tulusid ja kadusid arvestatakse vahetult tegevusliikide tulemuste kontodel. Tulemuste kontodel peetakse analüütilist arvestust planeeritud ja planeerimata tulude ja kulude liikide järgi.

Aasta lõpul suletakse kõikide tegevusharude finants-tulemuste kontod ning saldo kantakse üle vastavalt analüütilise arvestuse nomenklatuurile kontole "Kasumid ja kahjumid", kus peegeldub lõplik aastategevuse finantstulemus.

Aastaaruande kinnitamisel kinnitab kooperatiivi liikmete (volinike) üldkoosolek ka kasumi jaotamise arvestuse, mille alusel tehakse raamatupidamise kirjend

Deebet konto "Kasumid ja kahjumid", allkonto "Möödunud aasta tegevusest".

Kreedit kontod "Arveldused eelarvega kasumist tulumaksu alal", "Mitmesugused deebitorid ja kreditorid mittekaubaliste operatsioonide alal" (osamaksu jaotamisel liikmetele), "Eraldised ja kulud aruandeaasta kasumist", "Eraldised erifondidesse kõrgemalseisvale organisatsioonile üleandmiseks" (kapitaalmahutuste ja -remondi finantseerimiseks), "Mund erifondid", "Põhikirjafond".

Nimetatud kirjendamisega suletakse konto "Kasumid ja kahjumid" ning reformitakse bilanss.

Kahjumi puhul kaetakse see põhikirjafondi vähendamise arvel ning kui sellest ei piisa, siis kantakse kahjumi kat-rata osa kooperatiivi liikmete osamaksufondi vähendamiseks (volinike) üldkoosoleku vastava otsuse alusel.

X t e e m a .

RAAMATUPIDAMISE ARUANDLUS.

1. Aruandluse tähtsus, liigid ja esitatavad nõuded.

Raamatupidamise aruandlus on ettevõtete ja organisat-sioonide finantsmajandusliku tegevuse tulemusi iseloomus-tavate ja vastastikuses seoses olevate näitajate kompleks vastava aruandeperioodi kohta. Aruandlus koostatakse jook-s-va arvestuse andmete alusel ja on selle arvestuse lõppstaa-diumiks, väljendades ettevõtte või organisatsiooni plaani-liste ülesannete täitmist, vahendite ja arvelduste seis, finantsilist seisundit ja muid andmeid teatud kindla kuu-päeva seisuga.

Tootmisvahendite ühiskondlik omandus lõi aluse rahva-majandusliku arvestuse ühtse süsteemi organiseerimisele NSV Liidus. Ühtne sotsialistlik arvestussüsteem jaguneb kolme liiki (raamatupidamise, statistiline ja operatiivne arvestus) ning väljendub samade nimetustega aruandluses. Arvestuse ja aruandluse ühtse metodoloogia ja organiseeri-

miskorra põhimõtted lähtuvad partei ja valitsuse juhistest selle kohta, et arvestuse ja statistika tsentraliseeritud süsteem rahvamajanduses on riigivalitsemise ja NSV Liidu rahvamajanduse arendamise plaanipärase juhtimise tähtsaimad vahendeid ning tagab kontrolli riiklike plaanide täitmise üle.

Juba V.I. Lenin omistas suurt tähtsust sotsialistliku süsteemi kõigi lülide aruandlusele. Ta kirjutab, et "aruandluse sisseseadmise küsimus on põhiküsimus", ülesanne seisneb selles, et "jälgida aruandluse sisseseadmist, taotleda ja saavutada selle parandamist" (Täielik teoste kogu. 44. kd., lk. 130-131). V.I. Lenin on korduvalt rõhutanud aruandluse tähtsust rahvamajanduse riikliku juhtimise mõjuka tegurina.

Kommunistliku ülesehitustöö praegusel etapil, mil NLKP Keskkomitee septembripleenumi (1965. a.) ja NLKP XXIII kongressi otsustes on rõhutatud tootmise juhtimises materiaalse stimuleerimise vajalikkust, ettevõtete majandusliku iseseisvuse ja initsiatiivi laiendamist, planeerimise täiustamist ning vastutuse ja materiaalse huvi tõstmise vajalikkust, on arvestuse ja aruandluse tähtsus tunduvalt suurenenud. Uhtne sotsialistlik arvestuse ja aruandluse süsteem tagab teaduslikult põhjendatud andmed, mis on vajalikud ühiskondliku tootmise arendamiseks ja plaanipäraseks juhtimiseks, riiklike plaanide koostamiseks ja nende täitmise kontrollimiseks ning olemasolevate reservide väljaselgitamiseks.

Majandusreform seab ülesandeks ratsionaalse ja ökonoomse majandamise, stimuleerimise tõhustamise, ettevõtete kollektiivide initsiatiivi tõstmise ja isemajandamise meetodi tugevdamise. Selle ülesande eduka täitmise kindlustamiseks on vaja pidevalt täiustada majandusliku juhtimise ja planeerimise meetodeid, tõhustada kontrolli ja analüüsi ettevõtete majandusliku tegevuse kohta. Nimetatud ülesannete täitmisel omandab erilise tähtsuse aruandlus, sest õigeaegne ja kvaliteetne aruandlus, nagu eespool

öeldud, tagab range kontrolli ja on ühtlasi baasiks teaduslikult põhjendatud planeerimisele, olles sellega aktiivseks vahendiks rahvamajanduse edasises arengus.

Aruandluses on eriti tähtis osa raamatupidamise aruandlusel, sest plaanide täitmise tulemusi ja teisi finantsmajanduslikke näitajaid määratakse just raamatupidamise aruandluse järgi, selle järgi tehakse ka üleliidulise sotsialistliku võistluse kokkuvõtteid.

Raamatupidamise aruandlus kaubanduses on tähtsaks teguriks ettevõtete kokkuhoiurežiimist kinnipidamisel, isemajandamise juurutamisel ja tugevdamisel, sotsialistliku omandi allesoleku ja rentaablu kindlustamisel.

Aruandluse näitajate süsteem on kooskõlas kinnitatud plaaninäitajatega ja iseloomustab üksikute ettevõtete ja organisatsioonide tööd, on põhiliseks majandusliku tegevuse analüüsi allikaks, mille käigus tehakse kindlaks nii saavutused kui ka puudused töös, selgitatakse plaanide mitte-täitmise põhjused üksikute näitajate osas, käibeplaanide täitmise võimalused, sisemised reservid jm.

Ettevõtete ja organisatsioonide aruandeid finantsmajandusliku tegevuse tulemuste kohta arutatakse töötajate tootmisnõupidamistel. Ühiskondlikus korras organiseeritakse majandusnõukogusid, hõivates sellega ettevõtte töö aruteluks laiemat töötajate ringi.

Raamatupidamise aruandlus koostatakse sünteetilise ja analüütilise arvestuse põhjal ning see koosneb bilansist ja juurdekuuluvatest lisadest aruannete ja õiendite kujul, samuti seletuskirjast.

Allettevõtetelt ja organisatsioonidelt saadud aruandluse andmete alusel koostavad kõrgemalseisvad organisatsioonid pärast aruannete vastuvõtmist ja vajalikku analüüsi oma süsteemi ulatuses koondaruandluse (kaubastu, trust, kaubandusvalitsus, ministeerium), millel on rahvamajandusplaanide täitmise ja planeerimise seisukohalt suur tähtsus. Et aruandlus on väga tähtis majandusliku tegevuse juhtimisel ja plaanide täitmise kontrollimisel, siis esitatakse sellele ka vastavad nõuded.

Raamatupidamise aruandlusele esitatud põhinõuetest võiks nimetada aruandluse õigeaegset koostamist, näitajajate täpsust ja täielikku õigsust.

Hiljaks jäänud ja ebatäpset aruandlust on võimatu kasutada operatiivse juhtimise ja plaanide täitmise kontrollimise vahendina, sest see ei võimalda puuduste õigeaegset avastamist ja nende kõrvaldamist. Aruandluse sihlik moonutamine ja juurdekirjutused on rangelt keelatud ning selles süüdlased võetakse kohtulikule vastutusele.

Raamatupidamise aruandlus koostatakse dokumentaalselt põhjendatud ja kontrollitud raamatupidamisandmete alusel. Aruandluse dokumentaalne põhjendus kui raamatupidamise aruannete ja bilansside määrustikus toodud raamatupidamise aruandluse koostamise tingimus on tähtsamaid nõudeid ja kindlustab aruandluse täielikku õigsust ja reaalsust. Aastaruandluse koostamine ja finantsmajandusliku tegevuse lõpptulemuse väljaselgitamine toimuvad raamatupidamise kontrollitud andmete alusel koos kaubalis-materiaalsete väärtuste, arvelduste ja rahaliste vahendite inventeerimisega. See kindlustab vahendite seisuga tegelikku ja õiget näitamis- ning aruandluse näitajate reaalsust.

Kuu- ja kvartaliaruandluse koostamisel kehtivad samad nõuded. Selleks tuleb kirjendada käibekuludesse kõik antud aruandeperioodi kulud: õigeaegselt arvestada põhivahendite ja väheväärtusliku inventari, erirõivaste ja kööginõude kulumist ning eraldi kaadri ettevalmistamiseks; tulevaste perioodide kuludest kirjendada aruandeperioodile langev osa käibekuludesse, kontrollida käibekulude, mahahindluste, käibemaksu arvestuse õigsust kauba jäägi osas; välja tuua kaubalis-materiaalsete väärtuste, rahaliste vahendite jm. inventeerimistulemused. Nimetatud ja teised abinõud tagavad ka perioodilise aruandluse reaalse koostamise.

Peale nimetatute kehtib veel bilansikirjete õige hindamise nõue. Põhi- ja käibevahendite hindamise kord on ette nähtud bilansside ja aruannete määrustikus.

Aruandlus peab olema sisult lihtne ja arusaadav ning ühtse metodoloogia alusel saavutatakse plaaniliste ja tegelike näitajate ühtsus.

2. Raamatupidamise perioodilise ja aastaaruandluse maht, vormid ning esitamise kord ja tähtsajad.

Raamatupidamise aruandlus jaguneb perioodiliseks ja aastaaruandluseks. Perioodiliseks aruandluseks on kuu- ja kvartaliaruandlus vastavalt perioodile, mille kohta see koostatakse. Raamatupidamise aruandluse vormid ja mahu kinnitab NSVL Rahandusministeerium ja Statistika Keskvalitsus. Viimased, kooskõlas NSVL Kaubandusministeeriumiga, kinnitavad ka aruandluse koostamise juhendid. Nimetatud korras töötavad vabariikide kaubandusministeeriumid välja aruandluse näitajate seose skeemi ning annavad alluvatele organisatsioonidele ja ettevõtetele korralduse aruandluse mahu ja näitajate seose kohta.

Raamatupidamise aruandluses kajastatakse näitajad jooksva aasta algusest vastava perioodi kohta kasvavas kokkuvõttes.

Kooskõlas bilansside ja aruannete määrustikuga koostatakse ettevõtete bilanss ja kasumite ja kahjumite aruanne rublades ja koondaruandlus (koostatakse kaubandusorganisatsioonide poolt) tuhandetes rublades. Riikliku kaubanduse organisatsioonid ja ettevõtted esitavad raamatupidamise aruandluse kõrgemalseisvale organisatsioonile, NSVL Riigipanga asutustele ja NSVL Ehituspanga asutustele, juhul kui põhitegevuse bilansis on arvestatud Ehituspanga poolt finantseeritud kapitaalmahutusi. Kohaliku alluvusega ettevõtted esitavad aruandluse ka vastavatele rahandus- ja statistikaorganitele.

Riikliku kaubanduse ettevõtete ja organisatsioonide raamatupidamise aruandluse maht põhitegevuse alal on järgmine.

I. Kuuaruandlus:

1. Kaubandusettevõtete ja -organisatsioonide põhitegevuse bilanss - vorm nr. 1.
2. Kaupluste, sööklate jt. ettevõtete lihtsustatud bilanss - vorm nr. 1-m.

Kuubilansside õiendites on ette nähtud andmed käibeplaanide täitmise, käibekulude ja realiseeritud hinnatäiendi, samuti avastatud puudujääkide ja raiskamiste kohta aruandekuu jooksul.

II. Kvartaliaruandlus :

1. Kaubandusettevõtete ja -organisatsioonide põhitegevuse bilanss - vorm nr. 1.
2. Kaupluste, sööklate jt. ettevõtete lihtsustatud bilanss - vorm nr. 1-m.
3. Kvartalibilansi lisa - vorm nr. 1-a.
4. Kasumite ja kahjumite aruanne - vorm nr. 2.
5. Aruanne lasteaia (-sõime) ülalpidamise kohta - vorm nr. 3-ds.
6. Realiseerimise ja väljastamise aruanne - vorm nr. 4.
7. Õiendid realiseerimise ja väljastamise aruande (vorm nr.4) juurde. Nimetatud õiendeid esitavad liiduvabariikide kaubandusministeeriumide alluvuses olevad hulgikaubandusettevõtted ja organisatsioonid ning õiendid esitatakse eraldi: valmisrõivaste, jalatsite, pudukaupade, tekstiilkaupade, bakaalkaupade, liha-piima ja kalakaupade realiseerimise kohta.
8. Kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise käibekulude aruanne - vorm nr. 5.
9. Kartuli, puu- ja köögivilja sisseveo-säilitamise ja hulgi-realiseerimise kulude aruandekalkulatsioon - vorm nr. 6a.
10. Tootmise- ja elukondliku teenindamise ettevõtete aruanne - vorm nr. 7 (allettevõtetele).

11. Tootmisettevõtete ja elukondliku teenindamise ettevõtete aruanne - vorm nr. 7 (koond).
12. Administratiivkulude aruanne - vorm nr. 8.
13. Andmed süüdiolivate isikute arvele kantud kaubalis-materiaalsete väärtuste puudujääkide, riknemiste ja kadude kohta - vorm nr. 12.
14. Kartuli, puu- ja köögivilja sissetuleku ja hulgierealiseerimise aruanne - vorm nr. 13. Aruanne esitatakse poolaasta kohta.
15. Kassakäibe aruanne (NSVL SKV poolt kinnitatud vormi kohaselt). Aruanne täidetakse vastava kvartali kohta.
16. Aruanne kasumi (finantstulemuste) jaotamise kohta - vorm nr. 3.

Aruanne esitatakse bilansi reformimise korras tehtud eelmise aastakasumi jaotuse kohta - I poolaasta aruandluse koosseisus.

III. Aastaaruanndlus:

1. Kaubandusettevõtete ja -organisatsioonide põhitegevuse bilanss - vorm nr. 1.
2. Aastabilansi lisa - vorm nr. 1a.
3. Õiend kaubalis-materiaalsete väärtuste ümberhindluse kohta.
4. Kasumite ja kahjumite aruanne - vorm nr. 2.
5. Põhikirjafondi liikumine - vorm nr. 3.
6. Realiseerimise ja väljastamise aruanne - vorm nr. 4.
Hulgikaubandusettevõtted ja -organisatsioonid esitavad nimetatud vormi lisana veel õiendeid kaupade realiseerimise kohta (vormirõivad, jalatsid, pudukaubad, tekstiilkaubad, bakaalkaubad, liha-, piima- ja kalakaubad).
7. Kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise käibekulude aruanne - vorm nr. 5.

8. Kartuli, puu- ja köögivilja sisseveo, säilitamise ja hulgirealiseerimise kulude aruandekalkulatsioon - vorm nr. 6.
9. Tootmisettevõtete ja elukondliku teenindamise ettevõtete aruanne - vorm nr. 7.
10. Administratiivkulude aruanne - vorm nr. 8.
11. Erifondide ja finantseerimise vahendite liikumise aruanne - vorm nr. 10-torg.
12. Amortisatsioonifondi ja põhifondide olemi ja liikumise aruanne - vorm nr. 11-torg.
13. Aruanne kaubalis-materiaalsete väärtuste puudujääkide, rikkumiste ja kadude kohta (süüdi olevate isikute arvele kantud) - vorm nr. 12.
14. Kartuli, puu- ja köögivilja sissetuleku ja hulgirealiseerimise aruanne - vorm nr. 13.
15. Aianduse toodangu omahinna ja kulude aruanne - vorm nr. 14.
16. Loomakasvatuse toodangu omahinna ja kulude aruanne - vorm nr. 15.
17. Aianduse- ja loomakasvatuse toodangu realiseerimine - vorm nr. 16.
18. Põllumajanduslike ettevõtete aianduse toodangu kasutamise aruanne - vorm nr. 17.
19. Aruanne loomade liikumise kohta põllumajanduslikes ettevõtetes - vorm nr. 18.
20. Põllumajandusliku abimajandi üldmajanduslikud kulud - vorm nr. 20.
21. Elamu- ja kommunaalmajanduse põhinäitajad - vorm nr. 19.
22. Aruanne reservuaaride kohta naftasaaduste hoidmiseks - vorm nr. 1-emk.
23. Kaubanduse tööjuhplaanide täitmise aruanne - vorm nr. 5-t (torg).

24. Kassakäibe aruanne IV kvartali eest.

IV. Aastaaruandlus põhitegevuse bilansis arvestatud kapitaalmahutuste kohta:

1. Kapitaalmahutuste finantseerimise aruanne - vorm nr. 7-ks.
2. Põhifondide ja võimsuste eksploatatsiooni andmise ja kapitaalmahutuste plaani täitmise aruanne - vorm nr. 2-ks, 21-ks.
3. Aruanne mittetsentraliseeritud allikatest finantseeritava kapitaalehituse kohta - vorm nr. 3-ks, 21-ks.
4. Ehituse tööjõuplaani täitmise aruanne - vorm nr. 3-t, 26-ks.
5. Ehitus- ja montaažitööde omahinna aruanne - vorm nr. 28-ks.

Raamatupidamise kvartali- ja aastaaruandluse koosseisus esitatakse ettevõtete ja organisatsioonide finantsmajanduslikku tegevust iseloomustav seletuskiri koos plaaniliste ülesannete mittetäitmise põhjuste näitamisega. Iga-suguse täiendava aruandluse nõudmine on keelatud.

Aastaaruandluse maht, mis kajastab ettevõtete või organisatsiooni majanduslikku tegevust, annab täieliku ülevaate tegevuse tulemuste kohta ning on väärtuslikuks materjaliks kontrolli, analüüsi ja planeerimise otstarbel.

Bilansikirjete hindamise kord, aruandluses tehtud parandused ja aruandluse esitamise tähtajad on ette nähtud "Riiklike ja kooperatiivsete ettevõtete ja organisatsioonide bilansside ja aruannete määrustikus".

Ettevõtete raamatupidamise aruandluse esitamise tähtajad määrab kõrgemalseisev organisatsioon, kuid mitte hiljem kui aruandeperioodile järgneva kuu 15. kuupäeval (perioodilise aruandluse puhul) või hiljemalt järgneva kuu 25. kuupäeval (aastaaruandluse puhul).

Raamatupidamise aruandluse mitteõigeaegse esitamise

eest vastutavad ettevõtete ja organisatsioonide juhatajad ja pea- (vanem-) raamatupidajad distsiplinaarkorras ning neid jäetakse ilma plaanide täitmise ja ületamise preemiatest.

Kooperatiivkaubanduse perioodiline ja aastaaruandlus, erinedes vormide poolest, on oma sisult sarnane riikliku kaubanduse aruandlusele.

3. Kaubakäibeplaani täitmise aruandlus.

Riikliku kaubanduse tähtsamatest raamatupidamise aruandluse liikidest on eriti tähtis kvartali- ning aastabilansi lisa vorm nr. 4 "Realiseerimise ja väljastamise aruanne". See peegeldab kaubanduse põhitegevuse tulemusi: ettevõtete käibeplaanide täitmist ja kogutulu tegevusharude lõikes vastava perioodi eest. Kuuaruandluses nimetatud andmed kajastatakse bilansi õiendis nr. 1 "Kaubakäibeplaani, kogutulu ja käibekulude plaani täitmine". Aruanne vorm nr. 4 koostatakse raamatupidamise arvestuse vastavate realiseerimise ja väljastamise kontode andmetel, märkides plaaninäitajaid finantsplaani järgi. Seega sisaldab nimetatud aruanne andmeid jae- ja hulgikaubanduse ning ühiskondliku tootlustamise jt. harude tegeliku käibe ja kogutulu kohta.

Transiitkäive määratakse kindlaks hankijatelt saadud arve-maksenõuete ära kirjade järgi.

Nagu eespool öeldud, esitavad hulgikaubandusorganisatsioonid vorm nr. 4 täpsustamiseks vastavad õiendid kaupade realiseerimise kohta.

Aruande vorm nr. 4 koostamisel tuleb juhendada NSVLSKV 29. juuni 1961. a. jaekaubakäibe ja kaubavarude arvestamise juhendist.

Vastav statistiline aruanne vorm nr. 3-torg "Kaupade sissetuleku müügi ja jääkide aruanne" koostatakse kaubagruppide järgi, mis annab väärtuslikke andmeid kaubakäibe struktuuri kohta. Ülalnimetatud aruandlus kindlustab kontrolli kaubakäibeplaanide täitmise üle.

4. Käibekulude plaani ja administratiiv-valitsemiskulude eelarve täitmise aruandlus.

Käibekulud on kulud, mis on seotud kaupade viimisega tootjalt tarbijani. Siia kuuluvad kaupade transportimise, säilitamise, pakkimise, realiseerimise ja muud kulud. Käibekulud väljendatakse nii absoluutsummas kui ka protsentides kaubakäibest. Kuna käibekulude tase sõltub tarbijate kultuursest teenindamisest ja nende vajaduste rahuldamisest, olles samal ajal tähtsaks teguriks ettevõtete töö finantstulemuste kujunemisel, siis on nimetatud aruandlus üks tähtsamaid aruandluse liike kaubanduses.

Kuuaruandluses näidatakse käibekulud bilansi õiendis nr. 1 "Kaubakäibeplaani, kogutulu ja käibekulude plaani täitmine". Kuuaruandluses käibekulude kululiike ei kajastata, vaid näidatakse käibekulude üldsumma kaubanduse, ühiskondliku toitlustamise ja juurviljahoidlate lõikes, eraldades sellest kulud töötasudeks.

Kvartali- ja aastaaruandluse käibekulude aruande vormideks on:

1. Vorm nr. 5 "Kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise käibekulude aruanne". See aruanne koostatakse sünteesilise ja analüütilise arvestuse andmete alusel kõigi kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ja organisatsioonide poolt kindlaksmääratud kulunomenklatuuri lõikes vastavalt NSVL Ministrite Nõukogu Riikliku Kaubanduskomitee 9. detsembri 1963. a. kirjale nr. 07.

Käibekulud planeeritakse eraldi jaeorganisatsioonidele, s. o. kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise käibele ning hulgiorganisatsioonidele. Vastavalt sellele koostatakse ka eraldi aruanded jae- ja hulgikaubanduse käibekulude kohta ning hulgikaubandusorganisatsioonid ja -ettevõtted esitavad veel täiendavalt vorm nr. 5 "Sellest kaupade tsentraliseeritud kohaleveo kulud". Neid kulusid hüvitab jae-kaubandus eraldistena kaubanduslike mahahindluste arvel. Vor-

mis nr. 5 real 03 näidatud töötasufond kaubanduses ja ühiskondlikus toitlustamises peab võrduma vormis nr. 5-t (torg) "Kaubanduse tööjõuplaanide täitmise aruanne" näidatud vastavate andmetega.

Käibekulude aruande vormi nr. 5 eraldi real 19 näidatakse kõrgemalseisvate lülide administratiivkulud; need on eraldised kõrgemalseisva organisatsiooni aparadi ülalpidamiseks (kaubandusele langevas osas).

Ladude ja baaside ülalpidamiskulud jaotatakse proportsionaalselt käibele jaettevõtete ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete vahel. Seoses sellega näidatakse käibekulude aruandes vormi nr. 5 real 20 ühiskondliku toitlustamise ettevõtete poolt laokulude katteks makstud eraldisi, mis suurendavad käibekulude üldsummat, ning real 21 jaekaubanduses vähendavad käibekulude üldsummat laokulude katteks saadud eraldiste ulatuses. Sellega kindlustatakse kulude õige kajastamine aruandluses kululiikide lõikes vastavalt plaanile.

2. Aruande vormidel nr. 6 ja nr. 6-a "Kartuli, puu- ja köögivilja sisseveo, säilitamise ja hulgirealiseerimise aruandekalkulatsioon" näidatakse juurviljahoidlate kulud. Aruande koostavad kõik ettevõtted ja organisatsioonid, kes realiseerivad puu- ja köögivilja vastavate ladude, baaside ja juurviljahoidlate kaudu.

Lihtsustatud aruande vormi nr. 6-a koostavad väiksemad (aastakäibega alla 200 tonni) juurviljahoidlad, kõik ülejäänud esitavad aastaaruandluses aruande vorm nr. 6.

Kvartaliaruandluses on kõikidele ette nähtud aruande vorm nr. 6-a.

Nimetatud aruande kalkulatsioonid peegeldavad: toodangu hulgirealiseerimise ja väljastamise käivet nii naturaalnäitajates kui ka summalises väljenduses ostu- ja müügi maksu- ja lõikes, realiseeritud ja väljastatud toodangule langevaid kulusid absoluutsummas ja 1 tonnile langevas osas ning finantstulemusi. Tegelikud ja plaanilised andmed kajastatakse aruandes toodangu liikide järgi.

Aruannete koostamise aluseks on raamatupidamise arvestuse vastavate realiseerimise ja väljastamise ning käibekulude kontode andmed.

Aruande vorm nr. 6 kulud liigendatakse kululiikide järgi kultuuride lõikes. Siin näidatakse ka toodangu transiitkäibega seotud kulud. Juurviljahoidlate transiitkäive tekib varumisorganisatsioonidelt, kolhoosidelt jt. toodangu otsevedudel jaekaubandusvõrku ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele.

Juurviljahoidlate poolaasta- ja aastaaruandluses on ette nähtud aruande vorm nr. 13 "Kartuli, puu- ja köögivilja sissetuleku ja hulgirealiseerimise aruanne", mis koostatakse allkonto "Kaubad juurviljahoidlates" andmetel. Aruanne sisaldab kaupade liikumise andmeid aruandeperioodi kohta vormis nr. 6 näidatud toodangu kultuuri gruppide lõikes nii naturaalnäitajates kui ka tegelikus omahinnas sissetuleku allikate järgi. Toodangu väljamineku andmed sisaldavad peale realiseeritud ja väljastatud koguste ja summa ka töötlemiseks saadetud ja kadudena mahakantud toodangut ning kaupade puudujääke ja rikkemisi, mis on kantud süüdi olevate isikute arvele. Nimetatud aruanne annab ülevaate kaubajääkidest ning võimaldab kontrollida toodangu hankimist sissetuleku allikate järgi ning lepingulistest vahetõrgetest kinnipidamist.

3. Aruande vormi nr. 6-b "Kartuli, puu- ja köögivilja varumiskulude aruanne" esitavad varumisorganisatsioonid ja ettevõtted, kellel vastavad kulud on eraldi planeeritud ja arvestatud allkontol "Varumispunktide käibekulud". Aruanne sisaldab andmed varumise kohta nii naturaaliühikutes kui osumaksumuses ning varumiskulude kohta kululiikide lõikes võrreldes normatiivsete kuludega.

4. Aruande vormil nr. 8 "Administratiiv-valitsemiskulude aruanne" näidatakse nimetatud kulude eelarve täitmist absoluutsummas kulukirjete lõikes vastavalt kinnitatud eelarvele. Aruanne koostatakse konto "Administratiiv-valitse-

miskulud" analüütilise arvestuse andmetel, kõrvutades tegelikku täitmist eelarves ettenähtud summadega. Administratiivkulud jaotatakse tegevusharude vahel proportsionaalselt plaanilistele otsekuludele ning nad jäävad vastavate tegevusharude käibekuludesse.

Aruanne esitatakse esimese poolaasta ja aastaaruandluse koosseisus.

Aruanne jaguneb kahte ossa. Esimeses osas näidatakse kõrgemalseisvate organisatsioonide aparaadi ülalpidamiskulud (kaubastu, trust, kaubandusvalitsus, kontor jm.). Teises osas kajastatakse kaubandusettevõtete rahandusorganites registreeritud või registreerimata administratiivkulud kooskõlas kinnitatud eelarvega.

5. Põhilisi finantsnäitajaid kajastav aruandlus.

Kaubandusministeeriumi süsteemi kuuluvate riiklike kaubandusorganisatsioonide finantsnäitajate kajastamiseks on ette nähtud alljärgnevad raamatupidamise aruandluse vormid:

1. "Bilanss" - vorm nr. 1.
2. "Bilansi lisa" - vorm nr. 1-a.
3. "Kasumite ja kahjumite aruanne" - vorm nr. 2.
4. "Põhikirjafondi liikumine" - vorm nr. 3.
5. "Sihtfinantseerimise ja erifondide liikumise aruanne" - vorm nr. 10-torg.
6. "Amortisatsioonifondi ja põhifondide olemi ja liikumise aruanne" - vorm nr. 11-torg.
7. "Süüdiolevate isikute arvele kantud kaubalis-materiaalsete väärtuste puudujääkide, riknemiste ja kadude aruanne" - vorm nr. 12.
8. "Kaubandusettevõtete fondi arvestus" - vormid nr. 27 ja 27-a.

Raamatupidamise bilanss - vorm nr. 1 on põhiliseks kaubandusorganisatsioonide ja ettevõtete finantstegevust

kajastavaks aruande vormiks. Vahendite seisu ja moodustamise allikate näitajana on bilanss tähtsaks majandi finantsolukorra tõestamise allikaks ja finantsplaani näitajate täitmise kontrollimise dokumendiks. Raamatupidamise bilansi vahendusel kontrollitakse: kasumiplaani täitmist, kapitalmahutuste ja kapitaalremondi plaani täitmist, riigieelarvesse maksukohustuste täitmist, rahaliste vahendite ja kaubalis-materiaalsete väärtuste normatiividest kinnipidamist, pangakrediitide kasutamist, debitoorse võlgnevuse alandamise ülesannete täitmist jne.

Aasta lõppbilanss koostatakse võrreldud sünteetilise ja analüütilise arvestuse andmete alusel ning täidetakse mõlemad bilansi lahtrid nii aasta alguseks kui aruandeperioodi (aasta) lõpuks.

Võrreldavate andmete saamiseks viiakse aasta alguse bilansi andmed vastavusse aruandeperioodi (aasta) lõpu bilansi andmetega.

Kaubandusorganisatsioonide ja -ettevõtete aastabilansi struktuur on järgmine:

A k t i v a	P a s s i v a
<u>Osa A</u>	<u>Osa A</u>
Põhivahendid ja käibevälised aktivad	Omavahendite ja nendega võrd- sustatud vahendite allikad
<u>Osa B</u>	<u>Osa B</u>
Normeeritavad kaubalis-mate- riaalsed väärtused ja rahali- sed vahendid	Pangakrediidid kaubalis-ma- teriaalsete väärtuste tagati- sel ja reguleerivad kirjed
<u>Osa C</u>	<u>Osa C</u>
Mittenormeeritavad rahalised vahendid, arveldused ja muud aktivad	Mitmesugused pangakrediidid, arveldused ja muud passivad

A k t i v a	P a s s i v a
<u>Osa D</u> Kapitaalehituse vahendid ja kulud	<u>Osa D</u> Kapitaalehituse vahendite allikad
<u>Osa E</u> Kulutused põhikarja moodustamiseks	<u>Osa E</u> Põhikarja moodustamise kulude finantseerimine
Bilansivälised kirjed	

Bilansi aktiva osas A kajastatakse põhivahendid, eemaldatud vahendid ja muud käibeväliste aktive kirjed ning sama osa passivas näidatakse nende vahendite kateallikad, s. o. omavahendid (põhikirjafond, kasum) ja nendega võrdsustatud vahendid - siia kuuluvad seega ka püsivad passivad. Püsivad passivad ei kuulu omavahendite hulka, kuid on pidevalt ettevõtte või organisatsiooni käsutuses. Need on: ostjatelt ja tellijatelt saadud avansid (elanikkonnalt saadud avansid autode soetamiseks jm.), eelseisvate kulude reserv, võlgnevus töötasude alal, arveldused komitentidega jt. Omakäibevahendite olemi väljatoomisel võetakse püsivad passivad arvesse mitte nende tegeliku seisu järgi, vaid finantsplaanis ettenähtud ulatuses, mis on näidatud bilansi passivas osas A eraldi veergudes.

Omakäibevahendite olemi väljatoomisel bilansi passiva osa A kokkuvõttest, kus püsivad passivad arvestatakse normatiivide alusel, lahutatakse aktiva osa A kokkuvõtte - saadud summa näitab antud majandi tegelikku käibevahendite saldot, mida saab võrrelda sama osa passivas eraldi real märgitud omakäibevahendite normatiiviga.

Ettevõtte või organisatsiooni omavahendites toimunud muudatusi ja liikumisi nii põhi- kui käibevahendite osas iseloomustab aruande vorm nr. 3 "Põhikirjafondi liikumine",

mis koostatakse raamatupidamise analüütilise arvestuse andmetel. Põhikirjafondi muutumise tegureid on lähemalt kirjeldatud eespool, fonde kirjeldavas osas.

Bilansi aktiva osa B sisaldab andmeid kaubalis-materiaalsete väärtuste ja rahaliste vahendite tegelike jääkide ja kehtestatud normatiivide kohta. Siia kuuluvad: a) kaubad teel, ladudes, jae- ja ühiskondliku tootlustamise ettevõtteis, juurviljahoidlasis, samuti tooraine ja materjalid, valmistoodang jt.; b) kaubalis-materiaalsed väärtused põllumajanduslikes ettevõtteis; c) muud kaubalis-materiaalsed väärtused (taara, kütus, materjalid majanduslikeks vajadusteks, ettetehtud kulud jm.); d) normeeritavad rahalised vahendid (kassa, rahalised dokumendid ja rahalised vahendid teel).

Normeeritud vahendite katteallikad näidatakse bilansi passiva osas B ning nendeks on esmajoonel kaubalis-materiaalsete väärtuste katteks saadud pangakrediidid.

Peale selle kajastatakse antud osas reguleerivate bilansikirjenditena kaubajääkidele kuuluv kaubanduslik hinnatäiend, käibemaks jm. Reguleerivate kirjete ja sesoonsetele kaupadele saadud pangalaenude lahutamisel kaubavarude summast saab võrrelda normeeritud vahendite tegelikku seisuga kehtestatud normatiividega.

Bilansi aktiva osas C peegelduvad:

a) normeerimata rahalised vahendid (arvelduskontol Riigipangas jm.); b) arveldused väljasaadetud ja järelmaksu korras müüdud kaupade eest; c) debitoorne võlgnevus; d) ametkonnasisesed arveldused jooksvate operatsioonide alal, kapitaalremondi vahendid ja kulud ning muud aktiva kirjed.

Bilansi passiva osas C näidatakse:

a) Riigipanga lühiajalised laenud; b) kreditoorne võlgnevus; c) ametkonnasisesed arveldused jooksvate operatsioonide alal, sihtlaekumised, erifondid ja sihtfinantseerimine; d) kapitalremondi vahendite allikad ja muud passiva kirjed.

Bilansi aktiva osas D näitavad kaubandusorganisatsioonid ja -ettevõtted põhitegevuse bilansis arvestatud kapitali- ja vahendite vahendeid ja kulusid ning sama osa passivas ka-

pitaalehituse vahendite allikaid. Aasta lõppbilansi koostamisel lõpetatud ja eksploatatsiooni antud objektide kapitaalehituse kulude kontod suletakse saadud finantseerimise allikate arvel ja vastavad andmed näidatakse äiendis väljaspool bilanssi.

Bilansi osa E täidetakse põhikarja moodustamise majanduslike operatsioonide olemasolu puhul. Aastabilansi liisa vorm nr. 1-a sisaldab mitmesuguseid bilansi kirjete liigendusi. Nendest võib nimetada:

1. Konto nr. 80/4 "Muud eemaldatud vahendid" analüütilise arvestuse andmete põhjal koostatud liigendus muude eemaldatud vahendite liikide lõikes.

2. Normeeritud materiaalsete väärtuste (väikevahendid, materjalid majanduslikeks vajadusteks) ja rahaliste vahendite jaotus kaubandusettevõtete ja -organisatsioonide tegevusharude vahel.

3. Aasta üldandmed kaubalis-materiaalsete väärtuste ümberhindamise kohta.

4. Andmed kaadri ettevalmistamiseks ettenähtud vahendite kulutamise kohta vastavate sihituste lõikes.

5. Arveldused riigieelarvega mitmesuguste maksete alal jm.

Aruanne vorm nr. 2 "Kasumite ja kahjumite aruanne" peegeldab esiküljel realiseeritud hinnatäiendite summat (kogutulu), käibekulude absoluutsummat, samuti saadud ja makstud eraldi administratiivkulude ja laokulude katteks ja kõiki muid planeerimata tulusid ja kadusid ning peale selle eraldi osas valitsuse korraldusel toimunud kaubalis-materiaalse te väärtuste juurde- ja allahindluste summat. Sealjuures peab finantstulemus, s. o. kasumite või kahjumite saldo võrduma bilansis vorm nr. 1 vastavatel ridadel näidatud summadega.

Aruanne vorm 2 koostatakse operatsioon-tulemuskontode ja tulemuskontode andmete alusel. Vorm nr. 2 pöördel kajas-

tatakse andmed kasumiplaani täitmise kohta tegevusharude lõikes, planeerimata tulusid ja kadusid arvestamata. Samuti näidatakse plaanilised andmed kasumieraldiste, pankadesse sissenaksete, elamumajanduse ja pioneerilaagrite ülalpidamiskulude jt. kohta. Koondaruandluse puhul kajastatakse vastavas tabelis ka andmed üksikute ettevõtete kasumiplaanide täitmise kohta.

Aruanne vorm nr. 2 "Kasumite ja kahjumite aruanne" hõlmab majandusliku tegevuse finantstulemuste tervet näitajate kompleksi, on seega tähtsaks aruandedokumendiks plaanide täitmise kontrollimisel ja väärtuslikuks materjaliks kaubandusettevõtete ja organisatsioonide finantsmajandusliku tegevuse analüüsimisel ja hindamisel.

Vorm nr. 2 vastavad näitajad on seoses teiste aruande vormide näitajatega, kus neid ettenähtud korras liigendatakse. Vormis nr. 2 näidatud käibekulude üldsumma on liigendatud aruande vormides nr. 5 "Kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise käibekulude aruanne" ning vormides nr. 6 ja 6-a "Kartuli, puu- ja köögivilja sisseveo, säilitamise ja hulgi realiseerimise aruandekalkulatsioon". Vormis nr. 2 näidatud kogutulu (realiseeritud hinnatäiend) on seoses ja peenendatud aruande vormis nr. 4. "Realiseerimise ja väljastamise aruanne" jt.

Aastaaruande vorm nr. 10-torg "Finantseerimise ja erifondide liikumise aruanne" jaguneb kahte ossa: a) eelarvest ja teistest allikatest finantseerimisvahendite liikumine, b) erifondide vahendite liikumine.

Esimeses osas kajastatakse eelarvelise finantseerimise summad ja mitmesugused eraldised kasumi ja käibekulude arvel ning sihtlaekumised. Teises osas näidatakse erifondide liikumine (ettevõttefond, vananenud tegumoega kaupade allahindluse fond jt.).

Nimetatud aruanne koostatakse kontode "Erifondid" ja "Sihtfinantseerimine ja sihtlaekumised" analüütilise arvestuse andmetel ning aruandes näidatud saldo aruandeperioodi alguseks ja lõpuks peab võrduma bilansi vormi nr. 1 vastavate kirjete näitamisega.

Aastaaruande vormis nr. 11-torg "Amortisatsioonifondi ja põhifondide olemi ja liikumise aruanne" kajastatakse esiküljel I osas põhifondide saldod aasta algul ja lõpul ning aruandeperioodi jooksul toimunud põhifondide liikumine üksikute gruppide lõikes. Aruande II osas kajastatakse põhifondide saldod aasta algul ja lõpul, klassifitseerides neid põhifondide liikide järgi (hooned, seadmed, inventar jt.). Siin on ka andmed amortisatsioonifondi kohta. Aruande pöördel III osas on andmed amortisatsioonifondi liikumise ning IV osas - põhifondide remondiplaani täitmise kohta.

Aruande vormis nr. 11-torg kajastatakse kõiki ettevõtte või organisatsiooni põhitegevuse bilansis arvel olevaid põhivahendeid, nende hulgas ka rendile antud, mittekasutatavaid reservis olevaid jm. põhivahendeid.

Põhivahendid näidatakse nende algmaksumuses põhivahendite kulumise summat maha arvamata, s. o. bilansis kajastatud põhivahenditega võrdses maksumuses, sellega vorm nr. 11-torg põhivahendite saldo peab võrduma sama saldoga bilansis.

Aruanne 11-torg koostatakse kontode "Põhivahendid", "Amortisatsioonifond", "Kapitaalremont" sünteetilise ja analüütilise arvestuse andmetel.

Aruandes vorm nr. 12 "Aruanne kaubalis-materiaalsete ja muude väärtuste puudujääkide, riisumiste ja rikkemiste kohta" näidatakse süüdlaste isikute arvele kantud väärtuste puudujäägid, riisumised ja rikkemised. Vormis nr. 12 näidatud võlgnevuse jäägid peavad ühtima bilansis "Deebitoride" grupis näidatud vastavate kirjete saldoga. Aruande vorm nr. 12, näidates aruandeperioodil avastatud raiskamiste üldsummat ja nende esinemiste arvu, samuti võlgnevuse sissenõudmise käiku, iseloomustab kaubandusorganisatsiooni või ettevõtte sotsialistliku omandi säilimist ning selle allesoleku kindlustamiseks tehtud tööd. Vormi nr. 12 pöördel tuuakse andmed kaubalis-materiaalsete väärtuste inventeerimiste ja läbiviidud dokumentaalrevisjonide kohta. Aruanne vorm nr. 12 koostatakse kontode nr. 72 "Arveldused puu-

dujääkide ja raiskamiste alal", nr. 76 "Arveldused mitmesuguste deebitoride ja kreditoridega" sünteetilise ja analüütilise arvestuse andmetel.

Kaubandusettevõtted ja organisatsioonid esitavad aastaaruande koosseisus vormidel nr. 27 ja 27-a ettevõttefondi lõpparvestused. Nimetatud vormid sisaldavad finantsmajandusliku tegevuse tulemusi: kaubakäibeplaani, käibekulude ja kasumiplaani täitmise, samuti avansiliste eraldiste summa. Aasta tegevuse tulemuste põhjal määratakse ettevõttefondi lõplik suurus.

Vormid nr. 27 ja 27-a on toodud ja neil lähemalt peatutud fonde kirjeldavas osas. Kaubandusorganisatsioonid ja ettevõtted esitavad koos aastaaruandega finantsmajandusliku tegevuse põhinäitajate täitmist iseloomustava seletuskirja ja kaubakäibeplaani käibekulude ja kasumiplaani täitmise kohta. Seletuskirjas kajastatakse plaani mittetäitmise põhjused ning majandusliku tegevuse parandamiseks rakendatud abinõud nii ülenormatiivsete kaubajääkide likvideerimise, debitoorse võlgnevuse alandamise, planeerimata kulude vähendamise, kahjumiga töötavates ettevõtetes kahjumi ja ebamajanduslikkuse likvideerimise ja muude rakendatud abinõude kohta.

Seletuskirjas kajastatakse eraldi riiklike väärtuste allesoleku kindlustamiseks rakendatud abinõud. Edasi kirjeldatakse sisesüsteemilise kontrolli olukorda inventeerimiste ja revisjonide näol, puudujääkide ja raiskamiste juhtete ning nende ärahoidmiseks rakendatud abinõusid, kohtu-uurimisorganites olevate materjalide seisukorda, brigaadilise materiaalse vastutuse juurutamise käiku, arvestuse ja aruandluse seisukorda jm.

6. Raamatupidamise aruannete kontrollimise,
läbivaatamise ja kinnitamise kord.

Raamatupidamise aruandlus kajastab kaubandusettevõtete ja -organisatsioonide finantsmajandusliku tegevuse tulemusi. Nende tulemuste õiget kajastamist võib kindlustada ainult hoolikas ja igakülgne aruandluse näitajate kontroll ja analüüs. Selle töö läbiviimise kindlustamine lasub eeskätt kaubandusettevõtte või -organisatsiooni juhatajal ja pea-(vanem-) raamatupidajal, kelle allkirjadega varustatult esitatakse aruandlus kõrgemalseisvatele organisatsioonidele. Isemajandamise tugevdamise ja töötajate materiaalse huvi tõstmise eesmärgil ettevõtte töötulemuste suhtes arutatakse töötulemusi töötajate aktiivi tootmisnõupidamistel.

Kõrgemalseisvad organisatsioonid kontrollivad allettevõtetelt saadud aruandeid, pöörates erilist tähelepanu aruannete esitamise õigeaegsusele, ettenähtud mahu täielikkusele, vastutavate ametiisikute allkirjade olemasolule, aruannete vormistamise õigsusele ja täielikkusele. Kontrollitakse aruandes kajastatud näitajate võrreldavust kinnitatud plaanidega ja eelmise perioodi näitajatega.

Üks tähtsamaid raamatupidamise bilansside ja aruannete õigsuse kontrollimise liike aruandluse vastuvõtmisel on aruandenäitajate vastastikuse seose kontrollimine.

Pärast seoste kontrollimist toimub aruannete aritmeetiline kontroll. Edasi selgitatakse kaubalis-materiaalsete ja teiste väärtuste ning arvelduste inventeerimise täielikkus ja tähtajaline läbiviimine, nende tulemuste õige kajastamine aruandluses, bilansikirjete hindamise õigsus jm.

Kõrgemalseisva organisatsiooni poolt aruannete vastuvõtmisel ja kinnitamisel tehtud parandustest on kaubandusettevõtted ja -organisatsioonid kohustatud teatama kõikidele organisatsioonidele ja asutustele, kuhu aastaaruanne oli esitatud.

AstaaruanDED tuleb kõrgemalseisvate organisatsioonide poolt läbi vaadata ja kinnitada hiljemalt 15 päeva pärast

aruannete esitamise tähtaja möödumist. Märgitud tähtajaks saadetakse otsused aruannete läbivaatamise ja kinnitamise kohta alluvatele ettevõtetele (organisatsioonidele) ja finantsorganitele ning Riigipanga asutustele. Aruannete kinnitamise otsustes märgitakse kasumi või kahjumi summa ja kinnitatud bilansikokkuvõte ning kindlaksmääratud ettevõtetefondi suurus, samuti ka ettevõtte või organisatsiooni töö parandamiseks rakendatud abinõud.

Pärast aruannete kinnitamist toimub kasumi jaotamine ja vastava korralduse alusel ka bilansi reformimine; sellest oli üksikasjalisem kirjeldus finantstulemuste arvestamise osas.

Liiduvabariikide kaubandusministeeriumidel on aruannete läbivaatamiseks ja kinnitamiseks aega 20 päeva, arvates aruannete esitamise tähtajast.

7. Raamatupidamise koondaruandlus.

Raamatupidamise koondaruandlus kajastab kaubandusettevõtete ja -organisatsioonide finantsmajandusliku tegevuse üldistatud andmeid vastavalt kaubastu, trusti, kontori, kaubandusvalitsuse ja ministeeriumi ulatuses.

Kõrgemalseisvad organisatsioonid koostavad koondaruandluse oma süsteemi kaubandusettevõtetelt ja organisatsioonidelt vastuvõetud ja kontrollitud eruannete alusel. Aruandeperioodi jooksul vastuvõetud või teisele süsteemile üleantud ettevõtete aruanded võetakse koondaruandesse või lülitatakse välja aasta alguse seisuga.

Koondaruandlus sisaldab tähtsaid majanduslikke näitajaid kaubakäibeplaanide, käibekulude ja kasumiplaanide täitmise kohta ning annab teatud ulatuses (näiteks kaubandusministeeriumi koondaruandlus vabariigi ulatuses) väärtuslikke andmeid kaubanduse kui ühe rahvamajandusharu plaanide täitmise kontrollimiseks ja finantsmajandusliku tegevuse näitajate analüüsiks, tõhustades planeerimise täiustamist ja kasutamata ressursside avastamist.

Kaubastud, trustid, kontorid ja kaubandusvalitsused esitavad kuu-, kvartali- ja aastakoondaruanded kaubandusministeeriumile ning vastavalt aruannete ja bilansside määrustikus ettenähtud tähtaegadel ka teistele adressaatidele.

Kaubandusministeerium esitab kvartali- ja aastakoondaruanded Rahandusministeeriumi ja Statistika Keskvalitsuse poolt määratud tähtajaks, kuid mitte hiljem kui 40 päeva pärast aruandekvartali möödumist ja aastaaruanded hiljemalt järgneva aasta 1. aprilliks.

Koondaruandluse koostamisel kõrgemalseisvas organisatsioonis kantakse aruannete andmed grupeerimise lehtedele ja koondtabelitesse ning nende põhjal tehakse aritmeetilised kokkuvõtted. Koondaruandluse koostamine võib toimuda käsitsi, soovitatav on aga seda teha perfo-analüütiliste ja summeerimismasinate abil.

Koondaruandlus koostatakse allettevõtetele kinnitatud aruandluse mahu ulatuses. Nimetatud maht on toodud eespool, raamatupidamise aruandluse vorme ja mahtu kirjeldavas osas. Peale mainitud vormide kuuluvad riikliku kaubanduse aastakoondaruande mahtu veel järgmised koondvormid ja aruanded:

1. Tulude ja kulude aruandebilanss (finantsplaan), milles kajastatakse plaaninäitajate kõrval ka tegelikud näitajad.

2. Kasumite ja kahjumite koondaruanne vorm nr. 1-sv sisaldab andmeid kasumiplaani täitmise ja ettevõtete arvu kohta tegevusharude lõikes.

3. Omakäibevahendite ja nendega võrdsustatud vahendite olemi koondaruanne vorm nr. 2-sv. Antud koondaruandes kajastatakse omakäibevahendite saldo aasta algul ja lõpul ning kehtestatakse omakäibevahendite normatiivid tegevusharude järgi. Vormi pöördel kajastatakse arveldusi eelarveliste maksete alal ning omakäibevahendite puudujäägi katteallikaid.

4. Andmed ettevõtete ja organisatsioonide kasumiplaanide täitmise kohta vormil nr. 4-sv esitatakse ainult ehitus-

montaazi- ja ehitus-remondiettevõtete ja organisatsioonide kohta, kuna vastavad andmed kaubanduse kohta on olemas aastaruande koostises.

5. Aruande vorm nr. 6-sv omakäibevahendite reservi kasutamise ja jäägi kohta koostavad reservi omavad kaubandus-organisatsioonid vorm nr. 6-sv. Siin näidatakse ettevõtetele ajutise finantsabi korras reservi arvel väljaantud vahendeid ja selle jääki.

6. Koondaruanne vorm nr. 7-sv põhifondide jääkide ja kapitaalremondi kulutuste kohta koostatakse tegevusharude lõikes, näidates põhifondide jääke ja kapitaalremondiks tehtud kulutusi.

7. Õiendi vorm nr. 8-sv ettevõtete ja organisatsioonide töötajate premeerimiseks ja ühekordse abi osutamiseks ettenähtud vahendite liikumise kohta koostab kaubandusministeerium.

8. Andmed revisjonide kohta vormil nr. 11-sv esitatakse kõrgemalseisvate organisatsioonide poolt oma süsteemi kohta, kus näidatakse läbiviidud dokumentaalrevisjonide arv ja revisjonikomisjonide koosseis.

9. Andmed riiklikus plaanis ettenähtud kapitaalmahutuste finantseerimise allikate kohta vormil nr. 12-sv. Antud aruanne koostatakse Ehitus- ja Riigipanga poolt kinnitatud finantseerimise kasutamise õiendite alusel.

10. Koosseisude, administratiiv-valitsemis- ja lähetuskulude koondaruande vorm nr. 14 koostavad trustid, peavalitsused ja ministeeriumid vastavas loetelus ettenähtud tegevusliikide järgi, näidates andmed ettevõtete ja organisatsioonide aruannetes, olenemata koosseisude registreerimisest rahandusorganites. Valve ülalpidamise kulusid ja koosseisu aruandesse ei lülitata!

Peale nimetatud koondaruannete esitavad kaubandusministeeriumid järgmisi kogu ministeeriumi süsteemi tegevust üldistavaid koondaruandeid:

a) Elamu- ja kommunaalmajanduse põhinäitajate koondaruanne vorm nr. 19.

b) Koondaruanne naftasaaduste säilitamise reservuaaride kohta - vorm nr. 1-emk.

c) Koondaruanne tööjõuplaani täitmise kohta tegevusharude järgi - vorm nr. 1-t (koond).

d) Kapitaalmahutuste koondaruanded vormide järgi: nr. 7-ks, 2-ks - 21-ks, 3-ks - 21-ks, 2-ks - 21-ks ja 3ks - 21ks lisad, 3t-26ks, 28ks.

Koondaruandlusele lisatakse seletuskiri, kus valgustatakse ettevõtete rentaabluse ja kasumi tõstmiseks, riiklike väärtuste allesoleku kindlustamiseks, ülenormatiivsete kaubavarude likvideerimiseks rakendatud abinõusid ning ettevõtete ja organisatsioonide finantsmajandusliku tegevuse tulemusi mõjutanud tegureid ja nende finantsilist seisukorda.

Ministeeriumid esitavad koondaruanded aruannete ja bilansside määrustikus ettenähtud asutustele.

S i s u k o r d .

VI teema. Arvestus ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis.	3
1. Raamatupidamise organiseerimise ülesanded ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis	3
2. Hindade kujundamise ja kalkuleerimise iseärasused ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis.	7
3. Tooraine ja kaupade liikumise arvestus ladudes.	26
4. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kaubakäibe koosseis	39
5. Tooraine ja toodangu väljalaske arvestus tootmises	42
6. Toodangu ja kaubakäibe arvestus varustus- (ettevalmistus-) ettevõtteis.	47
7. Kaupade ja toodangu realiseerimise arvestus	55
8. Kaupade arvestus einelaudades	61
9. Arvestuse mehhaniseerimine ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis.	64
VII teema. Töö ja töötasu arvestus.	65
1. Töö ja töötasu arvestuse ülesanded.	65
2. Jaekaubandusettevõtete töötajate töö tasustamise kord	69
3. Toitlusettevõtete töötajate töö tasustamise kord.	83
4. Hulgibaaside, ladude, kontorite, kaubanduse ja ühiskondliku toitlustamise organisatsioonide baaside ja ladude töötajate töö tasustamise kord.	95

5. Kaubandusorganisatsioonide töötajate töö tasistamise kord	97
6. Töötasufondi ja arvelduste arvestus tööliste ja teenistujatega	101
VIII teema. Põhivahendite, väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete arvestus	118
1. Põhivahendite, väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete arvestuse tähtsus ja ülesanded	118
2. Põhivahendite ekspluatatsiooni andmise arvestus	125
3. Põhivahendite kulumise ja amortisatsioonieraldiste arvestus	129
4. Remontide arvestus	136
5. Põhivahendite väljamineku arvestus	145
6. Põhivahendite inventeerimine	150
7. Väheväärtuslike ja kiiresti kuluvate esemete arvestus	152
IX teema. Fondide, eemaldatud vahendite ja finants-tulemuste arvestus.	160
1. Põhikirjafondi arvestus.	162
2. Ettevõttefondi moodustamine, kasutamine ja arvestus	168
3. Vananenud tegumoe ja mudeli ning osaliselt esialgse kvaliteedi kaotanud allahindluse fondi moodustamine, kasutamine ja arvestus	181
4. Sotsialistlikust võistlusest osavõtjate preemiafondi arvestus	186
5. Preemiafondi arvestus taara kogumise ja tagastamise eest.	192
6. Laiatarbekaupade tootmise fondi moodustamine, kasutamine ja arvestus.	198
7. Põllumajandusliku abimajandi laiendamise ja tugevdamise fond.	199
8. Sihtlaekumiste ja sihtfinantseerimise arvestus	199
9. Sihtlaekumiste arvestus kaadri ettevalmistamiseks	200
10. Sihtlaekumiste arvestus lasteasutuste ülalpidamise kulude katteks.	204

11. Fondide ja sihtlaekumiste arvestus kooperatiivkaubanduses	205
12. Eemaldatud vahendite arvestus riik- likus kaubanduses	213
13. Eemaldatud vahendite arvestus koope- ratiivkaubanduses	217
14. Finantstulemuste arvestus riiklikus kaubanduses	219
15. Planeerimata tulude ja kadude arves- tus	227
16. Kasumi jaotamise ja kahjumi katmise kord ja arvestus	232
17. Finantstulemuste arvestuse iseärasu- sed kooperatiivkaubanduse organisat- sioonides.	233
X teema. Raamatupidamise aruandlus.	235
1. Aruandluse tähtsus, liigid ja esita- tavad nõuded	235
2. Raamatupidamise perioodilise ja aasta- aruandluse maht, vormid ning esitamise kord ja tähtajad	239
3. Kaubakäibeplaani täitmise aruandlus.	244
4. Käibekulude plaani ja administratiiv- valitsemiskulude eelarve täitmise aru- andlus	245
5. Põhilisi finantsnäitajaid kajastav aruandlus.	248
6. Raamatupidamise aruannete kontrolli- mise, läbivaatamise ja kinnitamise kord.	256
7. Raamatupidamise koondaruandlus . . .	257

УЧЕТ В ТОРГОВЛЕ

II

На эстонском языке.

Тартуский государственный университет
ЭССР, г. Тарту, ул. Юликооли, 18.

Vastutav toimetaja M. Loim
Korrektor E. Oja

=====

TRÜ rotaprint 1968. Paljundamisele antud 13.VIII 1968.
Trükipoognaid 16,5. Tingtrükipoognaid 15,01. Arvestus-
poognaid 14,5. Trükiarv 800. Paber 30 x 42. 1/4.
MB 06677. Tell. nr. 487.

Hind 40 kop.

Hind 40 kop.